

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
7^e Jaargang 1992 * Nr.1 * Januari - februari

Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal

patrones van het gelijknamige klooster te Hombeek, dat tijdens de godsdienststroevelen in de 16e eeuw tot drie maal toe overrompeld en totaal verwoest werd door de Geuzen.

Op een kloosterzegel uit de 13e eeuw werd Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal afgebeeld als een zittende madonna met haar kindje en met de witte lelie (*Lilium candidum*).

Deze tekening naar een gotisch sculptuur en volgens de gegevens van het zegel, tracht weer te geven hoe het beeld van de patrones van het klooster er moet uitgezien hebben.

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEK

1. DE KRINGWERKING

Dit is het eerste nummer van de zevende jaargang van 't Ridderke. We verwachten dit jaar nog nieuwe lezers te winnen en zeker geen te verliezen.

Wie het abonnementsgeld nog niet betaalde, vragen we dit onverwijld te doen. 350 frank, dat is toch de kop niet af!

HOEMBEKA gaat dit jaar ook zijn tiende jaar in. Het was in november 1982 dat de stichtingsakte getekend werd in "den Engel".

Deze viering zal gepaard gaan met het verschijnen van het zesde boek met bijdragen over Hombeekse geschiedenis. Dit maal over de jeugdbeweging, M.A.P. en CHIRO en een tweede bijdrage over de GILDEN in onze gemeente.

We nodigen alle leden en hun familieleden en vrienden uit op onze eerste

VOORDRACHT
van dit jaar, die door-
gaat in het gemeentehuis op

vrijdag 6 maart
om 20 uur.

Een korte maar boeiende uiteenzetting van een onderwerp dat ook ons eigen heem aanbelangt. We durven op een grote belangstelling hopen.

Door enkele leden van de naburige heemkundekring "De Semse" van Zemst, werd een tweetal jaar geleden een archeologisch onderzoek verricht naar de mogelijke resten van een middeleeuwse versterking langs de Zenneweg te Eppegem in de vroegere boomgaard van het pachthof "Nederghem".

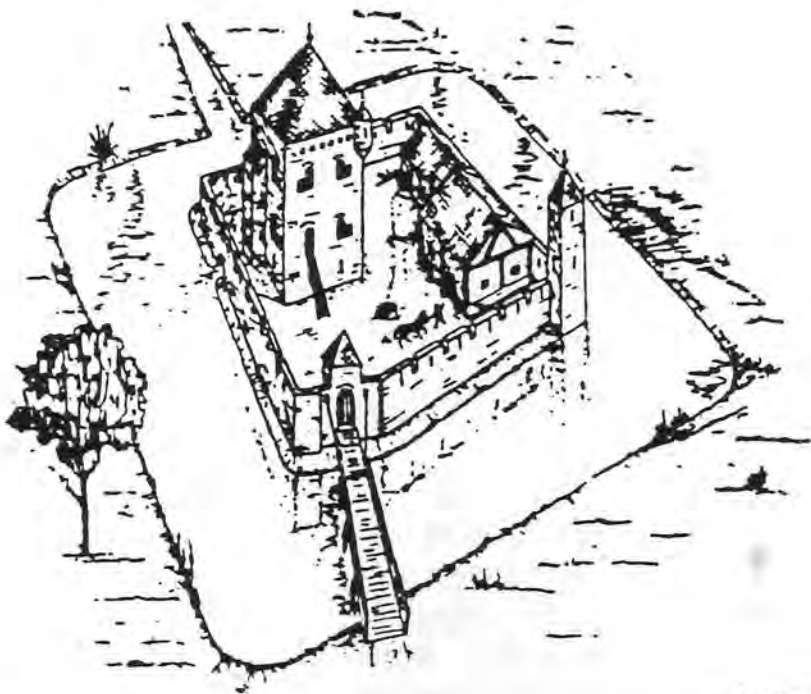
De grondvesten van een woontoren werden eerst blootgelegd en klaarblijkelijk kon worden vastgesteld dat men hier te doen had met een middeleeuwse versterking door de landadel opgericht.

Het belang van deze vondst wordt onderstreept door de plaatsing ervan op 18 november 1991 op de ontwerplijst van beschermde monumenten.

EEN STEYNEN HUYS RONT SOMME INT WAETER

DE OPGRAVINGEN VAN EEN MIDDELEEUEWSE RIDDERBURCHT AAN DE ZENNE TE EPPEGEM

voordracht door Ton KARDUX die aan de hand van de diaopnamen, gemaakt gedurende de opgravingswerken, de gevolgdde werkmethode en opgravingsresultaten zal toelichten.

Merken we op dat ook te Hombeek sprake was van "Het Blokhuis" zoals in een rekening van 1484 wordt vermeld "*item betaelt aen Jan Van Hanswyck van timmere in hout in Hombeek aen een huys daer men wake ...*". Het hof van Wolput aan de Zenne gelegen, eertijds ook omringd door water is mogelijk een uitgroei van een gelijkaardige middeleeuwse versterking in onze gemeente.

2. Het einde van Leliëndaal (deel 1)

Ward De Kempeneer

Het zegel van de abdij van Leliëndaal van 1270 met O.L.Vrouw met kind en lelie.

Het klooster van Leliëndaal verdient wel de volle aandacht van wie belangstelling heeft voor de geschiedenis van onze regio.

Hoembeka wijdde in april 1984 een tentoonstelling aan Leliëndaal en Sint Norbertus. Wellicht wel de meest merkwaardige tentoonstelling die de Kring ooit heeft gehouden. Ook verscheen datzelfde jaar nog het eerste boek van de kring, Hoembekania I, met daarin " Een beknopte geschiedenis van de Norbertinessenvestiging te Hombeek ", als bijdrage van Paul BEHETS, en een eerste vertaling in het Nederlands van het werk van Antonius Sanderus "Gewijde beschrijving van de abdij Leliëndaal" door E.H.W. PUTZEYS.

Leden van de Mechelse kring voor Archeologie begonnen vorig jaar opgravingen op de kloosterwijde. Hierdoor is het oude Norbertinessenklooster in onze gemeente opnieuw in belangstelling gekomen.

Deze zoektocht naar een roemrijk verleden zal in april van dit jaar verdergezet worden. Naar aanleiding hiervan zijn we ons vragen gaan stellen over het definitieve einde van het klooster en van de kloosterbezittingen in Hombeek.

We schetsen een kort overzicht, doch willen vooral trachten wat meer duidelijkheid te brengen over de twee fatale tijdvakken : de Geuzentijd, toen het klooster verwoest en platgebrand werd, en de Franse overheersing, toen de overgebleven pachthoven en gronden die aan het klooster nog toebehoorden, vervreemd werden en langzaam ook verloogingen.

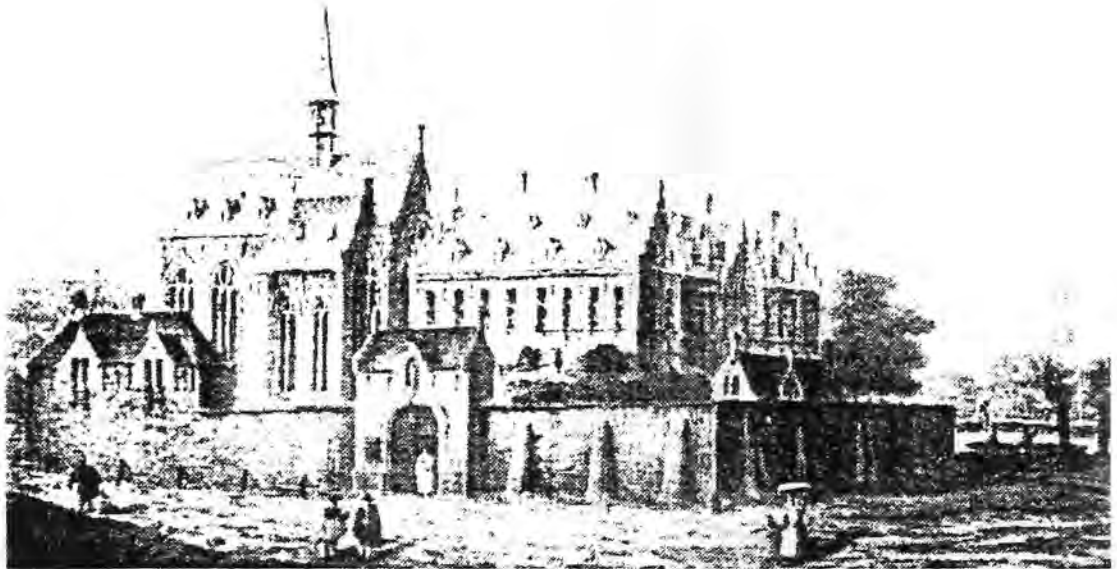
VESTIGING EN BLOEI

In 1233 kwamen 18 nonnen uit het Norbertinessenklooster van Gempe (St Joris-Winge) naar Hombeek. Pastoor Lambertus (vermoedelijk uit de familie VAN NOSSEGEM) had hun een stuk grond geschonken waarop het klooster gebouwd werd. Deze plaats is te Hombeek bekend als "de Bleukes" en ligt aan de Zenne, bijna op de scheiding met Leest.

Tijdens de eerste mis namen Sabina en Margaretha VAN NOSSEGEM het kloosterkleed aan.

De bezittingen van het klooster groeiden snel aan door dotaties en aankopen. Leliëndaal bezat te Hombeek, buiten het klooster zelf en de molen, ook nog drie pachthoven (1) de pachthoeve aan het

klooster gelegen, (2) het Hof ter Schommen, (tegenover de Moststraat) bezit dat kort na de stichting verworven werd, en (3) het zeer belangrijke Hof ter Most, gelegen aan de Lareststraat, in 1480 aangekocht en ter beschikking gesteld van de proost van Leliëndaal, (later hoeve van den Bels). Bovendien bezaten ze ook nog pachthoven in de omliggende gemeenten o.m. te Leest (Scheurcapruyn) en Tisselt.

Al vlug ging hun invloed op het parochieleven ook vergroten (vraag naar altaarrecht) wat bij de pastoor en de abdij van Kortenberg in het verkeerde keelgat schoot. Hierop volgde een twintig jaar durende, niet stichtende, kerktwist tussen pastoor en klooster. De kloosterlingen hebben zich in die 350 jaar van hun bestaan te Hombeek weten te verrijken tot de belangrijkste grootgrondbezitters van de gemeente.

GODSDIENSTVERVAL EN REFORMATIE

Einde 15e eeuw, begin 16e eeuw werd het moreel der kerkelijke gezagsdragers aangetast door hun rijkelijke leven. Het contrast met de arme burgerbevolking die de clerus zwaar betaalde voor goddelijke diensten en voor de gekochte verzekering op een beter leven hiernamaals (aflaten e.d.) zou de reformistische ideeën sterk in de hand werken. De parochiepriesters en onderpastoors maakten zich niet alleen schuldig aan twisten en onderlinge beledigingen, ze gingen zich als de betere burgers ook in luxueuse kleding steken. Ze verzuimden zelfs de kerkdiensten uit te oefenen, pleegden fraude met kerkgoederen, gingen de herbergen bezoeken en waren vaak dronken. Het celibaat werd niet zo nauw genomen. Meerdere overtredingen werden vastgesteld van bijslaap met een vrouw, vooral met de meid. De levenswandel van de parochieclerus was dus verre van vlekkeloos. Dit blijkt ook uit een onderzoek naar de "fame ende maere vanden parochiaens" in 1545 gehouden en waarbij men moest vaststellen dat van de twaalf pastoors in de Mechelse parochies plus die van Muizen, Hever, Hombeek, Heffen en Leest, er slechts vijf effectief resideerden. Ze lieten zich vervangen door een gehuurde, minder gefortuneerde onderpastoor of "vice-cureyt". Enkel de pastoor van Hombeek had een universitaire graad behaald van baccalorius in de theologie. Vier clerici hadden de celibaatsverplichting niet nageleefd en leefden - al dan niet in het geheim - samen met een vrouw. Van drie van hen wordt vermeld dat ze één of meerdere kinderen hadden.

Doch ook bij de kloosterlingen was het niet veel beter. De Generaal van Prémontré, die het wel goed meende met het geloof, spoorde de zusters van Leliëndaal in 1532 aan de kloosterregel beter te onderhouden.

(Meer hierover: E. van Autboer : "Barstjes in het kerkelijk leven", en G.Marnes : "Onvrede met het traditionele katholicisme", in *Gesch.v.Mech. Lannoo 1991*)

Na 1530 drongen in onze gewesten de ideeën van de godsdiensthervormers meer en meer door. Vooral op de buitenparochies werden Hagepreken gehouden door reformanten. Daarop volgden de terechtstellingen van ketters op de brandstapel te Mechelen. Al bij al bleef het overgrote deel van de bevolking tot midden van de 16e eeuw toch trouw aan de de katholieke kerk.

DE VERWOESTINGEN DOOR DE GEUZEN

In het jaar 1566 kreeg het klooster van Leliëndaal een eerste aanval te verduren. In augustus van dat onheilsjaar brak in Antwerpen de beeldenstorm los. Op woensdag 21 augustus was het hongerige gepeupel, gereformeerd, eerder uit haat tegen onwaardige katholieke kerkleiders dan uit overtuiging, de beelden in kerken en kloosters in Antwerpen gaan verwoesten.

Op den volgenden Donderdagheb hebben de Wethouders van Mechelen zich bevonden in een seer groote ende uysterste benoutheyt, wat hun te doen stont om de Stadt te conserveren. Van alle kanten, selfs door geloofbaere destige personen, groyde de advertentien der rasernye van het volck, ende van de afgryseleycke daeden die in geseyde plaetsen geschieden wegens de Abdyen, Cloosters, Beelden ende Geestelycke, ende liep het geruchte publiekelyck dat dusdaenigh soude geschieden door geheel het Landt .../... (Azevedo, 1769)

De Mechelse magistraat was in paniek. Schepen VAN DER AA onderhandelde ten huize met Frans CATS, hoofdman van de gilde en met meester GEDEON, scherm-meester der gilde om maatregelen te treffen. Het werd moeilijk om nog volle vertrouwen te hebben in de mensen. Van GEDEON werd gezegd dat

hy altydt bekent was geweest als een goet ende Catholiek man tot dat men weynig dagen te voren hem hadde sien hanteren Predicatie, men dochte ter deser occasie dat hy eenige saecke moeste weten, ende dat men dienvolgens sich van hem bedienen konde in desen nood .../... (Azevedo, 1769)

Deze bedenkelijke persoon werd toch gehoord en naar zijn mening gevraagd wat men zou ondernemen. Hij stelde voor om verkenningsposten uit te zetten buiten de stad. Ondanks zijn verdacht verleden werd hij nu een vertrouweling. Zijn goede relatie met de gereformeerden was zelfs een reden te meer om hem aan te duiden voor deze verkennings- en spionageopdracht.

Hy offerde synen dienst om selfs terstont in persoon te gaen buyten de poorten op de buytenyen om, by eenige avonture of by eenige versameling van volck, moeyte te doen om haere intentie te kennen, en daer wettigh raport van te doen in syn retour. (Azevedo, 1769)

Schepen VAN DER AA haastte zich ook om Gaspar SULS te ontvangen. Hij was een verwoed reformant, doch men speelde dubbel spel om een zeker vertrouwen te wekken bij de hervormers. Bovendien zou men van hem misschien ook een en ander kunnen te weten komen over de intenties van de opstandelingen. Gaspar SULS weigerde zijn relaas te doen voor slechts twee stadsafgevaardigden. Snel werd een bode gezonden naar 't stadhuis en werden nog een viertal magistraten bijgehaald; Lancelot DE GOTTIGNIES, Jan SCHOOFF, zoon van Philip, en Jan SCHOOFF, zoon van Niclaes en VAN DER CAMMEN.

Men heeft hem gevraagd ofte hy niet en wilde spreken van de Beeldbrekers die geweest waren in de Abdy van S.Bernaerts ende omliggende plaetsen, ende ofte hy niet wiste eenigen goeden middel om die te diverteren van de Stadt Mechelen. (Azevedo, 1769)

Er werd weinig goeds uit zijn antwoord gehaald. Hij antwoordde : " *Daer hy hoewel hy eenige konde kennen van de geseyde Religie, en daerdoor geblameert was en misagt ...*" hij toch niets afwist van de verdere strategie van de beeldstormers. Hij was wel te Antwerpen geweest die dag, maar was er voor zaken met Spanje. Hij had de troebelen wel gezien. Hoewel hij geen duidelijke aanwijzingen had dat het ook zou overslaan naar Mechelen, was het voor hem toch hoogst waarschijnlijk dat men er niet zou aan ontkomen, aangezien de beeldstormers opriepen om over heel het land verder te gaan. Een aanduiding kon hij toch geven

daer hy tot teecken gesien hadde de voorgaende dagh, eenighe versamelinghe van Maronniërs die schyn den tandt te hebben op het clooster der Minderbroeders. Hy hadt aen de geseide Minderbroeders advertentie gedaen en geseit dat hy niet en denckte dat hun lichaem oft leven eenigh inconvenient soude geschieden indien sy sich souden refugierien in hun clooster, ende dat hy gesien hadden onder de wachten op de Carrefours, dat aldaer door de Wyck-meesters gemengelt waren vele van het gemeynste volck, aen de welcke men sich niet moeste betrouwen ter oorsaeke dat sy apparentelyck konden de eerste zijn die het breken der Beelden souden aenvangen ... /... (Azevedo, 1769)

Gaspar SULS voelde zich blijkbaar sterk en wist van de magistraten nog wat beloften los te frutselen voor vrije meningsuiting in de St.Niklaaskerk, met als tegenbelofte dat hij alles zou doen wat in zijn macht lag om de stad te vrijwaren van het onheil. GEDEON komt die avond nog melden dat de beelden gebroken waren in het klooster van Roosendaal. Men was vooral bevreesd voor de nacht die hen te wachten stond. Alle mogelijke maatregelen werden getroffen om kruispunten, huizen en kerken te laten bewaken. Men was niet alleen bang voor de plunderingen maar ook voor zijn leven. De slogan "Papen bloedt ende Borgeren goet" wees er op dat het gepeupel kwade bedoelingen had. De raad was duidelijk van mening alles in het zoet te leggen en toegevingen te doen aan de reformanten. De bewakers werd duidelijk gemaakt geen geweld te gebruiken. Een verzoekschrift met 13 artikelen werd die nacht nog opgesteld, waaruit nogmaals de verzoenende houding moest blijken.

EERSTE VERWOESTING : Vrijdag 23 augustus 1566.

Reeds om 8 uur 's morgens kwam het bericht op het stadhuis dat Gaspar SULS in het klooster der minderbroeders zou zijn. Een bode werd er op afgestuurd en vernam dat SULS er wel de dag voordien geweest was en er zelfs was blijven eten. De gardiaan had de indruk dat er geen kwade bedoelingen waren. Toch werd hem op het hart gedrukt maar uiterst voorzichtig te zijn. Later op de dag gingen er zich toch meer en meer verdachte lieden verzamelen nabij het klooster. De president van het klooster kwam dit zelf melden op het stadhuis. De raadsleden waren radeloos en overleggen hoe men dit probleem zou aanpakken, al dan niet met geweld.

Den middel van soetigheyt als eerste maniere moet men als sekerste achten en de Magistraet hiertoe moveren. Aldus waren oock gestelt alle goede luyden ende die iets te verliezen hadden, seggende nochtans wedersyds, dat het beter was wysheyt ende soetigheyt te gebruycken als vermetentheyt ende gewelt. (Azevedo, 1769)

Het mocht niet baten. De geruchten dat de samenscholing sterker en sterker aangroeide, verwekten een zekere radeloosheid. De president vertrok van het stadhuis "sonder absoluteck geresolveert te hebben wat men moest doen", doch de raadsleden gingen over tot de actie :

Terstont hiernaer hebben die van de Magistraet de Gulden in de Wapenen doen komen, ende die gestelt voor het Stadthuys in dry Troupen ende Escadrons, maekende te saemen het getal van omtrent twee hondert Mannen, daer voorstellende (au Flancq) tot secours eenige, thien à twelf, Busschieters met dobbel haecken (Arquebusiers à Croc) doende door alle mogelycke middelen de straeten (advenuen) van de merckt sluyten, daerby voegende eenighe kleyne Canons, Falconetten geseit, tot defensie van diër, hun alsoo in de Wapens houdende sonder hun voorders te laeten roeren om te sien wat'er soude van komen, selfs het gevolg der tegenpartyders, hunne desseings, ofte voornemens, en alles wat dienen konde om te achterhaelen de apparente dangeren ende peryckelen, te saemen om te ontgaen het verlies ende ruïne van de Stadt, geensins geraden vindende de merckt, St. Rombouts Kercke, nochte het Stadt-huys te abandonneren, om dese ten roove te stellen aen de gene die niets anders waren verwachtende als dusdaenige occasie. (Azevedo, 1769)

De magistraat wist ervoor te zorgen dat met dit machtsvertoon de beeldstormers buiten de stad werden geleid. Deze gingen hun woede verder bekoelen op de kloosters, kerken en huizen in de omgeving. De wanordelijkheden waren goed gepland en op touw gezet door verantwoordelijken die er wel zorg voor droegen dat ze zelf bij de wandaden op de achtergrond bleven. De actieve stormers waren grotendeels het opgehitste ordinaire volk, het gepeupel, de hongerigen, de ontevreden massa.

Dit werd dan de eerste aanval op Leliëndaal. Diezelfde dag nog, vrijdag 23 augustus 1566, werd er in Hombeek verwoest, geplunderd en de beelden vernield ;

verscheyde Compagnien van de tegenpartyders namen occasie om buyten de Stadt de huysen van buyten de forceren, ende bovenal, in den selven instant oock de Beelden breken buyten de Stadt, namentlyck in de Cloosters van Leliëndaele ende Muysen, alwaer op ider plaetse ten dien eynde meer als hondert personen waren. (Azevedo, 1769)

Het afleidingsmaneuver van Mechelen mocht niet baten. Dezelfde dag nog werden ook meerdere kloosters binnen de stad verwoest. Droevige vaststelling was dat GEDEON, de man die men als vertrouweling de wacht had opgestuurd, buiten de stadspoorten, nu zelf betrokken was bij het geweld.

Deze furie zou drie dagen duren. De tweede dag, zaterdag 24 augustus, kwam Antoon DE LALAING, graaf van Hoogstraten, door Margaretha van Parma tot gouverneur van Mechelen benoemd, in de Dijlestad. Hij kondigde zeer milde besluiten af en trachtte aldus kalmte te brengen ;

Terstond naer de gesejde Publicatie heeft den selven Grave eenen man expresselyck gesonden naer het Begynhof, om de Beeldstormers die daer waren te doen vertrecken, die aldaer nog goede sier hielden, ende des Sondaeghs s'morgens sondt hy ten dien eynde naer Leliëndaal, hun doende seggen, dat indien sy met vrindschap niet wilden vertrecken, dat hy hun met gewelt soude doen verhuysen, waeraen sy promptelyck gehoorsaemden, hoorende den inhoudt van de gesejde Publicatie. (Azevedo, 1769)

De beeldenstormers kregen een algemeen pardon en vrije preek werd toegestaan op die plaatsen buiten de stad, waar voordien ook reeds door de protestanten gepreekt was.

Leliëndaal zal na deze drie onheilsdagen wel zwaar gehavend geweest zijn. Ruiten stukgeslagen, beelden vernield, inboedel gestolen. De totale vernieling waarbij het klooster platgebrand werd, zou enkele jaren later volgen.

DE VLUCHT VAN DE KLOOSTERLINGEN

In augustus van het jaar daarop, 1567, kwam de hertog van ALVA, Fernando Alvarez de Toledo, om af te rekenen met de woeste opstandelingen. Toch was in Mechelen en omgeving de orde reeds hersteld en was het merendeel der protestanten naar veiliger oorden gevlucht. De Raad van Beroerten (bloedraad) sprak in de Dijlestad 16 doodvonnissen uit en verbande 83 personen. De inkwartiering der Spanjaarden werd één ellende van stropen en roven. De soldaten van de Koning plunderden er maar op los aangezien hun beloofde soldij achterbleef. Deze Spaanse gewelddaden spaarden ook de zusters van Leliëndaal niet die, ondanks een gift van 500 Rijnse guldens, de soldaten er niet van konden weerhouden te plunderen en te roven al wat ze nog vonden en wat van enige waarde was.

Dit heeft wel het einde betekend van het verblijf der zusters te Hombeek. Ze begonnen hun zwerftocht, eerst te Mechelen op twee, drie plaatsen, en eindigend te Keulen, waar ze verbleven tot de troebelen voorbij waren. Het klooster stond dan nog overeind maar was zwaar gehavend en leeggeroofd. De zusters zouden het klooster nooit meer kunnen betrekken. Een paar jaar later werd het leegstaand klooster immers tot de grond gelijk platgebrand.

MOGELIJK TWEEDE VERWOESTING ; zaterdag 23 september 1572

Als in Augustus 1572 de prins van Oranje de Maas overstak, maakten de Mechelaars hiervan gebruik om met hem contact te zoeken. De slechte behandeling door de Spaanse garnizoenssoldaten had veel verzet en ongenoegen verwekt, vooral bij de ambachten. In de nacht van 29 op 30 augustus openden de Mechelaars hun stadspoorten. Bernard DE MERODE werd tot nieuwe gouverneur van de stad aangesteld. De hertog van Alva zette met zijn legermacht onmiddellijk koers naar Mechelen. Op 23 september verliet Oranje met het grootste deel van zijn ruitery de stad. Hij liet slechts een kleine verdediging achter van 300 man voetvolk en 500 Duitse ruiters.

Vooralleer hij de stad verliet, gaf hij bevel de kloosters van de omgeving plat te branden, zodat ze niet als verdedigingsvesting voor de Spanjaarden konden dienen. Dit belette niet dat op 30 september het Spaanse leger in slagorde werd opgesteld ten Zuid-Westen van de stad en Alva zelf zijn hoofdkwartier bij Muizen inrichtte. Bernard DE MERODE vluchtte 's nachts uit de stad. In de morgen van 2 oktober gingen de poorten open voor de furieuze hertog van Alva. Twee dagen en twee nachten namen de soldaten de meest gruwelijke represailles op de bevolking van Mechelen. Deze gruweldaden zijn bekend gebleven als de Spaanse furie. De Mechelaars behielden hierdoor voor vele jaren een anti-Spaanse reflex.

Was ook Leliëndaal getroffen door deze verwoesting van de buitenkloosters? We weten het niet met zekerheid maar kunnen het veronderstellen, gezien de verwachte aanvalshoek op Mechelen ook Westwaarts was.

DERDE VERWOESTING : woensdag 6 februari 1578

In 1576 volgde de Pacificatie van Gent. De Staten-Generaal vertoonde echter niet de noodzakelijke eenheid om de vrede te vrijwaren. Mechelen voelde zich goed in het kamp van de Staten. Toch duurde het niet lang of een radicalisme dat tot een echte burgeroorlog zou leiden, dook weer op. Op 31 januari 1578 kwam het terug tot een veldslag tussen Don Juan (Spanje) en het Statenleger. De overwinning van de Spanjaarden in Gembloers veroorzaakte bij de Mechelaars weer grote onenigheid. Iemand van de stadsmagistraat (Jan SCHOOFF ?) werd naar Don Juan gezonden om de stad onder de koning van Spanje te stellen. Hij beloofde hem dat de inname van de stad moeiteloos zou kunnen gebeuren aangezien er geen Statengarnizoen gevestigd was. De Spaanse opmars naar Mechelen lekte uit en op 4 februari werden enige compagnies Staatse soldaten in de stad gebracht. Pontus de Noyelles werd tot gouverneur van Mechelen aangesteld. Op 6 februari vaardigde hij het besluit uit dat alle kerken en kloosters buiten de stadswallen met de grond gelijk dienden te worden gemaakt, zodat de vijand er zich niet in zou kunnen verschansen.

Oude gravure, reconstructie van de belegering van Mechelen door de Spanjaarden. De tekenaar ziet de stad van achter de Zenne, ter hoogte van 't Waterke. Dit is ook af te leiden aan de de ligging der stadsgebouwen; St. Rombout, de Brusselpoort, O.L.V. kerk en vooraan de fortuinmolen (?) op de weg van Hombeek naar Mechelen.

Achthoekig, arduin kapiteel met kruis en lelies (wapen van de Norbertijnerabdij van St. Michiels) afkomstig van het oude klooster. Het werd teruggevonden in 1964 tussen de afbraak van de pastorie.

Hiermee was het droeve lot van het roemrijke klooster van Leliëndaal definitief beslecht. Er bleef nu zelfs geen berookt puin meer over van wat eens de glorie van de streek was geweest, maar alle nog opstaande muren werden gesloopt. De geuzen hebben wel de belangrijkste hand gehad in de ondergang van het klooster, zowel in 1566, in 1572, als in 1578. In de bevolkingsboeken van 1820 lezen we nog dat deze streek toen nog "de Geuzenhoek" genoemd werd: een naam die moet zijn overgedragen van destijds.

Mechelen zou toch niet manu militari ingenomen worden door de Spanjaarden. Na verloop van tijd, eind juli 1579, kwam er een spontane verzoening van de Mechelaars met Philips II door een beweging van binnen uit. Gouverneur Pontus De Noyelles, die Leliëndaal tot de grond gelijk liet maken, liep zelfs over naar het Spaanse kamp van Farnese, naar beweerd werd voor 5000 gulden.

Op 9 april 1580 werd Mechelen terug heroverd door de Staatsen met het nodige militair geweld. De Engelse garnizoenssoldaten die meevochten hebben hun bijdrage geleverd aan geweld en plunderingen. Men kan zich afvragen wat er nog te plunderen was?

Deze droeve repressie is bekend gebleven als de Engelse Furie. Hiermee begon dan een vijftienjarig calvinistisch bewind, van 1580 tot 1585. Kerkelijke goederen werden geconfisqueerd en ten dele vanaf april 1780 openbaar te koop gesteld.

In 1585 capituleerde Mechelen voor Alexander Farnese, wat het einde betekende van de calvinistische kerk. Dan kwam de katholieke restauratie. Of het toch al verwoeste Leliëndaal door deze inval van 1580 nog te lijden heeft gehad kunnen we betwijfelen.

DE GOEDEREN VAN LELIENDAAL

Bij de gemelde verkoop van de geestelijke goederen in 1580 vielen ook de gronden van het klooster van Leliëndaal. Karel de Levin, de nieuw aangestelde gouverneur van Mechelen kocht ze op 11 september 1582. Of hij ze in bezit gekregen heeft, is niet duidelijk. Het staat vast dat de zusters later, na hun terugkeer in de Bruul, deze pachthoven en gronden nog beheerd hebben tot de Franse confiscaties die vanaf 1796 plaats hadden. De goederen van Leliëndaal waren bij de eerste verkopen in het "département des deux Nèthes". Leliëndaal scheen altijd als bij de eerte in de prijzen te vallen. Dat was zowel het geval bij de beeldenstorm in het Mechelse, als bij opeisingen der kloostergoederen door Keizer Jozef II, als bij de uitwijzing der zusters te Mechelen en confiscatie.

Het klooster van Leliëndaal verrees nooit meer uit het puin.

We weten dat de hele dorpstraat van Hombeek, met zijn molenhuis en herbergen, helemaal ten prooi was aan de vernielzucht. Ook de kerk bleef in een lamentabele toestand achter. De pastoor woonde lange tijd niet meer in de gemeente. De bevolking vluchtte. Als er naar betrouwbare inschatting (huizen en gezinnen) in 1525, vóór de troubel, in Hombeek 810 inwoners waren, dan was dit aantal in 1600 tot slechts 260 inwoners teruggebracht. Dit betekent een absoluut minimum sedert de vroeg middeleeuwen. Pas honderd jaar later zal de bevolking terug op het peil van voor de oorlog geraken.

De pachthoven, ook het boerenhof dat direct aan het klooster verbonden was, hebben nog verder gefunctioneerd. In welke mate ze beschadigd waren, is ons niet bekend. Hoogstwaarschijnlijk heeft de hoeve bij het klooster sterk geleden maar is ze heropgebouwd of gerestaureerd.

In het volgend nummer van 't Ridderke komen we hierop terug.

3. Hombeekse beroepen (deel 1)

DE MELKBOER

Een echte studie over beroepen en beroepsontwikkeling van de Hombekenaar is naar mijn weten nog niet gebeurd. Het zou nochtans een interessant studieobject zijn. Een eerste algemeen beeld van de beroepsbezigheid hebben we in de volkstelling van 1796. Later, na 1820, vertellen de bevolkingsboeken ons wat meer.

Wat iedereen zonder meer weet, is dat Hombeek steeds een boerengemeente is geweest. De landbouwersstiel is pas na de Tweede Wereldoorlog volledig in de verdrukking gekomen. En nu, hoeveel echte boeren zouden er in Hombeek nog zijn?

Landbouw en veeteelt waren van oudsher de voornaamste bezigheid en bron van inkomen. De grootste boerderijen waren de pachthoven. De pachters huurden hun boerenhof met schuren en stallingen ofwel van een heer (De Loquet, later Van Der Linden, Van Der Nath, De Burlet, Domis e.a.) of van de Kerk of een klooster (Kortenberg en Leliëndaal). De noodzakelijke labeurgronden of weiden werden gehuurd, eveneens van heren of van kerk- en kloostergemeenschappen. Terwijl de kerkgoederen steeds maar aangroeiden, kwam er met de tijd toch meer en meer opdeling van de herengoederen vooral door erfenissen. Zo verwierven welhebende boeren een eigen huis en grond. Dikwijls werd een smalle strook grond langs een straat afgehouden, waarop men de huizen ging inplanten. Het verhuren van een strook grond voor 99 jaar, waarop de heer een bouw toestond op jaarschaal, was veel voorkomend. Na verloop van tijd ging het huis terug naar de heer of werd het aan de laatste bewoners met de grond verkocht.

Ons baserend op de bovengenoemde telling en op andere dokumenten uit de Franse periode had Hombeek, begin 1800, twee herenhoven, Carmosteyn en Expoel, en een zestal grote pachthoven. Het beroep wordt voor het overgroot deel aangeduid als landbouwer, "kaer-

boer" of "hantwerker". De vrije beroepen zijn, buiten de pastoor, de ambachtslieden zoals de molenaar voor granen, 2 smoutmolenaars, 2 bierbrouwers, 2 karremakers, een paar timmermannen, 3 smeden, "cabarettiers" of cafébazen, heel wat wevers, een paar kleermakers, schoenmakers, metsers enz.

Zelfs de bierbrouwer, de metser, de karremaker of wie ook wordt bovendien nog als landbouwer getypeerd. Dit betekent dat er een huishoudelijke economie bestond en haast iedereen in een belangrijk deel van zijn voedsel als levensbehoefte voorzag door eigen opbrengst. Men hield een koe of een geit, wat kippen en ganzen. Men had een stukje grond aan het erf gelegen en won er groenten en fruit. Dit gold ook voor de zogenaamde "hantwerker". Hij was in die tijd de handlanger bij de grote pachter of bij de boer, of bij de ambachtsman. Hij werd voor zijn prestaties vaak vergoed in natura met graan, meel of voeder voor de dieren.

Na de aanleg in 1836 van de spoorlijn dwars door de gemeente is enorm veel gaan veranderen, vooral ook m.b.t. de beroepsbezigheid van de Hombekenaar. In 1873 kreeg Hombeek een eigen station. Staatswerklieden van binnen en buiten de gemeente waren zich hier komen vestigen; stationschef, bareelwachters, hulpbareelwachters, werklui aan de ijzeren weg enz. Het spoor gaf ook de kans om gemakkelijker naar Mechelen te gaan werken, vooral in het Arsenaal. Vele jongeren schakelden over naar beroepen van "passer", "draaiër", "ijzerbewerker", maar ook naar arbeider in de andere Mechelse nijverheid als stoelenmaker, sigarenmaker enz.

De Hombeekse Raad bepleitte meermaals bij de Provincie en de Staat de noodzaak om de wegen naar het station te verbeteren, gezien het groeiend belang van het spoor, niet alleen voor de Hombeekse bevolking, maar ook voor de inwoners van Leest en andere gemeenten.

Voor vele Hombekenaren bracht deze moderne industriële ontwikkeling een nieuwe vorm van beroepsbezigheid mee : de melkventer. Dit beroep nam vlug een enorme ontwikkeling.

Alle noodzakelijke elementen waren voorhanden. melk en zuivelprodukten waren er voldoende in de talrijke boerderijen, de gezinnen waren groot genoeg zodat vooral ook de opgroeiende meisjes hierbij werden ingeschakeld, een goede verbinding met de grootstad via het spoor lag nabij, en aan werklust ontbrak het zeker niet. De behoefte naar deze produkten groot was, vooral in de steeds maar aangroeiende stadse wijken met de zogenaamde herenhuizen. Het produkt moest vers zijn en iedere dag aan huis bezorgd worden. Bewarings- of verpakkingstechnieken zoals we die heden kennen, bestonden niet.

Maria CEUPPENS (13.3.1920), dochter van August (Leest 14.3.1881) en van Francisca STEEMANS (11.11.1882) die vele jaren naar Mechelen met melk heeft gereden.

Voor de steden Antwerpen en Brussel en de dichte wijken van de agglomeraties werden door Hombeekse melkventers druk bezocht. De melk was van eigen winning of werd bij de boeren iedere avond opgehaald. 's Morgens vroeg werden de stoppen naar het station gebracht met alle mogelijke vervoermiddelen. Het voornaamste vervoermiddel was de hondekar.

De honden werden in één of andere herberg bij het station opgevangen. Daar verbleven ze de ganse voormiddag, in kleinere aparte hokken en werden er verzorgd door de herbergier.

Eens op de plaats van bestemming gekomen werden de melkstoppen afgeladen en bij partikulier gebracht. Ofwel weer daar de melk op een kar geladen en verder uitgedragen bij de diverse klanten, soms gebeurde dit ook te voet. Rond de middag keerden de melkboeren terug. Dan kon men aanvangen met het andere werk; het gewone landbouwerswerk of het huishoudelijk werk.

Niet alleen Antwerpen en Brussel, maar ook Mechelen, Willebroek en nog andere plaatsen werden aangedaan. Hombeek telde niet minder dan veertig verschillende families die melk hebben uitgedragen aan huis. Het was een eerste vorm van koopmanschap voor velen, van directe verkoop van eigen opbrengst, maar ook van handel, van aan- en verkoop van melk en melkprodukten. Dit beroep had dan ook een zeer belangrijke betekenis voor vele gezinnen.

De melkhandel aan huis bleef lange tijd verder bestaan. Veel is toch gaan veranderen. Vooral na de tweede wereldoorlog met de opkomst van de grote melkerijen en zuivelfabrieken. Het ophalen van de melk is op grote schaal gaan gebeuren. De afgewerkte produkten werden kiemvrij gemaakt en handiger verpakt. Melk werd eerst in flessen later in dozen verkocht. De bewaring in frigo's en bewerking van de zuivelprodukten zodat ze langere tijd houdbaar bleven, zijn voor de melkventerij het langzame einde gaan betekenen.

Als illustratie volgt hierna een artikel van Louis Buelens: een gesprek met een oude melkboer. We hebben het niet gesplitst over twee of meerdere afleveringen omdat we daardoor aan dat boeiend cursiefje te kort zouden doen. Het is verbluffend met wat oog voor het detail ook dit verhaal weer geschreven werd.

We komen op de melkventerij in volgend nummer terug. We publiceren dan een lijst van families die zich hiermee bezig hielden.

Wie kan ons hierbij helpen ? Wie helpt ons aan een kleine bijdrage of aan wat foto's ? Indien u uw naam opgeeft aan Angèle Behets of aan Henri Keuleers of aan om het even welk kringlid dan nemen we contact met u op.

We zijn u bij voorbaat dankbaar.

4. MELKBOER, dat was een stiel apart.

Louis Buelens

Hij zat bij goed weer altijd op dat zelfde plaatsje: op de witte plastieken rustbank onder de notelaar, door de betonmuur beschermd tegen de wind. Fonske de melkboer was door iedereen gekend en telde alleen maar vrienden. In lengte nogal zuinig uitgevallen maar kloek in de schouders, met een paar vinnige ogen die door hun felle flikkering zijn ware ouderdom verdoezelden. Door elke zin speelde een lichtfijne humor die heel zijn leven kenmerkte. Zijn grijze klak lichtjes naar voor geschoven tegen het felle licht, de benen langsuit naar voor gestrekt en over mekaar gelegd, en de handen veilig onder de oksels geborgen, alsof ze dekking zochten tegen de vrieslucht. Een houding die rust en berusting uitstraalde.

- " Wel Fonske, hoe is 't er mee, van het goed weer wat profiteren ? "

- " Ha, wie we daar hebben, ja joeng, stillekes aan hé, zien van de dagen rond te krijgen hé. Ik sta nog vele uren rust achteruit, en ben die nu aan 't ophalen . "

- " In uwen tijd viel er waarschijnlijk niet veel te rusten zeker ? "

En daarmee heb ik Fonske op zijn praatstoel.

- " Rusten, begot, dat was een woord dat toen niet bestond. Werken van de ééne dag in de andere, 365 dagen achtereenvolgend zonder interval, enkele uurtjes slapen en terug de streng in. En dat met eenvoudige boerenkost, maar gezond hé man, beter dan de moderne keuken van tegenwoordig. Daar kunnen ze niet op werken, water en wind, dat plakt niet aan de ribben, daar steekt geen fors in. Wij moesten stevig gevoed zijn om het vol te houden. Zie nu de melkboeren van tegenwoordig, het zijn precies heren die met col en plastron in een warme auto de weg op gaan gelijk naar hunne "hero". Wij waren slaven, die een echt hondenleven hadden. Maar ge moet dat niet vertellen tegen de jeugd van tegenwoordig, dan lachen ze u begot nog uit. "

Het wat voorovergebogen lichaam siddert en de knokige handen beven van emotie en verzet tegen zoveel onbegrip. Zijn juiste ouderdom geeft hij niet prijs, toen ik er vroeger eens naar gevraagd heb kreeg ik het ontwijkend antwoord :

- " Ik verjaar de 29e februari en ben zelf de tel kwijt, daarmee ben ik zo klein gebleven, ik krijg alle vier jaar maar een schok. "

Naar zijn familienaam heb ik ook lang geraden.

- " Er loopt hier maar één Fons de melkboer rond waarom moet ik dan ne famielienaam hebben, alleman kent mij en ik ken alleman. Dat achtervoegsel dient toch maar alleen om verkeerd geschreven te worden, een "e" teveel of te weinig, een "e" voor de "u" of omgekeerd, en op den buiten wordt die naam toch niet gebruikt, totaal overbodig. "

Dan glunderen die pientere oogjes onder zijn zware wenkbrauwen en verraden een inwendige pret. Sprekende ogen. Hij leest zonder bril de grote letters van de gazet:

- " de kleine moet ge niet lezen, dat zijn toch allemaal leugens, goed om het papier vol te krijgen. Politiek, oorlog en geweld. Als ze zoals wij vier jaar in het slijk gezeten hadden, ze zouden wel beter weten met hun oorlog voeren, maar die hoge pieten zaten ver genoeg achteruit. Wij moesten de nootjes uit het vuur halen, terwijl zij hun buikje vol hadden, en wij tegen de ratten vochten die ons brood kwamen pikken. "

Vertellen kon hij, om uur en tijd bij te vergeven. Sedert de dood van zijn vrouw woont hij bij zijn zoon in, dat is nu ruim zeven jaar geleden. Zijn bevende hand zoekt de rode-bollekes zakdoek en wrijft even langs neus en wangen.

- " Ons Roos, joengske, was een prachtvrouw, en gewerkt man, ze ging voor niemand of niets uit de weg. Dan heb ik ne knak gekregen, dat kruipt niet in de koude kleren, zo'n verlies. "

Het gesprek stokt even, die bal in de keel moest eerst weg zakken. De zakdoek verdwijnt als een bolleke in de ruime zak van een gelapte stofjas.

- " Een aflegger van onze Juul, met gerepareerde kleren kan men niet voor een klas staan, hé joengske, en dan nog in het college. "

Nog eenmaal een snuffend neus-ophalen, de

keel geschraapt en de film draait verder.

- " De moderne tijd man, geen herstelde kleren meer, alles in plastic en nylon en beton. Wie zit er nog op een ruwe houten bank onder een boom? Zie dat meubel hier onder ons, licht en slap, goed voor een paar jaren en dan de vuilhoop op. Wij zaten vroeger op een doorgezaagde boomstam met een stevige vloeren broek, waar geen splinters door konden, sterk en degelijk. Wij droegen wollen sokken, dik gestopt voor de warmte, in wilgen blokken beslagen met een oude schoenzool, met houten pinnekes vastgespijkerd.

En voor veel zitten was er toch geen tijd."

- " Gij hebt nog naar Brussel met melk gereden hé Fonske ? "

Hij verzet zich een paar centimeters naar rechts, spuwt met een zwierig boogje een straaltje tabaksap ver naar voren, schuift er met de voet met zand over, om niet op de bankpoot te 'dressen', - de jonge mensen kunnen daar niet tegen -, trekt zijn pet wat naar achter en we zijn weer op weg.

- " Ik was pas veertien jaar geworden, nen helen tijd voor de éérste oorlog, vader reed naar Brussel met melk en had reeds verlangend uitgezien naar de helpende hand die hij van mij als oudste van vier verwachtte. Ik was fier als volwaardige gerekend te worden, en deed mijn uiterste best om goede punten te halen. Moeder was uiterst bezorgd en zegde met haar ogen meer dan er op een heel blad van een kerkboek kon staan. Zij was fier op haar zoon, maar bij gewone mensen worden daar geen woorden aan vuil gemaakt. Flauwe complimenten zijn goed voor stedelingen, die hebben daar de tijd voor.

Om half vier het bed uit om de kruiken uit den 'beurreput' te trekken en de melk door een witte

handdoek te zeigen. Overgieten in de blinkende stopen en ze met lederen riemen aan mekaar gespen. De honden krijgen ne goeie kluts warme melk met nen boterham in geweekt, en worden ingespannen. Onze Max in het lamoen en de Sisse als meeloper. Hij is minder zwaar en moet de stiel nog leren. Intussen hebben wij een tas koffje met een snee pondkoek geeten en heeft moeder enkele boterhammen met een schel hesp of spek in een bruin papier gerold. Een stoopje warme koffje in vaders vestzak en we zijn reisvaardig. Met kennershand kwikt vader de lading, die moet in ballans liggen in de rug van Max. De honden zijn onze beste medewerkers, moeten goed behandeld worden. Ik zit op de smalle plank, die als zitbank dient, en vader duwt het gespan het mennegat uit tot op de kasseiweg. "Ju Max, ju Sisse, allee jongens vooruit." Een licht gekreun als wederwoord en we hebben vaart. Lopend zet die sterke voerman zijn rechterschoen op de dom van het linkerwiel en wipt met een vloeiende beweging op het slijkbord, dat voor hem als zitplaats dient. Vol bewondering kijk ik elke morgen en middag naar die zwierige sprong. Dat moet ik ook kunnen !

In de ene hand het leizeel, de andere los op zijn knie, de benen vrij bengelend over het ratelend wiel, leidt die ferme man, die ik vader mag noemen, het gerij door de frisse morgenuren over de hobbelijke Bankstraat, bergop de bareel over met een speling van enkele centimeters naast de poort, bij Smeres de achtertuin in. Hier moet ik de honden uitspannen en aan de band leggen, terwijl vader even binnen wipt om zijn keel te smeren. Achter de toog hebben vele melkhoeren hun eigen fles 'medecijnen' staan, tegen de kou en de stadse microben. Blindelings grijpt ieder zijn fles, bijt een

paar stevige slokken uit den toot, en voelt zich bekwaam om het zware werk aan te kunnen.

Ik moet nog nen helen beirbak melk drinken, en dan krijg ik ook een 'eigen fles' vlak naast de zijne. Met de stopen naar het perron want om vijf uur vertrekt de 'melkhoerentrein'.

Diegenen die naar Antwerpen rijden zetten hun vracht in de bagage, de Brusselaars op 't smalle balkon van de rijtuigen,

dat vroeger de plaats was van de 'remmers'. Nu waren de treinen voorzien van 'Westinghouse-

remmingen', veel veiliger en met minder personeel. In Mechelen overstappen en op weg naar Brussel werden de boterhammen boven gehaald.

Onderweg kregen we nog gezelschap van de vaste klanten van Weerde en Eppegem. De riemen als een juk over de schouder gelegd, twee stopen van achter, één van voor, het lange perron van de 'Noor' (Noord) af. Naast het station stonden de kruiwagens waarmee we de stad introkken. Ik moest de Vlamingen bedienen, terwijl vader met zijn soldatenfrans, gladgeschaafd door jarenlange ondervinding de echte Brusselaars, die natuurlijk de taal van Voltaire verminkten, onder handen nam.

* Oppassen voor de slechte betalers, alles goed opschrijven en mij tijdig verwittigen als er veel streepjes achter hun naam staan *

was de gouden raad die ik meekreeg. Sommigen betaalden contant, anderen per week of per maand, de derde soort, de gevaarlijken, als ze geld hadden. Dat liep goed tot ik op zekere morgen, na vier maal bellen en kloppen, voor een gesloten deur stond. Ik kreeg een raar gevoel. We hebben het zitten, dacht ik, verhuisd zonder adres na te laten, en ik had een lange rij streepjes. De deur ernaast ging op een kier, en een ongekamde vrouwenkop grijnsde me tegen. "Zaaiën zèn weg, fiske, hei, hei, hei, moe truust haa, hie over in de winkel stoen z'uuik dik in de poef, ge zaai nie alliën."

Dit solidariteitsbesef moest een zalvende troost wezen. "Gedeelde smart, halve smart" zegt het spreekwoord...

"Ja meineke, ge zult nog van alles tegenkomen, ik verschiet niet gemakkelijk meer".

Met een snok lichtte hij zijn kruiwagen op, en trok met ongewone grote stappen, het hart van de hoofdstad te gemoet.

Op de trein werd het wedervaren verteld en om alle miserie te vergeten, de kaarten boven gehaald. Met een halve cent als inzet laaiden de diskusies dikwijls hoog op, alsof er hemel en hel vanaf hing. Elke centiem was een halve cent waard en wij wisten wat er moest voor gedaan worden. Op de harde banken van 'derde klas' voelden we de vermoeidheid in de benen zakken, het versleuren van die zware stopen en dan door de Brusselse straten en steegjes van deur tot deur.

"Alstublieft madam, jazeker madam, merci en tot morgen madam", altijd opnieuw, elke dag van het jaar met een uitgestreken vriendelijk gezicht. Altijd beleefd zijn meineke, en de klanten vriendelijk bedienen, dat is 'commers'. Nooit smoren tijdens uw ronde, die asse van sigaret of van een pijp boven dat melkkommeke, dat ziet madam niet graag. Chikken is minder gevaarlijk, het sap

geraakt ge gemakkelijk in de goot kwijt, maar wacht er nog maar een beetje mee, gij hebt nog tijd genoeg om uw gezondheid naar de knoppen te helpen.

Moe maar tevreden, stoomden we richting Hombeek, waar we om half twaalf aankwamen. Sommige mensen miskenden ons beroep. De boeren meenden het monopolie voor hard werken voor zich te mogen opeisen. De boerestiel dat was een zware stiel met veel handenarbeid en veel risico's, maar ze hadden een zekere vrijheid waar wij niet konden van genieten. Zij waren thuis en regelden het werk naar de omstandigheden. Wij moesten alle dagen om vijf uur in de statie zijn, de trein wachtte niet. We moesten altijd diezelfde trafiek doen, beladen met een vracht op de schouders, en dan door weer en wind met diezelfde kruiwagen de straat op. Van dat wandelen met een stoopje aan de hand en met madam een praatje slaan, kwam ook niet veel in huis. Met vele madammen viel niet te praten, die hielden wantrouwig uw pint in 't oog of ze wel met een toreke bolvol was, en pas op, niet op de dorpel morsen want dat zijn lelijke plekken. Met een koud gezicht betaald, en de deur viel dicht.

Fonske drinkt eens van zijn pintje dat Lieve ons gebracht heeft, likt het schuim van zijn lippen en steekt een verse pruim uit het blauwe pakje zware Belgam achter zijn resterende tanden.

- "Daar is tabak goed voor joengske, ik heb nooit tandpijn gekend, als ze het bij mij moe waren, vielen ze gewoon uit zonder last te verkopen. Dat tabakssap maakt alle mikroben kapot, hun maag is te klein, die kan dat niet verwerken."

Dan ging het verhaal verder :

- "Maar we hadden ook goede klanten waar we in de keuken het panneke vulden en in de winter een tas warme koffie met een scheutje elixer kregen, tegen de koude voeten. Vele Brusselaars waardeerden ons werk en waren echte vrienden. Dat contact hadden de boeren niet, maar toch konden ze ons niet tot hun stand rekenen. Middestanders waren we ook niet. Die hadden een vak geleerd of hielden winkel of herberg, maar zij moesten hun waren niet langs de straat verkopen. Zij wilden ons bij de leunders klasseren, iets beter dan die met garen en lint en stekskes die dorpen onveilig maakten, maar dat nemen wij niet. Ze moesten ons begot niet opzij schuiven, en voor minderwaardig bezien. Wij beoefenden een heel bijzonder beroep uit, waar veel tact en gevoel bij te pas kwam. Dagelijks met alle lagen van de bevolking in gesprek komen, bij arm en rijk, bij

geleerd en ongeletterd over de vloer komen, het juiste woord op het gepaste moment plaseren !

Wij leveren het gezonde onvervalste produkt, dat van kleine kinderen gezonde volwassenen maakt, en de lasten en ongemakken van bejaarden helpt verzachten. Melk, joengske, echte melk van een gezonde koe is niet te vervangen, een medicijn voor alle ziekten. Alleen het rematis dat is niet te genezen, dat is mijn kwaal, de melkboeren-ziekte. Met dat gewicht te sleuren op en af de trein, en die kruiwagen, heeft ons gewrichten uit hun rabbat gehaald, onze knoken verzet en dat is het venijn in ons lijf gekropen. Bezie de gang en houding maar van een oude melkboer, ze zijn allemaal gekraakt in de rug en de benen. En dan zouden ze van ons leunders willen maken.

De magere handen van Fonske beven en een straaltje sap komt, ongewoon ver van de bank terecht. Hij moet zich rekken om het toe te dekken.

- * De moeders met kleine kinderen vroegen alle dagen melk van dezelfde koe. Vader had daar geen probleem mee, de melk kwam altijd van ons Bella. Die naam alleen deed menig moederhart vertederen, en dan waren ze gerust, want ons Bella was een gezond dier, dat nog nooit ziek geweest was. Wie kon er nu voor iedere halve liter melk een apart stoopje meedragen, van dezelfde koe ? Maar een melkboer moest ook diplomaat zijn, met een overtuigend gezicht liegen, dat hij het zelf bijna geloofde. Dat is ook commers man.

Mijn vader was een vriend, een kameraad, die mij als een volwassene behandelde. Op de trein, tijdens het kaartspel, had ik in volle opwinding ze eens terloops "nondedjie" gezegd. Ik vond dat een schone uitdrukking om te laten merken dat ik al wat Frans kende, en dat ik mij niet liet in de zak zetten. Toen we alleen waren vroeg hij langs zijn neus weg ; "zijn uw kaarten daar nu beter van geworden ? Dat is voor niks nodig, meineke, laat dat maar aan de 'gamins' van de stad over, die hebben dat nodig om indruk te maken, gij niet !" Dat is mijn hele leven bijgebleven. Een levensles onder gelijken.

Tussendoor ontsnapt mij nen 'begot' maar dat is niet slecht bedoeld, het is beter God al eens aan te spreken dan Hem dood te zwijgen, en naar het vagevuur moeten we toch. Wie is er nu, als werkende mens, braaf genoeg voor den hemel ? Maar ik heb de mensen altijd eerlijk bediend en voor iedereen goed willen zijn."

Toen de trein in Hombeek stopte, werden we onthaald op een blij hondengeblaf. Zij hadden heel de tijd tegen mekaar wat gewauweld, in de eigen taal. Zij hadden een uiltje gevangen en om negen uur hun boterhammen opgepeuzeld en het kommeke vers water uitgelepel, dat ze van hun pleegmoeder gekregen hadden. Bij het weerzien lieten ze hun vreugde blijken. Ik laadde de lege krui-ken op de kar, spande de honden in, terwijl vader nog rap een grote pint meepikte, om de maag op te zetten voor het noen-eten, en om die laatste vuile stadslucht door te spoelen.

Melkboerin
met hondenkar
beladen met
stopen

In het voorbijrijden zegden onze honden nog een 'goede dag en tot morgen' tegen hun lotgenoten

Op het Heike waren de halve-dag-verblijven van de trekdiere bij 'den Teik', bij Van Kerkhoven en bij Parijs. Onze zending was volbracht, morgen zouden we teruggaan naar ons aktieterein.

's Avonds de melk halen bij nonkel Sus, was mijn vaste opdracht. Met de kruiwagen op een loopje heen en weer. "Het was een gezonde training", meende vader. Ik wist moeder te overhalen om met de hondenkar te rijden. "Het venije moet er zo vroeg uit, en dan nog in de kruiwagen lopen." Nu kon ik oefenen. Onze Max had een regelmatige draf. Dat zou dus geen problemen opleveren. Eens achter de draai van de straat, daar kon niemand wat zien, daar zou ik mijn kans wagen. In kadans meelopen, rechter voet op de dom van het linkerviel, sterk afduwen en daar gaan we de hoogte in. Het moet op millimeters aangekomen zijn, maar ik sloeg met een dreun, in volle lengte achter het wiel tegen de kasseien. Max en kar hobbelden rustig voort. Vlug rechtgekrabbelt en met geschaafde knieën en handen maar rennen om samen met kar en hond bij nonkel Sus aan te komen.

"Ik ben thuis tegen de hoek van het huis gelopen den daarmee..."

Tante Fien keek mij doordringend aan, en ik meende twijfel in haar ogen te zien, maar ze draaide zich om en vroeg geen verdere uitleg. Moeder heel en al bezorgd, streek er een dikke laag ongezoeten liezevet aan, en rade me aan mijn draai aan de muur wat ruimer te nemen. Na een paar dagen rust hernamen de springoefeningen op een stilstaande kar. Dat lukte veel beter en ik voelde me iedere dag wat zelfzekerder worden. Nu was ik een volwaardige melkhoer, en zal eens een demonstratie geven aan de kameraden. Met een smoesje een paar vrienden meegelokt, en ze

zullen nogal ogen opzetten. Zij moesten achter de kar aanlopen om mijn sprong niet te hinderen.

Voorbij de draai, geschikte vaart, voet op de dom, duwen, en daar ging hij. Die krullen hebben zeker aan de kar geduwd, want ondanks mijn gehele concentratie en een perfecte berekening maakte in een geslaagde buiklanding tussen de rammelende stoppen, te midden de karbak. Ik hoorde een luid gelach en zag die lorejassen dubbel plooiën van plezier.

Toen heb ik de eerste keer in mijn leven gevloekt. Op die stomme hond die zeker naar links uigeweken was, op die twee nietsnuten, die alleen maar achteraan kunnen hollen en dan lachen met een arbeidsongeval, dat heel erg had kunnen aflopen. De stoffelijke schade was beperkt maar mijn prestige had een ferme deuk gekregen. Dat zou ik die snullen nog betaald zetten."

En Fonske schuift wat naar rechts, waar de zonnestrallen de bank verwarmden.

- "Voor het rematis he joengske, de warmte niet laten verloren gaan.

Zo ben ik die aparte stiel stilaan meester geworden. Ergens kolen in de kelder dragen of pattaten op nen hoop kappen, of met een petrolkar rond rijden, dat kan iedereen leren, maar de mensen van melk bevoorraden, dat is een kunst. Diegenen die dat onderschatten weten het niet goed."

Nog even leeft het verzet in zijn schrandere oogjes, en spuitje vocht belandt in het mulle zand.

- "Half juni 1917 werd ik soldaat bij het 9e Linie in het Klein Kasteeltje, en zag Hombeek, meer dan vier jaar later, voor het eerst terug.

Er volgt een korte pauze, zijn gedachten gaan ruim een halve eeuw terug. Zijn blik rust ergens op een onbepaald punt, ginder verder in het veld. Hoofdschuddend met een zucht:

- "We hebben veel kou en honger geleden in die open vlakte aan de Yzer. Geen boom of struik stond er nog overeind, een eindeloze streek water, puin en slijk. Voor ons lagen de vijandelijke sol-

daten die elke beweging te baat namen om hun schietkunst te testen en tussen ons, die grote vraatzuchtige ratten die op het moment loerden om onze homp brood uit onze handen te stelen. Zij ook hadden honger en de natuur was onvermurwbaar.

Oorlog, joengske, het wreedste wat er bestaat op de wereld. Wij hebben vele kameraden moeten ginder laten, ook jonge gezonde mensen, die op de drempel van het leven stonden. Triestig, heel triestig."

Weer een drukkende stilte. Het plasje wordt niet gedekt, hij leeft ginder ver waar die eindeloze rijen kruisjes staan, tussen bladvolle bomen en jeugdig groen. Misschien bidt hij nu voor hen die minder geluk hadden dan hij.

- " In 1915 was vader overleden. Onze melkboer was teloorgegaan. Voor mijn zusters was het niet te doen, met die stopen op de schouders op en af de trein, en mijn jongere broer mocht studeren. Voor mij zat er niets anders op dan terug de draad op te nemen.

Na enkele dagen op adem komen bezocht ik onze oude klanten met de moeilijke vraag melk te mogen leveren. Sommige waren verhuisd of overleden. Anderen meenden dat zij ons niet doorgestuurd hadden, maar wij hen hadden laten vallen. Zij begrepen dat vader niet voor zijn plezier gestorven was, maar

" waai zoëten zonder melk, hé fiske, en diën oorlog hé, hoenger mee huepen "

De gematigden vroegen er toch begrip voor te hebben omdat den huidige melkboer, hun gans den oolog geholpen had,

" dat begrijpt ge toch hé, Alfons ? "

In deze straten hadden we enkele dagen geleden gedefileerd als bevrijders van het land, als helden, die men hulde en dankbaarheid verschuldigd was. Hier stond zo een held, zonder broodwinning, zonder toekomst, zonder helpende hand, maar " Ge moet dat toch begrijpen hé, Alfons ? "

En alsof hij de moeheid en ontgoocheling terug voelde, verlegt hij zijn magere, stramme benen en schuift nog wat op, steunend op beide handen, naar de warme plek op de plastieken bank.

- " Toevallig hoor ik van een melkronde in Mechelen, die over te nemen is. Aan een billijke prijs koop ik paard, kar en stopen, en leer de toer kennen. Een oudere man, zonder kinderen, legt er het

bijltje bij neer, en ik neem het op.

Een nieuw begin in andere werkomstandigheden, met voor- en nadelen. 's Morgens wat langer slapen en die spanning om op tijd te moeten zijn voor den trein, valt weg. De verplaatsing is gemakkelijker, geen gesleur met gewicht op de schouders en desnoods kan een van de meisjes een hand toesteken. De kosten van het gespan vallen zwaarder, een hond hoeft geen hoefbeslag. Elke melkboer is handig genoeg om kleine herstellingen te doen, maar Verrezen totaal uitsluiten is onmogelijk.

De omgang met mensen moet ik niet meer leren, en de madammen zijn overal hetzelfde. Goede, minder-goede en slechte betalers, het is een kwestie ze te weten wonen, regelmatig streepjes zetten en tijdig over geld praten. Ook hier hebben we onze huizen waar we als minderen beschouwt worden, wij worden betaald voor onze produkten, en daarmee is de vriendschap uit. "Bedankt madam en tot morgen." Twee huizen verder maakten we de tijd om naar de gezondheid van de kinderen te vragen en te luisteren naar de uitslagen op school, de mooie en trieste gebeurtenissen in familie en bij geburen. Ik had de tijd, de trein wachtte niet. Bij die twee brave juffrouwen ging het steeds over O.L.Heer, die ons dat prachtige weer bezorgde, als het regende of vroor waren ze juist gereed om hoodschappen te doen, hadden geen tijd. Bij den dokter was het dat dartele meidje die de deur opende. Daar werd over de liefde en haar kapris gesproken. Een melkboer moet filisoof en mensenkenner zijn. " Dat is commers, meineke. "

In de winter, als de ronde kasseiweg spekglad lag, was het geen pretje om op de helling van het station en de Zennebrug te geraken. De omwonenden strooiden de assekas uit om het ergste te voorkomen, maar toch bleef het een heksentoer. De paarden werden scherp gezet en de vijzen moesten regelmatig vervangen worden. De melk vroor aan stoop en pint, maar werden ontdooit tegen de Leuvense stoof, terwijl de handen ook even opgewarmd werden. Wij droegen gebreide handschoenen zonder vingers, om het wisselen met geld mogelijk te maken.

Dat was de tijd van solidariteit en behulpzaamheid onderling. Ieder moest eens beroep doen op een ander. Het te kort of teveel in melk werd onder mekaar opgelost. In tijd van nood kon men bij 'den Bon' terecht, waar iedereen ongezien door eigen klanten, binnen of buiten wipte. "Het is toch van uw eigen koe zeker ?" Ook hier heeft ons Bella weer wonderen gedaan. Zij zorgde voor de onuitputtelijke melkplas.

houtje op stap naar de volgende stopplaats. Zij kenden hun weg, zouden niet verloren lopen. De Wilsonlaan (nu Kon. Astridlaan) de Garzendries, Vijfhoek, Botermarkt, Veemarkt, Wollemarkt, Melaan en O.L.Vrouwkerkhof waren veel gebruikte stopplaatsen. Op het achterhof vast gemaakt, of onder de kar, hing de 'schellenbak' om de keukenafval mee te nemen als diervoeder, voor koe of varken.

Voorbij het Horckmans-bos lag, naast de smalle ronde kassei, een ellendig stuk aardeweg, met putten om een paard in te begraven. Wie daar een camion van Huygebuert of een bierwagen van Lamot tegenkwam, moest hemel en aarde verzetten om terug op het droge te geraken. De meeste paarden kenden hun vak door jaren ondervinding, zij zochten zelf de beste rijstrook op en trokken zonder snokken of stoten hun gespan ter bestemming. Zij kenden de dagelijkse weg door de stad en waren nukkig als er een omleiding moest gemaakt worden. Dat was geen verstand, beweert men, maar iets dat er heel dicht tegenaan ligt.

De winter was de tijd van de magere en soms scherp smakende melk. Bieten en rapen waren minder voedzaam dan gras en klaveren. Dat had zijn weerslag op de smaak, maar om dat aan een stadsverstand te brengen was moeilijker. "Een zwarte koe geeft zowel in de winter als in de zomer witte melk." was het antwoord, en tracht dat maar te weerleggen.

Tijdens de warmste zomerdagen was het oppassen voor verzuren. Een hele voormiddag in de hütte rondhutsen was zeker niet het ideaal voor zulk delikaat natuurprodukt. Ook voor de mens deed het geen goed. Rondom afgeschermt door een oververwarmde bache, leek het op een bakkersoven, terwijl wij in de winter, met een deken rond de benen en knieën geslagen, haast in een ijskuil veranderden.

Op verschillende open pleinen in de stad werd het gespan een tijdje geparkeerd, om van daaruit de omwonende klanten, te voet, te bedienen. De paarden met een langere staat van dienst, kenden ongeveer de duurtijd van hun rust, en gingen soms, wijl baasje te lang bleef babbelen, op eigen

Muandag was een vruchtbare dag voor "den bak". Grote stukken oud brood, pistolets en ander gebak, werd achteloos weggesmeten. Onze mensen waren blijkbaar de magere jaren 14-18 reeds vergeten. Misschien wilden ze het tekort nu inwinnen door overdaad. Toch viel het op, dat bij een prijsverhoging van de melk zij het meest rekla-meerden. De prijs schommelde tussen 90 centiem en 1.40 frank. Bij de boer betaalden wij tussen 70 en 1 frank. Met die kleine en inst daarenboven 's namiddags een stukje land bewerken, kon een oppassende familie behoorlijk aan de kost komen. In Brussel en Antwerpen lag de winst iets hoger, maar men kon niet zulke hoeveelheden verwerken.

- "Wat gebeurde er als de melkboer ziek was, Fonske?"

- "Ziek, begot, ziek, dat konden wij ons niet veroorloven, ziek zijn. Er bestond geen ziekenkas voor niet-loontrekkenden. Wij moesten alles zelf betalen. Dat alleen al was een hinderpaal. Wie moest ons vervangen? De vrouw zat met een groot huishouden, met het werk op het veld en de hele huishouding, tot over haar oren in de zorgen. Een melkhoer liet zijn toer niet in de steek, voor hij bijna op sterven lag. Moeder de vrouw speelde zelf dokter. Een bruin papier met een dikke laag vetkaarske, op borst en schouders, hielden verkoudheid en griep op veilige afstand. Brandwonden werden met een brij van geraspte patatten belegd. Een snijwonde ingesmeerd met 'teintuurdihot', tegen tandpijn een stevige kwak genever tegen de ambetanterik houden, tot men geen pijn meer voelde, en chikken was nog beter, dat voorkwam miserie. Bleef de pijn duren, dan moest men bij de tandarts met de rapte binnen wippen, en kreeg de keuze: met of zonder pijn. Zonder pijn was duurder en ongezonder, maar "met pijn" deed meer

zeer. Maar dat duurde maar effekes, en dan met een wollensjaal rond het hoofd gebonden tegen de kou, en om het medelijden wat op te wekken.

"Ocheirme, het doet ziér zeker, meinne ?"

Sommige goede zielen namen een halve liter meer om het leed te verzachten. Zelfgemaakte vliersiroop met kandijsuiker en tymus, was onovertrefbaar tegen een koppige verkoudheid, evenals een pot warm bier met veel bruine suiker, en dan dik ondergeduffeld het bed in. Zweren of ontstekingen werden te lijf gegaan met witte broodpap met wat keiskeskruid gekookt. En het receptenboek is verre van uitgelezen.

- "En melk, Fons, werd dat niet gebruikt als geneesmiddel"

- "Dat is voor alles goed joengske, maar ge weet, wondermiddelen bestaan niet. Neem nu rematis, de eene heeft 't in de benen, de andere in de armen of de rug. Dat vraagt een aparte behandeling, en wij, de melkboeren hebben het overal, daar is geen kruid tegen gewassen man, dat zit te diep. Jaren lang alle dagen op die kar met ijzeren band, op ongelijke kasseien, hotsen en bosen op een harde plank als zitbank. Moest ge weten hoeveel jonge mensen op die manier gekraakt zijn. Vergroeiende gewrichten en verzakkingen, in leden en ingewanden. Jaren later komen die zaken aan het licht, en worden een gans leven mee gedragen. Ik weet er van mee te spreken, joengske, geloof me vrij.

Zondagen waren ontredderde dagen. Diegenen die de kans zagen gingen naar de vroegmis van zes uur. Gewoonlijk duurde die niet te lang en kon ons gewoon programma, min of meer, gevolgd worden. Het kruiske kregen we meestal op onze rug, dan waren we reeds met één been buiten, maar het aantal dagen aflat was hetzelfde, zei pastoor De Ridder die onze inspanning waardeerde. Voor de mensen van 'den achteruit' is het moeilijker, die gaan naar de tienuren mis in O.L.Vrouw old Dijle. De paarden staan op het pleintje, voor de kerkpoort, zich dood te vervelen en laten hun ongenoegen dan ook blijken. Over de inhoud van de preek weet niemand veel te vertellen, ze zitten met één knie tegen de stoelrand gedrukt, de handen rond het bovenplankje geklemd, met anderhalf oor, gespannen de geluiden die van buiten komen op te vangen. Een paard heeft een eigen karakter en wil wel eens zijn eigen goesting doen. Een verdacht getrappel, en man steekt de kop even buiten of alles nog in orde is. De melkboeren bezetten de allerlaatste rijen in de kerk, en werden aanzien als lauwe kristenen, best te vergelijken met de tollenaars uit het Evangelie. Of de eerste-rij-aanbidders nu allemaal heiligen zijn,

laten we best over aan het oordeel van de grote Rechter. Dat zullen we later weten.

Ook hier was, na de laatste "Amen", geen mens meer te bespeuren op de twee rijen stoelen dichtst bij de poort. De paarden hadden rustig de tijd gehad hun ballast af te werpen en de omwonenden van het Liefvrouwen-kerkhof kregen de plasjes en hoopjes cadeau.

Destijds in Brussel, kregen we een gepaste gelegenheid tot Mis horen. In de Finistère, in de rue Neuve, deed een oude priester zijn Mis om half acht. De melkboeren in de omtrek, de bakkers en winkeliers maakten er dankbaar gebruik van. Van de Franse korte preek, hielden we niet veel over, hier en daar een woord was genoeg om ons geheugen op te frissen. We hadden het immers zo dikwijls in de school horen vertellen. De gebeden maakten geen verschil. In 't latijn of in 't Frans, het klonk ongeveer hetzelfde, we verstonden van het één juist zoveel als van het ander. Maar het was de moeite waard die bejaarde man bezig te zien aan het altaar. Met welke charme voerde hij elke beweging uit. Bij het "Dominus vobiscum", draaide hij zich met een elegante beweging om, de brede mouwen wuifden zijn armen achterna, en hadden geen tijd zich even te herstellen, de terugwaai hegon in tegenovergestelde richting. Met statige stappen bewoog hij zich van de Epistel naar de Evangeliezijde. Dat theatrale in die man boeide mij, en ik vergat soms tijdig op te staan of te zitten, tijdens de Mis. Of wel was hij jaren lang acteur geweest of wel een schitterend turner. Ik zou die priester nog kennen, om de indruk die hij op mij heeft gemaakt. Ik verstond zijn preek niet, maar kreeg ruim compensatie door zijn gebarenspeel. Men kan bidden met de mond, maar evenzeer met de armen en voeten, met alles wat respect en interesse wekt.

Pastoor Nijs, opvolger van E.H. De Ridder, stelde de eerste mis van 6 uur naar 6.30 u. Dat was een flop voor de melkboeren, nu moesten we allemaal naar de stad gaan mis horen. Die brave man had raad ingewonnen bij collega's, die het op dat vlak niet zo nauw namen, en zij hadden dat voorstel goed bevonden. Ook een dorpsheer kan al zijn schapen niet van binnen en van buiten kennen?

Ook voor de "triporteur-rijders" was het een hondenstiel. De mensen zaten blak en bloot te trekken en te duwen om de hellingen en kasseien onder de knie te krijgen. In sneeuw en regen, doorkild en verkleumd, in de zomer badend in hun zweel. Zij vormden een passend geheel met hun hond, waar ze alle aandacht en zorg aan besteedden. Owee, degene die zijn plankje vergat te leggen. De dieren-

bescherming loerde achter elke hoek of de muilband niet spande of hinderde, maar naar de moeilijkheden van de mens werd niet gevraagd. En toch was het een uitzonderlijk beroep met vele mooie facetten.

Onderling liepen we mekaar niet als zoutzuilen voorbij. Een woordje over het weer, melk te veel of te weinig en andere oppervlakkige zaken, waren het onderwerp van de dagelijkse conversatie. Maar ... ik kon het niet laten, dat prettig, lief, werkzaam, gediensig meisje, wiens weg ik dagelijks kruiste, een klein komplement te maken. Daar heeft toch iedereen al eens recht op? Mijn gemeend woord werd met een lief lachje beloond en weekte het volgende knipoogje los. Meer moet ik zeker niet vertellen! Ook liefde ligt op een klein plaatsje. Wij waren beiden achter in de twintig, destijds de beste ouderdom om tegen mekaar "ja" te zeggen.

Lieve, de schoondochter, brengt juist een tweede pilske, als Fonske haastig naar zijn zakdoek zoekt: "Onze peter heeft het nog altijd moeilijk als het over moemoe gaat." Ze legt haar hand los over zijn afgezakte schouder en trekt de kol van zijn pullover wat hogerop. Nijpt lichtjes in peters arm, en gaat naar haar keuken.

- "Ja joengske, ik mag niet klagen, wordt verwent als een zuigeling, door allemaal, leef als een koning, maar heb aan ons Roos teveel verloren."

De tranen bollen ongehinderd over zijn ingevallen wangen en krijgen de vrije loop. Waarom zou hij zich schamen.

- "Die heeft gewerkt man, 's morgens vroeg de melk helpen gereed maken, de ganse voormiddag voor alles alleen instaan, het werk op het veld, de zorg voor de kinderen. Het was een merkwaardige vrouw. Het is nu bijna zeven jaar dat ik hier bij onze Fred inwoon, ik ben gelukkig maar ... daar zijn geen woorden voor, joengske. Dat kan ik niet vertellen."

Langzaam herstelt hij zich en de stilte spreekt boekdelen.

- "Wij hebben hard gewerkt en spaarzaam geleefd, geen overdreven eisen gesteld, maar trouw onze plichten vervuld. Vier kinderen groot gebracht die nu allen zelf volop in vollen doen zijn. Wij hebben de klanten eertlijk bediend en getracht voor ieder goed te doen.

Wij waren geen landbouwer, geen middenstander of vakman, wij waren een apart soort van volk,

die de dagelijkse miserie en aangename gebeurtenissen moesten helpen verwerken, die als vluchtheuvel en zondebok dienden, maar tenslotte bij onze mensen een warm plaatsje verdienden diep in hun hart. 'Onze melkboer', het werd met een floeren klank uitgesproken, een woord met muziek in.

Een winter die we nooit zullen vergeten was '39 op '40, tijdens de mobilisatie. De sneeuw lag blokkendik en het vroom dat de horenen kraakten. Wij reden met de slede naar Mechelen, zeven weken lang. Elke morgen lag de weg er spekglad bij, op de middag lichtjes dooien en 's nachts terug aanvroezen. De pint en de kruiken waren één ijsklomp. Toen hebben we een groot suik van onze hemel verdiend. En de mensen met hun triporteur dat waren galeiboeven, die ondanks de bijten-de kou, 'in het zweet hun aanschijns' hun brood verdienden. En toch waren we nog veel beter dan die duizenden jongens die in de loopgraven zaten, met die drukkende onzekerheid over de komende dingen. Ver van hun thuis en bedrijf, hun tijd moesten verdoen in nutteloos wachten op iets dat hopelijk nooit zou komen.

Weldra bleek die hoop ijdel te zijn. Ze kwamen, met zeer velen, en met minder goede bedoelingen. De bevolking sloeg op de vlucht, richting Zuiden. De Duitsers reden vlugger dan wij en maakten verdergaan nutteloos.

Na enkele dagen van afwachten hernam het gewone leven. Wij sukkelden met ons gespan over de noodbrug over de Zenne en trachten er het beste van te maken. Over 25 jaar stonden wij hun vaders naar het leven, nu kwamen hun zonen onze kinderen uitmoorden. Ja, joengske, ik heb nu veel tijd om over zulke dingen na te denken en kom steeds tot hetzelfde besluit: "de wereld is een schouwtoneel, spijtig dat zogezegde verstandige mensen, zulke onredelijke rol spelen in het wereld-theater".

De bezetter dikteerde zijn wetten, en leerde ons het vak dat we reeds jaren beoefenden tot tevredenheid van iedereen. De toeren werden veranderd. Elke melkboer kreeg een aantal aanpalende straten aangewezen. Dat was een verbetering, wat af te leggen weg betreft. Nu woonden de klanten dicht bij mekaar, we moesten minder weg afrijden, maar we kregen wild vreemde mensen aan de deur, die maar één vraag op de lippen hadden: "kande gien boter, patatten, graan, spek aare of melk zonder bonnekens bezeugen?"

Honger sloop de straten binnen en 'den boor' moest dat oplossen, daar lag alles zomaar op

hopen voor het rapen. Wij waren woekeraars, die alleen aan vreemden wilden verkopen om ongereemde prijzen te vragen. De melkboer was weer de sigaar die met alle zonden beladen werd. Zij wisten niet dat ik zelf tabak plante tussen bonen en beet, hen kerfde met het broodmes, om mijn chikske te kunnen behouden.

Onze melk moesten we halen in de 'melkcentrale' en zorgen dat het aantal bons stipt overeen kwam met de geleverde liters. Zo werden we boekhouders. Ondanks judasserij, bombardementen en andere moeilijkheden deden we ons werk: de stadsmensen in leven helpen houden. Een mager lachje van een moeder met een groot gezin, was onze beste beloning.

De bevrijding was voor ons een hele opluchting. Wij konden weer vrij ademen; waren verlost van die beklemmende onrust: "wat zullen ze morgen weer uit de hoek halen om het ons lastig te maken?" De dwang aan een bezetter te moeten gehoorzamen alleen al was een vernedering die zwaar doorwoog. Wij hadden ze zien binnenkomen als de fiere onverschrokken "Uebermensen", nu zagen we ze weg vluchten als geslagen honden met al wat wielen had, recht naar het Oosten, naar hun verwoeste heimat. Ik weet niet of dit leedvermaak zonde is, dan sta ik er niet goed voor. Al wat naar Duits of zwart rook werd onmiddellijk afgeschapt, ook goede dingen verdwenen. Al wat op Engels of wu geleek, was zaligmakend, ook minder goede uitvindingen.

Onze kinderen werden groot en gingen hun eigen weg. Onder ons twee boerden we stillekes verder en hebben gelukkige jaren gekend. Nu wacht ik rustig mijn tijd af. Het bobijntje draait zijn laatste toeren, maar ik ben niet bang van de dood. Ons Roos heeft mijn plaats ginder besproken daar ben ik zeker van".

De zakdoek komt boven en een straaltje tabaksap blijft ongedekt op het warme zand glinsteren in de wegschuivende zon. Het schuim van ons bier is aan het glas gedroogd en in de keuken hoor ik tassen en lepeltjes op het tafelblad rommelen. Kinderstemmen breken de stilte, die een mooi levensverhaal bezegeld.

- "Lieve, bedankt voor drank en bediening en de groeten aan Fred en de kinderen."

- "Graag gedaan, Lewie, en de komplementen thuis, en ge zijt altijd welkom, hé."

- "Fonske, houdt u kloek en tot ziens, hé man."

- "Ge moet al eens meer afkomen joengske, tegen u kan ik daar over klappen, gij verstaat dat. Die jonge mannen, begot, hun verstand is er te klein voor."

Een paar maanden later vond ik een doodsbrief in de bus met de bevestiging van de woorden: "Ons Roos heeft mijn plaats besproken."

In de kerk heb ik die hangende schouders gezien, die lichtjes verbogen rug, de moeilijke gang met stramme benen. "We zijn allemaal stijf van de rematis joengske."

In een tamelijk kleine kist, zonder veel kronen of bloemen, stil en eenvoudig, zoals hij geleefd had, is 'Fonske de melkboer' vertrokken voor zijn grote reis. Een der laatste vaandeldragers van een sterk geslacht, dat samen met kar en paard, en stopen met een riem verbonden, plaats gemaakt heeft voor een moderne vorm van "commers doen".

De wereld draait verder en wij draaien rustig mee, met in ons de herinnering aan

"die mensen met hun aparte stiel in die goede oude tijd."

Louis PHILIPS en zijn vrouw Isabelle, achter hun woning naast de pastorie van Hombeek. Ze reden ook vele jaren met melk naar de stad.

5. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

Carnaval is het volksfeest bij uitstek. In de rijke traditie van ons volksleven hebben de carnavaleske vermakelijkheden een vooraanstaande plaats ingenomen. Wij allen, hebben immers een zwak voor vermommingen, verkleedpartijen enz. Denken wij maar even terug aan onze kinderjaren. Zotskoppen en maskers zijn de kentekens van de "onbekende".

Carnaval is een uitlaatklep, een kortstondige bevrijding. Het is een evenement waarbij het geslotene in de mens een kans krijgt, een uitweg voor het verlangen naar gemoedelijkheid en menselijke warmte, een terugkeer naar het eenvoudige.

Carnaval is fijn als je blijft knipogen naar de ernst van het leven, als je niet spot met menselijk verdriet, maar gewoon de roze kant van het bestaan in de bloemetjes zet en de burgemeester en de vuilniskarman voor een keer op gelijke voet plaatst.

Veel geschreven bronnen van het carnaval vieren in Hombeek zijn niet te vinden. We weten alleen dat het rond de eeuwwisseling toegelaten was gemaskerd te lopen in Hombeek en dat in de twintiger jaren halfvastenbals plaatsvonden in de zaal "Alhambra" op het Heike.

Pas in de dertiger jaren zou het carnaval los-

Oep Bazinneke,
koopt een kinneke,
tegen Vastenavond,
Oep Bazinneke,
koopt een kinneke,
tegen Carnaval !

barsten in onze gemeente en dit ongetwijfeld onder de stimulans van de toen opgerichte wielierclub "De Hombeekse Sportvrienden". Carnaval vierde toen hoogtij op vastenavond. Openbare carnavalbals werden ingericht in de bovenzaal van café "De Kroon" bij Amandus Goossens-Van Eetvelde in het dorp.

Na de Tweede Wereldoorlog hernam de carnavalpret te Hombeek, deze nieuwe opflakking zou mogelijk wel het toppunt worden van de zotskoppen dankzij de fantastische halfvastenbals, ingericht door de hogervermelde wielierclub in de zaal "Het Forum" in het dorp. Honderden kijk- en danslustigen schoven aan om toch maar een plaatsje te kunnen bemachtigen om alzo het optreden te kunnen bewonderen van de prachtig uitgedoste carnavalgroepen van "de grune" (Teugels), van "Monlat" (De Kempeneer), van "de Haas" (Phlips), deze van de Bankstraat en van de kleinere groep van Alfons Verlinden met Jozef Saint. Men kon toen letterlijk op de koppen lopen in "Het Forum".

De diverse carnavalgroepen, de duo's en de individuele gemaskerden werden gelauwerd voor hun deelname met naturaprijzen zoals taarten, flessen wijn enz.

Onvergetelijke groepen waren ongetwijfeld : de danseressen van de Moulin Rouge, de Mexica-

nen, de soldaten van Napoleon, de bloempotten,

De bloempotten, een carnavaleske bloemenfantasie waarin zich hier Alfons Verlinden en Maria Van Hoof wisten te vermommen.

het klimophuisje enz. Individuele creaties als stroman, lantaarnpaal, gazettekotje, enz. droegen bij in het kleurrijk gebeuren. De gezichten waren bedekt met de afgrijselijkste maskers van allerlei model, met de koddigste neuzen en uitpuilende ogen, met blaaskaken. Men was verkleed als koster, beer, kwezel, lijkbidder, spook, duivel, kameel, marionet, nar of harlekijn. De inspiratie was grenzeloos.

Zingend op de tonen van de alombekende carnavalschlager : *"Bazinneke koopt een kinneke tegen vastenavond, bazinneke koopt een kinneke tegen carnaval"*. Op het gekletter van de kastagnetten, op het getokkel van de tamboerijnen, op het geroffel van de trommels, schoof men over de dansvloer of liever, men probeerde te schuiven over de propvolle dansvloer of over een tapijt van veelkleurige confetti en stremmende serpentins. De garçons zigzagden russen al dat gewriemel want het gerstenat vloeiende bij beken.

Een paar merkwaardige cijfers van het carnavalbal van 11 maart 1945 ter illustratie. De muziekrechten bedroegen 221 frank, de belasting 88 frank, het orkest vroeg voor het optreden 840 frank en de drank voor de muzikanten kostte 168 frank. De algemene toegang bedroeg 10 frank en er werd een winst gemaakt van liefst 6.573 fr en dit in het jaar 1945.

Een ware attractie van de vroegere carnavaldagen waren de "karamelleventers". Zij waren over het algemeen gekleed in een wit beddelaken en hun gezicht was geschminkt. Men bood de karamellen aan in een wasmand of op een houten bakje dat men voor zijn buik(je) hield. Voor 'n cent mocht men zijn geluk beproeven met een teerling, en naar gelang het aantal ogen dat men wierp kreeg men een aantal karamellen.

In vele gevallen kon onze karamellenventer slechts tellen tot vier of vijf. Hij moest toch ook zijn kost verdienen. Men aanvaardde deze handelswijze echter met de glimlach, want op de papiertjes waarin de karamellen gedraaid waren kon men allerhande versjes lezen zoals :

Wacht U voor de vleiers

En de verleiers

Gaat zelf steeds uw gang

Dan leeft ge gelukkig en lang".

De karamellen van carnaval hadden dus hun eigen boodschap, een boodschap in verzen, één in echte onvervalste "karamellenverzen".

Karamellenventer (volgens Frans Perckmans)

6. Iets "natuurlijk" gelezen voor u !

Marie-Louise LAMMAR-MIES

VLIER :

is nauw verbonden met magie.

Als een tak van een vlier wordt gesneden kan er bloed uitdruppen. Dan zal ergens de volgende dag een oudere vrouw haar arm in een doek dragen. Dat is een heks.

Wie vlier in huis haalt moet oppassen, want de dood is er binnen het jaar ook. Van een man doodgeslagen met een vlierstok, ziet men zijn hand boven het graf uitgroeien.

Sla nooit een kind met een vliertwijgje want dan zal de groei gebroken worden.

In Oostenrijk werd een kruis van vliertakken op het graf van een overleden familielid gelegd. Als ze bloeiden werd gedacht dat de dode in de hemel was.

Bij de stal beschermt vlier de dieren tegen de heksen en tegen allerhande betovering. Vlier in de kelder bewaart de melk in verse staat. Vliegen en muggen zullen zich onthouden om in de nabijheid van deze plant te vertoeven.

VLAS :

Reeds van in de oudheid een gewas van hoog aanzien. Bij de Egyptenaren is het de meest afgebeelde plant op muurschilderingen.

De vlasboeren spraken vaak over het "SINT-JANSBERAAD". Dit betekende een stuk land pachten om het met vlas te bezaaien, op voorwaarde echter dat men op Sint-Jansdag kiezen mocht, ofwel de pacht betalen en het vlas voor zich houden, ofwel het vlas aan de eigenaar overlaten zonder te betalen. Was de oogst goed dan werd vanzelfsprekend voor de eerste stelling gekozen.

Begijnenvlas : kort en weinig waardevol vlas. Het werd eertijds gebruikt voor het vervaardigen van begijnendoeken, vandaar de naam.

"Dat vlas is niet te spinnen" = Daar is niets mee te doen.

"Onze Lieve Heer een vlassen baard aandoen" = Iemand vleien.

TABAK :

"Tabak schaadt de gezondheid"

Hoe komt dat ? Dat verneemt ge uit volgend oud verhaal :

Op een zonnige dag wandelde een heilig paterke door een bos. Het krioelde daar van wilde dieren. Zonder dat de brave man er erg in had sprong er daar een slang omhoog en beet het paterke in de lippen. De monnik maakte dadelijk een kruisteken en spuwde het gif uit op de grond. Het toeval wilde dat dit vlak op een plant terecht kwam. Die plant groeide op met het venijn in zich. Veel later ging men die plant de naam "tabak" geven, en de mensen rookten de bladeren ervan, en zwelgden langzaam het gif in !

KRAAIEN KUNNEN TOT VIJF TELLEN, EN MEER.

Sommigen vinden dat kraaien thuishoren in griezelfilms. Wie de kraaien beter kent zal ze wel niet onaardig vinden, al doen ze wel eens stoute dingen. Er wordt jacht op ze gemaakt, misschien wel omdat ze slim zijn, bijna zo slim als de mens zelf.

Een vogelfotograaf deed ons het verhaal hoe goed de kraaien kunnen tellen. Hij deed die ervaring op toen hij vanuit een schuilhut een broedende kraai wilde fotograferen. Meestal ging hij met een begeleider de schuilhut in. Hij bleef zitten en de andere ging weg. Bij de meeste vogels was dat voldoende om ze te bedotten. Ze waren in de waan dat alle mensen weg waren. Ze oordeelden: er is wat in de hut ingegaan, er is ook wat uitgegaan, dus er is geen mens meer in de buurt. Bij de kraai lag dat anders. Zij telde hoeveel er uit de hut kwamen. De fotograaf moest wel zeven begeleiders meenemen. Probeerde hij het met minder, dan telde de kraai precies dat er zeven naar binnen gingen en er maar zes naar buiten kwamen. Pas toen ze met acht waren, raakte de slimme vogel de tel kwijt !

Op de algemene vergadering van 24 januari 1992 werd eenparig beslist dat geen hervorming van het bestuur, ook niet partieel, zou gebeuren. Dit omdat de vereniging pas van november het statuut van v.z.w. had aangenomen.

Bijlage Belgisch Staatsblad (n 19758/91 van 14.11.1991).

Het statuut heeft VII titels. We geven hier de titels I tot en met V en geven titel VI en VII in volgend nummer.

Statuut V.Z.W.Hoembeka

TITTEL I. - naam, zetel, voorwerp, duur.

1. De vereniging draagt de naam : v.z.w. Heemkundekring Hoembeka.
2. Haar zetel is gevestigd te 2811 Hombeek (Mechelen), voormalig gemeentehuis Hoimbeek. De zetel kan bij eenparigheid van stemmen van de raas van beheer gewijzigd worden.
3. De vereniging heeft tot doel : het beoefenen van heemkunde, in de breedste zin van dit begrip, ten bate van de gemeenschap.
4. De vereniging woort voor een onbepaalde duur opgericht en kan te allen tijde worden ontbonden.

TITTEL II. - Leden, aanvaarding, ontslag.

5. De vereniging bestaat ten minste uit drie werkende leden.
6. Werkende leden zijn personen die aan de vereniging een bestendige bijdrage leveren. Het zijn de huidige stichters-ondertekenaars en allen die later als werkend lid zullen worden aangenomen.
7. De door de leden verschuldigde jaarlijkse bijdrage mag niet hoger zijn als tienduizend frank. De raad van beheer zal jaarlijks het bedrag van deze bijdrage vaststellen.
8. Elk lid kan ten allen tijde uit de vereniging treden.

TITTEL III. - Raad van beheer.

9. De vereniging wordt bestuurd door de raad van beheer, samengesteld uit tenminste drie en maximum vijftien leden, gekozen en benoemd door de algemene vergadering en door deze te allen tijde afzetbaar.
10. Het mandaat van de raad van beheer duurt normaal twee jaar. Elk lid van de raad van beheer is herkiesbaar. Het mandaat eindigt door overlijden, ontslagname, afzetting of niet-hervorming. Elk jaar zal tijdens de algemene vergadering de helft van de raad van beheer herkiesbaar gesteld worden.
11. De handtekening van twee beheerders, mits volmacht van de meerderheid van de raad van beheer, volstaat om tegenover derden de v.z.w. te verbinden.
12. de raad van beheer kiest uit haar leden : een voorzitter, een vice-voorzitter, een secretaris, een penningmeester.
13. De raad van beheer heeft alle residuaire bevoegdheden, d.w.z. alle bevoegdheden die niet expliciet door de wet van 27 juni 1921 of door de statuten aan een algemene vergadering worden toegekend.

TITTEL IV. - De algemene vergadering.

14. De beraadslaging van de algemene vergadering is vereist in de volgende gevallen : (1) wijziging van de statuten; (2) benoeming en ontzetting van de leden van de raad van beheer; (3) goedkeuring van begroting en rekeningen; (4) het ontbinden van de vereniging.
15. De algemene vergadering beslist geldig welk ook het aantal aanwezigen is. De beslissingen worden genomen bij gewone meerderheid, onder voorbehoud van artikel 8, 12 en 20 van de wet van 27 juni 1921. Tot wijziging van de statuten kan slechts worden besloten, mits de wijziging op de agenda is vermeld en mits wordt gehandeld overeenkomstig artikel 8 van de wet van 27 juni 1921.

17. De algemene vergadering wordt steeds gehouden tussen 1 januari en 28 februari, op de in de uitnodiging vermelde plaats.

TITTEL V. - Begroting en rekeningen.

18. Het boekjaar loopt van 1 januari tot 31 december; in afwijking loopt het eerste boekjaar van de dag van de oprichting tot 31 december 1991.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLONS, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENNOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archieffbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Jaak DE MAEYER	externe relaties en onderzoek
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie-assistent

Redactie 't Ridderke

Ward DE KEMPENEER / Gert LOOSEN / Stan en Angèle BEHETS / Patricia BOON / Bob BROERS (tekeningen) / Louis BUELENS / Lisette FIERENS / Henri Keuleers / Fl. Louis LAUWERS / Raymond LAUWERS / Libert LOOSEN / Gerarda MARIEN / Marie-Louise MIES / Ward VERBERGT (foto's) / Firmain Verlinden

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 6 maart / 8 mei

4 september / 4 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdag : 28.3 25.4 23.5 27.6 26.9
24.10 28.11

Woensdagen : 11.3 8.4 13.5 10.6 9.9 14.10

ARCHIEFVERGADERINGEN

vrijdagen : 27.3 24.4 22.5 26.6 25.9 23.10
27.11 en woensdagen : 13.3 10.4 12.6
11.9 9.10 13.11 11.12

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 18.3 15.4 20.5 17.6 26.8
16.9 21.10 18.11 16.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
7^e Jaargang 1992 * Nr.2 * maart - april

DE MELKBOEREN

Melkboerin, klaar voor de ronde, met de hondenkar reeds geladen. Zo vertrokken ze 's morgens, in de kleine uurtjes, naar het station van Hombeek. In de voormiddag werd de melk aan de klanten in de stad bedeed. In de namiddag begon de normale dagtaak. Inderdaad, melkboer en melkboerin : een stel apart !

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerkouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEK

7. DE KRINGWERKING

HOEMBEKA BLJ DE VIERING 25 JAAR V.V.F.

Op 16 en 17 mei zal de kring aanwezig zijn met een info-stand op de jubileumviering van de Vereniging voor Familiekunde te Mechelen.

WIJNENDALE

Op zondag 24 mei wordt een busreis ingericht naar Torhout, waar we ontvangen worden door de plaatselijke heemkundekring. We bezoeken de streek, met o.m. het bekende kasteel van Wijnendale. De leden ontvangen nog een formulier met alle gegevens en met strook voor inschrijving.

10 JAAR HOEMBEKA

Zoals het hoort zal rond de verjaaring van de stichting, begin november, met luister het tienjarig bestaan gevierd worden.

Op 30 en 31 oktober en op 1 en 2 november tentoonstelling over ;

De Hombeekse Jeugdbeweging

De geschiedenis van het patronaat en van de latere Chiro-beweging. Dit is ook het hoofdthema van het vijfde boek met de oude schuttersvereniging als tweede thema.

Op 6 november : avondfeest.

Op 8 november zullen de traditionele Sinte-Mettefeesten weer ingezet worden met een Sint-Maartensmis, dierenzegening en grootse paardeomweg waarbij ditmaal ook gildebroeders in klederdracht uit andere gemeenten zullen aanwezig zijn.

's Avonds, na de lichtstoet taptoe in de bovenzaal van het gemeentehuis waar Sinte Mette ons zal vergasten op een bont spektakel.

Vele vragen zijn losgekomen na de vorige voordracht door Ton Kardux van "de Semse", heemkundekring van het naburige Zemst, over de ridderburcht van Nedergem, te Eppegem. Deze motte was een typisch voorbeeld van een versterkte vesting aan de Zenne, zoals er meerdere geweest zijn. Dit heeft vragen opgeroepen over de ontwikkelingsgeschiedenis van ons eigen dorp.

Daarom wil Hoembeka regelmatig eens een onderwerp van onze eigen Hombeekse geschiedenis doorlichten onder het motto :

KEN UW DORP

Een open vergadering waarop iedereen die iets meer wil vernemen of iets mee te vertellen heeft over een thema van onze dorpsgeschiedenis graag uitgenodigd wordt.

Uitnodiging

Op deze eerste vergadering met twee onderwerpen, verneemt u iets meer over de persoon van

Emmanuël de Meester

geboren te Antwerpen 1866 en overleden te Ramsdonk in 1943. Hij was de vader van onze erevoorzitter, oud-senator en politiek gevangene 14-18.

Het tweede onderwerp zal een dieptepeiling zijn naar de vroegste geschiedenis van onze regio en van ons dorp.

Twee zeer voornamen bronnen kennen we. Twee bekende historici hebben dit thema trachten te analyseren : pastoor De Ridder in zijn dubbele geschiedenis van de parochie en de gemeente Hombeek, en Jan Verbesselt in zijn geschiedenis over het parochiewezen in Brabant.

Niet altijd is er eensgezindheid.

In een colloquium met inleiding door Ward De Kempeneer toetsen we de geschiedenis van

de dorpsontwikkeling

Aan de hand van plattegronden, kaarten en geschriften gaat de zoektocht naar eerste bewoning, huizen en straten.

VRIJDAG 8 MEI OM 20 UUR

BOVENZAAL VAN HET GEMEENTEHUIS

8. Het einde van Leliendaal (deel 2)

Ward De Kempeneer

Kort overzicht

Leliendaal, gesticht in 1233, was te Hombeek gedurende meer dan 300 jaar een invloedrijk centrum geweest, zowel religieus als ook wereldlijk. Het klooster was rijk, zeer rijk, met drie pachthoven te Hombeek en meer dan honderd hectaren grond, weiden en bossen, maar met ook pachthoven, boerderijen en huizen in verscheidene andere gemeenten.

Op 23 augustus 1566 werd het klooster aangevallen door de beeldenstormers. Ze waren van Antwerpen naar Mechelen afgezakt en door de Mechelse administratoren bewust afgeleid naar de buitenwijken om de stad te sparen. Het Spaanse antwoord op deze vernieling was tegenreure, plundering en brandstichting, vooral in het dorp. De bevolking vluchtte en de zusters verlieten eveneens het klooster, eerst naar Mechelen, dan naar Keulen. Een tweede verwoesting gebeurde in de zomer van 1572. Op 23 augustus lieten de Staatsen, vooralleer Mechelen te ontruimen, mogelijke stellingen zoals de kloosters aan de rand, onbruikbaar maken. De definitieve vernietiging kwam zes jaar later, op 6 februari 1578, na de niet gerespecteerde pacificatie van Gent, toen Pontus de Noyelles Leliendaal ten gronde afstookte om de oprukkende Spaanse legers zeker geen kans te geven het klooster te gebruiken als belegeringsstelling op de stad. Hombeek was een spookdorp geworden, schier zonder bewoners. Jan Schooff, wonend op Eglegem, oud burgemeester van Mechelen, koningsgezind, bekocht zijn principiële houding met het leven.

De goederen van Leliendaal werden tijdens het Staats bewind te Mechelen verkocht. Vermoedelijk werd deze koop vijf jaar later, na het calvinistisch bewind, vernietigd. De zusters kwamen niet naar Hombeek terug en vestigden zich te Mechelen, in de Bruul. De proost, die op het Hof ter Most gewoond had, de proosdijhoeve, verhuisde eveneens naar de stad.

De hoeve bij het klooster was verhuurd aan pachter Willem Joossens. Na hem volgde een reeks van zes generaties De Keyser, van vader op zoon. De drie eersten Egidius, Frans en

Guilliam zijn nog niet gezeurd. De vierde was Egidius De Keyser en Anna Monica Verbruggen.

De pachters genoten hoog aanzien in de gemeente en vervulden er de belangrijkste functies als burgemeester, schepen of H.Geestmeester. Hun afhankelijkheid van de proost en de priorin van het klooster was groot. Ze betaalden de huur maar leverden bovendien goederen in natura en presteerden diensten. Toch wisten ze hun vergaarde geld goed te beleggen, vooral in goede labeurgronden. Hierdoor trachtten ze een grotere onafhankelijkheid te verwerven. Ze beschouwden zich als notabelen, als de beter klasse, en zorgden er ook voor dat de dochters uitgehuwlijkt werden aan pachterszonen zowel uit het dorp als uit de omliggende dorpen.

Toen Peter Jan De Keyser geboren werd was zijn vader, Egidius reeds 63 jaar oud. Hij was de jongste uit het gezin. Van zijn vijf zusters waren en vier met pachters getrouwd en ook zijn oudere broer Jan Frans was pachter te Breendonk. Hij was nog niet getrouwd toen zijn vader stierf en hij als 23-jarige een nieuw pachtvereenkomst met de priorin ondertekende. Zijn huwelijk kort erop met Catherina Horckmans, dochter van Jacob Horckmans sr., burgemeester van Hombeek en pachter van Ter Schomme, moet een hoogfeest geweest zijn. De hoeve floreerde als nooit tevoren. Vele inwonende knechten en meiden waren ingeschaald. Het hoogtepunt scheen bereikt. Hoogtepunt en verval raken meestal mekaar. De historische omstandigheden bepaalden het lot.

In 1792 en 1794 beleefden we twee invallen der Fransen. In 1795 stierf Peter Jan De Keyser, slecht 41 jaar oud, en bleef de weduwe achter met zeven minderjarige kinderen. Ze hertrouwde twee jaar later met de 13 jaar jongere pachterszoon van het ernaastgelegen pachthof van Carmosteyn. Uit het kortstondig huwelijk werd een dochtertje geboren. De godsdienstvervolgging terroriseerde de gelovigen. De geboorte en het doopsel van het meisje werden niet geregistreerd zodat meer dan 20 jaar later, bij haar huwelijk met Buelens, ze wettelijk erkend moest worden. Catherina Horckmans stierf

twee jaar na haar tweede huwelijk. Ze had geleefd in de grootste angst en onzekerheid. De Fransen zouden alle kloostergoederen confisqueren. De perspectieven moeten somber geweest zijn. Dit zou dus ook moeten gegolden hebben voor de drie andere pachters van kerkgoederen: Jacob Horckmans op Ter Schomme, Jaak Emmanuël Cauwenbergh op Ter Most en Frans Ceulemans op Ter Heide. Toch wisten dezen zich zeer handig in de gunst te werken van de nieuwe meesters. Ze waren niet anti-kerks, zeker Cauwenbergh niet, maar de liberale geest sprak hun aan. De vrijheidsgedachte was gegroeid nog onder het keizerrijk, tijdens de Brabantse omwenteling. Wie deze bevrijding kon brengen was hun bondgenoot. Bij de samenstelling van de eerste "Conseil Municipal" bezetten ze de voornaamste posten. Frans Ceulemans werd door de bevolking van Hombeek als hun woordvoerder gekozen.

In een Wet van 1796 worden de kerkgoederen verbeurd verklaard. Bij de eerste verkopen, begin 1797, gaan de goederen van Leliëndaal onder de hamer. Ceulemans, "interprète d'Hombeek" slaagde erin nog voor de publieke verkoop dat hijzelf en de andere pachters der kerkgoederen een nieuw huurkontraat kregen voor 12 jaar met de Franse Staat. Ook Catherina Horckmans had in 1795 een nieuwe pacht-overeenkomst voor "Oud Leliëndaal" met de Staat ondertekend.

De hoeve werd opgekocht door Van Nieuwenhuizen, hoedenfabrikant te Mechelen, opkoper van veel "zwart goed". Na de dood van Catherina Horckmans, gaat de pacht over op de 19-jarige, oudste zoon, Louis De Keyser. Hij was nog ongehuwd en werd in het begin bijgestaan door zijn stiefvader Jan Frans Smets.

Louis werkte er samen met nog twee onge-trouwde broers. Het bedrijf hernam zijn gewone activiteit. Toen in 1813 zijn inmiddels getrouwde zusters boedelscheiding vroegen, keerde tij. Alles werd publiek verkocht: ouderlijke erfgronden, huisraad, dieren en landbouwgerief. Dit betekende een zware slag voor het bedrijf. Louis huwde als 36-jarige met Catherina, de dochter van pachter Voet van Stuijvenberg. Het echtpaar bleef kinderloos. Ze stierven beiden zeer jong, amper 50 jaar oud. De broers waren niet meer bij machte om de pacht verder te zetten. In 1830 volgde dan de liquidatie van alle goederen op eens zo bloeiende pachthof. Hier eindigde de dynastie De Keyser, pachters van Leliëndaal.

Ook het pachthof zelf was onder zijn nieuwe bezitter meer en meer in verval geraakt. Van Nieuwenhuysen, zocht een nieuwe huurder. Het werd Pachter Van Gorp. Deze kende weinig succes en moest het na een paar jaar reeds opgeven. In 1837 wordt het hof verhuurd aan de laatste pachtersfamilie die "Oud Leliëndaal" zouden bewonen.

Philip Jacob De Saegher kwam van Ruisbroek. Hij stamde uit een bekende pachtersfamilie van Klein Brabant. Het gezin telde vier dochters en zes zonen. De drie jongste kinderen werden te Hombeek geboren. Er kwam een zekere opbloei en pachter De Saegher liet zich behelpen door een paar knechten en twee meiden die uit zijn streek van Klein Brabant mee overgekomen waren. Na de dood van de ouders zetten de kinderen de pacht verder. In 1858 wordt de huur vernieuwd voor 12 jaar. Slechts twee dochters uit het gezin gingen een huwelijk aan. Het woonhuis was sterk in verval geraakt. De kinderen De Saegher besloten een nieuw huis te bouwen. Ze kochten in 1864 van de dochter van Van Nieuwenhuysen een grondstuk van 4,24 ha. (Het perceel dat, van de Leestse Steenweg ook de verkavelingen van de huidige Carmosteynstraat en de Leliëndaalstraat omvat) Hierop bouwden ze, tegen de Leestse Steenweg gelegen, een herenhuis met middendeur en wederzijds twee ramen en vijf bovenramen. In 1869 kochten ze nog de oude hoeve zelf met schuur en bijliggende gebouwen.

De gebroeders De Saegher waren te Hombeek zeer populair. Louis was de promotor bij de stichting van de eerste fanfare in de gemeente in 1865. Bij de politieke twist rond de schoolstrijd in 1880 stellen ze zich aan de kant van de katholieken, tegen de gevestigde macht van pachters als Ceulemans en Horckmans. Broer Jozef De Saegher wordt burgemeester van 1885 tot 1903. De politiek is ook in het verenigingsleven geslopen. Een tweede fanfare scheidde zich af. Louis De Saegher, medestichter, weet de zaak te redden, neemt een tijd het voorzitterschap waar en geeft dan de fakkel over aan zijn jongste broer Miel.

Kort na 1900 was er enkel nog puin. Dit betekende het totale einde. "Oud Leliëndaal" leefde van nu nog enkel in de herinnering.

n.v.d.r.: We dachten er goed aan te doen deze korte samenvatting eerst in te lassen om de lezer een beter algemeen beeld te geven. Hierna volgt een uitvoeriger relaas der feiten:

DE TOESTAND ROND 1578

De door de Geuzen opgezweepte vanden aan het florissante Leliëndaal een gretige prooi. Zoals gezegd werden de beeldenstormers naar de buiten afgeleid om de kloosters in de stad te vrijwaren van het geweld. Het klooster ging ten gronde en verrees nooit meer uit het puin. Kloosters en kerken, kloosterlingen en priesters waren ondubbelzinnig katholiek en dus in eerste instantie gevisieerd.

De burgerlijke machthebbers daarentegen hebben in die jaren aan een aardig spelletje poker en politieke jasdraaijerij meegedaan. Wie duidelijk kleur bekende en Paaps of Geus was riskeerde zijn vel. Te Hombeek woonden in die dagen twee zeer belangrijke families : de familie Kerremans op Carmosteyn en de familie Schooff op twee hoven ; op "Eglegemhof" en op "het hof van Wolputte".

De dynastie der Kerremansen in Hombeek was juist uitgespeeld. Anna Kerremans, gehuwd met Robert De La Tour (Van Den Torre) komt in het bezit van het kasteel, destijds ook brouwerij. Deze familie was spaansgezind. Koning Philips II had de Heerlijkheid Hombeek in 1562 verpand aan Laurent De Rycke uit Antwerpen. Zijn zoon Jan droeg het leen over aan Daniel Pellekens, die eigenaar was van "De Witte Hoef" op de Boskant, maar tien jaar later werd de verpanding opgeheven en werd de Koning opnieuw leenheer van Op-Hombeek. Na de godsdiensttroebelen zal Robert De La Tour de heerdij overnemen en laten beschrijven op zijn schoonzoon Julius De Boccabella. Van dan af zal Hombeek Brabant een onafhankelijke koers varen onder de plaatselijke heren. Later, onder de heren De Loquet, wordt het zelfs een graafschap. Carmosteyn blijkt weinig geleden te hebben onder het oorlogsgeweld.

De adellijke families Schooff die de oudste hoven van Hombeek bewoonden, zowel Eglegem als Wolputte, was één der machtigste Mechelse magistratenfamilies. Ze leverden tussen 1500 en 1579 niet minder dan 28 mandaten in de topfunctie van communiemeester (burgemeester). Dit was met 1/4 wel het hoogste aantal der mandaten. Ze waren uitgesproken katholiek en koningsgezind.

Op Wolputte (het wit kasteeltje op de Mechelseweg) woonden van 1470 Jan Schooff, gehuwd met Sapientia Sanders, meermaals bur-

gemeester en schepen van Mechelen. Na hem woonde er zijn zoon Jan Schooff, gehuwd met Joanna Hoots en hun zes kinderen.

Hun zoon Nicolaes, gehuwd met Katelijne Gortere blijft er wonen. Familiaal verbonden met de hofkringen van Keizer Karel, werd hij tot ridder geslagen in 1531 en diende de stad gedurende 21 jaar. Hij stierf in 1536 en werd te Mechelen begraven in de Sint-Janskerk, onder een zerksteen met volgend grafschrift :

Hier leet begraven heer
Claes Schooffs
Ridder, Borgemeester
deser stadt, sterff Anno
XVcXXXVI
Ende Vrou
Catline Gortere
syn huys-vrouwe
sterff Anno XVcXXXV
Bidt voor de zielen.

Jan Schooff, zoon van Nicolaes huwde met Anna De Groesere. Zijn zuster Maria Schooff huwde met Mathias De Groesere. Het hof van Wolputte gaat over op hun kinderen. Het werd in die jaren ook "het Croesershof" genoemd.

Op "het hof van Eglegem" (de Torekens) woonden sedert 1449 andere verwanten van de familie Schooff. In de oorlogsjaren was het Jonker Philips Schooff, hoofdman van de schuttersgilde Sint Martinus van Hombeek. Hij was sociaal voelend en nam het meermaals op voor de gewone burgers van Hombeek. Na hem woonde er zijn zoon Jan Schooff. Hij was eveneens communiemeester van Mechelen geweest. Hij stierf te Hombeek in het jaar 1578 in de meest dramatische omstandigheden.

Vermoedelijk was hij de man die getracht heeft de stad terug in handen van de Spanjaarden te stellen. Hij werd door de magistraten in het geheim naar Don Juan gezonden om hem te berichten hoe de stad zonder slag of stoot gemakkelijk kon worden ingenomen. (zie 't Ridderke n°1 blz.8). Deze verklikking hebben de Staatsen hem zwaar doen betalen. Ze zijn naar Hombeek opgerukt op 6 februari 1578 en hebben er een ravage aangericht.

"men seydt synen doot ghecauseert te syne door den grooten ende onverdrachelijcken overlast ende kost, zoo hij tot Hombeek den tijt van seven weken heeft moeten lijden van soldaeten van den colonnel d'Outremelle, denwelcke

openbaere straetschenders geworden syn, beroovende alle passanten soldaten en de provandiers, wie sy oock syn"

Hij werd te Mechelen bergraven in de kerk van O.L.V over de dijle. Zijn grafschrift luidde ;

Die Sepulture van Hr
Jan Schooffz
Communmeester deser stede
van Mechelen etc. en is gestorven
A° 1578
En van Vrouwe
Barbara Pipenpoy
Syn huysvre. die ghestorven is
tot Brussel, A° 1617 den 17n
Ghenadigh wezen

Het goed van Eglegem, toen ook Schooffshof genoemd, nu "de Torekens", bleef nog tot de Franse revolutie in familiebezit.

DE PACHTHOVEN VAN LEIENDAAL

Het Norbertinessenklooster was vernield. Het had in de loop van meer dan 300 jaar, van 1233 tot 1578, het kulturele en sociale leven te Hombeek mee bepaald. De overige bezittingen der kloosterzusters waren enorm. In onze gemeente waren ze eigenaars van 3 pachthoven en ook van de belangrijkste percelen labeurgrond, weide en bossen. Ook te Zemst, Leest, Tisselt, Muizen, Battel en te Mechelen en in nog andere gemeenten hadden ze meerdere gronden, hoven en huizen. De huur bracht hun een behoorlijk sommetje op, maar bovendien genoten ze ook nog aanzienlijke inkomsten in natura, zowel van graangewassen en vruchten, als van vlees en vis. Ook waren de pachters meestal verplicht nog kosteloos diensten te verlenen zoals ritten met paard en kar voor vervoer van personen en van goederen. De tienden, een soort B.T.W., belasting van 10 % op de toegevoegde waarden van opbrengsten op veldgewassen en vruchten, was een onuitputtelijke bron van inkomsten. Tenslotte bleef er aan gronden en/of gebouwen een eeuwige cijsplicht kleven die jaarlijks inbaar was.

Het klooster moet een geestelijke uitstraling gehad hebben, maar bleef bovendien groot wereldlijk aanzien behouden door macht en rijkdom. Te Hombeek bezaten de Norbertinessen drie pachthoven :

- (1) het pachthof aan het klooster,
- (2) het hof Ter Most,
- (3) het hof Ter Schommen.

Kortenberg, aan wie trouwens ook het patroonaatsrecht van de parochie Hombeek behoorde, bezat het hof Ter Heyde.

De heren bezaten eveneens pachthoven die aan de heerdij verbonden waren, zoals de hoeve van Carmosteyn, de hoeve van Eglegem en ook de heren van Wolput hadden hun hoeve aan de kerk (de Boerkens) met later ook het speelhuis van Wolputte (de hoeve Doms), eveneens daar.

Zowel in het Ancien Regime als na de Franse tijd hebben de pachters een leidende rol gespeeld in het gemeentebestuur. Ze beschouwden zich als een betere klasse en zorgden ervoor dat hun zonen en dochters huwden met gelijken uit pachtersgezinnen van binnen of van buiten de gemeente. Vooral de pachters van de kerkelijke pachthoven hebben zich te Hombeek als de topklasse beschouwd.

Na de confiscatie van de kerkgoederen door de Fransen is hun macht nog toegenomen. De liberale gedachte speelde in hun kaart en ze wisten na enige tijd zelf bezitters te worden van het pachthof dat eigendom geworden was van de opkopers van het "zwart-goed". Tot 1900 hebben ze steeds de burgemeester geleverd, op één uitzondering na, van 1836 tot 1846 toen het J.P. de Meester lukte zich met de sjerp te laten omgorden. Het was niet de eerste poging geweest dat een de Meester dit ambt ambieerde, maar de pachters wisten steeds hun eensgezindheid te bewaren en weerden elke indringer af.

Belangrijkste generaties van pachterfamilies in Hombeek waren :

DE KEYSER, DE LAET, VOET, CAUWENBERGH, HORCKMANS, CEULEMANS, COECKELBERG.

De drie pachthoven van Leliendaal zijn, niettegenstaande de verkoop van 1582 aan gouverneur De Levin, toch eigendom gebleven van de kloosterzusters (of terug geworden ?). Ze keerden niet meer naar Hombeek terug en hadden hun intrek genomen in de refugie van St. Michiels in de Bruul te Mechelen. Daar zouden ze een nieuw klooster oprichten. Het vernielde klooster aan de Zenne te Hombeek werd niet meer heropgebouwd.

Deze herwonnen rust en vrede en het genot der goederen zou tweehonderd jaar later opnieuw en definitief verstoord worden bij de antiklerikale vloed der Franse overheersing.

WIE WAREN DE BEWONERS VAN DE PACHTHOEVE " OUD LELIENDAAL "

JOOSSENS (JOOSTENS / GOOSSENS)

Op de hoeve van het klooster, vlak bij het klooster gelegen, woonde ten tijde van de godsdiensttroebelen Willem Joossens (Goossens ?)

Uit een akte van 12.2.1601 lezen we :

Willem Goossens, pachter te Hombeek op de hoeve van het klooster van Leliendaal, legt een verklaring af dat 3 jaar geleden Adriaen Van Den Bergh voor hem geld voorgesloten heeft aan Louys Cnops voor de koop van een paard.

(notaris A. Van De Venne te Mechelen)

Hij koopt op 21.5.1605 ook grond van het klooster zoal we lezen in een andere akte bij dezelfde notaris :

Msr. Pieter Spoelbergh en vrouwe Anna Loots, proost en priorinne van Leliendaal, nu gelegen te Mechelen doch eertijds te Hombeek, verkopen aan Willem Joostens, weduwnaar van Gertrude Naamloos, nu getrouwd met Gertrude Vleminckx, drie percelen grond te Hombeek met samen een oppervlakte van 3 dagwand met als getuige Adam Van Berghe, gehuwd met één der dochters uit het eerste huwelijk van Willem.

In de parochieregisters worden rond deze periode vijf huwelijken Joostens vermeld :

- (1) Cornelis Joostens gehuwd met
 1. Maria Van Den Brande en
 2. Margaretha Naamloos
 Hun kinderen ex 1 : Guiliam (*1592),
 Petronella (*1597), Elisabeth (*1597),
 Maria (*1602), Egidius (*1606)
 Hun kind ex 2 : Adriana (*1607)
 - (2) Catherina Joostens
 gehuwd (1593) met Martinus Lauwens
 - (3) Elisabeth Joostens
 gehuwd (1593) met Gerard Bessens
 - (4) Jan Joostens
 gehuwd (1595) met Liesbet Van Espen
 Hun kinderen :
 Jan (*1596) en Gerard (*1598)
 - (5) Willem Joostens, gehuwd met
 1. Gertrude Naamloos en
 2. Gertrude Vleminckx
 Hun kinderen ex 1 : Maria (*1596)
 Hun kinderen ex 2 :
 Norbert (*1601) en Anna (*1603)
- Mogelijk zijn het allen kinderen uit eenzelfde

gezin en waren hun ouders reeds pachter van de hoeve.

Wanneer op 28 Juli 1603 het dorp 24 legerruiters te logeren kreeg voor een nacht, moest hiervoor plaats gevonden worden. Ze werden bij de volgende personen ondergebracht.

Het zijn allen inwoners van Hombeek-Mechelen, zodat dit maar een partieel beeld geeft van wie toen voldoende behuist was voor deze accommodatie. Het waren :

Merten DE KEYSER : 2 paarden en 2 ruiters
 Cornelis GOOSSENS : 2 paarden en 2 ruiters
 Merten GOOSSEN : 4 paarden en 2 ruiters
Willem JOOSSENS : 2 paarden en 2 ruiters
 Huybrecht PEETERS : 2 paarden en 2 ruiters
 Hubert VAN BEVEREN : 2 paarden en 2 ruiters
 Philip V.CAMPENHOUT : 4 paarden 2 ruiters
 Willem VAN WAECKEN : 2 paarden 2 ruiters
 Daem VERLINDEN : 4 paarden en 2 ruiters
 Jan SAFFOET : bij hem is een vierdeel haver gekocht voor de paarden.

In de telling van dieren gehouden in 1610 te Hombeek, Mechelen is Willem JOOSSEN de tweede hoogst-getaxeerde inwoner.

Hij bezat 5 paarden en 6 koeien en betaalt hiervoor een tax van 5 gulden en 4 stuyver.

Merten De Keyser betaalde 8 gulden en 8 stuyver voor 6 paarden en 7 koeien

Cornelis JOOSSENS daarentegen bezat slechte 2 koeien en betaalde 18 stuyvers.

Merten GOESSENS bezat 2 paarden en 3 koeien en betaalde 2 gulden en 7 stuyvers.

Uit dit alles mag blijken dat Willem Joossens zeker op Leliendaals pachthof heeft gewoond en mogelijk zette hij de pacht van zijn ouders verder. Wie juist na hem de pacht overnam is nog duister. Zeker weten we dat ze overging op de familie De Keyser.

ZES GENERATIES DE KEYSER

De drie volgende generaties pachters op Leliendaal zijn enkel een logische afleiding steunend op het feit dat de pacht een zekere erfopvolging kende van vader op zoon.

Gielis DE KEYSER (+ voor 1601) was gehuwd met Margriet CALUWAERTS (+ na 1601).

Zij was de dochter van Jan CALUWAERTS en Maria GOOSSENS, die te Hombeek gehuwd waren op 7 januari 1525.

Ze hadden drie kinderen :

Gieles DE KEYSER x Margriet CALUWAERTS(1) Hendrik,

gehuwd met Barbara VAN DEN WIJNGAERD, woonden in de Befferstraat
Hun kinderen waren :

(1) Egidius meisenier

x Anna COECKELBERGH,

xx Elisabeth QUACKELS

(2) Catherina

x Bertholomeus VAN GIJSEL
(koster te Leest)

(2) Martinus meisenier

x Catharina METTENANXT,

Hij kocht in 1601 huizen te Mechelen van Robert De La Tour. Hun kinderen waren :

(1) Anna (*9.3.1602)

(2) Adriana (*21.2.1606)

(3) Elisabeth x Jan VAN DER HEYDEN

De meest waarschijnlijke hypothese is dat de hoeve overging op het neefje Egidius De Keyser. De volgende pachters op " Oud Leliëndaal " zouden dan geweest zijn :

1. EGIDIUS DE KEYSER

Egidius DE KEYSER (*ca 1586, + 1661), meisenier, gehuwd te Leest in 1607 met Anna COCKELBERCH (+ 1632) en hertrouwd met Elisabeth QUACKELS

Hij had uit de twee huwelijken 15 kinderen. Zijn zoon Frans werd in 1622 geboren uit Anna Coeckelbergh

2. FRANS DE KEYSER

Frans DE KEYSER (*1622) gehuwd met Catherina DE BRUYN. Ze hadden 6 kinderen. Hun zoon Guiliam werd geboren in 1655.

3. GUILLIAM DE KEYSER

Guiliam (*1655) gehuwd met Catherina BOSCHMANS. Ze hadden 10 kinderen. Hun oudste zoon Egidius, geboren in 1681, huwde met Anna Verbruggen.

4. EGIDIUS DE KEYSER

Met zekerheid kennen we de hiernavolgende pachters.

Bij de verdeling der ouderlijke goederen op 23.2.1778 worden zeven erfgenamen vermeld (Notaris J.F.DE GRAUW bundel 795) :

Egidius DE Keyser (*1681) gehuwd met Anna Monica VERBRUGGEN (* extranea 1709)

Ze hadden 13 kinderen.

(1) Anna Monica DE KEYSER (*1734),
gehuwd met Adriaen DE BUDT,

(2) Joanna Maria DE KEYSER (*1738),
gehuwd met Jacob BUELENS

(3) Catherina DE KEYSER (*1738, + 1815)
gehuwd met Guiliam SOMERS, Leest.
woonden op het " Hof ten Broecke " naast Leliëndaal.

(4) Barbara DE KEYSER (*1743),
gehuwd met Henricus HERMANS

(5) Jan Frans DE KEYSER (*1747)
gehuwd met M.Anna VAN DE VELDE te Breendonk

(6) Maria Catherina DE KEYSER (*1751),
gehuwd met Joes Bt. SCEVES

(7) Peter Jan DE KEYSER (*1754) x
Catherina HORCKMANS (+ ante 1778)
Hij wordt de volgende pachter.

Het patrimonium bestond uit diverse gronden en weiden, verspreid over de gemeenten Battel, Oxdonk, Blaasveld, Zemst en vooral Leest. Het geheel werd in zeven gelijk geschatte parten gelegd en bij loting verdeeld. De mobiliën, huisraad, dieren en landbouwgereedschappen werden geschat op 5000 gulden en werden overgenomen door de jongste nog ongehuwde zoon, Peter Jan.

Hij zal hiervoor 3700 gulden uitbetalen aan zijn zusters en broers en aanvaardt ook de kosten van de pacht over te nemen.

Op 21 augustus 1777 had de 23-jarige Peter Jan met Leliëndaal een nieuw pachtkontraat aangegaan en verzaakte de moeder, Anna Verbruggen, weduwe Gillis De Keyser aan de bestaande overeenkomst (Notaris J.F.DE GRAUW bundel 794)

In de overeenkomst werd gestipuleerd dat buiten de huurprijs de pachter jaarlijks in het klooster te Mechelen het volgende zou leveren in Mechelse maten :

80 veertelen en 5 mokens rogge, 15 veertelen gerst, 6 veertelen boekweide, 6 veertelen klaveren, 1 veertel bieten, 12 mandelen stroo, 2 laeken raepen en 3 laeken patatten.

Hij zal 33 houtvrachten per jaar moeten doen en met de andere pachters mest moeten voeren voor de bossen. Bovendien zal hij 1 volle dag met twee paarden dienst verlenen en " *soo dickwijls als het den bewoonder sal geadvertteert worden met de cheese en één paard gereet staan voor den Heere Proost* "

Hij moet de wegen onderhouden en herstellen, de Zenne en de beken ruimen en de dijken herstellen.

" de verhuerder sal, in cas daer enighe gaeten zouden gevallen waeren aen de Senne, daevor hout mogen cappen soo veel en wat hout oock hij maer gelieven sal "

Het huis moet in goede staat gehouden worden en alle herstellingen zowel van wanden als van daken zijn voor zijn rekening. Hij voorziet het dak van pannen en stro, herstelt de ruiten, de bornput en de vloeren. Hij moet alle lasten en belastingen betalen. Indien de oogst vernield wordt bij ontij of hagelslag, zal hij vermindering van de te leveren hoeveelheid kunnen krijgen, als hij binnen de 24 uur hiervan melding heeft gedaan. Bij overstroming van de rivier zal geen vermindering worden toegestaan.

Deze verhuring voor 9 jaar werd getekend door E.H. Dom. Van Petegem en Angelica Van Mol, proost en priorin van Leliëndaal, met als getuigen Francis Leemans en Guiliam Horckmans.

5. PETER JAN DE KEYSER

Peter Jan DE KEYSER (1754) was gehuwd met Catherina HORCKMANS (1758-1799). Zij was de dochter van Jacob Horckmans (1714 - 1801) burgemeester van Hombeek en van Catherina De Laet.

Catherina Horckmans hertrouwde in 1797 met Jan Frans SMETS, de pachter van de ernaast gelegen hoeve van Carmosteyn.

Peter Jan De Keyser x Catherina Horckmans

Ze hadden 8 kinderen :

- (1) Jan Frans (*1780, jong gestorven)
- (2) Jan Louis (*1782) x Catherina VOET
Hij zal na de dood van zijn ouders de pacht op "Oud Leliëndaal" voort zetten.
- (3) Anna Monica (*1783), huwde
 - (1) Michiel CAUWENBERGH
 - (2) Peter Antoon VOET.
 Ze woonden op het pachthof Ter Most, de vroegere proosdij van Lekiëndaal.
- (4) Maria Theresia (*1785) x Hendrik JACOBS
pachter te Zemst
- (5) Matheus (*1787), landbouwer Hombeek
- (6) Jan Frans (*1790), landbouwer Hombeek
- (7) Anna Maria (*1791), gehuwd met
Jan Frans STEEMANS, pachter te Wilbroek.
- (8) Jacob (*1793), landbouwer te Hombeek

6. LOUIS DE KEYSER

Jan Louis DE KEYSER (*1782) gehuwd met Catherina VOET (*Stuivenberg ca.1790) was de laatste in de rij De Keyser als pachters op de hoeve van het klooster van Leliëndaal.

DE INVAL DER FRANSEN en de CONFISCATIE DER GOEDEREN VAN LELIENDAAL

Tijdens de huurperiode van Peter Jan De Keyser en Catharina Horckmans (zie hiernaast 5) zal " Oud Leliëndaal " definitief verloren gaan voor de zusters Norbertinessen.

De hoeve floreerde in die jaren. Uit een volkstelling in januari 1796 vernemen we dat er gewerkt werd met vier inwonende knechten en drie meiden : Rombaut GOOVAERTS, 45 jaar, Jacob VERWEYEN, 22 jaar, Guiliam VAN GEEM, 23 jaar, Hendrik FEREMANS, 20 jaar, Anna V.GRUNDERBEECK, 25 jaar, Theresia LAUWERS, 25 jaar, Bello VAN DAM, 18 jaar.

De nog jonge pachter zal het niet meer meemaken. Hij stierf amper 41 jaar oud bij de inval der Fransen in 1795. De doodsoorzaak is niet bekend. Zijn 39-jarige weduwe hertrouwde in 1797 met de 26-jarige Jan Frans SMETS, zoon van Egidius Smets en Joanna Maria De Wit, pachters op de ernaast gelegen hoeve van het kasteel Carmosteyn.

Het huwelijk duurde slechts 2 jaar. Op 13 november 1799 sterft Catherina Horckmans, amper 41 jaar oud. Ze laat zeven kinderen achter tussen 17 en 6 jaar uit haar eerste huwelijk, en ook een tweejarig dochttertje uit haar tweede huwelijk. Vermoedelijk is de jonge weduwnaar op de hoeve gebleven tot de oudste zoon Jan Louis De Keyser in 1818 als 26 jarige huwt met Catherina Voet van Stuivenberg. Jan Frans Smets woonde in 1820 terug op de hoeve Carmosteyn.

(zie hierover ook Hoembekania I, blz.90 en 91)

NIEUWE MEESTERS, NIEUWE WETTEN

In het beruchte jaar 1796 komt de Franse repressie op volle toeren. In dat jaar worden de jongelingen opgeëist (de wet op de conscripts)

en worden ook de zusters van Leliëndaal uit hun klooster te Mechelen verdreven. Hun goederen werden aangeslagen, maar ze kregen recht op een pensioen. De elf overblijvende nonnen werden samen met nog enkele andere religieuzen onder begeleiding naar Antwerpen overgebracht. We lezen :

* *Compareerden Maria Anna VERBERCHT, Maria Elisabeth DE LATEUR, Elisabeth Anna Cornelia DE RIDDER, Joanna BROERS, Gommara VAN LOOCK, Clara Maria ROTTIERS, Joanna Catherina SEGHERS, Helena THOMAS, Joanna Catherina JOOS, Anna Maria DE GOEYER, Elisabeth VAN LOOCK, ende Maria Carolina DE SAEDELERE, allen gesupprimeerden religieusen uyt het clooster van Leliëndaal alhier, item Joannes Franciscus VAN REETH, gesupprimeerden religieus uyt het clooster van Corsendonck bij Turnhout ende gedomicilieert binnen deze stad, pater Dominicus WAUWAN, religieus uyt het clooster der Predikheren alhier, als geautoriseert over de imbeciele Maria Theresia DILMAN, gesupprimeerde religieuse uyt het clooster van Bethanieën alhier.*

Allen genoemde comparanten verklaren mits desen te comiteren ende volcomentlijk machtig te maeken Charles DE RIDDER, inwoonder der stad Antwerpen, teneynde van hem in 's comparantens naem ende van hunnentwege te begeven binnen de voorseyde stad Antwerpen op soodanigen bureau aldaar als 't noodig is om aldaar onder sijne quientie ofte reçu te ontvangen soodanig mandaat als noodig is om de comparanten tot voldoeninghe van hun pensioen dat hun geaccordeert is, met belofte van te sullen houden al hetgene van weerde dat de voormalige geconstitueerden desaengaende zal comen te verichten, alles onder verbond ende renuentie als naer rechte. Aldus gedaen binnen Mechelen ter presentie van Philippus VAN BEVEREN, ende Josephus VAN BEVEREN, als getuygen
(notaris M.J.VINCK 6.2.1796)

Op 6 november 1796 komt een nieuwe Wet (16 Brumaire, an V), die de publieke verkoop regelt van alle geconfiscerde goederen. De Hombeekse pachters van kerkgoederen verkeren in de grootste angst en onzekerheid. Bij de oprichting van de nieuwe municipale raad door de Fransen op 16 Thermidor, an III (3.8.1795) waren de pachters Ceulemans (Hof ter Heide), Horckmans (hof ter Schommen) en Cauwenbergh (hof ter Most) vertegenwoordigd. Ze hebben zich met de grootste ijver ingezet om hun belangen bij de Fransen te gaan verdedigen. Nog voor het einde der maand november in hetzelfde jaar 1796 hebben ze allen bij de

ontvanger der nationale domeinen te Mechelen een nieuwe pachtovereenkomst weten te bemachtigen voor negen of twaalf jaar. De verkoop der goederen is echter onvermijdelijk. Leliëndaal valt weer eens als eerste in de prijzen. In februari 1797 (affiche 5) beginnen de eerste verkopen der kloostergoederen, en op 24 maart 1797 is de hoeve van het klooster aan de beurt.

We geven de tekst van de verkoop :

*Département des deux Netes
Canton Willebroek
Commune Hombeek*

Vente des domaines nationaux selon la Loi du 16 Brumaire au cinquième année.

Affiche 5 art 13 : L'an V le 26 Pluviose

Jean Francois CEULEMANS, agent municipal de la commune d'Hombeek a visté avec nous le bien national appelé oud LELIENDAEL a Hombeek du couvent supprimé de Leliedael, affirmé par bail passé le 30 vovembre 1796 devant le CITOYEN Cavernac, receveur des domaines nationaux à Malines pour 12 ans expirant le 30 novembre 1808 au citoyenne Horckmans, veuve Jean De Keyser pour 630 florins.

L'an V le 24 Ventose a 10 heures du matin

En execution de la Loi du 16 Brumaire, an V, qui ordonne la vente des domaines nationaux dans les départements réunis par cel du 9 Vendémiaire, & qui en règle le mode & les conditions, & en conformité de l'instruction approuvée par arrêté de Directoire exécutif du 12 Frimaire dernier, Nous administrateurs du département des 2 Netes nous sommes transportés accompagnés du citoyen Claude Louis BRUSLE, commissaire du Directoire exécutif près notre administration, dans la Salle de vente de ladite administration, ou étant ledit commissaire du Directoire exécutif, a annoncé qu'il allait être procédé a la reception des premières enchères pour la vente des biens ci-après désignés, faisant ne n° ... de l'affiche générale & indiqué par l'affiche du sept et dûment publiée & apposée dans les lieux prescrits par la Loi, suivant les certificats ci-annexés des officiers municipaux des communes ou sont les biens, et au chef lieu du canton.

Les biens consistent a savoir d'une cense nommé oud LELIENDAEL du couvent de Leliëndaal composée de plusieurs bâtiments, 14 bonniers 100 verges de terre labourable et prairiesituées a Hombeek et Leest, ci après détaillés :

1) une piece de terre sur laquelle la cense se trouve, borné au levant et au Nord le couvant, au

midi le conte d'Hombeeck, au couchant le chemin public,

2) *piece de terre au levant et au Nord le chemin public, au midi le conte d'Hombeeck,*

3) *idem au levant le chapitre de St Rumold, au midi citoyen Domis, au couchant et au Conte d'Hombeeck*

4) *idem au levant et au midi le chemin a Capellen, au couchant le chemin du Moulin, au Nord le citoyen Deboc*

5) *idem au levant et au couchant le chemin public, au midi le couvent de Leliendael, au Nord pauvres Leest,*

6) *idem au levant, au midi, et au couchant le chemin, au Nord citoyen Peeters,*

7) *une prairie au levant la rivière le Sen, au midi et au couchant le même bien, au Nord le conte d'Hombeeck.*

De verkoop ging door bij "brandende keerse". Wie het laatste bod had gedaan als de kaars doofde werd de nieuwe bezitter. Tot viermaal toe werd de kaars ontstoken. De koper wordt Van Nieuwenhuysen, een fabrikant van hoeden te Mechelen. Hij zet maar in bij de derde kaars en zijn ophoging met 3000 franc op het laatst schrikt de andere liefhebbers af. Hij was de grootste opkoper van zwart goed te Hombeek.

De volgende prijzen werden geboden :

Bij de eerste kaars (1° feu) :

DERO 25.000 / ASSELINE 30.000 / OORENBEECK 35.000 / MICHEUX 35.200 / ASSELINE 35.500 / MICHEUX 40.000 /

Bij de tweede kaars (2° feu) :

DERO 40.200 / MICHEUX 44.000 / MASSON 44.500 / ASSELINE 45.000 /

Bij de derde kaars (3° feu) :

VAN NIEUWENHUYSEN 46.000 /

ASSELIN 47.000 / DERO 48.000 /

VAN NIEUWENHUYSEN 51.000

Bij de vierde kaars (4° feu) :

Geen opbod meer zodat de uiteindelijke koper Van Nieuwenhuysen van Mechelen blijft.

Op dezelfde dag werden nog 6 labeurgronden en een weide bij de pachthoeve behorend opgevoeren onder n° 10 en verkocht aan een Parijzenaar. Ze waren eveneens op 30 november 1795 aan de weduwe Jean De Keyser verpacht, doch voor 9 jaar en voor de prijs van 460 Brabantse gulden.

1) *terre labourable au levant et d'Hombeeck, au midi le chemin du Moulin, au couchant même bien et ledit chemin*

2) *idem au levant en Henri Jacobs, au midi vve Goossens, au couchant citoyenne Huls, au Nord*

rivière de Sen,

3) *idem au levant en Henri Jacobs, au midi Rivière de Sen, au couchant citoyen Leemans, au Nord même bien,*

4) *idem au levant citoyen Pierre Meers, au midi couvent Leliendael, au couchant héritières Goovaerts, au Nord citoyen De Meester,*

5) *prairie au levant riv. de Sen, au midi Van Der Linden, au couchant et au Nord Leliendael,*

6) *terre labourable a Leest au levant Leliendael, au midi chemin, au couchant citoyen Buellens, au Nord Pauvres de Leest,*

7) *prairie au levant citoyen Partiers, au midi Leliendael, au couchant citoyen Leemans, au Nord citoyenne Pijperzeel,*

Hiermee was definitief het doek gevallen. Het klooster van Leliendaal in Hombeek was stilaan tot een legende vervaagd. Er werd nog gesproken over de verdwenen schatten van het klooster. De hoeve bleef nog een tijd bestaan. Ze werd door Van Nieuwenhuysen verder verhuurd, eerst aan de weduwe De Keyser, Catharina Horckmans. Ze stierf nog voor de eeuwisseling. De huur ging over op haar zoon Louis De Keyser. Hij was de laatste van zes generaties pachters. In 1830 werd de hoeve verhuurd aan Van Gorpen en tenslotte aan De Saegher, die ze eind van vorige eeuw kocht. Ze was zodanig onderkomen dat ze in puin verviel en eveneens verdween. Zo is op die plek aan de Zenne geen zichtbaar teken overgebleven van een eens zo roemrijk patrimonium.

DE LAATSTE DE KEYSER

Louis DE KEYSER (*1782) was 17 jaar toen hij in 1799 als oudste van het ouderloos gezin de verantwoordelijkheid voor de hoeve op zich nam.

Zijn drie zusters waren met pachters getrouwd en woonden te Hombeek (hof ter Most), te Zemst en te Willebroek. Hijzelf en zijn drie broers waren ongehuwd. Zijn jongste broer, 20 jaar oud, woonde bij hem in.

De kinderen bleven in onverdeeldheid tot 1813. De publieke verkoop van de ouderlijke eigendommen in maart 1813 en van de volledige inboedel der boerderij met alle dieren, voertuigen en landbouwwerktuigen betekende een onherstelbare klap voor het bedrijf. Hij wist wel een deel zelf terug in te kopen van de noodzakelijke huisraad en van het landbouwmateriaal. Ook 2 paarden, 3 koeien, een kalf, 2 varkens en 3 biggen en 11 kiekens kocht hij terug.

Alles ging onder de hamer en het grootste part kwam in handen van de vele kooplustigen, meestal grote boeren, uit Hombeek en uit de omliggende gemeentes. De totale opbrengst bedroeg 8.806 fr. (Notaris Vinck 12.5.1813)

De onroerende goederen, in 13 loten gelegd, met gronden te Hombeek te Leest en te Heindonk en een huis te Hombeek gingen eveneens over in vreemde handen. In de daaropvolgende maanden mei, juni en juli worden nog de klaveren, het haver en het graan te velde publiek verkocht. (Notaris Vinck 22.3.1813)

Pachter De Keyser huwde in april 1818 met Catherina VOET. De hoeve draaide weer en er werden toch nog een paar knechten en meiden tewerk gesteld en gelogeerd. Zo leefden er in 1820 : Jozef TEUGHEL (°H.ca.1792) / Jozef BAETENS (°Zemst ca.1798) peerdeknecht / Philip SPRUYT (°Zemst ca.1798) / Peeter STEEMANS (°Zemst ca.1802) peerdeknecht / Anna Maria JACOBS (°H.ca.1787) / Joanna SPRUYT (°Zemst ca.1796) en Anna Catherina VAN RIET (°H.ca.1801).

Het echtpaar bleef kinderloos. Als de laatste pachter De Keyser sterft, amper 50 jaar oud, is er geen belangstelling of zijn er geen voldoende middelen meer bij zijn broers of bij andere familieleden om de eeuwenlange traditie verder te zetten. De vroege dood van de ouders van Louis en de versplintering van het familievermogen hadden hierover beslist. Kort erop stierf zijn vrouw en bleef niets anders over dan tot de publieke verkoop van de volledige boedel over te gaan.

De volgende mededeling verscheen in het Mechels Aankondigingsblad van 11 juli 1830 :

Te koop

*grootte partije meubelen en landbouwgerieven
in de gemeynte van Hombeek.*

Op woensdag den 14 july 1830 's morgens ten 8 uren precies beginnende, zal men op het pagthof, genaemd "Oud Leliendaal", onder de gemeynte van Hombeek, laetst bewoond door wijlen de eerbare Catharina VOET, weduwe van Ludovicus DE KEYSER, publieckelijk verkoopen eene grootte partije meubelen en effecten, als tafels, stoelen, schapprayen, kleerkasten, commodes, vrouwkleeders en lijnwaed, koper, tin, porcelijn, beddekoetsen met en sonder behangsels, pluyme bedden, kussens, matrassen, stroyzakken, saergieën, slaepplaekens, stuwijnen, item veel landbouwersgerieven als karren, wagens, ploegen, eggen, sleden, graanzakken, groenwin en

andere gerieven tot den landbouw dienstig, item 12 schoone hoorne beesten, 2 stieren, waeronder eenen vetten, 2 verkens, 2 schoone werkpeerden en een jaerig veulen,

De hoorne beesten, verkens en peerden zullen op de middag verkogt worden.

item 10 hespen en eene grootte partije spek, en veel meer andere voorwerpen en huysraad te lang om te melden.

item alnog omtrent 4 a 5 bunderen schoon hoeygras op struyk, en ongeveer 4 bunder vlas en gerst.

Op tijd van betaelingge, zoo voor het principael als ongeld, tot Kersmisse 1830, mits stellende goede en wel bekende borgen, en voorts volgens conditieën op de gemelde hoeve voor te lezen.

De hoeve werd nadien door Van Nieuwenhuysen opnieuw verhuurd aan een zekere Jan Baptist VAN GORP. Hij woonde er in december van 1830. Dit vernemen we uit een verkoop van bomen :

Notaris Premie te Mechelen zal op 23 december 1830 overgaan tot drie verkopen van hout, opgaende beukeboomen en olmen als eycken strunckenboomen gestaan ;

1) aan Rennenkouter door pagter Lemmens van Leest, 2) aan het land van Bulens te Leest, 3) aan de hoeve "oud Leliendaal" bewoond bij pagter Jan Bt. VAN GORP tot Hombeek.

DE FAMILIE DE SÆGHER EIGENAARS EN LAATSTE BEWONERS VAN DE HOEVE OUD-LELIENDAAL

Pachter Van Gorp zal niet lang op de hoeve blijven. In 1837 kwam Philip Jacob DE SÆGHER, pachter uit Klein Brabant met zijn gezin van 7 kinderen naar Hombeek en ging op de Leliendaal-hoeve wonen. Men noemde destijds deze streek, die wij kennen als "de Bleukes", "den Geuzenhoek". Mogelijk was het nog een bittere naklank van wat de Geuzen er in 1578 hadden aangericht.

Op 24 januari 1858 hernieuwde Hubert Jozef Van Nieuwenhuysen zijn pachtkontrakt met De Saegher voor een nieuwe periode van 12 jaar. (notaris De Keersmaecker n°20)

Hubert Joseph VAN DEN NIEUWENHUYSEN, grondeigenaar te Mechelen verklaart te verhuren en in pachte te geven aan en ten behoeve van den eezamen Philippus Jacobus DE SÆGHER, landbouwer in Hombeek en aan Petronella DE POORTER, zijn echtgenote,

1) een pachthof genaemd "oud Leliendaal" te Hombeek, bestaende in een pachterswooning, schuer, stallen, wagenhuis, ovenvuer en verdere dependentien met den hof, het stuk land daer-nevens, het stuk land achter de schuer en een stuk land genaemd "het Boschken",

te saemen 4 ha. 49 a. 70 ca.

2) land "de Bleuken", 9 ha. 2 a. 87 ca.

3) land "Kwade Tiendagwand" 1 ha. 45 a. 87 ca.

4) schaerbosch, "de Doodde Laegen",
1 ha. 19 a. 89 ca.

5) beempd, "de Achterste Doodde Laegen"
1 ha. 72 a. 58 ca.

6) 2 parceelen beemd, "de Voorste Doodde Laegen"
2 ha. 48 a. 66 ca.

7) beemd, "de Biezenbosch" 1 ha. 72 a. 58 ca.

8) land op den Couter, "de Drij Bunderen"
4 ha. 23 a. 77 ca.

9) land "de Zeven Dagwand" 2 ha.

10) beemd, deel der "Agierste Doodde Laegen"
1 ha. 57 a. 19 ca.

De hoeve, landen en beemden liggen deels op Hombeek, deels op Leest, tesamen met wegen van exploitatie groot 30ha. 94a. 90ca., zoo gelijk dit alles actueel en sedert lang wordt gebruikt door de huurder en gevolgentlyk hem wel bekend.

De duurtijd is 12 jaar. Na 6 jaar kan er een einde aan gesteld worden mits er vooropzeg gegeven wordt met St. Andries (30 november) 1860. Zo niet komt het ten einde op 28 november 1872.

De huurprijs is 3.100 fr. jaarlijks, te betalen in gangbare weerde op St. Andries.

voorwaarden

1) de huurder betaelt alle publieke contributien en ook alle imposten.

2) de grootte is niet gewaarborgd.

3) de huurder is verplicht de gehuurde gebouwen zelf te bewonen en te gebruiken op een betamelijke wijze. Hij zal aen dezelve moeten doen ten zijnen privatieven koste al de hoegenaemde reparatien, zo wel locatieve ald de grove, om de hoeve en de afhangende gebouwen altijd in goeden staet te houden, zoo binnen als buiten. De fruitboomen welcke hij zoude geplant hebben zullen de eigen-dom van de verhuurder worden.

4) Er wordt als overeenkomst besproken dat de huurder van het stuk land "De Bleuken" zal af-nemen eene grootte oppervlakkig van ca. 9 are, komende tegen het bosch, om die aen dezen laet-ste aan te brengen en hem daarmede te vergroo-ten, en dat alle werken daertoe vereischt, zoals uitvoeren, vullen en openen van grachten en ande-re, te zijnen laste en koste zullen gebeuren.

5) de huurder moet de landen labouren, mesten, bezaaien zen alleszins onderhouden. Hij zal ook het laatste jaer bezaaien en mesten en dat jaer

niet meer dan 3 ha. vlas telen. Hij zal de beemden onderhouden, de riolen openen, de aerde ervan voortkomend verspreiden, den grond gelijk leggen, nieuwe riolen maken.

6) Bij 't eind zal hij het strooi en mest daer moe-ten laten voor de volgende pagter aan schattings-prijs.

7) De huurder zal geen gezag hebben tot de lijven der struiken en der opgaande boomen, ook van dewelke later erop zouden komen geplant te wor-den. Hij zal genieten van den kap van het schaer-hout en van het hair der struncken. De heer zal nieuwe beplantingen mogen aanbrengen, doch geen canada boomen.

8) De huurder onderhoud de wegen, dijken liggen-de voor en nevens het verhuurde land en beemden volgens het reglement der overheid.

9) Jaerlijks binnen de de te bepalen tijd zal hij de prop-pen en de nesten vernietigen, en de rupsen vangen.

10) De huurder mag niet verder verhuuren.

11) Hij zal de brandassurantie jaarlijks betalen doch zal persoonlijk instaan voor alle schade welke aen de gebouwen zoude voorkomen door brand door zijn schuld of onachtzaamheid of door die van zijn onderdanen.

12) Bij overlijden van de huurder of van de echt-ge-note zal de huur overgaan aen zijn erfgenamen. Indien de vrouw alleen overblijft gaat de huur over op de inwonende kinderen. De hoeve mag niet opgedeeld worden voor meerdere gezinnen.

13) Voor wat niet beschreven is gelden de plaatse-lijke wetten.

14) De kosten en regten zijn voor de huurder.

Tot daar het kontrakt.

HET GEZIN DE SÆGHER

Vader en moeder De Saegher kwamen van Ruisbroek met zeven jonge kinderen. In Hom-beek werden nog 3 kinderen geboren.

Philip Jacob DE SÆGHER

("Puurs 1794, + Hombeek 1867)

x Petronella DE POORTER

("Bornem 1801, + Duffel 1871)

Hij was de zoon van Jan Bl. DE SÆGHER en van Anna Catherina VERBRUGGEN. Zijn vrouw Petronella was geestesziek en vanaf 1857 in een instelling verpleegd. In het gezin woonden aanvankelijk meerdere dienstknechten en mei-den, meestal afkomstig van hun streek van herkomst, Klein Brabant.

Deze familie genoot veel aanzien in Hombeek. Vooral de zoon Louis ("1833) was zeer actief in het dorpsleven. Hij was in 1864 de belang-

rijkste pion bij de stichting van de fanfare. Ook in de moeilijke jaren van politieke tweedracht die doordrong tot in deze vereniging, wist hij de partijen te verzoenen. Hij nam tijdelijk het voorzitterschap waar, om het nadien aan zijn jongste broer Miel door te geven. Zijn twee jaar oudere broer Jozef was voor de katholieke partij van 1885 tot 1903 burgemeester van de gemeente. (zie ook Hoembekania 3, blz. 38-41)

Samenstelling van het gezin:

Philip Jacob De Saegher (1794-1867) x Petronella De Poorter (1801-1871)

Hun kinderen waren :

- (1) Jozefa Francisca (*Ruisbroek 1827)
x Peter GOOVAERTS (*Zemst 1818)
- (2) Jozef Frans (*Ruisbroek 1829) ongehuwd,
- (3) Petronella Veronica (*Ruisbroek 1830)
ongehuwd
- (4) Jan Jozef (*Ruisbroek 1831, + H. 1903)
ongehuwd, landbouwer en
burgemeester van Hombeek.
- (5) Louis Karel (*Ruisbroek 1833, + H. 1902)
medestichter en tijdelijk voorzitter van
de fanfare St. Martinus
- (6) Peter D. B. (*Ruisbroek 1835, + H. 1909)
- (7) Anna Maria Philomena (*Ruisbroek 1836)
x Jan EMMERECHTS (*Muizen 1837)
- (8) Maria Dorothea (*H. 1840, + H. 1912)
- (9) Maria Sidonia (*H. 1843, + H. 1905)
- (10) Emiel (*Hombeek 1846, + H. 1927)
voorzitter van de fanfare St. Martinus

Van Nieuwenhuysen vererft in 1864 de hoeve "oud Leliëndaal" en de erbij horende landerijen aan zijn dochter, gehuwd met Henri Emmanuel DE PERCEVAL. Een deel der landbouwgronden, 4 ha. 25 ca. gelegen tegen de Leestse Steenweg, werden toen door de kinderen De Saegher gekocht.

(dit is het perceel gaande van de huidige Hombeerkouter tot en met de wijken rond de Carmosteynstraat en de Leliëndaalstraat)

De hoeve was stilaan in verval gekomen. Zeker het woonhuis was in een ongelukkige staat. De familie De Saegher zocht een gelegenheid om een nieuwe woning te bouwen. Dit deden ze in 1876 op dit stuk aan de Leestse steenweg. Het was een typische herenwoning van die tijd met vlakke voorgelel, met de deur in het midden geflankeerd door twee vensters links en rechts, met boven vijf gelijke ramen. Het rechter deel van nieuw gebouwde huis werd in 1914 getroffen door een Duitse obus. Het beschadigde gedeelte werd afgebroken zodat het herleid werd tot een smallere woning met rechts de deur en met slechts twee vensters.

Zo kennen we het nu nog. Het huis werd verkocht en van 30.9.1927 bewoond door Jan JANSSENS, (*Zemst 1893), en Amelia Maria PUTTEMANS (*Humbeek 1893). Hij was handelaar in borstels, penselen en touwen.

Ze hadden twee kinderen :

- (1) Celine JANSSENS (*Hoboken 1926), en
- (2) Karel JANSSENS (*Hoboken 1927).

In 1869 hadden de kinderen De Saegher nog de hoeve met schuur en stallingen gekocht van de dochter van DE PERCEVAL, die gehuwd was met Narcisse August OBLAY, luitenant generaal, wonenden in de Groenstraat te Brugge. Ze berichtten toen nog verbouwingswerken aan de landbouwgebouwen.

Slechts twee dochters De Saegher waren gehuwd. Als laatsten van een groot gezin bleef Emiel over met twee zusters. Ze boerden niet meer en bleven als renteniers wonen in het herbouwde huis op de Leestse steenweg. Bij hun woonde Nathalie DE NIJS (Nathalie Krol). Ze was van jongsaf meid geweest bij de familie. Ze bleef een trouwe verzorgster tot Emiel als laatste stierf in 1927.

Ook de laatste gebouwen van Leliëndaal in "de Bleukes" waren nu in verval. Einde van vorige eeuw stond de immense schuur er nog als laatste getuige.

Meester Emiel Bertens (*1883-1962) speelde er nog als jonge knaap. Hij vertelde hierover het volgende in zijn dagboek :

** Een oude schuur stond eenzaam en verlaten op een uithoek van het dorp, niet ver van de plaats waar vroeger het klooster van Leliëndaal gestaan had.*

De schuur was een aanhankelijkheid geweest van een grote boerderij, die in onbruik gevallen was en afgebroken. Een oude vrijgezellenschap bestaande uit twee gezusters en drie gebroeders, van wie één lange tijd het ambt van burgemeester bekleed had, had zich komen vestigen in een nieuwe bouw, niet ver van kerk en gemeentehuis.

De schuur werd op zekere tijdstippen in gebruik genomen door een boer uit de omgeving om er zijn oogst in te bergen, maar grotendeels van het jaar stond ze leeg.

De schuurpoort was altijd op slot. Maar wij, straatkapoenen, geraakten er toch binnen wanneer wij er in de buurt kwamen. De grote schuurpoort was aan de onderzijde aangevreten door de tand des tijds en de tand van de kraagdieren. Om binnen te geraken legden wij ons plaidarms op de grond en kropen door de wringende openheid.

Wat gingen wij er eigenlijk doen ? Wij zullen het

zelf eigenlijk niet geweten hebben. We bleven er maar enkele minuten om eens omhoog en rond te kijken, tot iemand riep :

- " Hé, daar zit een rat ! "

We moesten ze zelf niet eens gezien hebben om holderdeholder met horten en stoten weer te verdwijnen langs waar we gekomen waren. "

Dit is de laatste getuigenis die opgeschreven werd door iemand die met eigen ogen de forsige tiendeschuur van het klooster nog heeft bewonderd. Ze lag tegenover de weg die recht naar de vroegere molen leidde op de Leestse Steenweg. De kloosterweide lag achter de hoeve, pal aan de Zenne.

Het puin werd geruimd. De herbruikbare stenen dienden bij de verbouwing van een of andere schuur of stal. Wat niet bruikbaar geacht werd diende als verharding der wegen. De ploegen en eggen stonden niet stil. Er werd op oud Leliëndaal gezaaid en geoogst en later werden er weiden van gemaakt. De nabijgelegen hoeve van Carmosteyn verdween eveneens toen een der laatste V bommen ze in 1945 totaal verwoestte. De vroegere Zenneweg, langs het kasteel en het klooster had al lang zijn functie verloren. Een nieuwe baan naar Leest was ontstaan en in 1890 besloten de vroege vaders van Hombeek deze baan met kasseien te verbeteren, gezien het drukke verkeer van inwoners van Leest die naar de statie van Hombeek kwamen.

Zo werden " de Bleukes " een nietszeggende uithoek van de gemeente, een verloren gat waarover nooit iemand zijn kop zou breken dat daar eens twee van de voornaamste gebouwen, die ooit in Hombeek opgericht werden, konden bestaan hebben.

" Sic transit gloria mundi ! "

ARCHEOLOGIE

Vrienden van de Archeologische vereniging OUD-MECHELEN hebben in 1991 een aanvang genomen met het opgraven van de grondvesten van het vergane klooster. Machinaal werd ongeveer 50 cm. van de bodem weggenomen. Het eertijds niveau zit betrekkelijk laag onder het maaiveld. Een muur van ongeveer 18 meter lengte werd bloot gelegd, vermoedelijk de buitenwand van het klooster. De fundering werd zeer rudimentair aangebracht, uit weinig gestructureerde samenstellingen en is ondiep. Fragmenten van een houten vloer werden eveneens blootgelegd.

Een deel van het klooster ligt onder de Zennedijk, die in 1896 opgeworpen werd bij de saneringswerken. Waarschijnlijk betreft het toch maar een geringer deel. (ca. 20 à 30 %) De funderingen van de kerk zullen hoogstwaarschijnlijk nog kunnen opgegraven worden. Een wal of gracht moet het geheel omsloten hebben. Wellicht zijn er twee grachten geweest, één aanvankelijk binnen de latere omheiningmuur, een tweede buiten deze muur.

De opgravingen werden het eerste jaar vertraagd door de concentratie aan vondsten die gedaan werden. Is men op een oude put gestoten ? Het is waarschijnlijk dat door de plotse verwoesting veel scherven ter plaatse gebleven zijn. Dit puin, destijds waardeloos en onbelangrijk, is blijven liggen of is in de grachten terecht gekomen. Het kan nu heel wat aan het licht brengen en krijgt daardoor een grote historische waarde. Er werden gespen, riemen, schoeisel, bewerkt leer met gravures, spelden, 14 eeuwse sleutels enz. gevonden. De voorbije winter werd gewerkt aan het restaureren van deze voorwerpen. De gracht heeft een lengte van ongeveer 160 meter. Deze moet nog met grote omzichtigheid met de hand uitgegraven worden tot op een diepte van ongeveer 3 meter. De volledige opgraving wordt een meerjarig project.

De werken worden in april 1992 verder gezet. Doorgaans zal er elke zaterdag en zondag gewerkt worden en ook in de week tijdens de verlofperiode.

We kunnen niet anders dan dit initiatief steunen en er bij helpen waar het mogelijk is. Een stuk cultuurpatrimonium wordt hierdoor beter bestudeerd en vooral gevrijwaard van totaal verlies of verdere verdwijning in privé bezit, compleet verstoken voor de gemeenschap.

*Wie beweert zichzelf te respecteren,
respecteert ook het verleden.*

De Archeologische vereniging OUD MECHELEN heeft haar museum op het Sint-Romboutskerkhof, 2 en 3 te Mechelen.

Momenteel loopt er de tentoonstelling :

- Van steen tot ijzer -

Nuttige adressen :

Stephan DE COCK,	015/555190
Willy DE JONGE,	Intrescolaan 67, Schelle
	03/8872959
Jean WILLEMS,	Nieuwwerk 7, Mechelen
	015/211180

9. Hombeekse beroepen (deel 2)

Louis BUELENS
Ward DE KEMPENEER
Angèle SELLESLAGH

DE MELKBOER

We willen de vele lezers, die ons vroegen over welke melkboer Louis Buelens het had in zijn vorig verhaal, geruststellen. Louis behandelde een "type" melkboer zoals hij zou kunnen geweest zijn, zonder daarom het verhaal te willen schrijven van een bepaalde persoon. Hij gebruikte uitsluitend waarheidsgetrouwe elementen. Hij was ermee vertrouwd omdat zowel in zijn eigen familie als in de familie van zijn vrouw, de melkventerij langere tijd als stiel door meerdere gezinsleden beoefend was.

Over melkventerij door Hombekenaars is het laatste woord nog niet gezegd.

Een vlugge inventaris leert ons dat in meer dan 40 families met melkverkoop de kost verdiend werd, zij het volledig of gedeeltelijk. Deze handel heeft ongeveer honderd jaar geduurd. We kunnen hierover maar een goede synthese maken als we op de medewerking mogen rekenen van alle betrokkenen. We schakelen hiermee ook onze lezers in. Wie gaat eens praten met familieleden, verwanten of nakomelingen van een der hierna vernoemde melkboeren ? Om het u gemakkelijker te maken stelden we een vragenlijstje op als leidraad.

(Uw bericht graag aan een der bestuursleden)

1. Wie ?

*Welke personen uit welke gezinnen en/of families hebben melk en zuivelproducten uitgevoerd ? Hun naam, eventueel bijnaam ? Hun gezinssamenstelling en familieverband ?
Werden er meerdere personen ingeschakeld ? Vanaf welke leeftijd ? Tot wanneer ?*

2. Waarom ?

- a. Was het een bijkomende broodwinning of hoofdberoep ?
- b. Voor eigen rekening of voor ouders of voor anderen ?

3. Wanneer ?

- a. Gedurende welke periode ? Voor de Eerste - of Tweede wereldoorlog ?
- b. Tot wanneer juist ? Waarom ermee gestopt ?
- c. Werd de tour overgenomen of zelf opgericht ?

4. Naar waar ? Bij wie ?

- a. Naar welke steden of gemeenten : Mechelen, Brussel, Antwerpen, Willebroek e.a. ?
Welke wijken, betere bevolking, werkmanswoningen, gesloten wijken ? Hoe heette ze ?
- b. De klanten
 - i. Wie waren de klanten ? partikulieren, handelaars, gemeenschappen, hotels ?
 - ii. Hoe was de verhouding ? Strikt zakelijk of gemoedelijk ?
 - iii. De betalingen, dagelijks, wekelijks, vlot, gebrekkig ?

5. De hulpmiddelen ?

- a. Hoe en wanneer werd de melk ingezameld ? Was het eigen productie of aangekocht ?
- b. Hoe werd ze afgehaald ? Werd ze gebracht ?
- c. Hoe bewaard ?
- d. Hoe verliep de reis tot bij de klant, te voet, fiets, hondewagen, triporteur, kar ?
Hoe ging de reis terug ? (gedetailleerde omschrijving)

6. Welke produkten ?

Was het enkel melk of werden ook andere zuivelprodukten verkocht, zoals boter, kaas en afgeroomde melk (botermelk) ? Nog andere buiten zuivelprodukten, eieren, vruchten, groenten ?

7. Reglementeringen ?

Waren er opgelegde voorschriften ? Welke ? Vanaf wanneer ? Toezicht erop ? Streng ? Straffen ?

8. Pittige anekdotes ?

Als antwoord op de eerste vraag " W i e ? " hebben we een lijst opgesteld van personen en families, van wie we zeker weten dat het melkboeren zijn, of geweest zijn. Wellicht is de lijst niet compleet. In een volgend nummer gaan we aan de hand van teksten van Louis Buelens en van Angèle Selleslagh en van andere medewerkers, die we hopen te vinden onder de lezers, die melkboerenhistorie, die voor Hombeek toch belangrijke was, aanvullen.

WIE REED MET MELK ?

Staaf en Louisa VAN BENEDEN-DE KEMPENEER

Woonden op de Mechelse weg. Ze reden naar Mechelen met melk, eerst met paard en kar, later, in de oorlog 1940, reden de dochters Jeanne en Elvire met de triporteur naar Mechelen en naar Willebroek en Ruisbroek. De tour op Mechelen werd overgenomen van Frans SMETS-SOLJ

Jan Bt. DE WIT (*1899) gehuwd met (1) Bertha GOOVAERTS (1902-1932) en (2) Maria LAUWERS

Ze woonden Zemstseweg 8. Ze reden vanaf 1923 naar Mechelen met melk. 's Avonds werd de melk opgehaald bij de boeren en 's morgens werd ze uitgevoerd naar de stad.

In het begin was dat met kar en muilezel. Later met paard, doch onder de oorlog werd het met de triporteur, om na de oorlog terug op paard en kar en op de auto over te schakelen. In 1969 werd met de melkronde gestopt.

Karel FOETS (1868-1961) x (1890) Octavie PEETERS (1870-1956)

Zemstseweg 13 gebouwd in 1907. Karel dreef handel in Antwerpen en kwam elke nacht vanuit de grootstad naar Hombeek melk halen. Hij nam dan de trein tot Mechelen en ging te voet naar Hombeek. Zo kon het niet blijven duren. Het gezin ging te Hombeek wonen (aan 't Kapelleke, eigendom Gillis). Twee kinderen, Marie (*1895) en Emiel (*1896) werden er geboren. Dan werd het huis op de Zemstseweg gebouwd. Karel reed intussen nog steeds met melk. In 1940 werd ermee gestopt.

Jozef Hendrik FOETS (*Eindhout) x Coleta LAUWERS (*Eppegem)

Het gezin van "Rettes" woonde in de Bankstraat 63.

Kinderen :
 (1) Jozef Hendrik (*1906)
 (2) Karel Albert (*1907)
 (3) Maria Petronella (1908-1979)

Jan GOOVAERTS (1905 - 1985) x (1929) Maria DE PRINS (1907-1981)

Bijgenaamd "van Lienes". Ze woonden in de Bankstraat 143.

Zoon van Edward GOOVAERTS (1873-1955) x Lisa de ron (1884-1945)

Van 1930 tot 1936 reden ze met melk naar Mechelen.

Jan TERSAGO (*1904) x Joanna Maria BOEY (*1908)

Bijgenaams "Zjang van Klottes". Ze woonden in de Bankstraat.

Zjang reed van jongsaf met melk naar Mechelen.

Jozef BUELENS (*1889-1963) x Henrica SMETS (*1895-1966)

Bouwden in 1922 een huis in de Bankstraat.

Hij creëerde zelf een melkronde naar Mechelen. Zoon Jan heeft nog meegereden met melk, maar is ermee gestopt in 1942 op 19 jarige leeftijd.

Eugeen Jozef VAN ROMPAY (*1882-1966) x Pauline PEETERS

Bankstraat (Zepstraat)

Jozef Eugene boerde en reed met melk, doch werd later biersteker.

Jan BUELENS (*1884-1946) x Mathilde FIERENS (*1883-1967)

Woonden in de Zepstraat. Jan reed naar Antwerpen met melk. De melk van zijn twee koeien en een deel van de melk van de koeien van de ouders werd met de hondekar naar het station gevoerd en dan per trein naar de stad. Na de middag werd er geboerd.

De dochter Mit Buelens reed nog met melk in Mechelen.

Louis DE GREEF (*1898) x Sofie DE WIT

Woonden in de Kattestraat 15. Ouders van Gust DE GREEF-GOOVAERTS. De vader van Gust was reeds melkboer, eerst naar Antwerpen en dan naar Mechelen, maar ondertussen had hij ook boerderij.

Jan Frans BOEY (*1867-1930) x (1893) Elisabeth CHRISTIAENS (*Zemst 1872)

Woonden in de Kattestraat 34. Jan reed samen met zijn twee dochters, Martha en Mathilde met melk naar Antwerpen en later naar Mechelen. Ze lieten de melkronde over.

Louis ANDRIES (*1909) x Maria LAUWERS 1913-1980

Woonden in de Kattestraat 27, bijgenaamd "De witte van Mon Sjans".
Reed tot 1941 met melk.

Frans VAN DER ELST x (1946) Bertha LAUWERS (*1921)

Woonden in de Driesstraat 10, bijgenaamd "Bertha van Lieza van Mie Plezier".

Frans werkte na zijn huwelijk eerst twee jaar in de Eternit-fabrieken. Daarna hadden ze een melkronde te Hombeek en Mechelen. In het begin was dat met de fiets waarop vooraan een korf stond. Daarna werd het de triporteur, getrokken door een hond. Dan werd de hond door een motor vervangen. In 1956 werd dan een auto gekocht. In 1969 werd ermee gestopt omdat de mentaliteit bij de klanten veranderd was. De oudere klanten stierven uit en de jonge echtparen gingen zich bevoorraden in de grootwarenhuizen.

Frans REYDAMS x Stinne VAN CAPELLEN

Ze woonden in de Kattestraat. Frans heeft verschillende jaren met melk naar Brussel gereden. Hij haalde die melk op bij verschillende boeren in de omgeving. Met de kar en paard reed hij naar Weerde, daar nam hij de trein.

Jan Bt. FIERENS (*1965) x Josephien VERBRUGGEN (*)

Ze woonden in de Boterstraat 49, bijgenaamd "Van de Zwis".

Hij heeft tot 1921 met de hondekar melk rondragen. In dat jaar huwde zijn zoon Jan. Deze schafte zich een paard aan en ging met melk rijden naar Mechelen. De zoon Frans werd mee ingeschakeld in de melkronde. Het werd een groot melkbedrijf, aanvankelijk met één paard, later met drie paarden, en nadien met vrachtwagen, uiteindelijk met koel-tankwagen.

Jef BUELENS - MEYSMANS

Woonden in de Boterstraat 25, bijgenaamd "bij Mus de Wittes".

Landbouwer-melkhandelaar. In 1922 nam hij de melkronde over van Hendrik DE LAET. Met een hondekar werd de melk opgehaald in de Expoelstraat, Gijsbeekstraat, de Rechttestraat en op de Plein. In de voormiddag uitvoeren, in de namiddag het land bewerken. 's Avonds was het weer melk ophalen.

Het uitvoeren in Mechelen was te paard. De schoonzoon Guillaume ROBEYNS, nam de ronde over.

Martha LEEN-BOEY reed meerdere jaren mee met andere gezinsleden op melkronde naar Antwerpen.

Ze leverden ook melk in een hotel-restaurant op de Keizerlei.

Vele jaren, ook nog na de oorlog 14-18 bleven de eigenaars men hun in kontakt. Ze troffen mekaar zelfs op verlof aan de Belgische kust.

Zo ontstonden uit een zakelijk kontakt ook vriendschappelijke en echte relaties.

Guillaume ROBEYNS (*1927) - BUELENS (*1928)

Boterstraat 8. De melkronde in Mechelen werd van de schoonouders, familie Buelens overgenomen.

Jozef Louis VAN DER ELST (*1881-1974) x Maria Mathilde GOOVAERTS (van t Schoem)

Woonde in de Boterstraat. Buiten wat boeren werd ook melk uitgevoerd naar Mechelen. Hiervoor gingen ze de melk ophalen bij VAN DER ELST thuis op de Halve Steen. Met de hondkar over de ging het over de hobbelige Humbeekse Steenweg.

Henri VERBRUGGEN x Louisa VAN DEN BOSCH, xx Maria KENNIS (*1865)

Bouwden op de hoek van de Gijsbeekstraat tegenover het "Huis ten Halve". Zij reden ook met melk naar Mechelen.

Voordien woonden ze aan de Zenne in het kasteel. Daar waren ze hovenier.

Emiel en Rosalie VAN DOREN-VAN DE CAMP

Huis ten Halve. Ze hebben met de melkronde te Mechelen gestopt om het bedrijf over te nemen.

Tuur DE WIT x (1911) Rosalie MEYSMANS

Bijgenaamd "van Davittekes". Tuur bouwde op het Heike nr.59. en zette de handel in landbouwproducten en materiaal verder van vader en van zijn broer Gust. Bovendien was hij melkboer.

Jozef VAN DER ELST (1884-1970) x Maria Louisa LEEN (1895-1973)

Woonden in de Moerstraat, Heike, bijgenaamd "van Troches".

Jef was landbouwer en melkventer.

Marie SPRUYT, echtgenote van Louis NAGELS

Jules en Rosalie MOONS - VAN DONGEN

Woonden in de Schoorstraat. Rosalie VAN DONGEN begon een melkronde in Brussel toen ze enkele jaren getrouwd was. Het gezin kreeg 8 kinderen ; 2 jongens en 6 meisjes. Ze hadden een meidje om 's voormiddags op de kinderen te passen en het eten klaar te maken. Toen de meisjes 9 jaar waren moesten ze naar Walem in het pensionaat om Frans te leren. Dan konden ze in Brussel hun voorje doen als ze later met melk zouden rijden. Twee dochters hadden dan vlug ook een melkronde in Brussel ; Stans, gehuwd met Jaak GEETS en Clotilde, ongehuwd. De oudste dochter, Marie trouwde in 1907 met Jules SELLESLAGH van Leest, ook melkboer. Toen de oorlog 1914-1918 uitbrak werd hij opgeroepen en was gedurende vier jaar in Frankrijk bij de bevoorradingsstroepen. Om verder de kost te verdienen voor haar drie kinderen moest Marie de melkronde voortzetten in zeer moeilijke omstandigheden. Ze reed elke dag met kar en paard tot Humbeek. Daar werd het paard gestald en de melkkannen werden op de boot gezet. Ze vaarde mee tot Laken, waar ze meerdere klanten had. Dan ging het met de kruiwagen verder richting Brussel.

Op een donkere morgen, rond vier uur stond er aan de Boterstraat een duistere gedaante. Dichterbij herkende zij een Hombeekse kloosterzuster. Ze vroeg of ze meemocht, want ze moest naar Brussel. Omdat reizen zo traag ging was ze vroeger vertrokken, zei ze. Enkele dagen later deed het nieuws de ronde dat een zuster "haar kap over de haag gegooit had" en spoorloos verdwenen was. In die tijd was dat opzienbarend nieuws.

Na de oorlog nam Jules het werk weer over. Hij had een zeer grote melkronde, zodat hij 's namiddags nog eens terugreed om in een kliniek en in de bakkerij Sorgeloos nog een lading melk te bestellen. In 1930 leerde de tweede zoon Jan de melkronde, maar hij moest soldaat worden. Toen dan in 1931 de moeder plots overleed besloot men de melkronde over te laten aan de buur, Louis SOLI. Dat gebeurde in 1932.

(zie ook "Expoel, Volk en Spoor" blz.71 e.v.)

Louis SOLI (*1910) ongehuwd

Hij woonde in de Schoorstraat 4. Hij nam in 1932 de melkronde over van Jules SELLESLAGH. Louis heeft 8 jaar met melk gereden naar Brussel tot 1940. Tijdens de oorlog heeft hij 3 maand te Frankrijk verbleven. Na de oorlog hervatte hij de melkronde niet meer.

Louis SOLI (den boer) x Virginie MEYSMANS (Virs van Driessens)

Louis was boer, melkboer en men noemde hem ook "boer", dus driemaal boer. Zijn vrouw, Virs had nochtans als jong meisje steeds gezegd dat ze nooit een boer zou trouwen.

Jan VAN INGELGOM (*) xx Stans DE MAYER (*St.K.W.)

Louis VAN INGELGOM woonde bij zijn broer Jan in en reed naar Antwerpen met melk. Hij had een zuster Melanie, beiden uit het eerste huwelijk van Jan.

Ze woonden in de Schoorstraat (verdwenen boerderij "Schramskes", ook herberg, uitgebaat door de moeder van Jan)

De melkboeren die van de trein kwamen stapten 's middags vlug even binnen om de dorst te lessen. Uit het tweede huwelijk sprongen eveneens 2 kinderen; Frans en Benoit.

Frans VAN DEN BRANDE x VAN DER ELST

Ze woonden in de Bafferstraat. Hij reed voor den oorlog '40 naar Brussel met melk. In de oorlog reed hij met de triporteur naar Mechelen.

Frans SMET en Stefanie SOLJE

Ze woonden op het Heike, aan de Bafferstraat. Ze reden met de triporteur naar Mechelen met melk. Ze lieten hun tour over aan Jeanne VAN BENEDEN.

Jan TEUGHELIS (van Merolles)

Hij reed met melk naar Mechelen. Bij de grootouders Merolles werd vroeger ook nog kaas bereid.

Frans Keuleers (*1888-1962) x Maria SELLESLAGH (*1892)

Ze woonden op het Heike in de woning opgetrokken in 1883 door dokter Ceulemans.

Frans was melkboer en liet de stiel over aan zijn jongste zoon Theo, gehuwd met Maria Jaspers.

Emiel VAN BEVEREN x Francisca BRADT

Ze woonden in de Moststraat en reden naar Brussel met melk.

Alfons DE SMET (*Leest 1885-1972) x Pelagie VAN WINGHE (*1889-1966)

Ze woonden op het Heike, Brededriesstraat 2. Alfons reed 42 jaar met melk naar Brussel, zonder één keer over te slaan. Hij vertrok om 3 uur 's morgens en nam de tram naar de hoofdstad te Humbeek. Ze namen ook wat groenten mee die ze te Brussel verkochte, in de crié.

Constant FIERENS (1874-1942) x Catharina SOLJE

Woonden op de Kapellebaan, aan de overweg van de lijn Terneuzen. Bijgenaamd "van Brakkes"

Van de negen kinderen nam Frans, de oudste, de boerderij over en Jef, de jongste (*1918) gehuwd met Elsa SPRUYT nam de melkronde over. De ouders reden reeds met melk, eerst met de kruiwagen, dan met hondekar en later met de paardekar.

Benoit VAN INGELGOM x (1907) Louise VAN ASCH

De VAN INGELGOM's zijn melkboer sinds 4 generaties. Overgrootvader Benoit was melkboer en woonde op het Heike in het hoveniershuis dat notaris Delvaux voor hem bouwde in 1908. Hij voerde melk uit met de hondekar.

Hun zoon Jozef (*1908-1962) was eveneens melkboer en bleef in het ouderlijk huis wonen.

Zijn zoon Edmond (*1936), gehuwd met Maria TEUGHELIS (*1936) nam op zijn beurt de zaak over.

Edmond woont nu in de Schoorstraat 52. Hij deed de melkronde te Mechelen met een gemotoriseerde triporteur, "spiegelcycle" genoemd. Het ding maakte erg veel lawaai. Er werd op een auto overgeschakeld. De vrachten werden zwaarder en zwaarder en de auto ging wat te laag tegen de grond hangen. Er werd dan ook een grotere gekocht. Vanaf 1973 is ook de oudste zoon Luc, (*1958) gehuwd met Krista DORMAELS gaan meerijden. Sinds januari 1981 is hij zelfstandig begonnen met een ronde te Brussel.

Jan Frans DE NEYS (*1910) x (1938) met Anna SCHAFFRAET (*1914)

Ze bouwden hun woning op de Kapelseweg 71. Hij is de zoon van Louis DE NEYS (*1879-1963) (bijgenaamd "De witte-nijs") en van Louise DE WIT (*1883-1966) (bijgenaamd "Wis van Davittekes").

Frans begon reeds in 1936 met de melkronde naar Antwerpen. Tot de middag werd uitgevoerd. Dan terug, de hondekar opgehaald bij "Smeires" en namiddag begon het gewone werk.

Tijdens de bezetting in 1940 hebben Anna en Frans zelfs dagelijks met de fiets naar de havenstad gereden. Ieder beladen met 70 liter melk. Dan kwam de triporteur-motocyclette. Anna zat vooraan in de bak. Er werden ook wat aardappelen verkocht. Na de nieuwe wet op de zuivelprodukten, die ook de melkrondes indeelde in distributiewijken stopte men de verkoop in Antwerpen. Hij begon dan met

een ronde van melkophalen bij de boeren voor de melkerij van Boortmeerbeek. Kort erop werd een nieuwe melkerij gebouwd in Zemst. Dan werd voor deze melkerij met paard en kar melk opgehaald, in 1946 met een occasieauto van het leger. Eind 1980 werd ermee gestopt.

Kinderen :

(1) Jacqueline (*1942) x Rik VAN DE VONDEL

(2) Louis x Rita DE HOEF. Hij heeft ook een tijd een melkronde gehad doch stopte ermee toen de boeren meer en meer overschakelden naar groententeelt.

Emiel SELLESLAGH (*1901-1965) x Clementine VAN DE RIJCK (*1906)

Hij begon een melkronde in Brussel, samen met zijn vrouw.

Kinderen ; (1) Maria (*1931) x August GOYVAERTS (*Putte)

(2) August (*1933-1985) x Paula ROBBRECHTS

(3) Jozef (*1938) x Monique MOORTGAT.

Frans Emiel PEPERMANS x (1919) Maria Paulina DE NIJS

Ze woonden op de Kapelseweg 44. Frans reed tot aan de Tweede Wereldoorlog met melk naar Brussel. Kinderen :

(1) Virginie (*1919-1983) x Gust EMMERECHE van Leest

(2) Hendrik (*1920-1921)

(3) Jeanne (*1925) ongehuwd

(4) Maria (*1926)

(5) Henriette (*1922) x August DE GREEF van de Kattestraat.

Theodoor SELLESLAGH x Rosalie DE NEYS en hun dochter

Albert SPRUYT en Stans SELLESLAGH

Woonden op de Kapelseweg, Regulaar. Ze reden naar Brussel en Schaarbeek met melk.

Albert en Stanske stopten ermee toen ze in 1957 de kruidenierswinkel overnamen van Miel en Bertha DE KEMPENEER-DE NEYS in het dorp.

Louis DE NIJS (*1883-1946) X Maria VAN HOOF (*1894-1976)

Bijgenaamd "de Wieter" woonde hij in het bekende "molenhuis" op de Leestsesteenweg.

Maria bleef gedurende 52 jaar de café "In 't Molenhuis" uitbaten. Haar man Louis reed met melk naar Mechelen. Kinderen:

(1) Jeanne (*1922) x Jos Claes van Mechelen.

(2) Octavie (*1923) x René Verbeeck van Zemst-Laar.

De familie VAN STEENWINCKEL

VAN STEENWINCKEL kinderen :

(1) Jan x Theresia ANDRIES (Schonenberg)

Ze kochten in 1918 de woning van Juffrouw HORCKMANS op de Leestsesteenweg.

Hun zoon Alfred (*1911) x Hilda Mertens (*1980) namen de ouderlijke hoeve over in 1940 en hadden 14 kinderen. Alfred reed 35 jaar met melk voor de melkerij. Zijn zoon Boudewijn zette het bedrijf verder.

(2) Frans (*Rijmenam 1879) x (1910) Maria BUSSCHOT (*Leest 1885)

Ze woonden op de Hombekerkouter, niet ver van de grensscheiding met Leest. Hij was 24 jaar in Mechelen melkboer geweest en werd in 1951 opgevolgd door zijn zoon Ernest (*1919), gehuwd met Louisa VERCAMMEN (*Zemst). Ernest was melkboer van 1951 tot 1984.

(3) Eduard

(4) Cesar (*1890-1970) x Maria VERDOODT (*1887-1955)

Woonde eerst op de Kapelseweg 64 (Klein Gent). Bouwde in 1913 een woning op de Hombekerkouter 111. In 1914 gingen ze op de vlucht en vonden hun nieuw huis erg vernield door beschieting van de vechtende legers.

Frederik (Free) en Mathilde DE NEYS-DE CROES.

Ze woonde op de hoeve achter het nieuwe kerkhof.

Free reed 16 jaar met melk naar Brussel en verkocht op zijn tour ook asperges die hij zelf won op het veld bij zijn hoeve gelegen.

Cyriel en Henriette BAETENS - GOOVAERTS (van Berges)

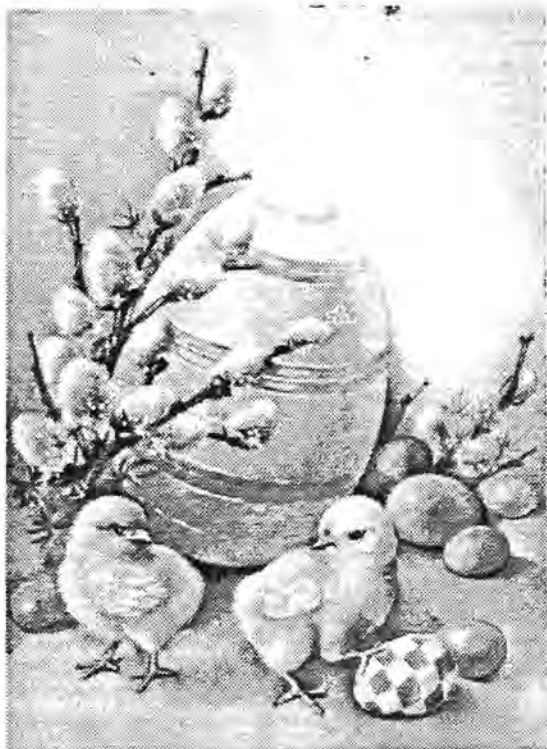
Ze reden naar Brussel met melk.

(wordt verdergezet in een volgend nummer)

10. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

PASEN OP, PASEN NEER, PASEN BRENGT DE ZOMER WEER

Vrolijke Paasfeest

Spreekwoorden, spreuken en zegswijzen weerspiegelen de mentaliteit van een volk. Ze zijn eigen aan het volksleven en geven uiting aan het volkskarakter, aan de volksgeest.

Spreekwoorden dragen de stempel die voortkomt uit en overeenstemt met het eigen leven. Niets geeft beter volksbegrippen en eigen opvattingen weer. Zegswijzen en spreekwoorden gaan over land en zand, zonder de minste hinder van grenzen tussen landen en volkeren. Op dezelfde wijze dringen ze door tot andere streken tot andere gemeenschappen. In hun rijke historische en folkloristische waarde ligt de levensfilosofie van vele generaties verval.

Het eeuwenlang vermoeden, aanvoelen en veronderstellen van het weer door onze voorouders, zonder de eigenlijke oorzaken van weersomstandigheden te kennen, vinden we in de talrijke volksweerspreuken terug. Dit is ook geschiedenis. Ze verdienen daarom ook een plaats in het kulturele patrimonium van ons volk.

De meeste weerspreuken zijn verbonden aan een bepaalde tijd van het jaar of aan bepaalde data of lotsdagen.

Het zijn de zogenaamde "heiligspreuken" die de sleutel moesten vormen voor het toekomstige weer. Pasen is uiteraard een dag met een grote betekenis in het volksgeloof en dus ook in de volksweerkunde. Het grote aantal paasgebruiken, spreekwoorden, spreuken en zegswijzen beklemtonen de belangrijkheid van deze feestdag.

We plukten voor u een kleine keure uit de rijke schat aan volkswijheid :

*Vroege Pasen, vroege zomer,
late Pasen, late zomer !
Pasen in maart, is alles vertkeerd !
Als de wind op Paasavond in 't oosten zit,
blijft hij daar tot Sinksen !
Pasen brengt de zomer weer !
Valt Pasen begin april,
dan staat de vriezeman nog niet stil !
Ook na Pasen komt een jas van pas !
Groene Pasen, witte Kerst !
Groene Kerstdag, witte Pasen !*

*Hij is op zijn paasbest !
Hij heeft het zo druk als de kippen voor Pasen !
Men spreekt zolang van Pasen, totdat het komt !
Als Pasen en Pinksteren op één dag komen !
Roep geen alleluja voordat Pasen daar is !
Vijgen na Pasen !*

*Eén ei is geen ei,
Twee eiers is een half ei,
Drie eiers is een Paasei !*

Vervolg van de statuten van de kring :

TITTEL VI. - Inwendig reglement.

19. De raad van beheer stelt een reglement van inwendige orde op, waarbij alles geregeld kan worden wat niet in de statuten is voorzien. Het reglement kan door de raad van beheer steeds gewijzigd worden bij gewone meerderheid. De leden worden op de hoogte gebracht van het reglement en alle wijzigingen die worden aangebracht.

TITTEL VIII. - Ontbinding.

20. In geval van ontbinding worden de activa, na aanzuivering van de schulden, overgedragen aan het Stadsarchief van de stad Mechelen, onder voorwaarde van het beheer van dit patrimonium als een ondeelbaar fonds. Bij niet voldoen aan deze voorwaarde, wordt het patrimonium overgedragen aan een vereniging die gelijke doelstellingen nastreeft als bepaald in artikel 3 van onze statuten, die wel aan de voorwaarde van het beheer als een ondeelbaar fonds gevolg wenst te geven.

21. Geen enkel lid, noch het ontslagnemende of uitgesloten lid, noch hun erfgenamen hebben enig recht op roerende of onroerende bezittingen van de vereniging. Zij kunnen de jaarlijkse bijdragen, de roerende of onroerende giften of schenkingen afstaan door hen, hun lasthebber of hun erfstaten niet terugkrijgen.

Na de statuten te hebben opgesteld en goedgekeurd werden door de algemene vergadering de volgende personen benoemd tot beheerder en deze hebben onder hen aangeduid als :

voorzitter : De Kempeneer Ward
 vice-voorzitter : Keuleers Henri
 secretaris : Missine Jan
 Penningmeester : Lauwers Raymond
 Leden : Verlinden Firmain, Loosen Libert, De Maeyer Jaak, Leen Francine, Loosen Gert, Mies Marie-Louise, Lammar Thierry, allen voornoemd

Aldus opgemaakt in elf exemplaren, te Hombeek, op 23 augustus 1991.

INWENDIG REGLEMENT :

Het bestuur stelt ook een inwendig reglement op. Onderscheid wordt gemaakt tussen "leden" en "werkende leden". Enkel de "werkende leden" zullen voortaan op de statutaire vergaderingen mee beslissen over de kring en kiesbaar zijn tot bestuurslid. Het zijn deze personen uit het gezin, dat lidgeld betaald heeft en meteen ook een abonnement heeft op het kringblad, en die in de loop van het werkingsjaar minimum op drie activiteiten van de kring aanwezig geweest zijn.

Activiteiten zijn alle vergaderingen, voorbereidingen, projectgroepen, uitstappen, feesten, e.d. Een activiteit is per dag beperkt. De "werkende leden" bewijzen zelf hun statuut als dusdanig door zich in te schrijven in het logboek van de kring bij iedere aanwezigheid of prestatie.

Het inwendig reglement wordt systematisch verder uitgewerkt. Op de volgende jaarvergadering bekomen de "werkende leden" een eerste afschrift.

We verheugen ons op nieuwe belangstellenden en nieuwe leden. Toch verzuimden nog een paar leden van vorig jaar 350 frank over te schrijven voor het abonnement 1992.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLONS, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Jaak DE MAEYER	externe relaties en onderzoek
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie-assistent

Redactie 't Ridderke

Ward DE KEMPENEER / Gert LOOSEN / Stan en Angèle BEHETS / Patricia BOON / Bob BROERS (tekeningen) / Louis BUELENS / Lisette FIERENS / Henri Keuleers / Fl. Louis LAUWERS / Raymond LAUWERS / Libert LOOSEN / Gerarda MARIEN / Marie-Louise MIES / Ward VERBERGT (foto's) / Firmain Verlinden

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 8 mei / 4 september / 4 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdagen ; 25.4 23.5 27.6 26.9 24.10
 28.11

Woensdagen : 13.5 10.6 9.9 14.10

ARCHIEFVERGADERINGEN

vrijdagen : 22.5 26.6 25.9 23.10 27.11 en
 woensdagen : 12.6 11.9 9.10 13.11 11.12

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 20.5 17.6 26.8 16.9 21.10
 18.11 16.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
7^e Jaargang 1992 * Nr.3 * mei - juni

DE FAMILIE VAN STEENWINCKEL TE HOMBEEK

In dit huis, op de Leestse steenweg gelegen, laatst-bewoond door Juffrouw Ceulemans, kwam Peter Jan Van Steenwinckel wonen in het jaar 1918.

Het huis was tijdens de eerste wereldoorlog als legerkantine in gebruik genomen door de Duitsers.

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombeker-kouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEEK

11. DE KRINGWERKING

1. DE STUURGROEPEN

In het vooruitzicht van de eindejaarsactiviteiten werden drie stuurgroepen opgericht. Ze werken ideeën uit en stellen een organisatie-schema op en controleren het verloop.

DE TENTOONSTELLING

Ward VERBERGT
Ward De Kempeneer
August Keuleers
Henri Keuleers
Francine Leen
Ward Mandelings
Marie-Louise Mies

ST-METTEFEESTEN

Firmin VERLINDEN
Ward De Kempeneer
Clara De Rooster
Raymond Lauwers
Jan Missine

DE 2e LUSTRUMVIERING

Agnes LOOSEN
Angèle Behets
Patricia Boon
Lisette De Win
Francine Leen
Liliane Missine
Christiane Tersago

Deze laatste groep heeft reeds konkrete plannen uitgewerkt.

Wie bij een dezer organisaties wil betrokken worden geve zijn naam op.

De stuurgroep
SINTE-METTEFEESTEN
vergadert op donderdag 6
Augustus in het kringlokaal,
om 20 uur.

HOEMBEKA
10 JAAR HEEMKUNDEWERKING

2. EEN DER ZENNEBORDEN VERNIELD

De heemkundekring plaatste drie borden aan de zenneweg met historische verklaring over het gebied en over de gebouwen die er aan de Zenne gelegen waren : Carmosteyn en het klooster van Leliëndaal. In juni werd de plexi-plaat van een der borden door onbekenden afgeschroefd. Ze werd teruggevonden en hersteld. Op 10 juni echter moesten we vaststellen dat kwaadwilligen het bord totaal vernietigden. Dit opzettelijk en zinloos banditisme kunnen we niet anders dan betreuren. Er werd een officiële klacht neergelegd.

Een nieuw bord werd gemaakt en zal begin juli geplaatst worden. Vele wandelaars en fietsers, van Hombeek en elders, hebben ons geprezen om ons initiatief waardoor beoogd wordt onze streek beter te laten kennen. We hopen dat er dit maal wat meer respect voor opgebracht wordt.

3. DE VERGADERING VAN 4 SEPTEMBER

Op vrijdag 4 september is voorzien dat leden van de Archeologische Kring van Mechelen ons zullen toelichten over

" VAN STEEN TOT IJZER " de vondsten van de eerste werktuigen in onze streken. Over dit thema loopt ook nog de tentoonstelling. Een tweede onderwerp is " Leliëndaal ", enkele interessante wetenswaardigheden bij de opgravingen.

's Anderendaags, 5 september, zullen de geïnteresseerden de gelegenheid hebben een begeleid bezoek te brengen op de site van de opgravingen. Daarna wordt in groep de tentoonstelling bezocht te Mechelen op het Sint-Romboutskerkhof. Niet te missen.

4. HET ARCHIEF

Het Hoembeka-archief is een nuttige informatiebron voor al diegenen die meer willen vernemen over hun familie of voorouders. We bezitten zeer veel gegevens over onze gemeente, van bij de registratie in de parochieregisters (1596) tot 1976. Ook de tellingen en de bevolkingsboeken zijn voor stamboomvorschers nuttige instrumenten. Ze worden dan ook druk geraadpleegd.

We trachten de opzoekers nog beter te helpen door ook de personenregisters van de naburige gemeenten ter beschikking te stellen. Meerdere klappers van parochieregisters en volkstellingen werden reeds aangeschaft. De dagen voor radpleging vind ge achteraan, of op afspraak met Libert Loosen.

5. HOEMBEKANIA DEEL 5

Begin Augustus zal een nieuwe bijeenkomst belegd worden met alle medewerkers aan de hoofdbijdrage van het boek: de geschiedenis van de jeugdbeweging, Martinuspatronaat en Chiro.

Er wordt nog een persoonlijke uitnodiging verstuurd.

Het nieuwe boek verschijnt einde oktober bij de opening van de tentoonstelling over CHIRO en DE SCHUTTERS GILDEN.

12. VAN BEGANKENISSEN EN BEEWEGEN

(deel 1)

Angèle SELLESLAGH

Van zolang de mens bestaat, heeft hij zich, in tijden van nood, vastgeklampt aan iets dat boven hem stond. In de Oudheid was het een natuurelement als de bliksem, de donder, de wind en het vuur. Het was grootser dan de mens zelf en werd dan ook aanbeden als een God. Ook sommige dieren werden vereerd. Denken we maar aan de heilige dierenbeelden bij de Egyptenaren en de aanbidding van het Gouden Kalf door de tochtgenoten van Mozes. Met de komst van de Christelijke geloofsverkundigers in onze gewesten werden mensen die zich verdienstelijk gemaakt hadden voor het geloof zeer geprezen, vooral na hun dood. Zo kwam de heiligenverering tot stand.

In de vroege Middeleeuwen ontstonden er bidplaatsen ter ere van een of ander persoon die aanbeden werd om groot menselijk leed als pest en andere besmettelijke ziektes te weren of te genezen.

De kapel van de "Lazernij" te Rumst is daarvan een oude getuige. Toen de pest al lang verdwenen was in onze gewesten, bleef de Heilige Lazarus toch nog aanroepen, nu tegen alle bekende en onbekende huidziekten. Het is dikwijls moeilijk te verklaren vanwaar de bijzondere kracht zou gekomen zijn die men aan een of andere volksheilige toeweest. Soms lijkt het erop dat de naam van de heilige zelf of de naam van de plaats waar de heilige vereerd wordt bepalend is geweest voor de "specialiteit"! Zo wordt de H. Rosa aanroepen voor de roos, de H. Lambertus voor de lamheid van mensen en dieren, de H. Valentijn tegen vallende ziekte, de H. Blasius voor de blazen of blaren, de H. Leonardus voor de pijn in de leën (= lenden), de H. Lucia voor de oogziekten (Lucia = Lux = Licht). En wat de plaats betreft; naar Haren gaat men voor de haarworm, naar Zulte voor het "zilt", naar Mazenzele voor de mazelen, naar Denderwindeke, opdat de kippen geen windeieren zouden leggen, enz.

Talrijk zijn de bedevaarders van verre en van bij die in den loop van het jaar hier aankomen om hunne noodwendigheden bloot te leggen aan den machtigen Heiligen wiens macht de H. Kerk zelf erkent door de gebeden ter zijner eer in bijvoegsel van het Romeinsche ritueelboek opgenomen. Doch het is vooral op 2de Sinxendag, dag der begankenis, en gedurende de octaaf dat de geloovigen in menigte in zijn heiligdom van Zwiindrecht toestroomden om zijne machtige bescherming in te roepen.

Volgens de oud gebruiken gaan de Bedevaarders driemaal rond den autaar of rond de kerk, lezen er eenige gebeden volgens hunne godvruchtigheid; zij eindigen den ommeegang met een gebed te storten voor het beeld of voor den altaar waarin de Reliquiën van den heiligen rusten, met welke de zieken, of voor hen de bedevaarders, gezegend worden.

Gedurende de novene leest men dagelijks de Litanie van den H. MACHUTUS en van den NAAM JEZUS, of negenmaal het Vaderons en het Weesgegroet. Men raadt aan, gedurende de novene met groot betrouwen op Gods hulp tot de H. Sacramenten te naderen.

De 2de Zondag der maand is bijzonder toegewijd aan de vereering van den H. Machutus.

Broederschap van den H. Machutus.

Er bestaat in de kerk van Zwiindrecht een broederschap onder de bescherming van den H. MACHUTUS, waarin eenieder kan aangenomen worden. De leden betalen jaarlijks 1 fr. of eens 10 fr. voor het leven. Hierdoor worden zij deelachtig aan al de diensten, missen en gebeden van het broederschap.

Gewijd water, offeranden, beelden en litanieën zijn altijd te bekomen in de sacristij of pastorijs.

Vidi Gandæ 16 Martii 1875.

F. DE VOS, C. L.-C.

DRUKK. VAN LANDEGHEM, ZWIINDRECHT.

BEDEVAART NAAR ZWIINDRECHT.

TOT DEN

HEILIGEN MACHUTUS

Bisschop en Belijder

bijzondere Patroon tegen Lammigheden, Slappe Leden, Rhumatisme, Flerecijs en Zenuwziekte; wiens reliquiën sedert verscheide eeuwen met grooten toeloop en zegen geëerd worden in de Kerk van Zwiindrecht bij Antwerpen.

LITANIE VAN DEN H. MACHUTUS

Heer ontferm u onzer,
Christus ontferm u onzer,
Heer ontferm u onzer,
Christus hoor ons.
Christus verhoor ons.
God, Hemelsche Vader, ontferm u onzer,
God Zoon, verlosser der wereld, ontferm u onzer,
God, H. Geest, ontferm u onzer,
H. Drijvuldigheid, één God, ontferm u onzer,
H. Maria, bid voor ons.
H. Moeder Gods, bid voor ons,
H. Maagd der Maagden, bid voor ons,
Troosteres der bedrukten, bid voor ons,
Toevlucht en hulp der zieken, bid voor ons,
die ons van God gegeven zijt tot troost in ons lijden,
die ons van in uwe teederste jaren in wijsheid voor
God en de menschen zijt opgegroeid,
die van in uwe jonkheid een voorbeeld van volmaakt-
heid zijt geweest,
die u door het kloosterlijk leven aan God hebt toege-
wijd,
die van jongs af door God zijt begunstigd geweest met
de gaaf van mirakelen,
uitstekende door uw levend geloof,
vurige minnaar der zuiverheid,

BID VOOR ONS.

Ook de wijze van leven en vooral de wijze van sterven van de heilige was inspirerend. Vooral de attributen bij de marteldood van heiligen speelde een grote rol. De H.Apollonia, die men de tanden uit de mond rukte, (tandpijn). De H.Catherina, die op een rad gebonden werd, (Sint-Katrienewiel = ringworm). De H.Laurentius, die op een gloeiende rooster verbrand werd, (brandwonden en huiduitslag). De H.Antonius, die door de duivel in een varkensge-daante bekoord werd, doch het vuile dier op de vlucht dreef, (varkens- en veeziekten). Sint Job, die met etterwonden op een mesthoop zat, (zweren).

LITANIE
TER EERE VAN DE
HEILIGE ALENA

MAAGD EN MARTELARES
wier relikwien berusten
in de kerk van Vorst-bij-Brussel

We beperken ons tot enkele bedevaarten of begankenissen waar naartoe onze ouders en voorouders vanuit Hombeek trokken, in groep of alleen, om er bijzondere gunsten af te smeken. Meestal bracht men van die plaats medailles of bidprentjes mee. Ze moesten dienen als blijvende hulp om ook thuis het contact met de heilige op wiens voorspraak men rekende, te behouden. De kerken of de kloosters waar de heilige vereerd werden, verhandelden dikwijls zeer handig bijzondere aandenken aan de patroon. De bedevaarder had belangstelling om een bijzonder aandenken of een relikwie, of iets wat aan een relikwie geraakt had mee te nemen. Bijna fetisjisme. Men verkocht prentjes die aan het beeld van de heilige geraakt hadden. De bidprentjes bevatten meestal speciale gebeden of krachtige noveens (= negendagen-

gebed). Buiten de bedevaarten naar de Maria-oorden met een algemeen religieus karakter, hadden de andere beewegen naar een bepaald heilgdom een konkreet doel, meestal de bestrijding van een ziekte, zowel voor de mens als voor de dieren.

BEEWEGEN TEGEN HUIDZIEKTEN

Zowat in iedere parochiekerk of kapel werd een heilige speciaal vereerd voor de hem toegevoezen "specialiteit". Dat bracht volkstoeloop en bovendien geld in 't bakske.

In de Sint-Kathelijnekerk te Mechelen werd de H.Katherina aanroepen tegen "Sint-Katerina-wiel", een huidziekte. Rond de rode huidvlek werd door de priester gewreven met een geldstuk terwijl hij de bijzondere gebeden las. Het geldstuk werd dan geofferd.

De H.Elisabeth was de patrones tegen haarworm, een huidziekte op het hoofd. Te Haren bij Brussel werden haar relikwieën aanbeden en vereerd.

Een andere huidziekte was het Sint-Marcoen. Wie daartegen wat wilde doen kon terecht in de St. Romboutskerk waar de Heilige Marculphus of Marcoen aanroepen werd. Volgens het prentje werd zijn feest er "met bijzonderen toeloop" gevierd den 1 Mei en de acht volgende dagen. Een volle aflaat werd verleend aan diegenen die in die dagen de gemelde kerk bezochten en er tot de HH. Sacramenten naderden. De litanie van deze heilige spreekt voor zichzelf. Hij werd aanroepen als :

" Het fornuis der Goddelijke liefde,
Genezer van onbekende ziekten,
Medicijn-meester ons uit den hemel gezonden,
Als een zon verdrijvende alle verderf, " enz.

BEEWEGEN VOOR ZIEKTEN AAN HET HOOFD

In Hoves bij Edingen kon men terecht om van de hoofdpijn verlost te worden. De H. Mauritius was hiervoor de aangewezen bemiddelaar. De zieke moest, gekroond met een ijzeren ring, de beeweg rond de kerk doen. Er waren drie soorten ringen, voor drie soorten hoofdpijn : de effen ringen voor gewone hoofdpijn, de gedraaide ringen voor hoofddraaiingen en de ringen voorzien van doornen voor het stekend of vliegend hoofdpijn.

(Deze ringen waren nog onlangs op het B.R.T.N. programma "Vlaanderen vakantie-land.")

In de parochiekerk te Borch-Vilvoorde werd het mirakuleus beeld van de H.Salvator vereerd. Ook hier zouden honderden jaren vele

Parochie van den Allerh. Salvator

BORGT-VILVOORDE

mensen van hun hoofdpijn genezen zijn, maar ook van blindheid, doofheid en andere smartelijke kwalen. Het gebedsprentje van 1891 vermeldt zeven mirakelen en zegt erbij dat "door de oorlogen en de goddeloosheid de kerk meermalen is geplunderd geweest en zo ook de volledige lijst der mirakelen verloor".

De volgende mirakuleuze genezingen worden vermeld :

* **MARIA VERMEULEN**, doof geboren te Mechelen, oud zijnde 8 jaren, is van de doofheid genezen te borch, in 't jaar 1597.

* **Eene juffrouw**, geboren te Brussel, gekwollen met hevige hoofdpijn en bijna blind zijnde, is volkomen genezen door de allerheiligsten Salvator, 1844.

* **Mijnheer PARIJS**, geboren te Brussel, is verlost geweest van doofheid en hoofdpijn, 1845.

* **Een jongeling**, oud zijnde 14 jaren, geboren te Putte bij Mechelen, heeft het gehoor bekomen tijdens de solemnele Mis, dewelke den tweeden Maandag van iedere maand geschied ter eere van de allerheiligsten Salvator, 1846.

* **PEETER DE VLEESCHOUWER**, geboren en woonachtig te Londerzeel, oud zijnde 35 jaren, is van zijne doofheid volkomen genezen in 1852.

Vele komen tot op heden den Allerheiligsten SALVATOR te Borgt hun dankbaarheid bewijzen.

Gij allen dan, die beproefd wordt door hoofdpijn, doofheid en andere kwalen, komt met betrouwen tot de allerheiligste Salvator, te Borgt; gij zult even als zovele andere, indien het u zalig is de volkomen genezing bekomen.

N. B. — De tweede Maandag van iedere maand, geschiedt de Solemnele Bedevaart-Mis, te 9 uur. Het Solemneel Octaaf wordt gevierd de 6 Augustus indien het op een Zondag valt, anderszins de Zondag na de 6 Augustus, alsdan geschiedt de solemnele Mis te 9,30 uur, gevolgd van de solemnele processie. Het lof geschiedt te 3 uur.

Alle dagen, maar in het bijzonder de Maandagen, kan men zich laten overlezen in voornoemde kerk en zich ook laten inschrijven in de broederschap van de allerheiligste Salvator.

Alles tot meerdere eer en glorie van ALLERHEILIGSTE SALVATOR

Dit gebedeken heeft geraakt aan het Mirakuleus Beeld van de Allerheiligste SALVATOR, te Borgt.

Imprimatur. - Mechelinie 30 Juni 1891.
P. C. C. BOGAERTS, Vic. Gen.

Druk. Vaanderperren Borgtstr., 137. Vilv. Tel. 51.14.79

* **ANASTASIA VERSCHAEREN**, geboren te Heyndonck bij Mechelen, oud zijnde 10 1/2 jaren, dochter van Guilielmus en van Anna Monica Daems, is van doofheid genezen den 2 juni ten 9 1/2 ure 's morgens, in 't jaar 1856.

* **CATHERINA VAN BELLINGEN**, geboren te Beersel bij Brussel, is van doofheid en hoofdpijn genezen ten 8 ure 's morgens, den 22 Mei 1861.

* **Madame LOHOYE**, wonende te Brussel, 404 in de Blaesstraat, is wonderlijk genezen van doofheid en zenuwsmert (névralgie) in 't jaar 1867.

* **THERESIA TIMMERMANS**, van Groot-Bijgaarden, oud zijnde 70 jaren, is van doofheid genezen, den 9 juni 1873."

Er wordt nog bij vermeld :

" **Dit gebedeken heeft geraakt aan het Mirakuleus Beeld van den allerheiligsten SALVATOR, te Borch.** "

Tegen keelpijn werd te Heyndonck de H.Lucia vereerd. Na de beeweg (driemaal biddend rond de kerk gaan) kreeg men een gewijd draadje mee, dat men rond de hals van de zieke moest binden.

Ook te Battel was een bedevaartplaats. De heilige Wivina werd vereerd en bijzonder aanroepen tegen keelpijn, kwade koorts, pleuris en ziekten bij het vee.

DE H. WIVINA
wordt te Battel bijzonder aanroepen
tegen pleuris, kwade koortsen, keelpijnen,
alsook tegen de ziekten van het vee.

Te Kalfort-Puurs wordt O.L.Vrouw ten traan vereerd. Ze wordt aanbeden voor alle oogziekten. De 2e zondag na half oogst is het er nog altijd begankenis. De negen volgende dagen kan men er een noveen doen.

BEEWEGEN TEGEN TANDPIJN

In de St. Pieterskerk te Mechelen werd de H.Appolonia aanroepen tegen tandpijn. Deze heilige werd algemeen aanzien als heilzame bemiddelaarster tegen deze vaak tergende pijnen. Zo bestond er ook in het ouderlingentehuis Relegem te Zemst een eredienst voor de heilige Appolonia. Men kon er zijn tanden "verkopen". Men overlas de zieke tanden met een kort gebed :

*" Sinte Apollonia, die de tandchagrijn verlicht
Van wie U komt eren in de Baillet' s gesticht
In uw heilige naam leg ik deze hand op de pijn,
Waar geloof is, is de medicijn,
pijn verdwijn, pijn verdwijn !"*

Daarmee moest de tandpijn overgaan. Indien het niet hielp, kon men bij een tandentrekker zijn zere tand laten trekken zonder verdoven.

BEEWEGEN TEGEN KOORTSEN

De heilige Aldegonde werd te Wespelaar vereerd tegen kanker, koorts en zweren.

Zeer kort in onze omgeving was O.L.Vrouw van het Hammeken een zeer druk bezochte bedevaartplaats. De kapel ligt nog vlak tegen de Zenne, doch nu op de rechteroever door de zennewerken van 1896. In de tijd van de drukke beewegen naar 't Hammeken lag de kapel aan deze zijde en trokken de Hombeekse bedevaarders langs de Zenne op bedevaart. De legende vertelt dat omstreeks het jaar 1200 een schipper met zijn boot vastliep op de Zenne. Ondanks alle pogingen om zijn boot weer vlot te krijgen, lukte het niet. Plots zag hij in het struikgewas een houten Mariabeeldje liggen en hij nagelde het aan de boom. Dadelijk werd de boot weer vlot en kon hij verder varen. Op die plaats werd de kapel gebouwd. Omstreeks 1600 werd ze merklijk vergroot door een Antwerps koopman uit dank voor een genezing.

De begankenis naar O.L.Vrouw van 't Hammeken was een hele gebeurtenis. Het hoorde samen met de kermis aan de brug te Zemst. De ommeegang ging door op 15 augustus (half oogst). In de maand mei was er elke dag een mis in de kapel. Van ieder Zemstse familie trachtte minstens één lid aanwezig te zijn. O.L.Vrouw van 't Hammeken werd aanroepen tegen alle ziekten, maar vooral tegen koortsen.

Reeds in 1535 vereerde men te Leuven in de Minderbroederskerk het mirakuleus beeld van O.L.Vrouw ter koorts. De pieta, Maria met het dode lichaam van Jezus, wordt er nu nog vereerd. Op het bidprentje lezen we :

Tot het beeld dat in een holte van eenen boom stond, was een buitengewone toeloop, ter oorzaak van de gedurige wonderen die er bij geschieden ! In het begin der 17e eeuw stroomden er alle zaterdagen zoveel volk naar toe dat op die dagen de toegang der bidplaats schier onmogelijk was, en dat de priesters gansch den voormiddag elkander opvolgden om aan het altaar van het genadebeeld de H.Mis te lezen. Zieken, kreupelen, enz. kwamen er hulp en troost vinden.

BEEWEGEN TEGEN REUMA

Tegen reuma had men een ruime keuze. De Heilige Leonardus werd aanroepen tegen deze pijnlijke aandoening in Huysingen, Aartselaar en Imde-Wolvertem. In Huizingen kwamen de meeste bedevaarders. Men schatte 150.000 per jaar. In de kerk bevindt zich een kast met de ex-voto's. De bedevaarders nemen er een uit : een arm voor wie pijn in de armen heeft, een been voor wie de benen zeer doen. Terwijl men

driemaal al biddend rond de kerk gaat, houdt men het armpje of beentje in de hand. Na de beeweg legt men het terug in de kast en steekt een geldstuk in de offerblok.

De heilige Machutus was een bijzondere patroon tegen lamheid, reuma, flerisijn en zenuwziekte. Zijn relikwieën werden gedurende eeuwen vereerd in de kerk van Zwijndrecht. De begankenis had plaats op de 2e Sinksendag.

Het mirakuleus beeld van O.L.Vrouw van Meesen werd sedert het begin van de 17e eeuw in de parochiekerk van Edingen bewaard en vereerd. Ze werd bijzonderlijk aanroepen tegen sciatica en reuma.

BEEWEGEN VOOR TOEKOMENDE MOEDERS

O.L.Vrouw ten Doorn te Heffen. Deze kapel staat op slechts 500 meter van de ingang van het natuurgebied "het Broek" op de steenweg Heffen - Heindonk. Reeds in 1500 was daar een Mariabeeld geplaatst aan een meidoornboom, vandaar de benaming "ten Doorn". In 1614 bestond er een kleine kapel die in 1643 afgebroken werd en vervangen door de huidige. Het bidhuisje werd meermaals gerestaureerd. Veel inwoners van Heffen en omgeving kwamen er bidden. Vooral de toekomstige moeders smeekten er de zegen af over de nakende geboorte en jonge vrouwen die onvruchtbaar bleken zochten er hulp en zegden het volgende gebed :

*Onze Lieve Vrouw van Laken
laat ons een kindeken maken
niet te grof en niet te fijn
maar zoals een kindeke moet zijn.*

Er was ook een beeweg tegen het "beddepissen". Deze beeweg werd 's morgens vroeg of 's avonds laat gedaan, drie dagen achter elkaar. Vanaf 1681 was er wekelijks een mis in de kapel van O.L.Vrouw ten Doorn. In 1797 werd de kapel door de Franse Republikeinen gesloten. Gelukkig kon men het beeldje verstoppen. In 1803, bij de afkondiging van de godsdienstvrede werd het in de dorpskerk geplaatst waar het bleef tot 1817. Dat jaar werd het met grote luister terug naar de kapel gebracht. Ter herinnering hieraan gaat sedertdien de jaarlijkse processie uit tijdens de maand september.

BEEWEGEN TEGEN KINDERZIEKTEN : POSSE LEEST

De begankenis van Sint Cornelis, tegen stuipen

en vallende ziekte, opgericht in 1850, heeft ieder jaar plaats op Paasmaandag. Van alle omliggende dorpen stroomde vroeger een massa volk naar Leest om daar deze heilige te vereren. Er werd al biddend driemaal rond de kerk gewandeld, wat de beeweg genoemd werd. Om het uur waren er missen, van zes uur 's morgens tot twaalf uur 's middags en het lof was om drie uur. Om alles min of meer ordentelijk te laten verlopen was er in het midden van het klokhuis een ijzeren sierhek geplaatst. Zo werd een scheiding gemaakt tussen de drummende massa van de in- en uitgaande bedevaarders. Het bleef desondanks nog een enge bedoening om in of uit de kerk te geraken.

Vooraan rechts in de kerk stond het beeld van de heilige Cornelius. Er was een houten hek rond geplaatst. Het was een adembenemend geduw en gedrum om bij het hek te geraken waarin de priester zijn ronde deed met de relikwie van de heilige. De relikwie werd gekust en de centen vlogen bij tientallen binnen het hek. Pastoor Beuckelaers prevelde wat bij het aanreiken van de heilige stoffelijke resten. Boze tongen beweerden dat hij steeds zei ; "Centjes kom maar bij, centjes kom maar bij, ". Na elke zegening werd het geld bijeengekeerd en in een emmer geschept.

Er werden ook levende kippen en konijnen geofferd, die naderhand, buiten aan de kerk, publiek verkocht werden. Dikwijls kocht de eigenaar zijn eigen kip terug. Het dier werd door de offerande begenadigd als beschermer van gans het neerhof en zou er mogen blijven leven tot het van ouderdom stierf. In Leest was het die Paasdagen kermis en jaarmarkt. Men kon er op de koppen lopen. De handelaars maakten van deze buitengewone volkstoeeloop gebruik om er een soort openlucht handelsfoor te houden en stelden hun koopwaar ten toon. Ik herinner mij nog zeer goed : Teughels van Battel met stoven en wasmachinen, Louis Didens van het Heike met fietsen en verder nog een andere met landbouwmachines. Er was zelfs een dorsmolen bij die draaide en met het geronk het kermisrumoer op het dorpsplein bijna overtrof. Er dient niet op gewezen dat de herbergiers rondom het dorpsplein in die dagen gouden zaken deden. De tap stond niet stil en het koele blonde nat vloeiende onophoudend, vat na vat.

Posse Leest is nog steeds een volkstrekker. De activiteiten zijn wat veranderd : hobbytentoonstellingen van gepensioneerden, schilderijententoonstelling, enz. Ook de dansgroep Corneel

is sinds enkele jaren zeer actief. Er wordt gepoogd om Posse Leest nieuw leven in te blazen, maar zoals het vroeger is geweest zo zal het nooit meer zijn.

ANDERE BEEWEGEN TEGEN KINDERZIEKTEN

De heilige Bavo was de patroon tegen kinkhoest. Ook in de kerk van Sint-Jan Berchmans te Mechelen werd hij aanbeden. De eerste maandag van elke maand werd te zijner ere een plechtige mis opgedragen. Wie er belangstelling voor had kon dan in de sakristie de waterwijding bijwonen. Het water werd meegenomen om de zieke kinderen ervan te laten drinken.

Te Beersel werd de heilige Remigius aanroepen tegen kinkhoest. Het gebed voor de overlezing was kort :

*Zoekt in Beersel voor uw kwalen, medicijn
Remigius zal een zekere hulpe zijn
Voor wie de kinkhoest kwelt.*

Ook te O.L.Vrouw Lombeek kon men gaan beewegen tegen kinkhoest. Men kon er gewijde wijn krijgen om de zieke ervan te laten drinken.

Te Vorst bij Brussel bestond de broederschap van de heilige Alena. Ze werd er aanroepen tegen stuipen, tandpijn en alle kwalen die bij kinderen het uitkomen der tanden vergezellen.

Van een kindje dat met groeistoornissen sukkelde, sprak men van "de oude man", omdat het er uitzag als een verrimpeld oud mannetje. Men ging naar Strombeek beewegen waar de heilige Amandus vereerd werd tegen deze kwaal. Men dompelde het hemdje van het kindje in het water van de bron en trok het aan.

Met achterlijke kinderen ging men beewegen bij de zusters Cisterciënzerinnen te Kerniel bij Borgloon in Limburg. Het Kindje Jezus van Praag werd er aanroepen en vereerd.

BEEWEGEN TEGEN ZIEKTEN BIJ HET VEE

Hombeek was geen bedevaartoord, maar had in de 18e eeuw toch ook een heilige. Tegen de voorlaatste pilaar rechts stond de heilige Antonius, abt, of Antonius met zijn varken. Zijn feestdag is op 17 januari. Hij werd aanroepen tegen veeziekten. Als het varken geslacht was brachten de boeren een halve varkenskop mee

naar de kerk. Na de mis werden de halve koppen verkocht. Dat gebeurde buiten aan de kerk en de opbrengst kwam in de kas van "den arme". De heilige Antonius is de patroon van de beenhouwers en van de varkenskwekers.

Bijzondere patroon tegen de kinkhoest

Ten tijde van pest en hongersnood ontstond te Binkom in de Sint-Rochuskerk de begankenis voor deze heilige. Hij wordt ook aanroepen voor ziekten bij het vee.

In Grimbergen werd Sint-Servaas aanroepen tegen ziekten bij het vee zowel bij paarden, koeien, varkens, geiten en schapen.

De heilige Hubertus is de patroon van de jagers en wordt al eeuwen aanroepen tegen hondsdelheid. Hier in de omtrek is voor hem geen bedevaartsoord. Men herdenkt hem in iedere parochiekerk op 3 november. Dan wordt het Sint-Hubertusbrood gewijd. Een stukje hiervan nuchter opeten beschermt u tegen beten van hondsdelde dieren.

MARIAVERERING

Talrijk zijn in Vlaanderen de Maria-bedevaartsoorden. Daarover vertellen we iets in het volgende nummer (vervolgd)

13. HOMBEEKSE STAMMEN

Ward De Kempeneer

Libert Loosen

Angèle Belleslagh

de families **van steenwinckel**

Naar aanleiding van het onderzoek van de melkboeren te Hombeek willen we een eerste Hombeekse familie belichten die de laatste jaren sterk betrokken was bij de melkhandel : de familie VAN STEENWINCKEL.

De naam VAN STEENWINCKEL treft men reeds zeer vroeg aan in onze streek. Voornamelijk te Zemst, Eppegem en Weerde kwam hij veel voor, maar ook in Hombeek. Het was een welstellend en zeer geacht Brabants geslacht met een familiewapen dat quasi gelijk was aan dit der VAN RELEGEM's. In 1434 is Jan VAN STEENWINCKEL leenheer van Jan VAN BERNAGE. Rond diezelfde tijd wordt een Godevaert (*) VAN STEENWINCKEL vermeld als inschrijver bij de Brusselse gilde. Hij stamde uit één der zeven Brusselse geslachten, namelijk SLEEUS.

(*) Godevaert is een voornaam die in deze stam frekwent voorkomt. De VAN STEENWINCKEL's zijn steeds zeer verwant geweest met personen die afstammen uit de stam GOOVAERTS, ook veel voorkomend te Zemst. De familienaam Godevaerts en ook Goovaerts, Goeyvaerts, enz. is van de voornaam Godevaert afgeleid.

Martinus en Carolus VAN STEENWINCKEL worden te Brussel geciteerd in 1487. Een eerste (nog niet zekere gestelde verwantschap) halen we uit L'intermédiaire des Généalogistes.

Jan VAN STEENWINCKEL (gestorven voor 1522) zou vader geweest zijn van :

- (1) Daneel VAN STEENWINCKEL, geheten De Kempeneer x Digna RUELENS
(Schepenbrief Eppegem 3196)
- (2) Sarteel VAN STEENWINCKEL x Joanna VAN GERSEMOORTERE (+ voor 1528)
Kinderen :
Clement VAN STEENWINCKEL
Antoon DE KEMPENEER, alias VAN STEENWINCKEL
Catherine VAN STEENWINCKEL x Jan VAN RELEGEM
- (3) Christiaan VAN STEENWINCKEL,
meisenier 1535 (getuigen : Jan VAN DEN BROECKE en Peter GODEVAERTS)

(Het "alias De Kempeneer" verwijst naar een vroegere verwantschap, wellicht langs moederszijde)

Het is niet verwonderlijk dat de familienaam VAN STEENWINCKEL die zo vroeg reeds in onze buurtparochies gekend was, ook reeds van bij de doopregistraties in 1600 in Hombeek werd geregistreerd. We geven deze namen in chronologische volgorde. De relatie tussen de gezinnen is nog niet opgezocht.

VAN STEENWINCKEL IN DE HOMBEEKSE PAROCHIEREGISTERS :

De vroeg ingeweken VAN STEENWINCKEL's in Hombeek hebben een tak van deze stam ontwikkeld die nu nog nakomelingen heeft in de gemeente, echter geen naamgenoten. In het laatste gezin VAN STEENWINCKEL - VERMOZEN waren enkel 5 dochters en geen mannelijke naamdragers. De link kan moeiteloos gelegd worden tot 1730.

Terwijl de oude tak rond 1850 uitstierf, kwam er rond diezelfde tijd een frisse wind VAN STEENWINCKEL opzetten over Zemst en Rijmenam. Rik VAN STEENWINCKEL getrouwd met de Hombeekse Maria Francisca DE WIN uit het Regulaar komen na enkele jaren te Rijmenam gewoond te hebben bij de schoonouders wonen en vestigen zich definitief op de Leestse Steenweg. Hieruit stammen de in Hombeek wonende naamgenoten. Wie op deze aanzet voor de stamboom VAN STEENWINCKEL dieper wil ingaan, zal zeer vlug vaststellen dat beide takken, de huidige naamdragers te Hombeek en de oudere Hombeekse families, van eenzelfde stam van Zemst voortkomen.

Adrianus VAN STEENWINCKEL x (29.6.1619) Adriana CLAES
 tt : Adam VAN BEVEREN / Nicolaus ANDRIESSEN

Jan VAN STEENWINCKEL x (21.3.1641) Catherina TE LAET
 tt : Petrus TE LAET / Jan DAEMS et alii

Hij verkocht 50 roeden land (Schepenbank HBbt.1659) aan Corneel DU PRE, gelegen in de Boomkesstraat, naast "den Hogen Moet".

Henricus VAN STEENWINCKEL x (24.9.1644) Anna BULENS
 tt : Hubertus VENESOENS / Antonius TIESTA et alii

Jan VAN STEENWINCKEL x Maria VAN BENEDEN
 Jacob (°17.6.1673)
 Catherina (°28.2.1677)

Jan VAN STEENWINCKEL x Elisabeth EECKELEERS
 Jan (°27.12.1676)

Martinus VAN STEENWINCKEL x (5.5.1669) Maria VAN BENEDEN
 tt : Petrus CNOPS / Jan VERHASSELT

Martinus VAN STEENWINCKEL x (8.12.1677) Clara PUTTERS (PUTTEMANS)
 tt : Laurent DE ROY / Philip VAN BENEDEN
 "per dispensationen super bannis t.clausu"
 Josina (°3.10.1679)
 Maria (°21.10.1681)
 Guiliam (°23.1.1684)
 Elisabeth (°20.10.1688)

Gaspar VAN STEENWINCKEL (° + 1716) x (3.2.1675) Margaretha CEULEERS
 tt : Martinus VERHAM / Egidius CEULEERS
 (1) Franciscus (°28.4.1687) (?)
 (2) Petronella (°16.2.1699)
 (3) Clara (°14.4.1701)

Antonius VAN STEENWINCKEL x (2.1.1681) Petronella VAN DIJCK (+ 1694)
 tt : Egidius VAN DIJCK / Joes JACOBS
 Anna Maria (°8.5.1681)
 Martinus (°13.6.1682)
 Maria (°16.9.1683)
 Jacob (°12.3.1687)
 Egidius (°1.7.1689) x Elb. DE WIT

Antoon (Adrianus ?) VAN STEENWINCKEL x Maria MOORTGAT
 Cornelius (°20.10.1695)
 Theodorus (°21.8.1697)

Antoon VAN STEENWINCKEL x (12.1.1706) Maria VERHEYEN
 tt : Adam VERSCHOOR / Adrianus ABSILLIS

Martinus VAN STEENWINCKEL x (29.1.1698) Joanna VAN DIJCK

tt : Nicolaus VAN STEENWINCKEL / Adam KEULEMANS

Petronella (°16.2.1699)

Clara (°14.4.1701)

Joanna Maria (°3.4.1704)

Martinus VAN STEENWINCKEL x (24.2.1713) Maria BULENS

tt : Petrus VERTOMMEN / Jan LAMBRECHTS

Frans VAN STEENWINCKEL

x Catherina LOEYENS (° + 1729)

xx (23.4.1730) Antonia PHILIPPIS

Kinderen :

(1) Judocus (°29.10.1706)

(2) Martinus (°2.8.1714)

(3) Govardus (°2.8.1714)

(4) Jan (°10.9.1716)

Hij had een dochter Jacquelyne (°6.4.1758) die gehuwd was te Hombeek op 6.4.1785 met Jacob DE WIT

(5) Joanna (°26.11.1718)

(6) Maria (°26.11.1718)

(7) Joanna (°11.2.1722)

Egidius VAN STEENWINCKEL (°1.7.1689 + 7.4.1755)

x (25.2.1710) tt : Antoon VAN STEENWINCKEL / Jan LAMBRECHTS

Elisabeth DE WIT (°18.4.1681)

dochter van Theodoor DE WIT x (1679) Joanna MUYLDERMANS

Hij was handwerker en bewerkte (1654) 1 dagwant 15 roeden.

In 1728 (Schepenbank HBbt.) gaat hij een lening aan op zijn hofstede die tegen de straat en tegen het goed van Boydens gelegen is.

(1) Catherina (°7.6.1707)

(2) Antoon (°29.12.1710)

(3) Petronella (°16.3.1713)

(4) Petrus (°11.5.1716)

(5) Anna (°4.4.1719)

Jan VAN STEENWINCKEL x (5.2.1742) Maria HUYSMANS (°1713 + 10.6.1753)

Joseph Philip (°1.5.1744 + voor 1766)

Guilliam (°26.11.1748)

x (16.9.1788) Catherina JACOBS (°24.6.1747),

dochter van Peter Jacobs en van Gertrude Geets

Jan VAN STEENWINCKEL x (10.5.1757) Maria LAUWENS

Jan VAN STEENWINCKEL (°1746) x (3.9.1771) Elisabeth ANDRIES

Hendrik (°16.8.1772)

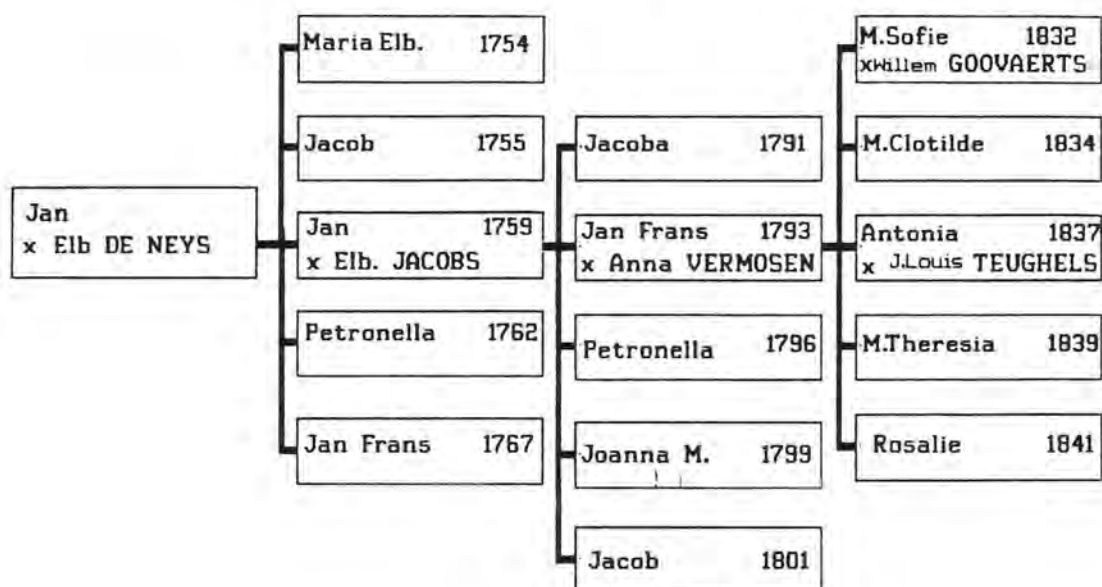
Joanna (°18.1.1775)

Joanna Maria (°30.11.1777)

Joanna Catherina (°7.9.1780)

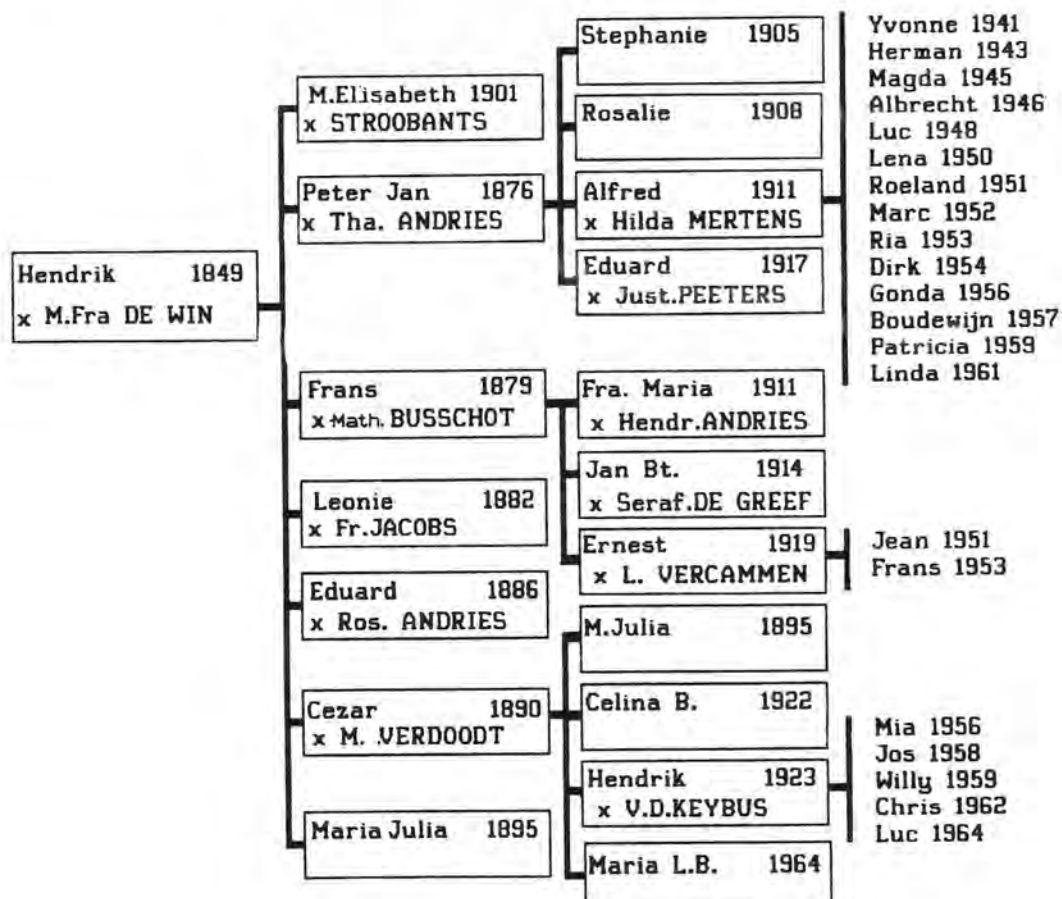
van steenwinckel

OUDE TAK

van steenwinckel

NIEUWE TAK

Uit de hiernavolgende verwantschap zijn nog Hombeekse families afstammend zoals Goovaerts, Teughels, Marien, Lauwers, enz. Ze zijn zeker verbonden met de vorigen maar de juiste relaties zijn nog niet bewezen.

1. Jan VAN STEENWINCKEL x Elisabeth DE NEYS (NIJS) (*1732)

Ze woonden in de Bafferstraat. Zij was de zuster van Petrus DE NIJS (NEYS), die zich rond deze periode te Hombeek vestigt na zijn huwelijk met Catherina TROCH.

Hun kinderen waren :

- (1) Maria Elisabeth (*15.8.1754)
- (2) Jacob (*30.10.1755) (vermeld als filius Adriaen ?)
- (3) Jan (*6.4.1759) x Elisabeth JACOBS
- (4) Petronella (*29.11.1762)
- (5) Jan Frans (*23.9.1767)

(volgt 2/1)

2/1 Jan VAN STEENWINCKEL (*1759) x (18.8.1789) Elisabeth JACOBS (*ca 1760)

Hij was handwerker (volgens de telling 1796) Ze woonden (BV 1820) Bafferstraat 21. De kinderen (aangeduid met *) woonden toen nog in het ouderlijk huis. In de telling van 1796 wordt Jan vermeld als handwerker. Het gezin telde dan 5 minderjarige kinderen. Bij de loting voor soldaten der landmilitie in 1815 trok zoon Jan een hoog nummer en werd uitgeloot. De zoon van burgemeester Jan Frans Ceulemans echter, namelijk Judocus Frans Ceulemans, trok nummer 11 en werd dienstplichtig. De weduwe VAN STEENWINCKEL stelde haar zoon voor als vervanger voor een som van 472 guldens. In 1817, na de twee jaar dienst, werd nog een som van 370 guldens ter volledige kwijting der overeenkomst betaald.

(akt Notaris Vinck 1815)

Hun kinderen waren :

- (1) Jacoba (*25.2.1791)
- (2) Jan Frans * (*30.3.1793) x Anna Catherina VERMOSEN
- (3) Petronella * (*23.3.1796)
- (4) Joanna Maria (*20.6.1799) woonde (BV 1856) in de Dukestraat
- (5) Jacob * (*15.12.1801)

(volgt 3/1)

3/1 Jan Frans VAN STEENWINCKEL (*30.3.1793)

x (27.2.1832) Anna Catherina VERMOSEN (*27.7.1808)

(*) Woonden in de ouderlijke woning in 1847, in (BV 1867) Bafferstraat 30, Hij was landbouwer.

Hun kinderen waren :

- (1) Maria Sophia * (*10.5.1832 + 18.7.1906)
x Willem GOOVAERTS (6.12.1827 + 31.10.1900) x
Ze woonden op de hoeve van "De Torekens".
Hun kinderen waren ;
(1) Willem (*25.3.1873), x VAN DOREN
(2) Ida (*7.4.1875) x (1909) Alfons MARIEN.
- (2) Maria Clotildis (*3.12.1834)
- (3) Antonia * (*24.1.1837) x (19.2.1870) Jacob Louis TEUGHELs (*2.1.1843)
Zie ook "De stam Teughels 7/3" (tak Marolles)
Ze woonden in de Bafferstraat.
Hun kinderen waren :
(1) Josefien (*1871 + 1892)
(2) Sophie (*1873) x Frans DE SMET, xx Fr. Edm. MODDE.
(3) Frans Jozef (*1875) x (Leest 1908) Rosalie BUELLENS;
(4) Marie Rosalie (*1877) x (1912) Louis E; VAN CRAEN.
(5) Catherina Philomeen x Frans TEUGHELs te Mechelen
- (4) Maria Theresia * (*6.3.1839)
- (5) Rosalie * (*13.10.1841)

Alfred VAN STEENWINCKEL
bij het afladen van de
stopen melk aan de
melkerij van Blaasveld.

Alfred met echtgenote Hilde MERTENS
op de "berrewet" voor de hoeve.

Huwelijksfoto van Rik VAN STEENWINCKEL
en echtgenote Louise VANDE KEYBUS in 1955.

De gezinnen VAN STEENWINCKEL die nu nog te Hombeek wonen zijn ook sterk bedrijvig geweest in de melkhandel. Ze komen uit Zemst maar zijn niet direkt aanwijsbaar verwant met de vorigen.

1. Hendrik VAN STEENWINCKEL (°Zemst 1.2.1849 + 15.4.1904)
x (27.1.1873) Maria Francisca DE WIN (°14.1.1850)
Dochter van Jan Bt. DE WIN x Petronella TEUGHEL (zie stam Teughels 6/13). De jongste dochter Francisca DE WIN huwde met Hendrik VAN STEENWINCKEL. Ze woonden op het Regulaar. Petronella TEUGHEL hertrouwde (1855) met Jan Louis TEUGHEL.

- (1) Maria Elisabeth (°Rijmenam 9.11.1873) x (30.7.1901) Matheus Louis STROOBANTS
Hun kinderen zijn :
(1) Hendrik (°1903), (2) Jan Antoon (°1905), (3) Alfred (°1905)
(2) Peter Jan (°Rijmenam 18.8.1876) x (Mech.1905) Theresia ANDRIES (°Mech.14.1.1875)
(volgt 2/1)
(3) Frans (°20.6.1879) x (Leest 1910) M.Mathilde BUSSCHOT (°Leest 1885)
(volgt 2/2)
(4) Louisa Leonie (°28.8.1882) x (30.12.1919) Georges Frans Louis JACOBS (°1.7.1883)
Hun dochter Francine Philippina (°5.12.1921)
(5) Eduardus (°9.4.1886) x (Leest 1909) Marie Rosalie ANDRIES
(6) Cesar Louis (°10.5.1890) x (Zemst 17.11.1920) J.Maria VERDOODT (°Zemst 3.1.1887)
(volgt 2/3)
(7) Maria Julia (°11.1.1895)

- 2/1 Peter Jan VAN STEENWINCKEL (°Rijmenam 18.8.1876 + 10.1.1942)
x (Mech.1.2.1905) Theresia ANDRIES (°Mech. Schonenberg 14.1.1875)
Hij was landbouwer. Ze woonden eerst in een huurhoeve tegen 't Schalham en kochten in 1918 de woning van Juffrouw CEULEMANS op de Leeste steenweg. Dit huis had tijdens Wereldoorlog I als kantine gediend voor de Duitse soldaten.

- Hun kinderen :
(1) Stephanie (°Mech. 24.10.1905)
(2) Rosalie (°Mech. 12.8.1908)
(3) Alfred (°27.11.1911) x (Puurs 17.12.1940) Hilda MERTENS (volgt 3/1)
(4) Eduard Herman (°23.4.1917) x (Breendonk 18.5.1946) Leonarda Justina PEETERS

- 2/2 Frans VAN STEENWINCKEL (°20.6.1879)
x (Leest 1910) M.Mathilde BUSSCHOT (°Leest 1.9.1885)
Zij was de dochter van J.Fr Eugene x Anna Barbara MICHIELS.
Ze woonden op de Leestse Baan niet ver van de grensscheiding met Leest. Hij is 24 jaar in Mechelen melkboer geweest en werd in 1951 door zijn zoon Ernest opgevolgd.

- Hun kinderen :
(1) Francisca Maria (°19.7.1911) x (26.2.1938) Hendrik ANDRIES (°Epp. 1905)
(2) Jan Bt. (°Boom 23.10.1914) x (Zemst 1942) Anna Seraphina DE GREEF
(3) Ernest (°27.11.1919) x Louisa VERCAMMEN (°Zemst)
Was als zijn vader melkboer, van 1951 tot 1984. Hij beheerde ook een landbouwbedrijf.
Hun kinderen zijn :
Jean (°1951)
Frans (°1953)

2/3 Cesar Louis VAN STEENWINCKEL (*10.5.1890 + 1970)x (Zemst 17.11.1920) J.Maria VERDOODT (*Zemst 3.1.1887 + 1955)

Woonde eerst op de Kapelseweg 64 (Klein Gent). Bouwde in 1913 een woning op de Hombekerkouter 111. In 1914 gingen ze op de vlucht en vonden hun nieuw huis erg vernield door beschieting van de vechtende legers.

Hun kinderen ;

(1) Maria Julia (*11.1.1895)

(2) Celina Barbara (*13.8.1922). Ging naar Brussel.

(3) Hendrik Fr.Jan (*5.12.1923) x Louise VANDE KEYBUS (*Essen 1924)

Bleef wonen in de ouderlijke woning en deed nog ombouwingswerken voor het landbouwbedrijf en ook deels voor winkel. Rik schakelde in 1968 over op een kippenboerderij.

Ze hebben 5 kinderen :

(1) Mia (*1956)

(2) Jos (*1958)

(3) Willy (*1959)

(4) Chris (*1962)

(5) Luc (*1964)

(4) Maria Louisa Benedicta (*30.12.1926), ongehuwd.

3/1 Alfred VAN STEENWINCKEL (*27.11.1911)x (Puurs 17.12.1940) Hilda MERTENS (* Gr.Bijg. 18.4.1915)

Hij was landbouwer, handelaar. Ze woonden op de Leestse Steenweg in de ouderlijke hoeve die ze in 1940 hadden overgenomen. In 1952 en 1960 werden nog verbouwingswerken gedaan voor uitbreiding van het bedrijf. Alfred haalde de melk op bij de boeren voor de melkerij van Blaasveld. Zijn zoon Boudewijn zette het bedrijf verder. Zijn zoon Albrecht had ook een melktoer te Mechelen.

Het echtpaar heeft 14 kinderen :

(1) Yvonne Stephanie M.H. (*17.12.1941) x Jos HUYGEBART

(2) Herman Marcel Jan (*2.8.1943) x Germaine VLEMINCK

(3) Magdalena Rosalia (*2.7.1945) x Willem JANSSENS

(4) Albrecht (*1946) x Lucienne SMEDTS

(5) Luc (*1948) x Gerda SMEDT

(6) Lena (*1950) x Filip VAN GRIMBERGEN

(7) Roeland (*1951) x Maria SMERDTS

(8) Marc (*1952)

(9) Ria (*1953) x Constant VAN DESSEL

(10) Dirk (*1954)

(11) Gonda (*1956) x Leo SANTFOORT

(12) Boudewijn (*1957) x Julienne VERTONGEN

(13) Patricia (*1959)

(14) Linda (*1961)

DE VOLKSTELLING VAN ZEMST IN 1796 :

De weinige gegevens van Zemst waarover we beschikken zijn de volkstelling van 1796. Hieruit hebben we de VAN STEENWINCKEL's gelicht. De voorouders der Hombeekse tak zitten hiertussen.

Cornelius VAN STEENWINCKEL (*ca.1729) x Anna Maria VAN SEHEL (*ca. 1746)

Werkman. Ze woonden op de Caelenborgt met hun kinderen

Anna Maria VAN STEENWINCKEL (*ca.1766)

Pieter Jan VAN STEENWINCKEL (*ca.1778)

Jan Bt. VAN STEENWINCKEL (*ca.1744) x (1792 ?) Catherina WALFRANX (*ca.1767)

Landarbeider, woonde op het Voorbroek. Ze hadden 1 kind jonger dan 12 jaar.

Adriaen VAN STEENWINCKEL (°ca.1746) x Maria GOOVAERTS (°CA 1745)

Landarbeider. Ze woonden op de Hoogstraat met hun kinderen
Engelbertus (°ca.1776)
Jan Bt (°ca 1780)

Frans VAN STEENWINCKEL (°ca.1756) x Marie VAN ERP (°ca.1750)

Arbeider. Ze woonden op de Heusstraat met hun kinderen :
Theresia VAN STEENWINCKEL (°ca.1780)
Jan Bt. VAN STEENWINCKEL (°ca.1781)
+ 3 kinderen beneden 12 jaar.

Joseph VAN STEENWINCKEL (°ca.1756) x Joanna Catherina GOOVAERTS

Landarbeider. Ze woonden op Wormelaar met 2 kinderen beneden 12 jaar.

Engelbert VAN STEENWINCKEL (°ca.1766) x Joanna Maria CEUPPENS

Arbeider. Ze woonden op de Cleempoel met 2 kinderen beneden 12 jaar.

Frans VAN STEENWINCKEL (°ca.1769) x Lucie LEMMENS (°ca.1773),

Dochter van Jean LEMMENS (°ca.1732) en Clara MEYSMANS (°ca.1740)0.
Ze woonden bij haar ouders in de Ezelbroekstraat,

Jacques VAN STEENWINCKEL (°ca.1752),

was knecht bij pachter Jan Bt. TIMMERMANS - DE PRINS in de Vennestraat

Philip VAN STEENWINCKEL (°ca.1763),

woonde in de Laarstraat bij zijn zuster Anna Maria.

Hendrik VAN STEENWINCKEL (°ca.1766)

was knecht bij pachter Peter VAN MALDERE-VAN BEVER op de Steenweg

Jan Joseph VAN STEENWINCKEL (°ca.1775)

was knecht bij pachter Jan Bt. CAUWENBERGHS-DE KEMPENEER op de Hoogstraat.

De vrouwelijke naamgenoten :

Anna Catherina VAN STEENWINCKEL (°ca.1732)

wwe. van Antoon VERHAEREN. Was pachteres en woonde op de Steenweg met haar neef
Hendrik DE KEYSER (°ca.1769)

Anna Maria VAN STEENWINCKEL (°ca.1746),

gehuwd met Joseph AUSSEMS (°ca.1770), landarbeider. Ze woonden in de Hoogstraat.

Anne Maria VAN STEENWINCKEL (°ca.1746),

gehuwd met Philip SPRUYT (°ca.1752), pachter op de Hoogstraat.

Anne Marie VAN STEENWINCKEL (°ca.1748),

gehuwd met Norbert ALENBERGS (°ca. 1746) Ze woonden op het Voorbroek met hun
kinderen (1) Jan Bt. (°ca.1776) en (2) Elisabeth (°ca 1784)

Catherine VAN STEENWINCKEL (°ca.1751)

echtgenote van Pieter SMETS. Ze woonden in de Heuststraat

Anna Catherina VAN STEENWINCKEL (°ca.1765),

gehuwd met Alexander CEULEMANS (°ca.1766), arbeider. Ze woonden met een jong kind in
de Laarstraat.

Anna Maria VAN STEENWINCKEL (°ca.1774),

echtgenote van Karel VAN DEN HEUVEL (°ca.1750), arbeider. Ze woonden in de Laarstraat.

Maria Theresia VAN STEENWINCKEL (°ca.1775),

gehuwd met Jacob STEEMANS (°ca.1770), arbeider. Ze woonden op de Cleempoel met 2
kinderen beneden 12 jaar.

Joanna Catherina VAN STEENWINCKEL (°ca.1778),

was meid bij pachter Jan Bt. MOYSON - GOOVAERTS in Bos van Aa.

Elisabeth VAN STEENWINCKEL (°ca 1783),

was (als 13-jarige) meid bij pachter Jan Jerome FIERENS - VAN DEN EYNDE, op den
Bosschendries.

DE PAROCHIEREGISTERS VAN ZEMST-LAAR :

In de kerkregisters van Zemst-Laar (1867-1919) werden volgende geboortes ingeschreven :

Jan Frans VAN STEENWINCKEL x Cornelia VAN HAESSENDONCK

Kinderen :

Gummarus Joseph Felix (°9.10.1874) zevende zoon in het gezin

Jan Bt. VAN STEENWINCKEL x Paulina Catherina LAUWERS (Zemst-Laar)

Kinderen :

Louis (°29.12.1877)

Maria Theresia (°7.10.1880)

Peter Jozef VAN STEENWINCKEL x Maria LEEMANS

Kinderen :

Maria Anna (°9.2.1889) x (Battel) Jan VAN ELST

Engelbert Joseph (°3.3.1890)

Petronella Sidonia (°11.10.1891) x Eduard VAN STEENWINCKEL

Hendrik Louis (°6.11.1893) x (Breendonk 1926) Maria TERSAGO

Rosalia Petronella (°29.1.1896) x (1926) Paolo BRIJSENS

Jan Bt. Victor (°21.1.1898)

Jan Bt. Victor (°21.8.1900)

Theresia Adilia (°24.8.1902) x (1922) Louis VAN DER AA

Hendrik VAN STEENWINCKEL x Coleta DE RUYSSCHER

Kinderen :

Jan Bt. (°22.6.1892) x (1923) Maria VAN DER HEYDEN

Maria Celina (°27.11.1893) x (1917) Louis Prosper GOOVAERTS

Maria Henrica Sidonia (°23.9.1895) x (1921) Peter JACOBS

Maria Rosalia (°18.9.1897) x Octaaf COENEN (Heffen)

Joanna Maria Adillia (°24.6.1899)

Jan Joseph (°3.5.1901) x (1930) Constantia JACOBS

Maria Magdalena Antonia (°15.10.1903) x (1928) P. DIERCKX

Jan Emiel (°4.8.1905) x (1832) Josefien VAN DORSELAAR

Maria Ludovica Adilia (°30.9.1907) x (1932) VAN RUYSKENSVELDE

Peter Antoon VAN STEENWINCKEL x Coleta DOMS

Kinderen :

Cornelius Frans (°15.2.1900)

Jacob Julien (°16.1.1901) x (1932) C.DOMS

Frans Camillus (°11.7.1903) x (1931) HERREMANS

Jan Bt. (°1.6.1908)

Jan Frans VAN STEENWINCKEL x Maria Ludovica DE BREUCKERE (Humbek)

Kinderen :

Peter Antoon (°24.8.1895) x (1920) Ja GOOVAERTS

Peter Jozef Louis (°4.10.1897) x (1926) Antonia MEYSMANS

Maria Josepha (°4.6.1899) x (1922) Joseph HUYBRECHTS (Humbek)

Joseph Antoon (°19.3.1902) x (1929) Florentina SPRUYT

Frans (°18.5.1909) x Maria Leonia JULIENS

Jan Bt. VAN STEENWINCKEL (°Zemst 18.11.1878)

x (Zemst 1902) Josephina MOONS (°Grimbergen 25.4.1881)

(1) Louis (° Humbek 2.4.1905 + 21.1.1906)

(2) Marten August (° Humbek 27.3.1906)

(3) Maria Catherina (°30.8.1908)

14. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

IN JUNI NAAR DE KERMIS

EN DANSEN VOOR EEN VROUWENKOUSEBAND.

Kermissen behoren ongetwijfeld tot de oudste volksgenoegens. Ze ontstonden reeds in de vroege Middeleeuwen. Ze waren verbonden met de kerk en de kerkpatroon. De bisschop verleende aflaatbrieven (kermisbrieven), akten op perkament, aan allen die op de dag van de kerkwijding of op een dag in die maand binnen de kerk zouden komen bidden. Er werd ook een zondag bepaald op dewelke in de volgende jaren de kerkwijding zou herdacht worden. Er werd eveneens een volle aflaat verleend aan alle bezoekende gelovigen op die zondag.

Het volk stroomde aanvankelijk toe om de aflaat te verdienen. De "kermisdag" had dus een hoofdzakelijk geestelijk karakter. Waar een menigte verzameld is, wordt ook feest gevierd. Het duurde niet lang of het plezier maken werd de hoofdzakelijke aflaten kwamen op het tweede plan. De kermissen werden lichtpunten in het vaak eentonig en hard bestaan. Men leefde als het ware naar de plaatselijke kermissen toe.

De oude dorpskermissen in Vlaanderen moeten wel buitengewone eet- en smulpartijen geweest zijn. In de eerste plaats vond men die bij de rijke burgerij, en verder, op een mindere voet natuurlijk bij de kleine burgers en de boeren. Maar ook monniken waren grote minnaars van de rijke tafelen en in vele nonnenkloosters bleef men niet achter. Kregen ze niet de bijnaam van "smulpapen"?

Maar ook het drankgebruik kende geen grenzen. Buiten de buitensporige eet- en drinkgelagen typische gemakkelikheden tijdens de kermissen, was er ook een onstuimig uitleven van de jeugd in vrij verkeer in die dagen. Op vele kermistaferelen van onze grote Vlaamse meesters vindt men dit aspect terug. Denken we maar aan de menigvuldige kermischilderijen van Teniers, de Sint-Joriskermis en Hobokenkermis van Breughel de Oude, de Vlaamse kermis van Pieter de Jonge enz.

In Hombeek sprak men van de Sint-Janskermis (St-Jansgeboorte op 24 juni). Ook pastoor De Ridder heeft geen verklaring voor het parochiewijdingsfeest en de kermis in juni. Blijkbaar heeft men te Hombeek ook in september ker-

mis gevierd, althans als we de almanak mogen geloven die opgesteld werd door de pastoor van Muizen, Remerus Valerius. Hij dichtte bij het jaar 1681 in de maand september :

*Tot Hombeek ist oock Kerremis.
Daer sit het Volcxken aen den Dis :
Palinck en Plat-Visch in den Reus !*

Toen werd er nog in de Zenne gevist en werd de kermis gevierd bij een lekker bord paling in 't groen in één van de herbergen van het dorp zoals "in de Reus".

In de loop der jaren kende men periodes van vrije maar ook van strengere moraliteit. Om de uitpattingen tijdens de plaatselijke kermissen wat te beteugelen, vaardigden onze vroegere gezagdragers allerlei beperkende wetten uit. In de Oostenrijkse tijd trachtte men de kleine man voor zedelijk verval te behoeden. De plakaten van Zijne Majesteit verboden het muziekmaken en dansen in herbergen of privé huizen. Met Hombeek-kermis in 1732 hadden de jongelingen de plakaten aan hun laars gelapt, maar het liep verkeerd. De meyer van Hombeek Brabant, Peter VAN DEN STEEN gaf opdracht aan de plaatselijke officier, Martinus POPLEU om de overtreders te dagvaarden.

" Christoffel VERTOMMEN, Rombout RENS, Gommer BULENS, Jan SPRUYT, Marius VAN RIET, herbergiers ende inwoonders der parochie van Hombeek Brabant hebben gepermiteerd dat men den Kermis in hunne respectieve huysen het spel op violen ende op het voorseyde spel hadden differente personen gedanst, allen hetwelcke hun geensints en is gepermiteert ende teenenmael strijdigh aen Sijne Majesteyts placcaerten. "

Ze moesten dan voor de schepenbank van de gemeente hun verklaring komen doen. Deze was voorgezeten door Louis HORCKMANS en bijgestaan door Gommer BULENS (dezelfde ?), Joos DE LAET, Peter VAN DEN BROECK en Hendrik NAGELS. Op de zitting van 9 juli 1732 verschenen slechts drie van de vijf beschuldigen ; Christoffel VERTOMMEN, Rombout RENS en Gommaar BULENS. Ze kregen veertien dagen tijd om verweer te stellen tegen de be-

schuldiging. De uitspraak van dit vonnis is niet bekend. Zo ziet ge maar vool spelen en dansen in de herbergen was in die jaren riskant.

Keizer Jozef II, de opvolger van Maria-Theresia, legde nieuwe verplichtingen op en trof zelfs de meest eigenaardige besluiten. De zogenoemde Keizer Koster had als leuze : "alles voor het volk, niet door het volk". Als verlicht despoot wilde hij heel wat mistoestanden in het maatschappelijk leven te keer gaan. Naast wijze maatregelen trof hij er ook die afbraak deden aan het goede recht en de eeuwenoude gewoonten. Door zijn bemoeizucht in godsdienstzaken, zijn reglementeringen inzake processies en uitvaarten en zijn verbod op bedevaarten in groep, kwetste hij uiteraard de godsdienstige gevoelens van ons volk. Ook beknibbelden velen de genomen maatregelen tegen de ambachten en volksgebruiken. Zo haalden o.a. zijn decreten van de jaren 1785 en 1786 het traditionele parochieleven overhoop. Hij herleidde het aantal processies in een parochie tot maximum twee per jaar en met die bepaling dat beelden en gekostumeerde groepen niet waren toegelaten. Zo bepaalde hij verder dat de kermissen in het hele land op dezelfde dag moesten gehouden worden. Dat was teveel voor de gewone burger. De Brabantse Omwenteling volgde korte tijd erop.

De Franse tijd bracht het liberalisme. Tijdens de Hollandse periode werd verder bestuurd op basis van de nieuwe wetgevende kode. Er was meer orde op zaken gekomen. Ook op plaatselijke vlak in Hombeek werden beschermende maatregelen getroffen inzake het kermisgebeuren.

In het uitgebreid politiereglement van 1.7.1819 kunnen we o.a. lezen :

- Het is verboden liederen of geschriften tegen de goede zeden te zingen of te verkopen in openbare plaatsen.
- Vermakelijkheden tijdens de godsdienstoefeningen (missen en lof) zijn verboden.
- De herbergen moeten sluiten te 22 uur.
- De logistgasten in de herbergen moeten ingeschreven worden, en vreemdelingen zonder paspoort worden aangehouden.
- Nachtlawaai is verboden.

In het jaar 1836 verkondigden de wethouders :

- De herbergen, danszalen en andere vergaderingsplaatsen mogen op de kermisdagen in juni tot elf en half 's nachts open blijven ; dusda-

nig deselven moeten gesloten en het dansspel aldaer geëindigd zijn voor het ophouden van het gelui der aftochtklok."

In het Algemeen aankondigingsblad van Mechelen (62e jaar, anno 1834) lezen we volgende aankondiging :

GROOT BAL TE HOMBEEK bij
SIEUR LEEMANS in de KROON
aan de brug. Zondag 29 juni
en maandag 30 juni. Inkom
32 centiemen.

In het jaar 1836 kregen we een nieuwigheid te Hombeek. Opnieuw een aankondiging van de zomerkermis in 'De Kroon' bij Sieur Leemans aan de brug en dit op zondag 26, maandag 27 en zelfs woensdag 29 juni 1836 met als entree 32 centiemen.

Ditzelfde jaar 1836 had echter "De Kroon" duchtige concurrentie gekregen. Op de Leestsesteenweg (thans Hombekerkouter) naast het nonnenklooster, had Jan Baptist Phlips zijn café opgetrokken met een bovenzaal, die eveneens tot danszaal werd opgericht. Hij plaatste uiteraard ook een aankondiging en deze luidde als volgt : " Bal in het NIEUWHUYS te Hombeek. Sieur Phlips berigt het publiek dat hij zal geven groot Bal in zijne nieuwe zaal. " Zijn kermisbals gingen op dezelfde dagen door als in "De Kroon" en tegen hetzelfde inkomgeld.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was er geen kermisactiviteit te Hombeek. Gelet op het feit dat de zomerkermis van Hombeek (gevierd op zondag 24 juni of de zondag nadien) te veel concurrentie kreeg van omliggende kermissen, werd tijdens de legislatuur 1953-1958 besloten voortaan de zomerkermis te houden de zondag voor 24 juni. (St. Jan)

Foren en kermissen behoorden tot een wondere wereld, geheimzinnig, opwindend en vol verrassingen. Zij waren een enige gelegenheid om zich uit te leven, een afreageren in jeugdige zothed van verdrongen gevoelens. Voor de jongsten was een fooropbouw een niet te missen attractie. De foorkramers kwamen toe met hun vrachtwagens, tot een stuk na 1918 nog bespannen met paarden. Het jonge volkske volgde minuut na minuut de opbouw van kramen en molens en hun hartje popelde van pret telkens een nieuwe kermisstoot vanuit de verre wereld verscheen. Het was hun vreemd, bijna sprookjesachtig als figuren uit duizend en één nacht.

In de vrede van die zondagmorgen geurde het dorp naar gebraad en worst. Elke kermis had zijn eigen speciale attracties. Na de processie kon het kermisgeweld op het dorpsplein losbreken.

Sint-Martinusfanfare in de processie met Hombeek-kermis.

Men moet niet zover terugkijken in het verleden. Er was de jaarmarkt met straten vol stro en verkoop van alle dieren, vooral pluimvee en varkens, maar ook koeien en kalveren. Dan was het er ook nog : paardjesmolen-draaien, het karabieken-draaien (karrewitjes), de cake-walk, de "bunch", de warme rek aan de haak, het gevecht met de beer, de gore en donkere bokstenten, de opgeschroefde wereldwonderen, de kermistafel met de geijkte menu's, het zandstrooien, het draaiorgel, het witten van de muren, de rondreizende vertinner.

Passé - geschiedenis - nostalgie !

Meester Emiel Bertens geeft in zijn dagboek een mooi sfeerbeeld over de Hombeekse kermis zoals hij die kort voor 1900 beleefde als jonge knaap van het dorp. Hier volgt deze tekst :

" Hombeekkermis was de kermis voor heel het grondgebied van de gemeente, zowel voor de buitenwijken als voor het dorp. De viering door vol-

wassenen als door de kinderen had plaats in het dorp. Dit was als een privilege of voorrecht, een gewoonte waar niemand op tegenstribbelde.

De week voor de kermis werd er gewerkt aan de reiniging en schoonmaak van de woning, van boven tot onder, van binnen tot buiten. Er werd gevaagd, geborsteld en geschuurd ; voordeur, ramen, plaffeturen en kroonlijst kregen een nieuwe laag verf. Het verven was nodig werd gezegd " voor de sterkte van het hout ", dit was de verklaring althans. In feite moest alles een proper uitzicht vertonen voor de kermisgasten die vanuit de stad kwamen of van elders. Het krentenbrood werd gebakken, aankopen werden gedaan voor de feesttafel. De spaarpotten werden dus flink geschud, gewikt en gewogen en opengebroken, ledig gemaakt. De inhoud werd geteld. Verontschuldiggend en, als het ware om het spreekwoord eer aan te doen, zei men :

" Eens weelde is niet altijd armoe ! ".

In de hoogste klas moesten de schooljongens een uitnodigingsbrief opstellen of liever een kaart schrijven, niet te lang, in die zin : " Mijn goede ouders geven mij de opdracht U uit te nodigen op de kermis, zondag aanstaande, wij hopen U te zien en zullen U aan de statie afhalen, als wij weten om welk uur gij zult aankomen. " Of die uitnodiging verstuurd werden is een andere zaak.

Voor de zennewerken stond de kermisfoor aan de ene kant van de brug, tegen de Zenneboorden en onder en naast de vrijheidsboom. Na de verdwijning van de oude Zenne stond de kermisfoor op de dorpsplaats, op de gedempte Zenne. Het meest aantrekkelijke kraam was het schietkraam. Men kon er ook met de ballen smijten naar een drietal koppen die door een goede worp naar achter kantelden. Als prijs kreeg men papieren bloemen met reukwater besprenkeld. De eigenaar van het kraam was een sterk gebouwde man. Hij was gehuwd met een klein vrouweke met geschonden aanzicht en ze hadden een gebrekkige zoon op krukken, Jefke genaamd. Ze waren afkomstig uit Tremelo. Ze hoorden bij de foer en indien zij er niet bij waren dan verloor de foer haar voornaamste aantrekkelijkheid.

Er was een patatfrietkraam, een tweewielig karreke met crème-la-glace, waar men voor een cent een draaischijf kon doen bewegen. Ze was circelvormig met uitstekende nagels en had in het centrum een stalen veertje dat de grootie aanwees : een gewone, een dubbele of een vijfvoudige bediening. Bovendien waren er nog het snoepkraam, het paardenmolentje dat door een paar jongens voortgeduwd werd, en een tafel met speculatiespelen. De foer was in zijn geheel aantrekkelijk,

aantrekkelijk als een trekijzer dat geen ijzer of staal, maar wel koperen centjes aantrok. Ze verhuisden van de kleine naar de grote broekzak. Enkele dagen voor de kermis waren we vooral bezorgd over dat kermisgeld. Hoeveel zouden we wel krijgen om naar de foor te gaan? We kregen zeker enkele centen van moeder, maar deze was aan de zuinige kant. Daarom bedelden we ook eens bij vader. Als misdienaar kreeg ik enkele centen van de onderpastoor voor bewezen diensten. Vanwege een buurvrouw zouden we nog gemakkelijker een cent gekregen hebben dan van de kermisgenodigden. Die stadsmensen waren wel schoon gekleed als rijk volk, maar aan hun daden te oordelen waren het platzakken.

Wij woonden in het dorp en vonden onze weg alleen naar de foor. Na het kermisbal kwamen de moeders van den achteruit met een tros kinderen naar de dorpsfoor. Ze bleven maar kijken en vergaapten zich aan de verschillende kramen en vermakelijkheden. Zij luisterden naar het schetteren van de muziek uit een ziekelijk orgeltje. Ze ontmoetten kennissen en babbelden. Intussen snoepten de kinderen tot hun laatste cent opgeteerd was.

Tegen de tijd van huiswaartskeren werd de kroost bijengezocht. Er was altijd wel een verdwaald schaap dat wat moeilijk tot de schaapstal teruggebracht kon worden. Er volgde een strenge bekijving en soms wel eens een lap rond de oren. Een kermis is een pak slaag waard, dit voor de kleinen. De kermis is een nat pak waard, dit voor de groten.

Later op den avond kwamen de kermisgangers per buurt of per gehucht. De meisjes liepen voorop, gearmd en in rij over de ganse breedte van de steenweg. Daarachter volgde de rij van de jongens. In de eerste uurtjes was het een rustige tocht, wandelend en gichelend. Na enkele herbergbezoeken en danspartijtjes werd het meer uitgelaten, dansend en springend en zingend. Er was overal muziek en dansgelegenheid, tot zelfs in de kleinste herbergen. Daar zat dan een harmonikalist in een hoek op een stoel of op de rand van een herbergtafel. Na elke halve dans gingen de dansers gekoppeld in het rond. De speler of zijn helper kwam het dansgeld ophalen: één cent, later twee cent. Er werd gedanst in alle zalen, in de gelijkvloerse en in de bovenzalen. Bij deze laatsten werd het plafond van de benedenverdieping met pilaren ondersteund tegen "alle-valle-van". Er werd ook gedanst in de huurtenen onder zeil. Daar werd orgelmuziek gedraaid en ze boden een goede dansgelegenheid voor grote groepen. De tenten staken bomvol. In de zalen was er een dansorkest.

De gebroeders Jan en Frans Van Tolhuysen als Kermismuzikanten.

De deftige burgerij bleef meestal daar. Afwisselend dansten ze, dronken, lachten en praatten. Ze dansten polka, wals, mazurka, schottisch en wel eens cadrille.

Als een groep van tientallen jonge lui de danstent in lange sliert binnenkwam, ieder de handen op de schouders van de voorgaande, dan bleef het orgel voortspelen. De dansende koppels moesten wel wijken of sloten zich bij de vrolijke rij aan.

De dinsdag was het de voorbehouden dag voor de herbergiers en hun wederhelft uit de afgelegen gehuchten. Zij kwamen om zich te laten zien, om thuis eens weg te zijn, of toch ook om een dansje te doen en misschien een dansprijs te winnen.

Varkensmarkt in het dorp: Jan van 't Schoem, Gène van Berges, Jan Verbergt en Jules Verbergt.

De prijzen hingen aan een koord die boven de speelman gespannen was. De dans voor de prijs werd aangekondigd en niemand bleef zitten of staan. Wie het schoonste danste werd de prijs uitgereikt. De prijzen waren eenvoudig: kinderspeelgoed, vrouwenkousenbanden enz. Wie de prijs gewonnen had was zichtbaar verheugd en klapte mee in de handen van pure vreugde. Het doet nu eenmaal plezier iets te krijgen, behalve slagen.

De kermis was een gelegenheid om plezier te maken en te vieren. Het was spijtig genoeg ook de gelegenheid om oude geschillen te wreken. Als twee vijandig gezinde groepen elkaar ontmoetten dan was een woord, een duw, of zelfs een ingebeeld reden voldoende om mekaar in het haar te vliegen. Het waren meestal jongelingen uit naburige gehuchten, Stuivenberg tegen Schonenberg, of omgekeerd. De baas trad krachtig op om de vechtende te scheiden en buiten te walsen. Vochten de kemphanen op de straat verder dan kon het de baas niet mees schelen. De veldwachter werd verwittigd. Zijn verschijnen en bedreigend optreden bracht meestal de gemoederen tot bedaren. Van proces kwam er nooit iets voor de dag.

Om 2 à 3 uur was het sluitingstijd voor de herbergen en keerden de laatste kermisvierders huiswaarts. De boerenjongens sprongen bij de zomer-kermis van de ene broek in de andere. Met een zware kop en overladen maag trokken ze, met de riek naar het aardappelveld. De woorden van vader waren wet: "Ge kunt naar de kermis gaan en zolang wegblijven als ge wilt, maar de aardappelen moeten gestoken en geleverd worden. De patattentrein wacht niet, naar niemand, ook niet naar de kermisgasten."

De oude traditionele kermisvermakelijkheden passen niet meer in onze moderne tijd. Nieuwe ontspanningsmogelijkheden. Nieuwe gebruiken. Het pure vermaak van de vroegere kermissen is vervreemd. De huidige foren kan men nauwelijks nog volkse tradities noemen. Lunaparken met volautomatische spelen, import uit Amerika, hebben de eigen traditionele aard van onze oude kermissen gaan verdringen. Techniek en individualisme hebben de ziel uitgehaald van het volksvermaak. Elke medaille heeft ook zijn keerzijde. Op onze dorpskermissen beleven we niet meer die bloedige toneeltjes van voor de Eerste Wereldoorlog, toen botsingen tussen jongelingen van diverse gehuchten of dorpen legio waren. Het geweld is verlegd naar de moderne volkstoelepen: de massademonstraties en de sportmanifestaties. Zo blijkt het toch weer waar te zijn: er is niets nieuw onder de zon en de geschiedenis herhaalt zich.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLONS, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEEL	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Jaak DE MAEYER	externe relaties en onderzoek
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie-assistent

Redactie 't Ridderke

Ward DE KEMPENEER / Gert LOOSEN / Stan en Angèle BEHETS / Patricia BOON / Bob BROERS (tekeningen) / Louis BUELENS / Lisette FIERENS / Henri Keuleers / Fl. Louis LAUWERS / Raymond LAUWERS / Libert LOOSEN / Gerarda MARIEN / Marie-Louise MIES / Ward VERBERGT (foto's) / Firmain Verlinden

AKTIVITEITEN

Vergaderingen: 4 september / 4 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdagen: 27.6 26.9 24.10 28.11
Woensdagen: 9.9 14.10

ARCHIEFVERGADERINGEN

vrijdagen: 25.9 23.10 27.11
en woensdagen: 11.9 9.10 13.11 11.12

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen: 26.8 16.9 21.10 18.11 16.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
7^e Jaargang 1992 ✱ Nr. 4 ✱ Juli - Augustus

Petroleum was lange tijd het belangrijkste product voor de huisverlichting. Na de kaars en de oliepit kwam de "lampe Belge". Ze was de meest gebruikte lichtbron in openbare instellingen en in de huiskamers. Tot kort na de tweede Wereldoorlog was ze ook nog op enkele plaatsen in Hombeek in gebruik.

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerkouter 3 Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEK

15. DE KRINGWERKING

Leliëndaal

**VRIJDAG 4 SEPTEMBER
GEMEENTEHUIS 20 UUR**

**TOELICHTING OVER HET
OUDE KLOOSTER EN DE
OPGRAVINGEN**

**ZATERDAG 5 SEPTEMBER
OP DE SITE AAN DE
LEESTSE STEENWEG
14 UUR**

**GELEID BEZOEK AAN DE
PLAATSEN WAAROP HET
KLOOSTER GESTAAN
HEEFT, MET TOELICHTING
OVER DE VONDSTEN**

VRIJDAG 4 SEPTEMBER

om 20 uur, zal in de bovenzaal van het voormalig gemeentehuis te Hombeek een voordracht gegeven worden met dubbel thema.

Willy DE JONGE

van de Archeologische Kring van Mechelen handelt over

1. Leliëndaal, het Norbertinessen-klooster te Hombeek

Na twee jaar opgravingswerken komen meer en meer gegevens aan het licht. Tot nu toe was de ikonografie over het klooster beperkt tot de bekende tekening van De Noter. De blootgelegde muren, de structuur van de ondergrond, de vondsten brengen opheldering over het onbekende verleden.

2. Bewoning in onze streek tijdens de ijzertijd

Archeologische vondsten van de omgeving onthullen waar en hoe de mens hier vroeger heeft geleefd.

ZATERDAG 5 SEPTEMBER

We brengen een bezoek aan de site van Leliëndaal en aan het Archeologisch museum, St. Romboutskerkhof te Mechelen.

Om 14 uur verzameling op de site van het vroegere klooster. Op de plaats zelf wordt toelichting gegeven over de werken.

Rond 15.30 (na dit bezoek) afspraak in de Diepestraat (bij Jaak DE MAEYER, en aan het gemeentehuis) waar we ons groeperen om met enkele auto's gezamenlijk het museum te Mechelen te bezoeken.

We rekenen op een grote belangstelling die twee dagen. Een betere kennis opdoen over het verleden uit eigen streek is cultuurverrijkend. **EEN GELEGENHEID !**

ONS DOCUMENTATIECENTRUM

- Wie niet recent bij ons op bezoek was, zal kunnen vaststellen dat geen moeite gespaard wordt om een volwaardig archief op te bouwen. We (Libert Loosen) zorgden ervoor dat de boeken en de documenten een overzichtelijker klassering in een ordelijke archiefkast kregen.
- Hoembeka kan de familievorsers nu ook helpen met de parochieregisters van het naburige Laar. Ze gaan vanaf de oprichting van deze parochie in 1867 tot ongeveer de 2e Wereldoorlog.
- Wie wil er deel nemen aan de Werkgroep "GRAFSCRIFTEN EN MONUMENTEN" ? De bedoeling is in en rond de kerk alle reliqua te registreren en te fotograferen !
- Wie heeft interesse voor een buffetkast. Elk aanbod is prima. Kontakt opnemen met Libert LOOSEN.

16. Hombeekse beroepen (deel 3)

Celina MOONS-DE GREEF

Louis BUELENS-DE GREEF

MELKBOEREN IN ONZE GEMEENTE : DE GREEF

Louis DE GREEF - Jeanette MEYSMANS Boomkesstraat

Celina DE GREEF

Mijn ouders bouwden een huis in de Boomkesstraat 13 te Hombeek toen ze trouwden in 1927. Vader reed met melk naar Vilvoorde samen met zijn schoonbroer Fons BUELENS uit Zemst. Ze kochten hiervoor een nieuwe auto, een Ford-camionette. Er ontstond een echte handel in aankoop en verkoop van melk. Alhoewel ze samen 10 koeien bezaten, was deze melkopbrengst niet toereikend. Ze gingen nog melk ophalen bij de ouders van Jeanette te Zemst, bij POTUMS, bij VERHELLEN, bij DE WIN in de Boomkesstraat en bij LEEN op den Dries. Later nog bij LEEMANS te Zemst, en bij DE SMEDT te Hombeek. Om 6 uur 's morgens vertrok vader en haalde eerst de melk in Hombeek op. Dan reed hij naar Fons in Zemst. Er werd zo een 400 liter melk in Vilvoorde uitgemeten, meestal met één liter, bij sommige gezinnen twee tot drie liter. Rond 1 uur 's middags waren ze thuis. Ze verkochten ook boter. Elke week werd er geboterd en 's vrijdags werd de boter dan aan de klanten uitgeleverd.

In 1938 werd Fons ziek en werd hij vervangen door broer Leon DE GREEF-DIDDENS uit de Boterstraat. Nog datzelfde jaar, in maart, werd hun auto gestolen terwijl ze op melktoer waren. De kruiken werden naderhand teruggevonden in Houtem, maar de auto was spoorloos. Gedurende enkele weken werd er met kar en paard gereden tot de nieuwe auto klaar was. In 1940 werd deze auto door de Duitsers aangeslagen. Leon heeft nog enkele weken de klanten gaan bedienen met de triporteur. In 1941 werd met de melktoer definitief gestopt. Beide broers hadden immers hun handen vol. Op de boerderij en op het land was het samen met de vrouw hard labeuren om de kost te verdienen.

Nog een opmerkelijke anecdote misschien : in 1953 op de trouwdag van de twee dochters,

Celina en Marcella, kwam de veldwachter met een proces-verbaal. Het proces was opgemaakt in Veurne, West-Vlaanderen, tegen Louis DE GREEF, eigenaar van een Ford-camionette met nummerplaat x. Er werd nog navraag gedaan naar meer omstandigheden. Er is niets van gekomen, wat begrijpelijk is, na een periode van 15 jaar en de oorlog die er intussen geweest was.

Isidoor DE GREEF-Louisa GOOVAERTS Kattestraat

Louis BUELENS

In die goeie oude tijd, lagen de Vlaamse gemeenten nog bezaaid met gezellige familiebedrijven, dikbevolkte boerderijen met kroostrijke gezinnen. Vol verwachting werd er uitgekeken naar het einde van ieder schooljaar. Dan kon er weer een jonge kracht ingeschoven worden, de jongens op het veld, de meisjes in de keuken en in de stal.

Hard werken en zorgen voor het gezin waren toen nog deugden. Ze werden dan ook deskundig beoefend. De helpende handen van de talrijke kinderen waren welgekomen, maar de opbrengst moest navenant zijn om de vele monden te voeden. Het bedrijf was zo breed mogelijk uitgebouwd, maar dikwijls niet groot genoeg om meerdere kinderen een goede toekomst te verzekeren, of er met meerdere gezinnen van te leven. Boerenzonen en -dochters zochten alternatief-werk omdat in het vertrouwde ouderlijk beroep overproductie was. Dit probleem zocht dringend een oplossing. Er restte enkel nog de fabriek of een beroep dat bij de landbouw aanleunde.

Zo groeide het. Een stuk grond bewerken, wat vee houden, boer zijn enerzijds, en de producten verkopen, handel drijven, melkboer zijn anderzijds. Dat leek wel "de" oplossing !

De formule kende een aanstekelijk succes. Hierbij werden de Hombekenaars geholpen door de nabijheid van het spoor naar Antwerpen en naar Brussel.

De meest voor de hand liggende manier was een bestaande toer overnemen. Maar wie stopte nu met een winstgevende bedrijvigheid? Mensen die te oud geworden waren, en geen nakomelingen hadden om de toer verder te zetten, kregen opbod van kandidaten. De prijs van de overname steeg met de vraag. Bovendien was er risico verbonden aan een overname. Het was niet denkbeeldig dat klanten verloren gingen bij een nieuwe uitbater. Daarbij waren vele melktoeren onefficiënt uitgegroeid. De klanten woonden vaak ver van elkaar. Ze waren over afgelegen stadgedeelten verspreid. Niet alle melkdrinkers waren goede betalers. Melk uitvoeren in een "chique buurt", met veel rijkelui, was geen waarborg van boter bij de vis. In de kleine gore straatjes was men soms nog zekerder van zijn geld. Ook de prijs die voor het gespan, paard en kar, betaald moest worden, was moeilijk in te schatten. Dikwijls waren de stoppen en het ander materiaal zeer oud en dringend aan vervanging toe. Moeilijke keuze, maar het was "te nemen of te laten"!

Een alternatief was zelf klanten gaan zoeken en klein te beginnen. Dit vergde veel geduld en energie. Vrienden en kennissen en verre familieleden werden opgezocht. Ze werden met uiterste genegenheid benaderd; "ze moesten zich toch nog die gemeenschappelijke achterlicht herinneren, waar we ooit samen op bezoek geweest waren?". Over de melk werd ook gepraat natuurlijk. We leverden de beste melk, natuurprodukt uit eigen stal, aan 10 centiem minder dan de gangbare prijs. Dat kleine prijsverschil op een verkoopprijs van 1 frank tot 1,40 frank, deed wel wonderen. Sommige huismoeders gingen door de knieën. Eerst wat aarzelend: "Om te beginnen een halve liter, dan zullen we verder nog wel zien!" We waren al zeer tevreden en met veel onderdanigheid en "dank u wel" en "als 't u belieft" trachtten we vaste voet in huis te krijgen. We hoopten ook wat op de reclame van mond tot mond. Eén klant kon andere goede zielen in de straat winnen. Met engelengeduld baanden we een weg naar het succes. Welk gevoel was toen aangener dan die kleine veroveringen die een stimulans waren naar groter succes?

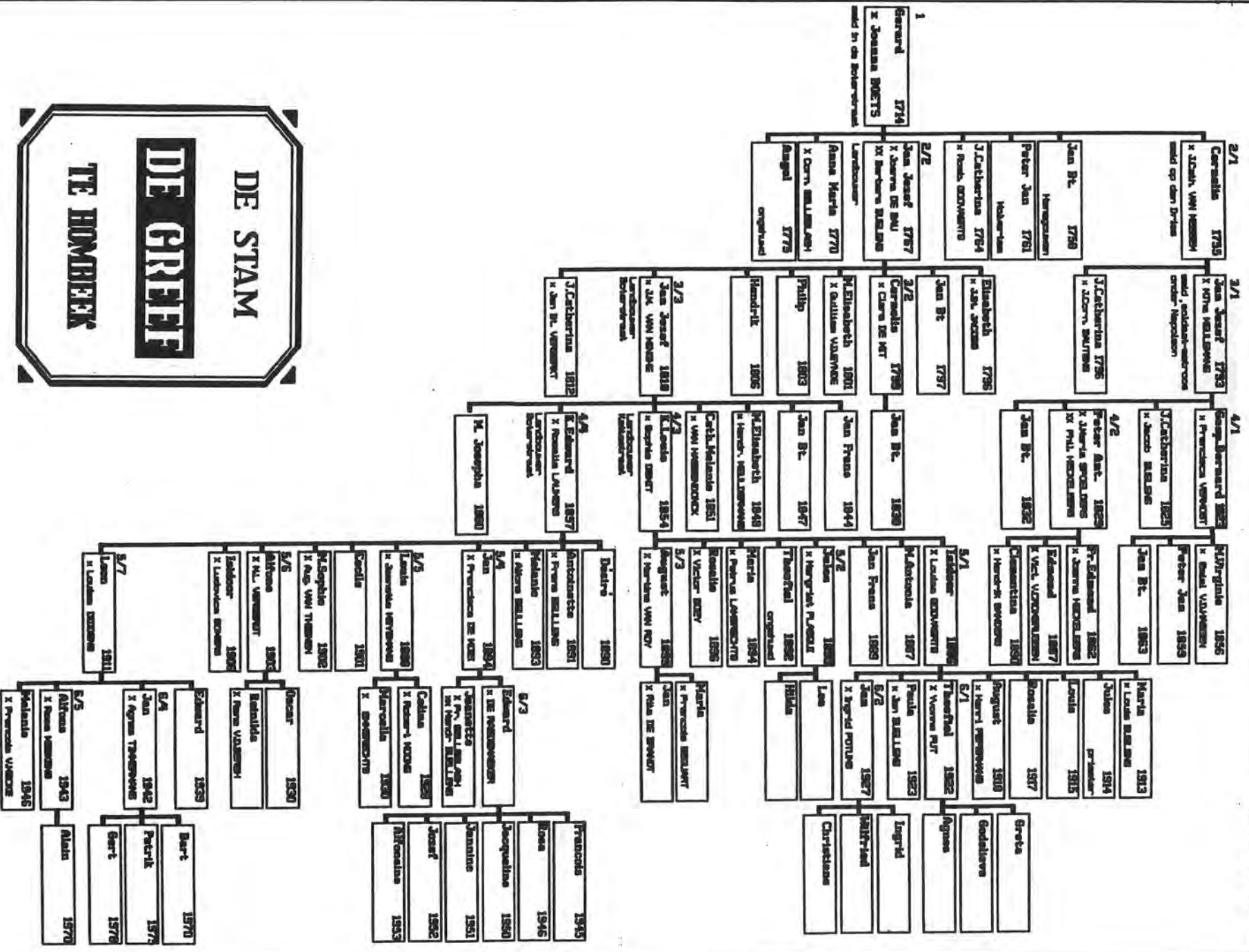
De mannen van Antwerpen en Brussel vertrokken met de trein van 5 uur. Ze droegen ongeveer 100 liter melk, in 5 stoppen verdeeld, om de schouders opgehangen met lederen riemen.

Hun kruiwagen of de hondekarren lieten ze bij Smeires, bij Peit van de Zwette, bij Tille Kat of bij Behetses. In de stad werd hun waar uitgevoerd met de kruiwagen of met een lichte handkar. Ze hadden het moeilijker dan de "Mechelaars" (melkventers te Mechelen). Ze moesten 's morgens vroeg stipt uit de veren, 365 keer in 't jaar, als 't geen schrikkeljaar was. Ze waren gebonden aan de uren van de trein. Ze moesten zich in 't Frans kunnen "exploreren". Ze hadden niet de voordelen van ook winterrantsoenen aardappelen te kunnen verkopen, of keukenafval als diervvoer mee te brengen. De "schellenbak" hing onder of achter de kar. Dat zorgde in de zomer voor integratie van stadse vliegen en wespen naar de landelijke buiten. Die kleine bijverdiensten hadden de Mechelaars wel. De overname van een Mechelse toer liep dan ook in hogere prijzen.

De oorlog van 14-18 betekende voor vele jonge melkboeren het einde. Na een afwezigheid van meer dan vier jaar was hun plaats door anderen ingenomen. Men kon begrip opbrengen dat de klanten verder bediend moesten worden, maar het was toch een bittere realiteit. Tijdens de oorlog van 40-45 kwam er een strenger toezicht en een wettelijk opgelegde reorganisatie. De melk kon nog enkel worden opgehaald bij erkende grossisten en de toeren werden door de overheid heringedeeld. Iedere melkboer kreeg een wijk aangewezen. Hij werd verplicht zijn oude getrouwe klanten aan een ander over te laten. Dat bracht veel misnoegen mee. Oude vriendschappen werden door "den Duits" vernietigd. De rantsoenering en de "bonnetjes" maakten het bovendien nog wat moeilijker.

Kort voor de laatste wereldoorlog had de triporteur zijn intrede gedaan. De hond, onmiskenbaar trouwe medewerker, werd terug ingespannen. Politie en dierenbescherming waakten erover dat de trekdieren goed behandeld werden. Muilband en een plankje, dat als "rustbed" moest dienen werden verplicht. Over de man of vrouw op de zadel werden minder zorgen gemaakt. Vele melkboeren hebben in die jaren afgehaakt, en zeker kort na de oorlog. Diegenen die overbleven wisten hun toer uit te breiden en schakelden over op de auto. De wijken bleven min of meer behouden, maar er kwam weer vrije concurrentie. Het beroep herademde, er was meer vrijheid, er kwam terug liefde voor de stiel.

"Nu zijn de melkboeren heren geworden, hoorde ik een veteraan zuchten, in onze tijd was dat werken, echt hard werken!"

17. HOMBEEKSE STAMMEN

Ward De Kempeneer

Libert Loosen

Angèle Selleslagh

De Greef

foto's Ward VERBERGT

met de medewerking van :

August DE GREEF-PEPERMANS

Celina MOONS-DE GREEF

De naam DE GREEF is in Mechelen en omgeving veel voorkomend. We treffen hem veelvuldig aan te Stuivenberg, Leest, Zemst en Laar. In Hombeek zijn de DE GREEFs zich komen vestigen na 1730. De oudste was Gerardus, geboren buiten Hombeek in 1714. Hij was als smid werkzaam in de smederij van Jan LAMBRECHTS op de Mechelsesteenweg, later bij diens schoonzoon Philip DE KEMPENEER. Rond 1757 is hij een eigen smederij te Hombeek begonnen, waarschijnlijk in de Boterstraat. Daar kocht hij ook een stuk grond, tegenover de Humbeekbaan. Het is niet duidelijk of de smederij op die plaats geweest is. Alleszins is er geen spoor van overgebleven.

Opmerkelijk is wel dat in de Boterstraat een oude smederij gevestigd was, dicht bij het huis Ten Halve en kort bij de Boomkesstraat. (perceel D 7 b,c en d) Deze smederij was eigendom van het Bureau van Weldadigheid van Hombeek. Ze werd uitgebaat in de 19e eeuw door smid Jan VAN BOXEM-VAN BOXEM. Hij was de schoonbroer van de toenmalige smid PHILIPS in het dorp (opvolger van DE KEMPENEER). Deze smederij ging over naar PHILIPS, die een nieuwe bouwde verder op de hoek. Vermoedelijk was dit wel de oude smederij uitgebaat door smid Gerard DE GREEF.

Waarom hebben zijn zonen deze stiel niet verder gezet ? Gerard had vijf zonen, van wie er twee te Hombeek bleven. De jongste stierf op 19 jaar. Enkel zijn oudste zoon, Cornelius werd ook smid. Hij werkte niet in de smederij van de vader maar ging op de Dries wonen. Ook de zoon van Cornelius was als jongeling als smid vermeld, doch hij oefende blijkbaar dit beroep later niet uit. Het is ongewoon dat zonen van ambachtslieden het beroep niet verder zetten. Het is moeilijk te achterhalen waarom. We stellen wel vast dat deze familie tijdens de Franse overheersing sterk te lijden had onder de repressie. Was dat de oorzaak ?

1 Gerardus DE GREEF (°1714) x Joanna BOETS (°1729, + 20.9.1814)

Smid, werkte eerst bij smid Jan Lambrechts, later bij Philip De Kempeneer, en begon een eigen smederij in de Boterstraat. (BV1820 : Humbeeksebaan 39 = Boterstraat)

Hij kocht in 1757 de grond van de molenaar van Humbeek.

" Francis VAN DEN WEYNGAERT, molder van Humbeek verkoopt aan Geraert DE GREEF, meester smit binnen Hombeek brabant, een stuk landt, 1,5 dagwand groot, palende aan (1) de straat, (2) Philip TERSAGO, (3) en (4) de heer graeve van Hombeek. Het land is in hueren bij Guiliam DE WIT tegen de prijs van 10 gulden 's jaers. " (nots De Grauw, Mechelen)

Op deze grond blijkt een huis gebouwd te zijn. Na het overlijden van Geeraert gaat dit huis over op zijn zoon Jan Jozef. Werd op deze grond een smederij gebouwd ? We vinden er geen spoor van terug. Mogelijk was het enkel woonhuis en werkte hij als smid in de smederij die meer vooraan in dezelfde straat gelegen was. Een belangrijke smederij blijkt het niet geweest te zijn. Zijn oudste zoon is ook vermeld als smid, doch woonde op den Dries. Waarschijnlijk was hij smidshelper. De andere zonen werden boer.

In 1776 stierf Philip DE KEMPENEER, smid in het dorp. Hij liet twee minderjarige kinderen achter. Zijn weduwe hertrouwde met smid Philip DE BACKER. Bij het opmaken van de inventaris van het sterfhuys werd Gerard DE GREEF bijgeroepen. Hij deed de schatting van het smidsgerief en stelde deze met de hand geschreven inventaris op. (verkleinde fotokopie) Zijn zoon Cornelis, eveneens smid, hielp de weduwe een tijdje om de smederij draaiend te houden. Zijn kostennota's eveneens eigenhandig opgemaakt, werden door Philip DE BACKER betaald. (zie kopie)

Op heden den 9 Augustii 1776 hebben
 wij ondergeschreven ten versoekte van
 Philips De Backer ende Maria Josepha
 Smets geschadt een partij smets ge-
 reetschap als volgt

eerst 1 haenbelt (aambeeld) met ...
 samen 45-00

den 2 1 veyl met de bank ende
 veylen met 1 rasp ende ijsen
 aecke ende ... 25-10

den 3 9 tangen dienende voor de
 smis met 2 treckers met den
 smisback met een schup met
 de vorm en 1 winkelhaek
 12-00

den 4 214 pont in eyser 21-7

dito 5 2 nu roosters 26 pt. 3-10

dito 6 3 nu schelpen 43 pt. 3-8

dito 7 2 vooramers 4 antamers een
 partij flampen (?)
 ende doorslaegen 5-17

dito 8 2 trefters 3-10

dito 9 1 partij kouteysen met
 1 koudeveys samen 23-..

dito 10 de ... met een partij
 oudere eyser... 6-3

dito 11 voordien blaesbalck 12-..

dito 12 3 brant eyssers
 2 schupen met
 2 ..cingen tang
 ende trefters 8-14

169-19

(getekend): Geeraert De Greeff
 Francois Momas

(het geschrift van dit devis
 blijkt wel duidelijk van Gerard
 De Greeff te zijn)

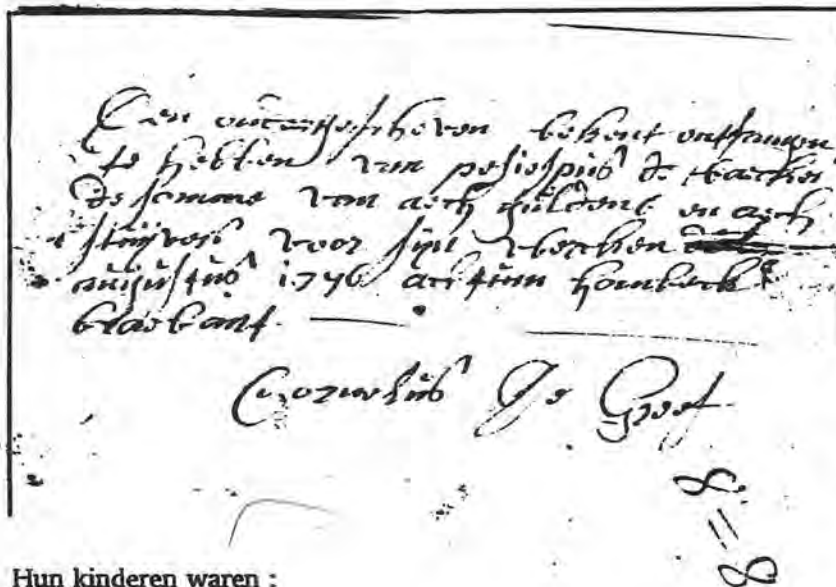
Gerard De Greeff zou 15 jaar ouder geweest zijn dan zijn vrouw (geboortejaar 1714 ?, nog niet
 gezekeerd). Zijn jongste zoon werd geboren toen hij reeds 61 jaar was. Hij was overleden in 1795. Het
 sterftejaar is blijkbaar 1794, hetzelfde jaar dat ook zijn jongste zoon Angel overleed, toen 19 jaar
 oud. Dit is ook het jaar van de inval der Fransen !

Hun kinderen te Hombeek geboren waren :

- (1) Cornelius (*19.9.1755) x Joanna Catherina VAN MESSEM, smid in Hombeek Bbt. (volgt 2/1)
- (2) Jan Bt. (*24.4.1758) (verbleef in 1795 in Lentz, Henegouwen)
- (3) Peter Jan (*4.3.1761), landbouwer in Imde
- (4) Joanna Catherina (*14.10.1764) x Rombout GOOVAERTS (Zemst)
- (5) Jan Jozef (*22.8.1767, +3.10.1842), handwerker, landbouwer (volgt 2/2)
 x Joanna DE BAU, xx Barbara BUELENS
- (6) Anna Maria (*10.5.1770, + 29.10.1843) x Cornelis SELLESLAGH (Meise)
- (7) Angelus (*12.8.1775, + 10.10.1794) ongehuwd, overleden op 19-jarige leeftijd.

2/1 Cornelius DE GREEF (*19.9.1755) x Joanna Catherina VAN MESSEM

Hij werd opgeleid in de stiel van zijn vader en werd smid. Ze woonden op de Dries. Of hij daar een zelfstandige smederij heeft uitgebaat is twijfelachtig, waarschijnlijk was hij smidshelper.

" Den ondergeschreven be-
kent ontvangen te hebben
van peliespus de Backer,
de somme van aech guldens
en aech stuyvers voor sijne
wercken dato augustus
1776,
actum hombeek braebant

(getekend) Cornelius De Greef

Hij was 21 jaar toen hij de wedu-
we van smid De Kempeneer
ging helpen, na het overlijden
van haar man.

Hun kinderen waren :

- (1) Jan Jozef (*13.10.1793, + 22.4.1843) x Maria Theresia MEULEMANS (*) (volgt 3/1)
- (2) Joanna Catherina (*24.4.1796) x (22.6.1821) Jan Corneel BAUTENS (*Zemst)

Ze bezaten een huis op den Dries (Humbeekbaan) (kadaster B 372) 4,40 are groot.

3/1 Jan Jozef DE GREEF (*13.10.1793, + 22.4.1843)
x Maria Francisca MEULEMANS (*)

Hij was conscrit onder Napoleon (nr. 1449) en diende als zeeman bij de 83e équipage de haut bord. Dit was een marinekorps dat de bemanning leverde voor één slagschip of voor twee fregatten. Een slagschip (vaisseau) was een oorlogsbodem met minstens twee dekken en een bewapening van meer dan 60 kanonnen. Een fregat was een oorlogsbodem bewapend met minstens twintig en hoogstens zestig kanonnen. (cfr. Eugene De Lelys : Soldaten onder Napoleon)
 Hij heeft 1 1/2 jaar gediend en is na het sluiten van de vrede in 1814 naar Hombeek teruggekeerd. Op zijn persoonlijke fiche stond als beroep : hoefsmid.

Het echtpaar had 4 kinderen :

- (1) Gaspar Bernard (*22.5.1823, + 27.9.1885) (volgt 4/1)
 x (30.6.1851) Maria Francisca VERMOST (*8.2.1822)
- (2) Joanna Catherina (*12.6.1825)
 x (11.5.1847) Jacob BUELENS (*Zemst 13.2.1812),
 zoon van Peter Jan (+1840) en van Elisabeth MEYSMANS
 Deze periode werd gekenmerkt door grote armoede. In een verbaal van januari 1851 werd Joanna Catherina door de veldwachter ervan beschuldigd rapen ontvreemd te hebben op het veld van Jan Gooskens.
- (3) Peter Antoon (*23.5.1829, + 16.1.1892) (volgt 4/2)
 x (1854) Joanna Maria SPOELDERS, weduwe DE ROECK
 xx (19.11.1886) Philomeen HIECKELEERS (*Leest 28.2.1855)
- (4) Jan Bt. (*25.2.1832)

4/1 Gaspar Bernard DE GREEF (°22.5.1823, + 27.9.1885)
x (30.6.1851) Maria Francisca VERMOST (°8.2.1822)
 dochter van Jacob en Maria VAN DER GUCHT

Ze gingen wonen in de Boterstraat (D 6a), in de ouderlijke woning van zijn vrouw Francisca VERMOST. Deze woning, gebouwd op jaarschaal, werd hen uit erfenis toegewezen in augustus 1860 (noot De Keersmaecker, Mechelen) :

Philip VERMOST, dienstbode te Zemst, Jan VERMOST, dienstbode te Hombeek, en Pauline VERMOST gehuwd met Jozef GEIVAERTS, landbouwers te Hombeek, verkopen aan Bernardus DE GREEF gehuwd met Francisca VERMOST, landbouwers te Hombeek, 3/4 van het huis, op grond van de heer VAN MEERBEECK te Mechelen, 5 are 50 ca. groot, voor 75 franken.

Ze hadden drie kinderen :

- (1) Maria Virginie (°15.2.1856, + 22.5.1892), dagloonster
 x (13.10.1879) Emile VAN DER HAEGEN (°Brussel 1.3.1852), dagloner in het Arsenaal, bijgenaamd "den ijzere".
 Ze hadden 5 kinderen, van wie er 3 bij de geboorte overleden: (1) Alfons (°16.12.1880), bijgenaamd "den Do", vele jaren muzikchef van de Koninklijke Harmonie Sint Martinus, (2) Peter Jan (1882-1882), (3) Catherina (1884-1884), (4) Jan Bt. (1885-1885), (5) Eugene Louis Ant. (1886), (6) Maria Theresia (°9.9.1888).
- (2) Peter Jan (°23.8.1859)
- (3) Jan Bt. (°16.6.1863, + 5.11.1867) (naar Mechelen 11.2.1883)

4/2 Peter Antoon DE GREEF (°23.5.1829, + 16.1.1892)
x (1854) Joanna Maria SPOELDERS (°1807-1886), weduwe DE ROECK
xx (19.11.1886) Philomeen HEICKELEERS (°Leest 28.2.1855)

Peter huwde de 22 jaar oudere weduwe Jan Bt. DE ROECK-SPOELDERS, die vooraan in de Kattestraat woonde, in het ouderlijk huis van haar overleden man. Bij haar huwelijk in 1854 werd het verkocht. Ze had van de vier kinderen uit haar eerste huwelijk slechts één kind over gehouden, Catherina, die met haar man Peter DE MEYER naar Heffen was gaan wonen.

In 1886 stierf zijn vrouw op bijna 80-jarige ouderdom, en de 57-jarige Peter Antoon ging een nieuw huwelijk aan, ditmaal met de 26 jaar jongere Philomeen Heickeleers van Leest. Het was echter van korte duur. Zes jaar later stierf hij.

Had Peter DE GREEF een zoon uit zijn eerste huwelijk ? :

- (?) Frans Edmond (°Weerde 3.8.1862) x (6.12.1888) Joanna HEICKELEERS (°Leest 4.10.1861)

Uit het tweede huwelijk zijn twee kinderen geboren:

- (1) Edmond (°21.12.1887)
 x (°4.10.1913) Maria Victoria VAN CROMBRUGGEN, dochter van Felix en Victoria VERBIST,
- (2) Clementina (°13.6.1890) x Hendrik SANDERS (°Mech.2.9.1889), zoon van Jan en Maria LUYTEN,

De weduwe Philomeen HICKELEERS hertrouwde met Jan Bt. PEPERMANS. Haar tweede huwelijk was nog kortstondiger. De man overleed enkele maanden na de geboorte van hun zoon Jan Jozef PEPERMANS (°1893). De weduwe ging met de drie kinderen naar Mechelen wonen. (zie ook Hoembekania 2, blz 171)

2/2 Jan Jozef DE GREEF (°22.8.1767, +3.10.1842)

x (28.7.1795) Joanna DE BAU (°Humbeek, + 25.6.1808),

xx Barbara BUELENS (°Zemst 1778, + 25.11.1855),

dochter van, Guiliam en Anna Maria VERVAECK

Hij volgde zijn vader niet op als smid maar werd landbouwer. Het echtpaar bleef wonen in het ouderlijk huis in de Boterstraat.

Op 25.4.1795 gaan de zes kinderen van Geeraert De Greef (+) en Joanna Boets uit onverdeeldheid. Het ouderlijk huis, gebouwd op de grond in 1757 gekocht, werd aan Jan Jozef geschonken. De akte stipuleert verder nog :

" Hij sal te synen huyse syne moeder moeten onderhouden van eet ende dranck, mitsgaeders aen heur te geven behoorlijke logement, dit haar leven gedurende.

Soo nogians dat ingevalle heur eenige ziekte overquame, de onkosten van docter, apoteker ende chirurgijn, mitsgaders hetgene sij voorders zoude noodig hebben, alsoock, comende te overlijden, de costen van begraefenisse ende uytvaert, sullen zijn ten laste ende costen voor de voorseyde Joanna Boets.

Verder is alsnog geconditioneert dat J.J.De Greef, naer de doodt van syne moeder, sal mogen geeven ende betaelen eene somme van 1.100 guldens courant geldt om soo door hem aen de broeders en zusters in equale delen verdeelt te worden, uyt welcke somme denselven J.J.De Greef ieder zijn paert en deel sal moeten voldoen binnen de zes maenden naer het afsterven van moeder, synde verders nog geconditioneert dat, mochte het gebeuren dat Joanna Boets, om questiën ofte geschillen die tussen haer en haeren sone zouden comen, gemoveert zoude worden niet te blijven woonen, dan zal haeren sone indiengevalle aen haar jaerlijks, haar leven gedurende, moeten geven ende betaelen eene somme van 28 guldens courant geldt, om door haar verteert te woren daer en alsoo het haer goeddunken ende believen sal. .../... " (nots. Vinck, Mechelen)

Dit ist hand + merq van Joanna Boets
cor: 22.8.92
P. J. De Greef

Dit ist hand + merq van Joanna Cath. De Greeff
Pomboldt geor: 22.8.92
Joannes. Josephus de Greeff

Dit ist hand + merq van Anna Maria De Greeff

Dit ist hand + merq van Cornelis Selleslag

M. J. Vinck. Not.

Deze akte werd door ieder ondertekend. Moeder en de twee dochters tekenen met een kruis (niet kunnende schrijven) enenals de schoonzoon, Cornelis Selleslag

Waarschijnlijk hebben de troebelen tijdens de Franse overheersing deze familie zeer sterk aangegrepen. De jongste broer van Jan Jozef stierf in 1794. Vele gezinnen verzuimden hun kinderen wettelijk te laten registreren, zoals door de Fransen werd voorgeschreven. Ook Jan Jozef zelf gaf drie van zijn kinderen, die geboren waren na de wet op verplichte registratie, niet aan. Zo werden Jan Bt., Cornelius en Maria Elisabeth wel (clandestien) ingeschreven in het kerkelijk doopboek, doch niet geregistreerd op de Burgerlijke Stand. Op 18.4.1829 moesten de rechten van deze kinderen nog gevrijwaard worden door legalisatie op de rechtbank van eerste aanleg. In het vonnis werd vermeld dat *"den mislag gebeurde door redenen van de tijdsomstandigheden en deze kinderen daardoor op geene registers van geboorte van de burgerlijke stand waren ingeschreven"* !

Er werden in dit gezin 8 kinderen geboren, van wie 6 uit het eerste huwelijk.

kinderen ex 1

- (1) Elisabeth (*22.5.1796) x (23.1.1823) Jan Bt. JACOBS (*Zemst)
- (2) Jan Bt. (*6.11.1797), landbouwer
- (3) Cornelius (*30.8.1799) x Clara DE WIT, landbouwer (volgt 3/2)
- (4) Maria Elisabeth (*25.11.1801) x (30.7.1835) Guiliam VAN DEN EYNDE (*Zemst 24.2.1795)
- (5) Philip (*20.12.1803)
- (6) Hendrik (*10.2.1806)

kinderen ex 2

- (7) Jan Jozef (*8.11.1810, + 10.4.1881) (volgt 3/3)
x (11.6.1843) Joanna Maria VAN WINGHE (*17.2.1820, +1899)
- (8) Joanna Catherina (*21.9.1812) x (21.6.1843) Jan Bt. VERBERKT (*Epegem 29.10.1812)

3/2 Cornelius DE GREEF (*30.8.1799)

x (30.4.1829) Clara DE WIT

landbouwer. Te Hombeek werd één kind uit dit huwelijk geregistreerd :

- (1) Jan Bt. (*4.5.1830)

3/3 Jan Jozef DE GREEF (*8.11.1810, + 10.4.1881)

x (11.6.1843) Joanna Maria VAN WINGHE (*17.2.1821 +1899)

dochter van Frans en Elisabeth VAN DER MEEREN

Landbouwer. Als jongste zoon blijft hij op de boerderij van zijn ouders in de Boterstraat, samen met de moeder die in 1842 weduwe geworden was. (BV 1891 = Humbeekbaan 2). Ze hadden 7 kinderen. Vijf groeiden op ; drie dochters, die Hombeek verlieten en twee zonen.

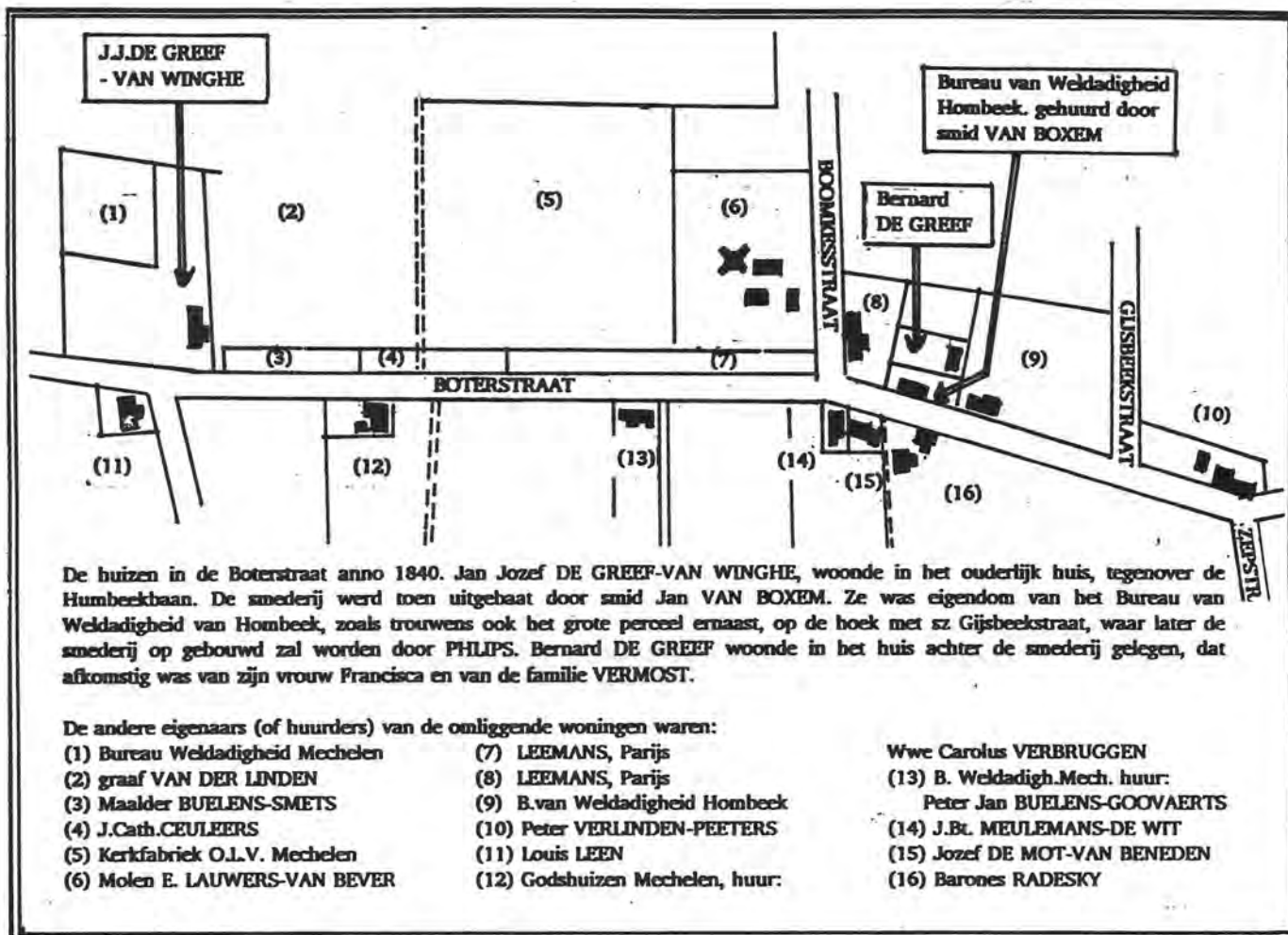
Zij zullen de stam in Hombeek verder zetten :

Karel Louis (tak van de Kattestraat) en

Karel Edward (tak van de Boterstraat).

Hun kinderen waren :

- (1) Jan Frans (*26.6.1844, + 9.2.1849)
- (2) Jan Bt. (*7.8.1847, + 27.8.1847)
- (3) Maria Elisabeth (*28.7.1848) x (6.6.1871) Hendrik MEU(Y)LDERMANS (*Laar 17.9.1843)
Ze woonden op de Humbeekse baan 6. Het gezin telde 6 kinderen : (1) Frans Alfons (1872),
(2) M.Rosalie (1874), (3) Jan Isidoor (1876), (4) M.Anna (1879), (5) Karel Edward (1881),
(6) M.Hendrika (1884)
- (4) Catherina Melanie (*7.6.1851) x (22.4.1873) VAN HAESSENDONCK (*Zemst 4.5.1850)
- (5) Karel Louis (*17.8.1854, + 31.8.1898) (volgt 4/3)
x (9.9.1885) Sophie DE WIT (*12.3.1858, + 4.1.1933)
- (6) Karel Edouard (*23.7.1857, + 1.9.1939) (volgt 4/4)
x (23.10.1899) Rosalie LAUWERS (*Laar 1867-1842)
- (7) Maria Josepha (*16.10.1860) Ze ging in 1890 naar Vosselaar.

4/3 Karel Louis DE GREEF (°17.8.1854, + 31.8.1898)

x (9.9.1885) Sophie DE WIT (°12.3.1858, + 4.1.1933)

dochter van Jan Isidoor DE WIT, bijgenaamd "Door de Wittes", en van Joanna Maria VAN CAMP. Moeder Joanna Maria VAN CAMP (°1811-1885) was weduwe van J.B. VEKEMANS (+1856) en hertrouwd met Jan Isidoor DE WIT (1822-1895) van Leest. Ze was 46 jaar toen haar dochter uit het tweede huwelijk geboren werd.

Door zijn huwelijk met Sophie ging hij in de Kattestraat wonen. Zo ontstond de tak De Greef van de Kattestraat. Hij is er blijven boeren in het ouderlijk huis van zijn vrouw.

Dit gezin telde acht kinderen :

- (1) Isidoor (°4.6.1886, +10.5.1933)
x (1912) Louisa GOOVAERTS (volgt 5/1)
- (2) Maria Antonia (°1887-1889)
- (3) Jan Frans (°1889-1889)
- (4) Jules (°1890-1972) (volgt 5/2)
x (23.9.1824) Margriet PLASQUI,
dochter van de koster van Hombeek
- (5) Theophiel (°1892-1959) ongehuwd
- (6) Maria (°1894-1974)
x Petrus LAMBRECHTS, Kattestraat
- (7) Rosalie (°1896-1970) x (1923) Victor BOEY
Kinderen: (1) Maria (+1969), (2) Isidoor, (3) Frans
- (8) August (°1899-1965) x (1945) Martine VAN ROY (1907-1970)

Rosalie DE GREEF Victor BOEY

(volgt 5/3)

5/1 Isidoor DE GREEF (*4.6.1886, +10.5.1933)

x (26.6.1912) Louisa GOOVAERTS (*15.12.1886, +21.7.1963)

Vader Door DE GREEF met echtgenote Louisa GOOVAERTS en zoontje Gust

dochter van Jaak Emmanuël en Maria Theresia REYDAMS

Hij was landbouwer en ook melkboer, eerst te Antwerpen, later te Mechelen. De veestapel telde een 6 tal runderen. Na 1972 werd overgeschakeld op uitsluitend teelt van graan en groenten.

Uit dit gezin sproten acht kinderen :

- (1) Maria (*1913)
x (1944) Louis BUELENS
Kinderen; (1) José, (2) Herman,
(3) Luc.
- (2) Jules (*1914-1984) priester
- (3) Louis (*1915-1918)
- (4) Rosalie (*1917-1918)
- (5) August (*1918)
x (1959) Henriette PEPEMANS

(6) Theophiel (*1922) x (1948) Yvonne PUT, vele jaren bieruitvoerder bij De Bondt.

Ze hebben drie dochters : (1) Greta, (2) Godelieve, (3) Agnes.

(7) Paula (1923-1982) x (1955) Jan BUELENS, landbouwer, Oude Bankstraat

Kinderen : (1) José, (2) Alice, (3) Freddy, (4) Mia, (5) Vera.

(8) Jan (*1927) x (1955) Maria POTUMS, bediende bij de Spaarkas

Kinderen : (1) Ingrid, (2) Wilfried, (3) Christiane

Moeder
Louisa GOOVAERTS
met schoondochter
Yvonne PUT en
met kleindochter
Ingrid DE GREEF

Gust DE GREEF
als ruiter
op het
kloekke paard,
bij een ommegang
van de processie
in HOMBEEK

5/2 Jules DE GREEF (*1890-1972)

x (23.9.1824) Margriet PLASQUI,

dochter van de koster van Hombeek

Bediende. Ze woonden in de Diepestraat naast het huis van de koster.

(1) Lea (+1956)

(2) Hilda (*)

5/3 August DE GREEF (°1899-1965) x (1945) Martine VAN ROY (1907-1970)

Landbouwer. Ze bleven wonen in het ouderlijk huis in de Kattestraat.

(1) Maria (°) x O Francois BECQUAERT, Battel

(2) Jan (°) x O Rita DE BRANDT, Steenhuffel

Een priesterwijding van een dorpsgenoot en de eremis die erop volgde in de parochiekerk waren in die jaren uitzonderlijke vieringen.

Priester Jules DE GREEF bij het verlaten van de kerk, de zegen gevend aan de talrijke aanwezigen en op weg naar het feest thuis in de Kattestraat.

Zijn broers Gust en Fil, zijn zuster Maria en ook moeder delen in de eer bij de terugweg.
(foto genomen aan de oude herberg, 't Bergsken)

4/4 Karel Edouard DE GREEF (°23.7.1857, + 1.9.1938)
x (Laar 23.10.1889) Rosalie LAUWERS (°Laar 28.5.1867, 14.3.1942)
 dochter van Laurent Desiré en Joanna Monica VAN DEN BRANDE

Hij was landbouwer en deed ook een tijd aan paardenkweek. Ze bleven wonen in het ouderlijk huis in de Boterstraat 24. Dit huis, wat achterin gelegen, werd afgebroken in 1912. Enkel het oude karhuis bleef bewaard. Een nieuwbouw werd toen opgericht tegen de steenweg.

Het gezin DE GREEF. Staande (l->r) : Isidoor, Fons, Louis, Jan, Desiré (toen soldaat, doch bijgevoegd op de foto), Cécile, Maria en Net. Zittend (l->r) : vader Edward, Leon, moeder Rosalie LAUWERS, Jozef BEULLENS en dochter Melanie.

Ze hadden 10 kinderen ;

(1) Desiré (°1890, Mortsel 1928) ongehuwd

Desiré was soldaat in de oorlog van 1914-1918. De trein bevolkt met Belgische soldaten werd door de Duitsers in een hinderlaag gelokt. Een seinwachter, bedreigd door de bajonet van een Duitse patrouille, gaf een verkeerde richting aan en de trein reed regelrecht in het gebied door de Duitsers bezet. Het vuur werd geopend en vele Belgische soldaten sneuvelden hier door deze valstrik. Voor Desiré was dit voorval de oorzaak van geheugenverlies. Hij werd na de oorlog in Mortsel verpleegd, waar hij in 1928 overleed.

(2) Antoinette (°1891, +Zemst 1965) x (20.4.1921) Frans BEULLENS.

kinderen : (1) Jozef, (2) Maria, (3) Edward.

(3) Melanie (°1893-1970)

x (17.10.1923) Alfons BEULLENS (°Z.28.6.1896), zoon van Henri en Coleta VAN CAMP

Melanie kwam uit de kerk te Zemst waar een gedachtenismis voor haar man opgedragen was. Ze werd bij het oversteken van de baan gegrepen door een vrachtauto met opligger en is aan de gevolgen van dit ongeluk overleden.

(4) Jan (°1894-1943) x Francisca DE MOEI

(volgt 5/4)

(5) Louis (°1898-1989) x Jeanette MEYSMANS, landbouwer in de Boomkesstraat.

(volgt 5/5)

(6) Cecile (°1901, +St.Niklaas 1924)

(7) Maria Sophia (°1902-1975) x Peter August VAN THIENEN (°Humbeek 1898)

Dochters (1) Jeanne (°1939) x Jan LAVERS (°Merchtem 1934)

(2) Maria Ludovica x VERBRUGGEN.

(8) Alfons (°1903-1980), landbouwer in de Bosstraat

(volgt 5/6)

x Maria Louisa VERBERGT

(9) Isidoor (°1906, + Leest 1971) x Ludovica SOMERS

Isidoor viel in 1971 van een ladder en overleed dadelijk.

(10) Leon (°1911-1990) x Louisa DIDDENS (°Leest 1910-1986)

(volgt 5/7)

Leon deed een val met de fiets. Men stelde een hartinfarkt vast, waaraan hij is overleden.

Antoinette DE GREEF Frans BEULLENS

Melenie DE GREEF en Fons BEULLENS

Isidoor DE GREEF en Louisa SOMERS

Leon DE GREEF en Louisa DIDDENS

5/4 Jan DE GREEF (°1894-1943) x Francisca DE MOEI

Landbouwer

(1) Edward x Francisca DE RAEDEMAECER

kinderen : (1) Francois (°22.3.1945), (2) Rosa (°25.3.1946), (3) Jacqueline (°29.6.1950),
(4) Jannine (°21.8.1951), (5) Jozef (°22.10.1952), (6) Alfonsine (°21.12.1953)

(2) Jeanette x Frans SELLESLAGH, xx Hendrik BUELLENS.

Kinderen : (1) Francine, (2) Lisette, (3) Jacqueline

5/5 Louis DE GREEF (°1898-1989) x Jeanette MEYSMANS (1902-1982)

Celina en Marcella DE GREEF bij het melken.

Ze vestigden zich in de Boomkesstraat. In 1927 kochten ze de schuur en het karhuis van Miel Nagels en bouwden er een nieuwe woning op met stal.

Louis reed met zijn schoonbroer, later met zijn broer Leon, melk tot 1942 (zie vorige bijdrage). Nadien bleef hij enkel boeren, hield melkvee en teelde groenten. Hij was bestuurder van de paatselijke Boerengilde.

Ze hebben twee dochters :

(1) Celina (°19.4.1928)

x Robert MOONS (°Humbeek), Landbouwer. Ze bleven wonen in de ouderlijke woning.

(2) Marcella (°24.2.1931)

x Maurice EMMERECHTS, (°Leest)
beenhouwer te Zemst

5/6 Alfons DE GREEF (°1903-1980) x Maria Louisa VERBERGT (1905-1972)

Ze woonden in de Bosstraat n°20. Alfons was boer maar vooral ook melkventer tot 1940. Hij bouwde de boerderij uit. Hun kinderen :

(1) Oscar (°21.11.1930, + 1988)

Landbouwer in de Bosstraat. Hij nam in 1961 het bedrijf van zijn ouders over en bouwde het op tot een modens melkveebedrijf. Hij verongelukte bij een val.

(2) Reinilda (°) x René VAN DEN BERGH (Tisselt)

Reinilda DE GREEF

Oscar DE GREEF met klasgenoten Frans DE BORGER en BUELENS

5/7 Leon DE GREEF (°17.11.1911, + 18.7.1990)

x (Leest) Louisa DIDDENS (°Leest 11.2.1910, +Mech.8.4.1986)

dochter van Peter Jan en M.Coleta VAN DEN HEUVEL

Landbouwer. Hij bouwde in 1938 een huis op de Humbeekbaan. Tot 1942 reed hij met zijn broer Louis met melk. Hij was veehouder maar schakelde over naar groententeelt, vooral bloemkolen, spruiten en witloof.

Uit het gezin sproten 4 kinderen :

(1) Edward (°1939) ongehuwd

(2) Jan (°1942) x Agnes TIMMERMANS, onderwijzer aan de stedelijke basisschool te Hombeek.

Kinderen: (1) Bart (°24.6.1970), (2) Patrick (°4.6.1975), (3) Gert (°16.6.1978).

(3) Alfons (°1943) x Rosa MESKENS, zoon : Alain (°13.9.1970),
installateur van centrale verwarming.

(4) Melanie (°1946) x Francois VAN HECKE, wonen te Mechelen.

Dochter : Sandra

De drie zonen van Jan DE GREEF-TIMMERMANS
Bart, Patrick en Gert

Zo werd Gerard DE GREEF de Hombeekse stichter van een bloeiend geslacht, dat nu nog minstens 5 beloftevolle naamdragers heeft. Zo waren er zeven generaties of 264 jaar nodig om nog eens een naamgenoot te hebben van de stamvader Gerard (1714). Is het toeval of niet, maar de jongste spruit uit deze stam heet Gert (1978) ?

DE GREEF in Hombeek of van Geraard tot Gert !

18. VAN BEGANKENISSEN EN BEEWEGEN

(deel 2)

Angèle SELLESLAGH

MARIAVERERING

Waar men gaat langs Vlaamse wegen,
oude hoeve huis of tronk,
komt men U Maria tegen,
staat uw beeltenis te pronk.

De Mariadevotie staat in Vlaanderen aan de top. De bedevaartplaatsen Scherpenheuvel, Hanswijk, Oostakker en Halle worden druk bezocht. Ook het Waalse dorpje Beauraing en meest van al Lourdes in Zuid-Frankrijk zijn overbekend. Het dichtst bij ons is Hanswijk het bekendste oord van Mariaverering.

O.L.VROUW VAN HANSWIJK

De legende verhaalt dat het beeld van O.L.Vrouw op een schip stond dat de Dijle afvoer. Het is een quasi gelijkaardige legende als deze van O.L.Vrouw van het Hammeke, die een schipper redde die de Zenne afvoer. Het schip kon niet meer verder tot er beloofd werd er een kapel te bouwen. Dat zou in Hanswijk gebeurd zijn in het jaar 988. Deze eerste kapel lag buiten de stadsmuren, tegen Muizen. In de 13e eeuw, tijdens een pestepidemie in onze streken, was er een grote devotie tot O.L.Vrouw van Hanswijk, Muizen. De overlevering verhaalt dat de Mechelaars de stadspoorten sloten uit vrees voor de ziekte, maar dat ze vanzelf opengingen bij het zingen van Marialiederen. De pest hield op. Uit dankbaarheid werd een jaarlijkse processie georganiseerd. Op het einde van de 14e eeuw werd een eerste kerk gebouwd die echter in 1578 door de Spanjaarden verwoest werd. Het Mariabeeld werd ondergebracht in de kelder van de Hanswijkpoort, waar het verborgen bleef tot 1585. Er werd eerst een houten kapel opgericht, daarna in 1647 een nieuwe stenen kapel als bidplaats. In 1663 werd door Lucas Faid'Herbe de huidige mooie barokkerk gebouwd. In 1678 werd de kerk voor het publiek opengesteld.

Weer kwamen onheilswolken aandrijven. Door de Oostenrijkse keizer Jozef II werd het klooster der dalscholieren, die de parochie reeds

eeuwen bestuurden, opgeheven. Al wat zich in het klooster en in de kerk bevond, werd aangeslagen. Tijdens de Franse overheersing, op 3 april 1799, kwam de kerk onder de hamer. Ze werd verkocht voor 302.000 pond. Bemiddelde personen uit de parochie kochten ze met de kerkmeubelen terug op. In 1803 werd de kerk terug opengesteld en het Mariabeeld, tot dan verstopt, kreeg zijn ereplaats terug. Er ontstond opnieuw een grote toeloop van bedevaarders die troost zochten voor hun nood en menselijke problemen.

Aan O.L.Vrouw van Hanswijk werden vele mirakelen toegeschreven. We vermelden er één dat in 1885 gebeurde met Theresia Goevaerts - Daems die in Hombeek geboren was :

(zie achteraan n.v.d.r. * (1) en * (2))

** Den 7 September 1879, heb ik een tweeling gehad. Twee maanden daarna heb ik fleuris gekregen. De ziekte is in mijn benen gezonken en zodanig dat ik maar met moeite mijn Pasen heb kunnen houden. Ik ben nochtans denzelfden dag naar de 11 uren Mis geweest.*

Doch sedert dan heb ik niet meer kunnen gaan. Ik had de allergrootste pijnen in mijn linkervoet, ik kon er niet meer op staan en om mij te verplaatsen en mijn huiswerk te doen moest ik met mijn linker knie op een stoel knielen. Zo, geknield, moest ik voortsukkelen. Dit heeft 4 jaar geduurd.

Mijnheer L. heeft mij verzorgd, doch zonder de minste baat. Hij heeft mij gezegd dat ik een beenziekte of beenbederving had, en dat het lang zou duren.

Mijnheer de dokter Van B. heeft hetzelfde verklaard en heeft mij geraden naar het gasthuis te gaan. Hij heeft 4 à 5 maanden lang mijn voet dagelijks met een bruine verf doen schilderen, en telkenmale die verf met bruine zeep doen afwassen. Daardoor heb ik de grootste pijnen uitgestaan. Het vel was door die bruine verf en die bruine zeep afgepikt. Dit is drie jaren geleden.

Mijnheer (een dokter van Gent, ik ken zijn naam niet) en zijn vrouw, die alle 14 dagen in de Drapstraat komen voor hun zieken, als ze mijn voet zagen, hebben gezegd dat geen dokter dien voet kon genezen. Zij zouden hem kunnen genezen. Ze zijn 8 maanden lang, alle 14 dagen, bij mij gekomen. Ze hebben op alle manieren beproefd. Ze hebben mijn voet gespalkt, en er veel echelen doen aanzetten, maar zonder baat. Dat heeft ons veel geld gekost en bijna geruïneerd. Eens keef Madame op haar man, en zegde hem dat hij den voet te sterk getrokken had, en hij nooit meer kon genezen, en, als hij die lids of pees bezijden den voet niet meer kon vastkrijgen, dat ik nooit meer zou kunnen gaan. De voet hing gans scheef.

Daarna heb ik een groen-dokter gehad, maar zonder baat. Na zijn 4e visiet, zegde hij dat mijn voet ongeneesbaar was. Eindelijk heeft dokter G. mij een heel jaar verzorgd. Hij verklaarde aanstonds dat ik de beenziekte had. Na zijn tweede visiet vroeg hij aan mijn man om den voet te mogen afzetten. Dit werd niet toegestaan. Hij spalkte dan mijn voet in een karton met stijfsel. Ik leed daaronder zo verschrikkelijk dat hij het karton heeft moeten afdoen. Mijn voet was er vreselijk door gewond geraakt. Hij heeft nochtans het karton er opnieuw aangedaan. Zo is mijn voet 10 maanden gespalkt gebleven. Ik heb al die tijd moeten zitten, tot nieuwjaar 1884. Alsdan heeft men het karton afgedaan. Mijn voet was als dood. Doch in de plaats van hem te laten afzetten gelijk dokter G. vroeg, heb ik gezegd dat ik mijn toevlucht ging nemen tot O.L.Vrouw van Hanswijk, gelijk het meisje van Bonheiden. Ik heb dan voor mij genomen van, als het Mei was, naar Hanswijk op krukken te springen. Den 16 of 17 Mei, ben ik

van huis gegaan tegen 3 uur 's morgens. Met de grootste moeite en de schrikkelijkste pijnen ben ik in Hanswijk geraakt na 4 uur. Ik ben driemaal op mijn knieën en met de hevigste pijn rond O.L.Vrouw gekropen. Ik hield mijn zieken voet vast in mijn rechterhand om rond te kunnen kruipen. Ik ben blijven bidden. De stoeltjesvrouw had medelijden met mij en zegde mij, omtrent 8 uur, dat ik een tas koffie moest gaan drinken. Ik heb het gedaan in een herberg over de kerk. Ik heb daar voor 5 centen pistolets geëten en een ei. Ik ben daarna nog eenige tijd in de kerk geweest en 't huis gekomen tegen 10.30 uur.

Vijf dagen daarna ben ik op mijn krukken naar Hanswijk gesprongen, en daar wederom op mijn knieën 3 maal rond O.L.Vrouw gekropen. Eer de maand mei uit was kon ik stillekens in huis op mijn voet gaan, zonder stoeltje, doch met me hier en daar vast te houden. Op Passiezondag, ben ik voor de eerste maal zonder kruk of stok naar Hanswijk gegaan. Ik heb daar O.L.Vrouw een zilveren voet geofferd voor mij, en een zilveren oog voor mijn kind, dat kwade ogen had. De krukken op dewelke ik eertijds naar Hanswijk was gesprongen, waren van mij niet, maar van een andere vrouw. Toen deze vernam dat ik genezen was, gaf ze me de toelating ze aan O.L.Vrouw van Hanswijk op te dragen. Ik had voor mij genomen geheel de maand Mei alle dagen naar Hanswijk te komen. Op de tweeden Sinksendag heb ik den gehelen Processieweg gevolgd en nu dit jaar kom ik alle dagen te 4 uur naar Hanswijk. Ik ben nu gans genezen en wordt niets meer gewaar.

Juni 1885

(getekend) Vr Goevaerts, Theresia Daems.

(getekend) Rum. Van Hammée, pastoor, J Sterkens en H. Segers, onderpastoors.

Ziehier de verklaring van mijnheer G. den geneesheer die de vrouw Goevaerts-Daems het laatst verzorgd heeft en haar voet wilde doen afzetten :

Ik verklaar

1° verzorgd te hebben, over omtrent 2 jaaren, gedurende verscheidene maanden, vrouw Goevaerts wonende nieuwe Capucienestraat, 67, welke reeds van te voren voor dezelfde kwaal was verzorgd geweest : bederf van benen van den voet (arthrite fongueuse des articulations torskélatariennes du pied) :

2° Dat die kwaal, op den graad dat de zieke ze vertoonde, zeer zelden geneest, en dat inderdaad de geneesmiddelen met zorg aan die vrouw toegepast, zonder enig uitwerksel waren gebleven;

3° Dat sedert een jaar, die vrouw volkomen is genezen, en regelmatig de zeer vermoeiende wer-

ken van haar huishouden, zonder nadelig gevolg verricht.

Mechelen, 16 juni 1885. (getekend) D.G.

De processie van Hanswijk gaat sedert eeuwen jaarlijks uit. Hieraan is ook een legende verbonden. Toen het eens onophoudend regende, besloot men de processie niet te laten doorgaan. Toen de koster 's anderendaags in de kerk kwam, was de mantel van O.L.Vrouw nat en beslikt. Blijkbaar was ze alleen door de stad geweest. Sedertdien werd de processie nooit meer afgelast.

n.v.d.r. * 1 :

De vermelde Theresia Daems, miraculeus genezen te Hanswijk, is werkelijk te Hombeek geboren. Voordat de Zenne verlegd werd stonden er voorbij de "kreubbe", op de plaats waar nu de Zennedijk is, nog twee huizen. In het dichtst tegen Mechelen gelegen huis woonde timmerman Jan Bt. Stevens - Moons, voorouders van alle Stevensen in Hombeek. In het tweede huis woonde de familie Brems. Deze verkochten het huis in 1852 aan de huurder Peter Daems.

Peter Daems was ook een schrijnwerker, te Mechelen geboren en gehuwd met Theresia Hofmans. Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwde hij te Hombeek met Elisabeth De Lauw, de dochter van de organist en koster Jan Jacob De Lauw.

Er waren zes kinderen, drie uit ieder huwelijk :

(1) Theresia DAEMS (*1843)

gehuwd met GOEVAERTS

Zij gaf het verhaal over haar genezing toegeschreven aan O.L.V. van Hanswijk.

(2) Catherina DAEMS (*1845)

(3) Clemens DAEMS (*1847)

(4) Jan Bt. DAEMS (*1856)

kopergietersgast, gehuwd met Joanna Catherina TEUGHEL

(5) Maria Hendrika DAEMS (*1860),

gehuwd met Philip TEUGHEL, bekend als "Fluppe Maat".

(6) Anna Maria DAEMS (*1862)

n.v.d.r. * 2

In de tweede helft van de negentiende eeuw was er een devotionele hoogbloei. Vrome gelovigen stortten zich op godvruchtige oefeningen en bedevaarten om bovennatuurlijke gunsten te bekomen vooral voor lichamelijk leed. De priesters en kloosterorden droegen sterk bij tot deze

massadevoties. Het was de periode dat Lourdes wereldbekendheid kreeg. Te Oostakker werd de Belgische Lourdes-grot opgericht. Er ging geen week voorbij of berichten van wonderbaarlijke genezingen kwamen ter perse. Er was zelfs een zeker concurrerend opbod tussen de verschillende bedevaartsoorden.

De politieke kaart van België was tweekleurig : rood, destijds de kleur van de katholieken, en blauw, de kleur van de liberalen. Het socialisme was stilaan in opmars. Rood en blauw hadden net een schooloorlog achter de rug. Het antiklerikalisme was de liberalen slecht bekomen en in 1880 behaalden de katholieken de volstrekte meerderheid. Politiek, kerk en godsdienst waren nauw verweven. Zo reageerden de liberalen, waaronder veel vrijdenkers, zeer sterk tegen al wat de succesvolle massamanifestaties van het vrome volk kon bevorderen ; de processies, de bedevaarten, de verschijningen, de genezingen.

Ook tegen de processie van Hanswijk en de miraculeuze genezingen aan O.L.Vrouw toegeschreven kwam reactie van de oppositionele liberalen. Dit lazten we in het katholieke weekblad van juni 1897 :

Mechelse geuzen

" De geuzenhaat tegen de gelovigen neemt maar toe. De tweede Sinterdag is de begankenisdag naar het wonderdadig beeld van O.L.Vrouw van Hanswijk. Met het eerste morgenlicht komen de bedevaarders al toe, en zij zijn talrijk. Dit blijft een steek in het hart der Mechelse godsdiensthaters. Wat deden deze eerloze kerels nu ?

Met de nacht staken zij stroobriefjes onder de deuren, en met den vroegen morgen stonden zij er nog uit te deelen, blaadjes vol schijnheilige spotternijen tegen de H.Maagd ;

" Nevens den steenweg liggen zooveel ellendigen. Wij, ongelovigen, vragen U, Lieve Vrouwe van Hanswijk, dat gij ze zoudt genezen. Antwoord ! Als gij niet antwoord met een mirakel, zullen wij U beschuldigen dat gij geene moeder zijt.... dat gij niet bestaat "

t' Tweede blaadje komt uit denzelfden galpot :

" Daar wordt veel geld geofferd in Hanswijk. Wat wordt ermee gedaan ? Worden daar oude of zieke mensen mee bijgestaan ? Geld voor de kassen van het bisdom ! enz. "

Met den tweeden Sinterdag is het ook in eene nabijliggende gemeente, te Muysen, kermis. Al het

lichte volk van de stad gaat daar henen. Er is daar volk dat ge over de koppen zouden kunnen gaan. Bedelaars en sukkelaars pikkelen ook daar naartoe, om van de feestvierende menigte eenen almoes te bekomen, wat te begrijpen is. Tussen die bedelaars zijn er nu ook mensen die bij een ongeluk eenen arm of een been kwijtgeraakt zijn. Welnu wat vragen die goddelozen van Mechelen?

" Gij Lieve Vrouwe van Hanswijk, toont vandaag dat gij bestaat, geef die bedelaars op de kermis van Muysen hunnen arm of been terug, en wij zullen in u gelooven ! "

Bespotters onzer hemelse Moeder, overweegt wat ge deedt., want wie weet wat Gods bliksem u bereidt, om uit uwen mond te breken wat hij uit den mond der Joden brak : de bekentenis uwer onmacht : Waarlijk is deze de Zoon Gods en Maria is Zijne Moeder ! "

Tegen deze blaadjes hebben de gegriefde kerken gereageerd. Ze probeerden de katholieke muziekanfares te sensibiliseren en riepen ze onmiddellijk op tot een betoging. Hetzelfde weekblad melde :

Weg met de godsdiensthaters
" Er bestaan in Mechelen eene mach van Katholieke maatschappijen, hoofdzakelijk voor doel hebbende, deze het vermaak, gene de politiek. Met de godsdienst schenen zij als maatschappij weinig uitstaans te hebben.

Goddank, er komt eene heele verandering in ; 't is eene echt christene herwording. Zoo ziet men de geburenkringen, die niets anders zijn dan verenigingen van kieswerkers, overal wedieveren om de processien op te luisteren, en meermalen reeds zag men die maatschappijen stoetsgewijze ter kerke gaan.

Er is meer nog.

Ge weet dat over eenigen tijd de goddelozen allerlei schimpschriften tegen O.L.Vrouw hebben rondgestrooid. De bond der Katholieke Maatschappijen heeft besloten op den dag van O.L.V. Hemelvaart eene openbare betooging te doen ter eere van de moeder Gods.

Al de katholieke maatschappijen zullen er aan deel nemen ; onder het bidden van den Rozenkrans zal men den weg opgaan, gelijk de bedevaarders doen op den tweeden Sinxendag. Zoo trappen de mannen van Mechelen alle menselijk opzicht met de voeten, vast besloten de aartsbischoppelijke stad niet onder het juk der vrijdenkers te laten zuchten !

Bravo, mannen ! Vooruit ! Weg de vrijdenkers ! Weg de goddelozen !

In Mechelen.
Tegen den 15 Augustus, feestdag van O.L.Vrouw Hemelvaart, stakten de katholieke maatschappijen der stad eene christene betooging in ter eere van de H. Moeder Gods om den sinned en de onoor te herstellen, die haar door de goddelozen werd aangedaan. Alwie eenig christen gevoel, eenige liefde voor die hemelsche Moeder bewaard heeft, moet daar aan meedoen. Niemand mag achteruit blijven. Altemaal mee.

het bericht in de Mechelse krant

Toch is de betoging niet doorgegaan. Blijkbaar had het Bisdom zich verzet " omdat die betoging op straat er misschien een weinig politiek zou uitzien. Overigens welke ook de redenen mogen zijn waarom onze geestelijke overheid deze betoging verbiedt, hoeven wij niet te onderzoeken."

Er werd als alternatief voorgesteld die dag als eerherstel massaal " tot de H.H. Sacramenten te naderen " en de Mariabeelden op straat te versieren.

O.L.VROUW VAN SCHERPENHEUVEL

Het miraculeus beeld kende reeds van in de 14e eeuw een verering. Scherpenheuvel als stad heeft zijn opbouw en bloei te danken aan de grote devotie van onze aartshertogen Albrecht en Isabella voor O.L.Vrouw van Scherpenheuvel. Ze lieten door Wenceslas Cobergher de basiliek bouwen. Het blijft nog steeds een druk bezocht bedevaartsoord, door jong en oud, van ver en van nabij. Ze komen er te voet, per fiets, met de trein, met de bus of met de auto. Zoals op elk bedevaartsoord kan rond de kerk de beeweg gedaan worden. De kruisweg wordt meestal in groep gedaan door de bedevaarders die er te voet of met de bus aankomen. Rond de basiliek hebben steeds talrijke kraampjes gestaan met souvenirs; paternosters, schapulieren, medailles, sleutelhangers, beelden, vlaggetjes enz. We waren in onze jeugd overgelukkig met een Lieve Vrouwke in een glazen bol, in dwarrelende sneeuwvlokjes als men ermee draaide. De souvenirkraampjes zijn verdwijnend, de paternosters en andere symbolen eveneens. Een heiligenbeeld past niet meer in het interieur van de jongeren. Het bedevaartseizoen in Scherpenheuvel sluit af met de kaarskensprocessie op 1 november.

O.L.VROUW VAN HALLE

Ook Halle was voor onze ouders een bekend bedevaartsoord. De St. Martinusbasiliek dateert uit de 14e eeuw. Merkwaardig is het beeld van de zwarte Lieve Vrouw. Volgens de legende ving Maria de projectielen, waarmee de aanvallers de stad bestookten, op in haar mantel. Het beeld zag zwart van het kruit. Het kaarsenroet maakt ook wel zwart of ook de chemische inwerking van de zilverlaag die ooit het beeld bekleedde. De begankenis naar Halle trekt nog steeds veel volk, vooral in mei, maar ook tijdens de mooie nazomerdagen.

O.L.VROUW VAN OOSTAKKER

Ook het Vlaamse Lourdes genoemd omdat het O.L.Vrouwbeeld van Lourdes er vereerd wordt. Het werd gekroond op 5.8.1888. Ook hier is de meimaand de topmaand voor bedevaarders uit heel het Vlaamse land die er komen bidden of ook een of andere gunst komen afsmecken.

ALLERLEI

Te Weerde kon men nog de heilige Antonius vereren, de patroon van de verloren voorwerpen. In elke huiskamer stond er vroeger zo een Toontje op de schouw. Als iets niet teruggevonden werd deed men vlug een beroep op "Toontje" met één of meer Wees-gegroetjes. Dikwijls hielp het nog ook !

Tegen hagel en onweer ging men naar Londerzeel. Sint-Christoffel werd er vereerd als patroon van de landbouwers en reizigers.

Ook de kapel te Londerzeel-Berg kende haar begankenis, met de godsdienstige en profane evenementen eraan verbonden als het "posjoenkelen", de veldkruisweg, de kermis en de paardenrennen.

Dat is maar een kleine greep uit de vele bedevaartplaatsen waarnaar onze ouders en voorouders gingen om hulp te vragen voor menselijk leed. Na de oorlog verscheen de penicilline en de andere antibiotica. De moderne geneesmiddelen hielpen de geneeskunde sterk vooruit, en drongen de hoop via bovennatuurlijke hulp sterk achteruit. Stilaan ging het geloof in het wonder verloren.

Gebed om een verloren zaak weer te vinden.

Machtige voorspreker, H. Antonius, die om den Hemel te winnen de wereld versmaad hebt en het bijzonder voorrecht van God ontvingt om verloren of gestolen goederen terug te bezorgen, bid voor mij, opdat ik hetgeen ik verloren heb (of wat mij misschien ongestolen is) tot lof van uw naam en tot meerdere eer en glorie van de goddelijke Majesteit, moge terug bekomen. Gedenk, dat Gij reeds sedert eeuwen met betrouwen wordt aanroepen als de bijzondere Patroon om verloren zaken terug te vinden; toon mij thans uw veelvermogenende voorspraak. Bid ook vooral, dat ik nooit meer het grootste goed van mijn ziel, te weten de heiligmakende genade, verlieze, en bijzonder sta mij bij in het uur van den dood, opdat mijn ziel niet verloren ga. AMEN.

Gebed tot dankzegging na bekomen weldaden.

Toen ik in droefheid was, heb ik tot den Heer geroepen en Hij heeft mij verhoord, omdat Gij, Trooster van de bedroefden, Heiligen Antonius, bij Hem voor mij gebeden hebt. Nu erken en belijd ik, dat niemand uw voorspraak tevergeefs inroept. Minnelijke Heilige, hoe liefdevol hebt Gij mij getroost, daar ik door uw hulp verkregen heb, hetgeen ik van den Hemel afsmeepte. Van ganser harte zeg ik u dank voor uw goedheid en uit dankbaarheid wijd ik mij geheel aan u toe; gewaardig u mij onder uw beschermelingen aan te nemen en leer mij steeds den allerheiligsten Wil van God volbrengen.

Toch zijn er nog gevallen waarvan men zegt : " Nood zoekt troost !" Zo vertelde iemand me nog onlangs dat ze bij drie huidspecialisten geweest was en maar pillen geslikt had, en zalfjes gestreken zonder enig resultaat. Nu ging ze beewegen naar Sint-Katrien in Mechelen want, zei ze : " Baat het niet, het schaadt toch niet ! "

Zo zien we dat de voorouderlijke godsvrucht en heiligenverering nog niet volledig is verloren gegaan.

geraadpleegde bronnen :

Volkskundig kalender van het Vlaamse land.
Eigen Aard, K.C.Peeters
Leest geweest
Heffen mijn dorp
Zemst
Hanswijk-Jubelfeesten
Bidprentjesverzameling Bertha De Neys

19. Uit den tijd van de Petroleumverlichting

Emiel Bertens (dagboek)

Ward De Kempeneer

Gerarda Mariën

Angèle Selleslagh

Elektrische energie en al de huishoudelijke toepassingen ervan zijn zo inherent aan elke woning verbonden dat niemand er nog bij stilstaat dat een goede vijftig jaar geleden nog petroleumlampen gebruikt werden in sommige huizen van de gemeente. We drukken op een knop en genieten van licht, muziek, beeld. Er wordt verwarmd, gekoeld, verlucht. Spijzen worden bereid, gekoeld of onderkoeld en bewaard door die magische stroom die in alle huiskamers ongezien wordt geleid. En toch herinneren de ouderen zich nog de romantiek van de petroleumlamp. Misschien ligt hier of daar op zolder nog een oude lamp of werd ze intussen weer met koperpoets bewerkt en prijkt ze als voorouderlijk aandenken op de commode als familie-antiek.

Het zal in Hombeek niet veel anders dan in de andere gemeenten geweest zijn, van de oliepit naar de petroleumlamp, de gasverlichting (carbuur) naar elektriciteit en laatst ook gasleiding als alternatieve energiebron.

We hebben gelukkig al enkele herinneringen kunnen noteren. We geven ze u, na een korte inleiding. Ze behandelen de petroleumverlich-

ting en de petroleumventer en zijn van de hand van meester Bertens (uit het dagboek) van Gerarda Mariën (losse notities) en van Angèle Selleslagh.

De verlichting in de huizen gebeurde eertijds met kaarsen of olielampen. In Hombeek werd lijnzaad tot olie vermalen in twee molens : die van SLACHMUYLDERS op de Mechelse weg (de Kreubbe) en die van CAUWENBERGH aan de kerk (hoeve Wolput of hoeve Doms). Midden 1800 werden de eerste petroleumlampen in gebruik genomen, doch een doorbraak van deze verlichtingsbron kwam er pas na 1870, nadat de exploitatie van de Amerikaanse petroleumbronnen op volle toeren ging draaien. Het gebruik van petroleumlampen bracht een ommekeer teweeg in het verlichtingsprobleem. De nieuwe lichtbron veroorzaakte werkelijk opschudding. Aanvankelijk was men zelfs wantrouwig tegenover de grote helderheid, uit vrees voor eventuele explosies. De twee bekendste petroleumlampen waren de quinquet en nadien de "lampe Belge".

De "lampe Belge" gaf het meeste licht maar verbruikte ook de meeste brandstof. Ze werd als staan- of als hanglamp gebruikt. Ze had een ronde wijk met middenin een opening voor luchttoevoer. De quinquet was de glazen petroleumlamp met platte pit. Ze was de "moderne" kandelaar die midden op de tafel stond of van kamer naar kamer verhuisde. Ze gaf minder licht.

Ongelukken met petroleumlampen gebeurden haast dagelijks. De petroleum was licht ontvlambaar en de minste onvoorzichtigheid bij het vullen of verplaatsen van een brandende lamp kon een ramp veroorzaken. Ook slecht afgestelde wiken waren oorzaak van vergassing in het reservoir en leidde tot rampzalige ontploffingen bij een tocht of een schok. Men kan geen krant openslaan uit die tijd of men leest over ongelukken die zware verbranding en dikwijls de dood tot gevolg hadden. Zo lezen we in het Mechels blad "De Ware Volksvriend" volgende verhalen :

Voorzichtig met petrol

"Hoe voorzichtig men moet zijn met petrollampen is nogmaals gebleken te Eecloo. Door het openen der deur ontstond er een luchttek, die de lamp bereikte en de vlam in de olie deed neerslaan. De lamp sprong en de brandende olie werd uitgespreid. De tafel stond in vlam en de brand dreigde zich uit te breiden tot heel de kamer, toen iemand van den huize het gedacht kreeg den aschenbak der stoof op de brandende olie uit te gieten. De vlam was opeens gedoofd."

(De Ware Volksvriend, Maart 1879)

"Verleden week draaide eene huisvrouw uit Rousbrugge de petroollamp uit die aan de zoldering hing; zij draaide ongelukkig de wick in de olie, die in brand geraakte en de lamp deed springen. De vlamvende olie viel op de kleeren van de vrouw, die geheel door de vlammen omringd werd en verschrikkelijke brandwonden bekam. Er was geene hulp mogelijk en de ongelukkige vrouw stierf weldra temidden der ijselijkste pijnen. Te Namen schoof een heer uit die met een petrol-lamp de trap afkwam. Hij viel. De lamp brak en de uitgestorte olie zette den ongelukkigen in brand, die korts daarna overleden is.

Men ziet en ondervindt alle dagen dat men met petrol niet voorzichtig genoeg kan zijn. Oppgepast dus die ze gebruiken."

(De Ware Volksvriend 1881)

Er werd steeds gezocht naar betere lichtkwaliteit, niet alleen door technisch verbeterde lampen, maar ook door betere brandstof. Ook het economische speelde een rol, en "ersatz" is blijkbaar een uitvinding van voor de 2e Wereldoorlog. Of het namaakprodukt ooit licht heeft gebracht is een open vraag! We lazen volgende berichten in dezelfde krant:

Nieuwe soort van petrol

"Neem eenen liter regenwater, voor eenen centiem duivel (sodazout), giet daarbij veertien druppelen naphte: dat brandt zoo goed als petrol en kost maar 7 centiemen den liter!"

(De Ware Volksvriend: december 1873)

"Er is een nieuwe soort van petrol uit Amerika aangekomen, die eene witte vlam geeft in plaats van eene blauwwe gelijk die van de gewone petrol. Hij is ook zoo gevaarlijk niet als d'ander, zegt men. Hij zal welkom zijn, al 't waar is!"

(De Ware Volksvriend: september 1881)

Petroleum is niet alleen een brandstof gebleven, het werd uiteindelijk de basis van een gamma producten die in ons tijdperk niet meer weg te denken zijn; kunstvezels, textiel, poly-

meren, nylons en plastics. Het vloeibare goud werd voor alles en nog wat uitgeprobeerd. Er verschenen in die tijd krantenberichten waar onze voorouders zeer verbaasd zullen van opgekeken hebben. Zo vertelde men dat men in Amerika nu ook petrol gebruikte om er wegen van te maken. Het zou een produkt zijn (Men bedoelde bitumen) dat op het wegdek werd aangebracht en dan zo hard werd als keien. Zo ontstonden de asfaltwegen.

Waarvoor "petrol" ook nog kon dienen halen we uit dezelfde krant:

"Het is bekend dat muizen, mollen enz. den reuk van den petrol schuwen. Op plaatsen, waar deze bewaard wordt, zal men geene muizen bespeuren; eveneens verwijderen mollen zich van de oorden, waar men den grond er mede bevochtigd heeft. Wie luiken (blinden) voor de ramen hebben en 's zomers zich van de lastige kamervliegen wenschen te ontdoen, behoeve daartoe aan den benedenkant der ramen met petrol bevochtigde lappen te leggen. Vervolgens worden de vliegen naar de ramen gedreven, wat in de schemering gemakkelijk gaat, en dan worden de ramen gesloten. 's Morgens zullen geheele hoopjes doode vliegen voor den dag komen.

Vele landbouwers hebben zeker meermalen schade gehad doordat broedende hennen hunne nesten verlieten. Dat doen ze meestal als ze last hebben van hoenderhuisjes. Men neme maar petrol, bestrijke daarmee, voor 't zetten der hen, de wanden van de nest, en de insecten zijn verbannen."

(De Ware Volksvriend: februari 1885)

Stilaan werd de petroleumlamp verdrongen door de elektrische verlichting, eerst in de stad later op den buiten.

"Heel het Klein Seminarie van Mechelen is thans (1897) verlicht door electriciteit. De inrichting, die er toe noodig was, heeft nogal veel geld gekost, maar 't is een prachtig licht; het gaslicht gelijkt er een oordjeskeersje tegen; en het zal veel minder kosten van onderhoud, zoodat men eene schoone besparing zal kunnen doendie de gedane onkosten ruimschoots zullen vergoeden."

(De Ware Volksvriend: november 1897)

De elektrificatie in Hombeek moet toch nog voor 1914 een aanvang genomen hebben. Een eerste verdeelkabine werd toen gebouwd op de markt in het dorp. De prentkaarten van die tijd getuigen dat tussen "de Kroon" en de naastliggende boerderij (later Forum) een ijzeren elektriciteitspaal stond. Partikuliere aansluitingen kwamen er pas na de eerste wereldoorlog. De aansluitingen moeten wel op vrije basis ge-

weest zijn. In de jaren 1939-1940 was de petroleumlamp nog in gebruik in meerdere huizen in het dorp, en dus zeker op de meer afgelegen buitenwijken. Waarom velen zolang aarzelden om naar de comfortabele energievoorziening over te gaan, zal waarschijnlijk wel de hogere kostprijs geweest zijn. Kort voor de oorlog 1940-45 werden door de elektriciteitsmaatschappij reuze reclamekampagnes opgezet om het gebruik van elektriciteit te bevorderen. Ik herinner mij één of tweemaal een grote show in zaal Forum, gratis inkom, met zangers, coferenciers, komieken, goochelaars en natuurlijk ook electro-promotoren voor alles en nog wat ; lichtarmaturen, strijkijzers, verwarmingsapparaten en vooral voor elektrische fornuizen. Er werden demonstraties gehouden en men kon proeven van de lekkere cakes in de electro-oven gebakken. De elektrische cuisinière moest het toen nog opnemen tegen een geduchte concurrent, de Leuvense stoof. Die had een dubbel voordeel : ze verwarmde sfeervol de huiskamer en men kon er spijzen op bereiden of warm houden. Er werden toen in Hombeek maar twee elektrische "stoven" verkocht.

Wie bezorgt ons nog wat aanvullingen ?

Wie weet nog wat over de eerste straatverlichting ? Er waren te Hombeek, o.m. aan de pastorijs, gaslantaarns. 's Avonds kwam de lantaarnaansteker met de fiets en met een lange stok. Hij ontstak de lichten. Wie herinnert zich nog meer hierover ? Zeg het ons !

Petroleum kon men vroeger kopen bij de winkeliers in "koloniale waren". Het metalen vaatje stond eerst in de winkel, zelfs tussen de eetwaar. Niemand nam daar aanstoot aan en een strenge reglementering op hygiëne voor voedingswaren bestond nog niet. Om de slechte geur, verhuisde het nadien wel naar buiten, ergens onder een primitief afdakje. Er werd petrol geleverd met de kan (1 liter) of met de stoop (2 liter). Bij de overname van de winkel op de hoek van de dorpsplein door Emiel De Kempeneer-De Neys van zijn vader Edmond, kwam op de inventaris volgende post voor : "een half vat petroleum".

Ook in de rekeningen van de pastoor van Hombeek van februari 1904 staat bij de uitgaven :
aan Verstraeten voor petrol = 33,81 fr.,
aan De Kempeneer voor petrol = 17,12 fr.,
aan Festraets voor olie = 19 fr. enz. ..."

Petroleum werd ook aan huis geleverd door de petroleumventer. Hierover deze getuigenissen :

1. Het eerste verhaal komt uit het dagboek van meester Bertens. Hij noteerde het na 1945. Het bleef gelukkig bewaard.

We geven het in de originele versie :

PETROL

Emiel BERTENS

De petrol is verouderd als bron van verlichting, maar niet helemaal in onbruik. Petrol biedt veel gelijkenis met naphte. Een lekje petrol in een plasje water ontbindt zich in alle kleuren van de regenboog.

De petrol werd op den buiten verkocht in de kruidenierswinkel. Wegens zijn reuk werd de stoop buiten de woning gehouden en ging de winkelier naar achter om de petrol in een literfles of in een blikken stoopje te gieten. Er was op de straat ook de petroleurder, die vervoerde een vatje petrol op een kruiwagen. Zijn kleren blonken van het olieachtig vocht, zijn handen en heel zijn uitrusting rook naar petrol. Deze reuk kwam u van op een grote afstand tegemoet. Op zijn lang gerokken geroep "p_e_e_t_r_o_o_l" kwamen de moeders uit de voordeur te voorschijn. Men bestelde een liter of een halve liter petrol. Dit was dan de voorraad voor een ganse week.

Op zekeren dag kwam er een cylinderwagen uit de stad met Amerikaanse petrol. Het voertuig werd getrokken door een zwaar en sterk paard. Boven de ketel hing een geel koperen bel die galmde van zodra de wagen zich in beweging zette. Alle nieuwe klanten kregen gratis een rood geschilderde petroleumstoop, naar keuze van 1 liter of van 3 liter inhoud.

De petroleum werd vooral gebruikt voor de verlichting. Er waren glazen lampen met koperen bek. Lampen van gleiswerk, mat als een teljoor, of doorschijnend als porcelein. Er waren ook koperen lampen. Er waren de staande lampen. Ze waren verplaatsbaar en stonden vaak midden op de tafel, of op de hoek van het schouwmantelblad, of op een hoge lijnwaadkas of op het schapraai. Ze was ook handig om mee te nemen naar een donkere kamer of werd ook in de hand genomen om een of ander verloren voorwerp te zoeken op de vloer. De hangende lamp of "lampe Belge" was geheel uit koper. Ze werd zeer geprezen om haar klaar licht, dank zij de grote aanvoer van lucht naar de vlam langs een rotvormige gang, midden in de buik. De lamp hing met een korte ketting midden in de woonkamer. Een scherm zorgde ervoor dat het licht naar beneden weer-

DE PETROLVENT.

Angèle SELLESLAGH

Elke dinsdag van de week kwam de petroleumkar, getrokken door een oude zwarte knol. De kar en de petroleumtank waren helemaal rood geschilderd. Wie de petrolvent gemist had kon in de kruidenierswinkel op 't Heike gaan "tanken". Er werd ons op het hart gedrukt eerst de winkelwaar te bestellen en laatst de petroleum. Men verzuimde wel eens de handen te wassen en voedingwaar dat naar petroleum smaakte werd niet begeerd. Het petroleumvat lag buiten onder een afdak op een houten gestel. Het kraantje werd opengedraaid en de liter of de halve liter werd er onder gehouden. Zo werd het kannetje gevuld. Er waren kannetjes van twee en van vier liter. Voor de oorlog van 1940 kostte 1 liter petroleum, 1.50 frank. We hadden in de winter, elke week vijf liter nodig. Dat was voor de stallantaarn en voor de petroleumlamp in de keuken.

In de winter werd meer verbruikt en moest men twee maal per week gaan "tanken". De stallantaarn en de petroleumlamp voor de keuken werden iedere dag bijgevoerd. De lantaarn hing achter in de stal. Om vooraan "in de kreubbe wat beiter licht te hebben, was er een vensterijtje in de binnenmuur tussen de stal en de voorplaats. Ook in de voorplaats werd tijdens het voeren van de dieren een kleine lamp geplaatst.

's Vrijdags werd het koper gepoetst. Ook de petroleumlamp. De wick werd gelijk geknipt om te verhinderen dat bij onzuivere verbranding het glas totaal zwart zou berookt worden. In 1938 konden we aansluiten op het electrisch net. We waren blij en toch ging er een stuk oude gezelligheid en sfeer verloren. De avonden bij de Leuvense stoof en de flukkerende petroleumlamp op tafel brachten stemming die nooit meer terug zou komen. Reeds na 1918 waren er aansluitingen in Hombeek. De afgelegen huizen hebben moeten wachten tot met de gemeenteverkiezingen van 1938. Toen beloofde kandidaat-burgemeester Louis Keuleers dat we aansluiting zouden krijgen, en hij heeft woord gehouden. Tweemaal per week petroleum inhalen behoorde nu definitief tot het verleden. Toch behielden we de lampen en hadden we steeds een kannetje petrol in reserve. De electriciteit kon uitvallen en dan hadden we nog de lamp. Ze bleef in de huiskamer, niet meer op tafel, maar op de hoek van de schouw, als versiering!

Het zou ons zeker verheugen mochten sommige lezers in deze bijdragen een steuntje vinden om er nog wat aan toe te voegen uit vroeger tijd van de "petrol" en eerste elektriciteit.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLONS, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Jaak DE MAEYER	externe relaties en onderzoek
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie-assistent

Redactie 't Ridderke

Ward DE KEMPENEER / Gert LOOSEN / Stan en Angèle BEHETS / Patricia BOON / Bob BROERS (tekeningen) / Louis BUELENS / Lisette FIERENS / Henri Keuleers / Fl. Louis LAUWERS / Raymond LAUWERS / Libert LOOSEN / Gerarda MARIEN / Marie-Louise MIES / Ward VERBERGT (foto's) / Firmain Verlinden

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 4 september / 4 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdag : 26.9 24.10 28.11

Woensdagen : 9.9 14.10

ARCHIEFVERGADERINGEN

vrijdagen : 25.9 23.10 27.11

en woensdagen : 11.9 9.10 13.11 11.12

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 16.9 21.10 18.11 16.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
7^e Jaargang 1992 x Nr. 5 en 6 x sept. - december

**speciaal
lustrum-
nummer**

10

het begon in 1982 in "den Engel"
bestuursleden in 1992 bij een gelegenheidsvergadering in deze herberg

foto Aerts, Het Laatste Nieuws

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerkouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEK

20. DE KRINGWERKING

1. Uitnodiging op de eerste lezing 1993.

Zoals geweten hebben de legers van Spanje onder de hertog van Alva en die van de Staatsen onder Willem Van Oranje lelijk huis gehouden in onze streek. Na herhaalde machtswisselingen op het einde van de 16de eeuw bleef er van vele dorpen en steden, ook van ons dorp, schier niets meer overeind. Dat buskruit toen een begeerd produkt was hoeft geen betoog.

Het moet je maar overkomen dat je bij genealogische opzoeken op een voorvader stuit die zich in die jaren met het fabriceren van dit begeerde kruit bezig hield. Zijn beroepsbezigheid werd dan ook met het predikaat "koninklijk" verermerkt. Tot deze vaststelling kwam François Van Der Jeught, politiecommissaris te Kapelle-op-den-Bos.

Over de buskruitfabricatie, haar betekenis en belang, maar ook het gevaar ervan, handelt hij in de lezing die hij houdt voor de heemkundekring. Het wordt zeker een boeiende en leerrijke uiteenzetting voor wie belang stelt in wat onze voorouders beleefden in die jaren. Niet te missen !

François Van Der Jeught

DE KONINKLIJKE BUSKRUITFABRIKANTEN EN HUN BUSKRUITPRODUKTIE TE MECHELEN in de 16^e EEUW

**VRIJDAG 5 MAART
om 20 UUR**

**OUD-GEMEENTEHUIS HOMBEK
toegang kosteloos**

2. Een tweede lustrum voor Hoembeka

De heemkunde-gebeurtenissen van het laatste trimester 1992 hebben heel wat inzet gevraagd van het bestuur en de werkende leden. De moeite was niet te vergeefs. Er was ook heel wat op het getouw : de uitgave van het vijfde Hoembekania-boek, de tentoonstelling, de Sinte-Metteviering, het lustrumfeest, de academische zitting, het eerste Hombeeks kultuurkaffee. Moet het nog gezegd worden dat Hoembeka drukke dagen beleefde ? Het waren succesvolle dagen, die we willen gedenken en we hebben ze daarom ingeschreven in de annalen van de kring. Daarom wordt dit laatste nummer van 1992 bijna volledig gewijd aan deze gebeurtenissen bij het tweede lustrum.

Het was op 12 november 1982 dat in "den Engel" de heemkundekring geboren werd. De eerste voorzitter was meester Lauwers, die de kring in acht jaar structureerde en naar het huidige hoge niveau bracht.

Als algemene norm werd vooropgezet :

" Het verleden van ons dorp is bezit van de gemeenschap en dient terug verspreid te worden binnen die gemeenschap. Hieruit volgt dat het niet mag gebruikt worden voor persoonlijke doeleinden. De leden doen op heemkundig vlak aan onderling dienstbetoon en zullen op maatschappelijk gebied elkaars overtuiging respecteren. "

De doelstelling in onze V.Z.W.-statuten is bondig :

" Het beoefenen van heemkunde in de breedste zin van het begrip, ten bate van de gemeenschap."

Dit werd in een intern reglement uitvoeriger omschreven in volgende drie punten :

1. Alles wat het heem betreft (van vroeger en nu) opzoeken en verzamelen, het ordenen en archiveren, het terug ter beschikking stellen door publicaties of door inzage.
2. De oude gebruiken en folklore in het heem bewaren en stimuleren.
3. Het heem nu en zijn toekomst beschermen door te behouden wat goed is, te verbeteren wat nodig is (patrimoniumbehoud, natuur en landschap, leefmilieu) en de bewoners betrekken hierbij en bij algemeen cultureel vormingswerk (themavergaderingen, gegidste uitstappen, museabezoeken, cultuurdagen, enz.).

Met voldoening mogen we terugblikken op de prestaties in deze tien jaar. We publiceerden ons eerste boek in 1984, een halve eeuw na de twee laatstverschenen monografieën over Hombeek door pastoor De Ridder. Intussen verschenen reeds 5 boeken in de Hoembekania-reeks. We betrekken onze leden bij de heemkunde door Hombeekse gebeurtenissen en geschiedenissen te publiceren in het contactblad " 't Ridderke". Hoembeka bouwde een stevig documentatiearchief op dat veelvuldig geraadpleegd wordt. Ward Verbergt legde een fototheek aan met reeds meer dan 6.000 oude foto's van mensen en dingen uit Hombeek.

Het Sinte-Mettefeest, het enige folklorefeest in Hombeek, krijgt meer en meer aandacht van de hele bevolking. Onze algemene vergaderingen, uitstappen en bezoeken worden druk bijgewoond en krijgen echt waardering van de leden, hun vrienden en kennissen.

Als dit heeft gekund, dan is dat enkel en alleen mogelijk omdat Hoembeka een grote schare actieve medewerkers heeft. We zijn onze "werkende" leden oprecht dankbaar. Gelukkig kunnen we ook op de steun van onze vele sponsors en ereleden rekenen. Sommigen van hen hebben ons door speciale bemiddeling of door extra financiële hulp de nodige draagkracht gegeven om overeind te blijven en de oplopende kosten te voldoen aan huur, aankoop van materiaal, papier en drukwerk.

Hoembeka telt nu ongeveer 250 leden. Dat is veel voor een kleine gemeente. Zolang deze belangstelling blijft leven, zullen we onder dezelfde vorm doorgaan met ons heemkundig werk. We willen ons niet profileren omdat wij daar interesse voor hebben, wij willen en kunnen enkel maar bestaan indien jullie, hoofdzakelijk de mensen van Hombeek, en wie in Hombeek en zijn berwoners geïnteresseerd is, dit verlangen.

De heemkundekring van Hombeek bestaat (maar) tien jaar. Wat wij in die korte tijd reeds hebben verzameld en geregistreerd was reeds de moeite waard. Zaken die onherroepelijk zouden zijn verlorengegaan zijn nu bewaard. Wij hopen dat er nog heel veel aan toegevoegd mag worden, dat de belangstelling en steun nog mag toenemen, dat het Hoembeka-archief als één geheel goed mag bewaard blijven, zodat men hiervan vele jaren later nog dankbaar gebruik kan maken.

Ad multos annos !

Ward De Kempeneer
voorzitter

De stichters van Hoembeka waren : Paul Behets, Stan Behets, Patricia Boon, Lieven Cumps, Ward De Kempeneer, Jaak De Maeyer, Wilfried Helleman, Agnes Lambrechts, Louis Fl. Lauwers, Libert Loosen, Willem Meuldermans, Theo Slachmuylders, Gerard Van Den Eede, Hilde Van Der Elst, Walter Van Der Elst, Herman Van Lint, Raymond Verbist, Firmain Verlinden en Roger Vertenten.

3. Gebrek aan steun en waardering van ons stadsbestuur

Met vreugde stellen we vast hoe andere gemeenten cultureel vormingswerk waarderen. Dikwijls zorgt het gemeentebestuur voor een onderkomen voor de heemkring, zijn documentatiecentrum en/of zijn museum. Dit is zo te Zemst, St.-Kathelijne-Waver, Haacht, Duffel, Kontich, Schilde, Brasschaat, Heist-op-den-Berg, enz. enz. Sommige kringen genieten zelfs gemeentelijke subsidies.

In Mechelen ligt dat anders. Zeer teleurgesteld ervaren we dat we systematisch en ongemotiveerd worden afgewezen en dat we momenteel geen steun of medewerking van ons stadsbestuur moeten verwachten, onze empathie ten spijt. We hopen dat het mag veranderen, maar vrezen het tegendeel.

Waarover gaat het ?

1. We huren in het voormalig gemeentehuis het oude secretarislokaal. De kring heeft er zijn zetel. Dit lokaaltje is veel te klein om de bezoekers te helpen met hun opzoekingswerk op de dagen voor archiefraadpleging. We stelden de vraag het leegstaand burgemeesterlokaal eveneens te mogen huren. Er werd ons vorig jaar schriftelijk bevestigd dit te kunnen aan een huuprijs van 200 frank per uur. Noodgedwongen hebben we de hoge huur aanvaard voor de nodige tijd op de dagen van raadpleging. In een brief van 21 januari 1993, werd ons de vroegere toezegging lakoniek en ongemotiveerd ontzegd. Waarom ?

2. Voor berging van archief- en heemkundig materiaal vroegen we een deel (25 m²) van de haast lege zolderruimte te mogen huren. Zo zouden we onkosten vermijden aan transport gezien een groot deel van het materiaal voor de tentoonstellingen en de kultuurdagen gebruikt wordt in de bovenzaal. We stelden ons bovendien bereid om minimum 500 uren gratis te presteren voor de Stad om te helpen orde te brengen in het archief van de randgemeenten dat op de zolder gedumpt was. Bovendien stelden we voor, indien nodig, op eigen kosten het daargelegen stadsarchief te scheiden door een metalen wand. Hoe goedwillig ook, toch werd deze vraag even lakoniek en ongemotiveerd afgewezen. We werden gewaarschuwd onmiddellijk alles te ontruimen, zo niet zou de stad dit laten uitvoeren op onze kosten !!!

Wat stoort ons zo bij deze handelwijze ?

We weten wel dat we het voorrecht genieten te " mogen " huren in ons voormalig gemeentehuis waar toch ook alle Hombekenaren mee aan afbetaalden. Mag dit gebouw onze Hombeekse gemeenschap ook een beetje cultureel dienstig zijn ?

We weten wel dat er geldnood is. Wij vragen geen subsidie of geldelijk voordeel. We zijn bereid ervoor te betalen en willen bovendien gratis dienst verlenen.

We weten wel dat brandgevaar vlug als motief ingeroepen kan worden. Toch werd ons na het schepencollege bevestigd dat dit niet het hoofdmotief is. Ons papier is niet brandbaarder dan dit van de stad. Preventieve maatregelen en beperkende voorwaarden zouden we als vanzelfsprekend aanvaarden. Brandgevaar kan bovendien niet gelden als afwijzend motief voor het gebruik van het benedenlokaaltje.

We voelen heel duidelijk dat het aan sympathie ontbreekt.

Dat kunnen we maar betreuren.

Goede wil, begrip of samenwerking kunnen we niet afdwingen.

Deze negatieve houding weze duidelijk uit de wijze van communicatie en de vormgeving van de berichten. In de brief van uitdrijving uit het oud-gemeentehuis van 18.1.1993 lukt men er in om op drie regels driemaal het woord "onmiddellijk" te gebruiken, wat we onmiddellijk ook goed begrepen hebben.

Hombeek was eertijds, vóór zijn onafhankelijkheid, deels Mechels, deels Smal-Brabant. We werden in 1976 ingepalmd bij Mechelen, de heerlijke. Wat met Hombeek nu gebeurt vinden we niet op zijn heerlijkst, maar op zijn smalst !

2800 Mechelen, 18 januari 1993

STAD MECHELEN

DIENST bestuurszaken
REF. L.D. ag

werk U bevestigende
inlichtingen vorm dan
015/297 524

Aan Heemkundekring "Hoembeka"
vertegenwoordigd door
J. Missinne
Stuivenbergbaan 85
2800 Mechelen

STAD MECHELEN

ST. beheer stadszaken
L.O. ag

werk U bevestigende
inlichtingen vorm dan
015/297 524

2800 Mechelen, 21 januari 1993

Aan Heemkundekring "Hoembeka"
vertegenwoordigd door
J. Missinne
Stuivenbergbaan 85
2800 Mechelen

Gachte Heer.

Teer.

Wij hebben de eer U mede te delen dat het College van Burgemeester en Schepenen in vergadering van 12 januari 1993 besloten heeft dat uw vereniging de zolder, de gang boven en het oud-burgemeesterslokaal op de benedenverdieping onmiddellijk dient te ontruimen. Tevens dient U de sleutel van het oud-burgemeesterslokaal onmiddellijk aan Mevr. I. Huydermans terug te bezorgen.

Indien alle materieel niet onmiddellijk wordt verwijderd zal dit worden weggehaald op kosten van uw vereniging.

Wij hebben de eer U mede te delen dat het College van Burgemeester en vergadering van 19 januari 1993 besloten heeft niet in te gaan op uw vraag oud-burgemeesterslokaal in het oud-gemeentehuis van Hombeek te mogen

Met ware hoogachting.

NAMENS HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN:
Bij verordening:

G. ARDIES
Stadssecretaris

J. VANROY
Burgemeester

hting.

MENS HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN:
verordening:

IES
secretaris

J. VANROY
Burgemeester

ALLE BRIEFWISSELING DIENST GERICHT AAN
HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN, GROTE MARKT 31, 2800 MECHELEN
TELEFOON 015/297 511 FAX 297 510 BUREAU 021-628181-82

ALLE BRIEFWISSELING DIENST GERICHT AAN
HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN, GROTE MARKT 31, 2800 MECHELEN
TELEFOON 015/297 511 FAX 297 510 BUREAU 021-628181-82

3. Errata

We danken ons medelid Jan Meutermans die ons terecht de aandacht trekt op een onjuiste bemerking in 't Ridderke, 7de jaargang nr.4, blz. 94. :

Maria Theresia DAEMS (*1843), miraculeus genezen te Hanswijk,

- is niet de dochter van Peter Jozef DAEMS en Maria Theresia HOFMANS, die in Hombeek kwamen wonen. Deze Maria Theresia DAEMS (*Mech. 30.5.1843) huwde met Jan OBBENS, en ging te Mechelen wonen op Geerdegem Half-galg,
- is wel de dochter van Jan Frans DAEMS (*Zemst 16.3.1817) en van Josephien VAN BEVEREN (*Homb. 13.12.1816). Deze Maria Theresia DAEMS (*Homb. 3.9.1843), huwde in 1867 met Jan Hendrik GOOVAERTS. Ze woonden aanvankelijk op den Dries n° 82 en verhuisden in mei 1868 naar Mechelen (tellig 1880 vol. 34, fol.81) Nieuwe Capucienenstraat 67.

We danken eveneens Firmain Verlinden die toevallig een interessante aanvulling vond op de openbare dorpsverlichting 't Ridderke, 7de jaargang nr.4, blz 99)

"Eclairage public existe depuis 1890. En 1907 furent placés 4 lampes au susol, à pression d'air, d'un grand pouvoir éclairant. Elles sont fixées sur poteau : 1° une à l'entrée du pont, côté de Malines, 2° une sur la place communale, 3° une à l'entrée de la chaussée vers Sempst, près de l'école, 4° une entre l'église et la maison communale.

Ces lampes ne sont allumées que par les nuits obscures (hiver). Il existe, en outre, deux lanternes au pétrole sur la chaussée vers Capellen : une à l'embranchement de la Kattestraat et une sur la chaussée vers Sempst-Laer. L'éclairage public par 25 lampes électriques a été adopté par le conseil communal en 1911.

uit : "Topographie Médicale, 19° monographie Malines" door Bredo.

Hiermee weten we dan dat Hombeek in die jaren niet een echt lichtdorp kon genoemd worden.

21. DE TENTOONSTELLING

De tentoonstelling op 31 oktober en op 1 en 2 november belichtte de twee thema's van het jaarboek '92 maar werd toch hoofdzakelijk een retrospectieve van tachtig jaar (1912 tot 1992) Hombeekse jeugdwerking.

Hombeek had zeer vroeg, onder impuls van onderpastoor Dierckx, een zekere jongerenwerking hoofdzakelijk voor jongens. Het beperkte zich tot wat spel en sport (voetbal) maar ook een zeer bloeiende turnvereniging. De cinema-babie (baby) was wel de belangrijkste volkstrekker. Die zo vroege jeugdwerking vanaf 1912 was maar mogelijk omdat de nodige infrastructuur (het patronaats-huis) er toevallig kwam omdat de zusters Annonciaden een nieuwe school gingen oprichten op de Leestsesteenweg (nu Hombekerkouter). Georganiseerde jeugdwerking kwam er pas met onderpastoor Van Den Heuvel en vooral met onderpastoor Nobels (1937). Zijn eerste "kampen" (daguitstap-pen) van het MAP (Martinuspatronaat) in eigen groene uniformen werden uitgebeeld bij de ingang.

Weer eens was het Gust Keuleers die hier het natuurtafereeltje opbouwde. Zo werd dan in de bovenzaal de verdere evolutie van Chiro uitgebeeld, zowel voor de jongens als voor de meisjeschiro. Het werd, hoe kan het anders, hoofdzakelijk een fototentoonstelling, afgewisseld met oude documenten, leuzen, borden, pennoenen, vlaggen, trommels en trompetten. Hierbij werden we voor het materiaal als voor de inrichting bijgestaan door de huidige en vroegere chiroleiding.

De Hombeekse gildehoofdman Jan Michiel De Locquet werd ook geëvoeerd met enkele gildebroeders en -zusters.

Het opmerkelijke verhaal van deze rebelse schout van Mechelen als Brabantse gildehoofdman van het graafschap Ophombeek werd door de heer Eugene Van Autenboer uitvoerig beschreven in het boek. Christian de Meester de Ravestein, zelf gildehoofdman van Weerde, zorgde voor enkele merkwaardige stukken (oude breuken, vlaggen, gildekledij).

Een vast gegeven van onze tentoonstellingen is intussen ook de galerij van Hombeeks oudste bewoners : de "Top-80-plus".

Henri Keuleers verzorgde de kwartierstaten van de toppers en de ploeg archiefwerkers zorgden dat de grootjes mooi werden ingekaderd. Ward Verbergt werd tot huisfotograaf gepromoveerd van de oudste bewoners van ons dorp. Hij heeft er trouwens goede herinneringen en pittige anecdotes aan overgehouden.

Stef De Laet, begaafd tekenaar en schilder, decorontwerper en bouwer van het Mechels poppentheater pakte dit maar ook weer uit op onze tentoonstelling met een reliëf-ontwerp in grisaille van de Mechelsesteenweg met vooral "den Engel". In deze herberg gebeurde het, tien jaar geleden.

Greet Sijmons, kleedster bij de BRTN, zette ook weer dit jaar het geheel in een derde dimensie door de vele poppen, in aangepaste kledij, met veel smaak op te stellen als een enig mooie decoratie.

Ann en Gust zorgden weer voor de planten en bloemenstukken als finishung touch. Nog vele anderen, Francine, Agnes, Angel, Clara, Marie-Louise, Raymond, Libert, Ward, ... enz, te veel om te noemen, waren helpende handen zowel bij de opbouw als bij het opdienen en het opruimen en het afbreken. We vergeten ze niet.

De novembertentoonstelling blijft een treffen tussen dorpsgenoten. Ze houden er bij een pint of een warme drank een babbeltje en misschien een nostalgisch gesprek over vroeger jaren en de goeie oude tijd. We trekken steeds een kleine duizend bezoekers. Toch groeien ideeën om aan dit evenement een vernieuwende inbreng te geven en meer animatie.

Tachtig jaar Chiroleven

Heemkring haalt verleden van Chiro en oude schuttersgilde onder het stof vandaan

HOMBEEK

— vrijdag 2 nov.

Hombeeks Chiroverleden

Tijdens het afgelopen Allerheiligenweekend organiseerde de heemkundige kring Hoembeka in het vroegere Hombeekse gemeentehuis een driedaagse tentoonstelling. Aanleiding voor de nostalgische terugblik was het 80-jarige bestaan van de Hombeekse Chiro.

De tentoonstelling stond ook even stil bij de geschiedenis van de Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan. De schuttersgilde kende haar glorietijd tijdens de 17de en de 18de eeuw, maar verdween na de Franse revolutie van 1789. Het centrale thema van de tentoonstelling, gestoffeerd met ruim 600 foto's, was het overzicht van 80 jaar Chiro-activiteiten in Hombeek. Al in 1912 begon de toenmalige onderpastoor Dierckx in Hombeek met jeugdwerking. Vlak voor de tweede wereldoorlog stichtte onderpastoor Nobels de voorloper van de huidige Hombeekse Chiro, het M.A. Patronaat. Tweede sloot het bij de organisatie

Hoembeka presenteert tachtig jaar Chiroleven

Hombeek

Tijdens dit weekend loopt in het voormalig gemeentehuis te Hombeek de zesde tentoonstelling van de heemkundekring Hoembeka. Als onderwerp koos men dit jaar de jeugdbeweging in Hombeek die kan terugblikken op een 80-jarige geschiedenis.

Reeds in 1912 werd in Hombeek aan jeugdwerking gedaan. Het leegstaande schoolgebouw van de parochie in de Bankstraat werd een jeugdhuis dat algemeen bekend was als het patronaat. Pas na de oorlog kwam de beweging echt op gang.

In 1934 ontstaat de eerste georganiseerde beweging onder impuls van onderpastoor Van den Heuvel. Het is echter vooral door zijn opvolger E.H. Nobels dat er schot in de zaak kwam. Nobels ijverde voor een goed leiderscorps voor alle leeftijdsgroepen en men kreeg nieuwe uniformen, tenten en een eigen vlag. Een eerste kamp, voor één dag, werd georganiseerd in 1937.

In augustus 1944 sloot men aan bij de landsbond van Chiro. Dit

betekende, onder leiding van René Leen, meteen de start van een rijke geschiedenis met veel symboliek en uiterlijk vertoon. Eén jaar later werd er tevens een meisjesafdeling opgericht. Het hoogtepunt van uiterlijke glans en glorie beleefde men bij de eremis van oud-chiroleider Dore Buelens in april 1957.

Vanaf de jaren zestig kwam er de drang naar vernieuwing en jeugdhuiswerking. Zo ontstaat in 1964 Hombeekse Jeugd (HOJE) en van dan af heette de jeugdbeweging Hoje-Chiro Hombeek.

De groep herwon aan dynamiek en spankracht. Door sterk naar buiten te treden, o.a. door de jaarlijkse driedaagse aan de Eghehemvijver, is men zich ruimer gaan profileren.

Dit rijke verleden wordt tentoon gespreid in tekst en beeld. Niet minder dan 700 foto's van vroeger en nu, oude vlaggen, emblemen, creëren een nostalgische sfeer. Op de expositie van zaterdag 31 oktober 14u. tot maandag 2 november 19u. wordt ook nog aandacht besteed aan de Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan en het tienjarig jubileum van Hoembeka zelf.

Chiro te boek

Tijdens de tentoonstelling kan men voorintekenen op het nieuwe boek van de heemkundekring "De jeugdbeweging in Hombeek, van Map naar Chiro en De Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan." Het is het vijfde deel in de Hoembekania-reeks.

Het boek bevat drie delen en beslaat 280 bladzijden. Hoofdstuk één behandelt de tachtigjarige geschiedenis van de jeugdbeweging. Deel twee is

een kroniek met alle gebeurtenissen en leiders.

Het boek december en schrijvers aaplichtige zitheid van het Bij voorname men 600fr., boek kan ook door overschier 035-049 heemkundekring Hombeek.

Hombeek

De 80-jarige geschiedenis van de Hombeekse chiro en het bestaan van de Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan werd het voorbije weekend in een uitgebreide tentoonstelling door de Hombeekse heemkundige kring Hoembeka aan het publiek voorgesteld. Ook vandaag nog tot 19u., kan men deze tentoonstelling, gestoffeerd met ruim 500 foto's, materiaal uit de goede oude tijd, kledingstukken, enz. gaan bekijken in het oud-gemeentehuis van Hombeek. Bovendien vierde de heemkundige kring Hoembeka ook een beetje feest, want deze kring bestaat nu 10 jaar.

De sinds twee jaar met de voorzitterstaak belaste Ward De Kempenaer vertelt dat het de bedoeling is van de kring om de twee jaar een tentoonstelling te organiseren en de inhoud ervan te boek te stellen. Tot nu toe werd onder andere het verleden en het nabije verleden omtrent de Zennewerken, sport, families en de spoorweg in Hombeek doorgeleefd. Dit resulteerde reeds in 4 uitgebreide uitgaven, nu ooge-

geboren. Pastoor Nijls richtte

Nostalgie in gemeentehuis / foto med.

Chiro en Gildegeschiedenis

HOMBEK — Heemkundekring Hoembeka uit Hombeek biedt tijdens het komend Allerheiligenweekend in het gemeentehuis van Hombeek de gelegenheid om een flink stukje nostalgie op te snuiven. Tijdens hun tweejaarlijkse tentoonstelling stellen ze de jeugd centraal. Met «80 jaar Chiroleven in Hombeek», aan de hand van foto- en filmmateriaal dat van onder het stof is gehaald, dook Hoembeka in de geschiedenis van een der oudste Chiroverenigingen uit ons land. De Hombeekse jongeren die zich in 1912 voor het eerst gingen groeperen in het patronaat MAP met de proosten (onderpastors) als E.H. Nobels die de chirobeweging in Hombeek een echte structuur en doelstelling gaf, en anderen als onderpastoor Lauwers.

Meer dan 400 foto's en documenten zullen de verschillende facetten van 80 jaar chiroleven in Hombeek tentoon stellen. Een tiental poppen (zie foto) zullen op de tentoonstelling de authentieke ouwers,

Hoembeka blikt terug op chiro- en gildeleven

kan niet blijven duren. Er zal zich een heemkundige saturatie voordoen. Hoe dan ook, wij hebben als vereniging dan toch de verdienste om alles te hebben opgezocht, te hebben verzameld en te hebben vastgelegd voor het nageslacht. De jeugd moet dan maar zien wat ze ermee doet", aldus de voorzitter.

Aan deze saturatie wordt nu nog niet teveel aandacht besteed. Bewijs wordt geleverd door de toekomstplannen. Zo wordt gedacht, al is het nog niet definitief beslist, om over twee jaar klaar te zijn met de geschiedenis van de Zennewerken. Men heeft de aanloop —overstromingen, plannen voor inbedding, enz.— reeds doorgeleefd. Nu zou men de werkzaamheden zelf verslaan en de reacties hierop van de omwonenden bij de dijk en van diegenen die rechtstreeks bij het wel en wee van de dijkwerken waren betrokken.

Ook van het jongste boek, "De jeugdbeweging in Hombeek van MAP naar Chiro en De Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan", zullen 500 exemplaren worden gedrukt. Men kan nu reeds intekenen voor 600fr. Na dien betaalt men 700fr. Tevens

legt het en St.-stenboer n feiten smilitie ooral in te groot rek was : met de

op de en een werking heel de ttefeest. 1- meer zaterdag undag 2 Inkom

Enkele hoekjes uit de tentoonstelling. Boven ; een gildepaar en antieke breuk uit de 16de eeuw. De gildehoofdman van Hombeek Jan Michiel Locquet, die ook schout van Mechelen was maar zich door de stadsmagistraten niet liet knechten en een zelfstandige koers vaarde. Onder ; een chirojongen en -meisje in aangepast uniform bij de uitgebeelde periode.

23. HET LUSTRUMFEEST

In 1987, bij het eerste lustrum, werd een eerste animatiefeest met buffet gegeven.

Om de vijf jaar de beentjes eens onder tafel steken is in het land van Breugel eerder matig. Is matigheid niet een van de zeven deugden? Of bij het lekker eten de wijn met dezelfde matigheid vloeide laten we in het midden. "Het is geen deugd, maar het doet toch deugd", zei er iemand. Het deed inderdaad vooral deugd de spontane ambiance mee te beleven van een uitgelezen gezelschap, dat aan tien achtkoppige tafels aanzat. Voor velen was het zelfs voor de eerste maal dat ze een Hoembeka-feest meemaakten.

De organisatie van het feest was uitsluitend een dames-aangelegenheid; Christiane Tersago, Francine Leen, Lisette De Win, Patricia Boon, Liliane Missine met Agnes Lambrechts als leading lady.

Als opwarmertje werd een aperitief "De Ridder" geschonken, een variatie op Kirr, die reeds het eerste jaar van het Hoembekabestaan, door Lisette Goovaerts gecreëerd werd.

Het kwartet Neara Hora onder leiding van Luce Vercruyse, verzorgde bracht stemmige muziek tijdens het aperitief. Een lekkere drank, mooie muziek, meer en meer luidruchtige gesprekken, het één en het ander bracht animatie en verhoogde de vrolijke stemming.

Echt goed stemmig werd het pas bij de tafelcompetities met als inzet wat meer of minder flessen Bordeaux of enkele pousse-café's. Het begon vrij onschuldig met een gewaardeerde voordracht door Odille Mandelings.

Het evolueerde vlug naar diverse genres van meer of minder modernistische présences, gaande van woe-woe-brothers tot de boerkensdans, van den "eiring" of de reidans bij het zakken van de Zennezon tot een drama (nog opgevoerd voor kanunnik Cardijn): "de vlucht naar Egypte". Deze laatste remake van een klassieker won, hoewel de eindcijfers dicht bij mekaar lagen. Bij de heemkundekwis kaapte, hoe kon het anders, de tafel van de erevoorzitter Louis Lauwers met het gezin Behets en de familie Polspoel de eerste prijs weg en bij grootmoeders lottospel won Jan De Greef de

hoofdprijs : een heuse fiets.

Het was laat voor we het beseften.
Dit is meestal een goede stemmingsmeter.
Niemand van wie erbij was zal ontkennen
dat het een stijlvol en amusant feest ge-
worden was.

Tot binnen vijf jaar ?

Enkele feestvierenden brengen
de stemming er in door een
inderhaast samengesteld nummer
ten beste te brengen.

De feesttafel van
erevoorzitter Louis
Lauwers en echtgeno-
te en de echtparen
Behets en Polspoel

22. DE SINTE-METTEVIERING

Sint Maarten reed door weer en wind.

De stormen, regen en wind van de voorbije dagen waren juist gaan liggen en op zondag 8 november bleef het een rustig weertje maar weliswaar koud. Hartverwarmend was het dan toch voor de 300 kinderen die mee optrokken in de achtste lichtstoet van Hoembeka, en nadien een goed gevulde korf (plastic zak) in ontvangst mochten nemen van de patroonheilige himself.

Ook dit jaar werd geld noch moeite gespaard om korfje te vullen met lekkere maar gezonde en aangename dingen. Het parcours was licht gewijzigd en voor wat meer animatie en Sinte-Metteliedjes zorgde de geluidsversterking op een wagen.

Hoembeka-medewerksters bij het klaarmaken van de korfjes.

De kinderen komen hun geschenk ophalen in de bovenzaal.

Ook bij de paardeomwegang, na de dierenzegening, was er dit maal aangepaste muziekbegeleiding. Sinte Mette blijft in Hombeek een onverwoestbare folkloristische gebeurtenis.

Kinderlichtstoet afsluiter van St.-Mettefeesten

Hombeek

Zondag stonden de dierenwijding en de St.-Maartenstoet voor de achtste keer op de programmatie van de heemkundekring Hoembeka. Een andere publiekstrekker was de tweede hobbytentoonstelling in het PC in een organisatie van de KBG en KAV van Hombeek.

Zondagmorgen werd de St.-Maartenmis gehouden door oud-deken Mariën. Een beperkt ensemble van de fanfare St.-Cecilia van de Hombeek-Plein zorgde voor de muzikale noot. Ook de dierenwijding hierna nam de op rust gestelde deken voor zijn rekening. Heel wat minder paarden die nadien op pad trokken. Dit heeft volgens de Hoembeka-organisatoren alleen maar te ma-

ken met de verplichtingen van sommige rijverenigingen die elders aan wedstrijden moeten deelnemen. Waren er vorig jaar zowat 70 viervoeters, dan moest men zich nu tevreden stellen met een dertigtal paarden voor de traditionele rondrit met afstap in 't Zwaantje.

Omstreeks 18 u. 's avonds kwamen traditiegetrouw de jeugdverenigingen en heel wat individuen al dan niet gewapend met licht of fakkel naar het gemeentehuis afgezaakt. Onder politiebegeleiding werden enkele straten doorkruist. Er werd voor het eerst een kortere omloop genomen omdat heel wat (jonge) kinderen klaagden dat de vorige rondwandelingen wat te uitgebreid waren. Na een uurtje werd de vertrekplaats opnieuw bereikt.

Eveneens nieuw was de radio-

wagen aan de kop van de kinderlichtstoet. Er klonken twee authentieke Hombeekse St.-Metteliedjes door de luidspreker. Deze herinnerden de oudere Hombeekenaars aan de tijd toen zij nog met licht en zang door de Hombeekse straten trokken. Bij de ontbinding van de stoet konden de kinderen een zakje afhalen, onder andere gevuld met drankjes, speculaas en appels die gratis door de fruitveiling van St.-Truiden werden geleverd. De appelberg zal aan deze geste niet vreemd zijn.

Tenslotte werden ook enkele kinderen extra beloond voor het geleverde kleurwerk. In beide Hombeekse scholen werd immers een te kleuren tekening met de kinderen meegegeven. Bij de start van de stoet werden ze ingeleverd. Een jury reikte een

uurtje later aan de besten een extra stukje speelgoed uit.

In de persberichten is het Hombeekse Sinte-Mettefeest niet onopgemerkt gebleven. Hombeek laat Sinte Mette niet los, en omgekeerd.

24. HET VIJFDE BOEK en DE ACADEMISCHE ZITTING

Directeur-generaal van het Verbond voor Heemkunde, de heer Jan Gerits, in gesprek met voorzitter Ward De Kempeneer.

Traditiegetrouw brengt de kring om de twee jaar een boek uit met bijdragen aan de Hombeekse geschiedenis. Dit jaar de geschiedenis van de jeugdbeweging, MAP en CHIRO, en de geschiedenis van de Gilde van Sint Maarten en Sint Sebastiaan. Even traditiegetrouw wordt een nieuwe publicatie voorgesteld op een tentoonstelling met gelijkaardige thema's.

Dit jaar werd het boek uitzonderlijk wat later uitgebracht. Hoewel zeer vroeg gestart met een redactieraad, grotendeels bestaande uit leidsters en leiders van Chiro, van vroeger en van nu, en onder leiding van E.H. kanunnik Willem Mariën, eredeken van Sint Rombouts, toch moesten we vaststellen dat het ingewikkelder was dan we dachten om dit onderwerp evenwichtig en compleet uit te werken.

«Hoembeka» is tien jaar actief

Voorzitter De Kempeneer: «Dorpsbewoners hadden na fusie behoefte aan 'n heemkundige kring»

HOMBEEK — Heemkundige kring Hoembeka viert dit weekend zijn tiende verjaardag. Voor zaterdagavond is er een plechtige viering met Academische Zitting voorzien en zondag kunnen alle Hombekenaars naar het «Kultuurkaffee». Bij deze gelegenheid stelt de vereniging meteen ook haar vijfde boek voor: «De jeugdbeweging in Hombeek: van MAP naar CHIRO en De Gilde van Sint-Maarten en Sint-Sebastiaan».

Van bij de start in 1982 houdt Hoembeka er zich aan om de twee jaar een boek met bijdragen van de gemeente uit te geven. De onderwerpen waren in het verleden reeds zeer uiteenlopend: van fanfares, voetbal en andere verenigingen tot de doorlichting van hele families en straatgeschiedenissen. De twee auteurs van dit vijfde Hoembekenis-boek, E.H.

Willem Mariën en Begoen Van Autzenboer, stellen tijdens de plechtigheid zaterdagavond in de bovenzaal van het voormalige gemeentehuis elk hun bijdrage voor, respectievelijk het deel over de evolutie van de jeugdbeweging en het deel over de Gilde. Het boek is 's anderendaags tegen 600 fr. te koop in het «Kultuurkaffee» in het gemeentehuis, na zondag toet het 700 fr.

De zondag staat in het teken van de cultuur. Verschillende Hombeekse kunstenaars stellen die dag in het gemeentehuis hun werk voor aan hun dorpsgenoten.

Allerlei tentoonstellingen

Zowel moderne als klassieke kunst komen aan bod. Zo presenteren de familieleden van de overleden Emiel Jacobs zijn tapijtwerk, Groot Synaas, kleedster bij de BRT, toont haar kleding- en presentatiekunst, Amanda Verbergt draagt de poëzie van Jan Bertens voor en enkele jongeren zorgen voor muziek. Verder zijn er nog tentoonstellingen van Hombeekse schilders en beeldhouwers en van de decoratieve werken van Stef De Laet, decorateur bij het Mechels Stadsopruimings-

Eén van de hoogtepunten van het «Kultuurkaffee» is wellicht Lac Hierens met zijn Mail-Art. Mail-Art is een kunstvorm die vooral door de Amerikanen wordt bedreven, waarbij kunst als communicatiemiddel per post wordt verspreid. Daarnaast

brengt de kunstenaar ook nog zijn eigen sociaal geladen poëzie, begeleid door de synthesemuziek van Playground Massacre.

Nostalgie

Hoembeka is tien jaar geleden opgericht na de vraag van een plaatselijk schoolcomité naar een tentoonstelling met Hombeekse herinneringen. Die vraag werd gesteld aan drie dorpsbewoners, die toen al aan archiefonderzoek deden en een aantal oude zaken van de gemeente in hun bezit hadden, namelijk Behets, Verlinden en de huidige voorzitter van de vereniging Ward De Kempeneer. Die tentoonstelling kwam er en het succes was overweldigend. «Hoembeka was toen zes jaar gefusioneerd met Mechelen», verklaart voorzitter De Kempeneer. «De nostalgie naar het oude dorp kwam weer boven. Dat was voor ons het signaal om met een heemkundige kring te beginnen».

Hoembeka begon met een 19-tal personen en maakte van «Den Engel», één van de oudste

cafés van het dorp, haar vergaderplaats. Wat eens begon met een tentoonstelling groeide uit tot de volledige uitdieping van allerlei archieven. Hoembeka raadpleegt vooral het Stadsarchief van Mechelen. «Omdat het een goed en vrij volledig archief is», aldus de voorzitter. Maar ook in het archief van het Mechels Bisdop, het Provinciaal Archief van Antwerpen en de Rijksarchieven van Brussel en Antwerpen-Beveren-Waas heeft de vereniging een vaste voet in huis. Ward De Kempeneer: «Wij hebben toegang tot de archieven van de provincies Antwerpen en Brabant omdat Hombeek voor de fusie met Mechelen Brabant was en daarna pas Antwerpen».

Hoembeka verzamelt sowat alles wat er over de gemeente in die archieven te vinden is. Dat zijn ondermeer geboorte- en overlijdensdata van gewone dorpsbewoners, wat volgens De Kempeneer de mensen het meest interesseert. De parochiearchieven staan op bepaalde dagen ter beschikking van het publiek. — Anja DE WIT

Omdat de chiroleiding bovendien de beloofde inspraak zou hebben werden de laatste maanden nog twee bijeenkomsten per week ingelast (diverse leeftijdsgroepen en opgesplitst jongens-meisjes). Het inzamelen van fotomateriaal en illustraties vergde ook veel tijd en inzet. Het boek forceren tegen de novembertentoonstelling zou de kwaliteit ernstig geschaad hebben. Daarom werd het een maand verdaagd tot de academische zitting op 12 december.

10

Deze zitting verliep vlot en stijlvol. Directeur Generaal van het Verbond voor Heemkunde, Jan Gerits beklemtoonde het belang van de heemkunde en feliciteerde Hoembeka om het zeer actieve optreden en de prestaties. Schepen Van Den Brande betuigde eveneens zijn sympathie met de jubilerende kring. De twee hoofdstellers van de bijdragen in het vijfde boek, E.H. Wim Mariën en Eugene Van Autenboer gaven toelichting over de beschreven onderwerpen en hoe het tot stand kwam. Ook dit maal verzorgde het kwartet Neara Hora de zeer gewaardeerde muzikale intermezzo's. Amanda Verbergt leidde met klare stem en op een voornamewijze de sprekers in.

De heer Gerits, tijdens zijn toespraak voor een aandachtig luisterend publiek.

(foto Aerts, Het Laatste Nieuws)

De genodigden brachten een heildronk uit op de vierende kring en kregen de primeur om als eersten de tentoongestelde werken van Hombeekse kunstenaars te bezoeken. De kunstenaars zelf gaven toelichting bij hun werken.

Hoembeka, een kleine en nog jonge heemkundekring heeft zich bij deze viering stijlvol geprofileerd. Menig genodigde van Hombeek en van andere kringen hadden niets dan lof voor de plechtige zitting.

25. HOMBEEKS EERSTE KULTUURKAFFEE

HOMBEEKS KULTUURKAFFEE

Een nieuw initiatief van de heemkundekring dat insloeg als een bom.

De idee ontstond uit een gesprek met Luc Fierens, nog jonge "oud"-chiroleider en zoals hij zichzelf noemt "enfant terrible". Waarom niet eens een palet van zeer verscheiden Hombeekse kunstenaars samenbrengen, jongeren, ouderen en vroegere kunstenaars, en hen in de spots zetten ?

Zo werden voor dit eerste "kultuurkaffee" een tiental kunstenaars en kunstgroepen voor dit experiment aangezocht, kringleden of wie nauw met de kring betrokken was. De reactie was verbluffend positief.

Het kon niet meer stuk !

Het eerste kultuurkaffee bracht artiesten uit diverse kunstakken, zowel uit de grafische- als beeldende kunst, uit de muziek- als voordrachtkunst, klassiek en hedendaags.

De opkomst was buiten alle verwachting. Het belangrijkste misschien aan dit geslaagd experiment was dat een zeer divers publiek was opgekomen zodat uit deze toevallige confrontatie met prestaties van anderen, ouderen en jongeren, meer begrip en waardering is gaan groeien voor wat er allemaal leeft en gepresteerd wordt in deze kleine Hombeekse leefgemeenschap.

We geven een bondig overzicht van de kunstenaars.

STEF DE LAET

Graficus, tekenaar en schilder.

Stef is vast verbonden aan het Mechels Poppentheater als decorontwerper en decorschilder.

Hij is ook een begaafd olieverf- en pastelschilder.

De grisaille perspectief-uitbeelding van de oude Mechelsestraat, met op de hoek "Café Den Engel", waar de heemkundekring in 1982 werd opgericht, is van zijn hand.

Hij stelde nog andere potloodtekeningen en verfschilderijen ten toon, waaruit een grote persoonlijkheid en originaliteit uitstraalde.

GREET SYMONS

Geboren te Hombeek op 23 augustus 1951
Sinds 1975 kledster bij de BRTN

Met veel smaak en oog voor de historische getrouwheid weet Greet een juiste keuze te maken en de figuren uit te beelden tot en met het kleine détail.

Hier aan't werk om van een naakt decorum representabele figuren te maken voor de tentoonstelling.

EMIEL JACOBS

Geboren te Hombeek in 1885, huwde hij er met Stephanie T'Sjoen. Hij was koster-orgelist te Zemst-Laar en nadien te Wolvertem waar hij in 1927, op 42 jarige leeftijd, overleed.

Opgevoed in een kunstzinnig gezin, interesseerde hij zich dan ook reeds als jonge knaap voor tekenen, schilderen en muziek.

De begaafdheid van de jonge Emiel bleef niet onopgemerkt. Zoals het met meerdere jongeren in die jaren het geval was werd hij ingeschakeld in de kunstnijverheid. Hij ontwikkelde zijn talenten als leerling in dienst bij de beroemde tapijtweverij Braquenié, en bleef er later in dienst als zelfstandig huiskunstenaar. Het Braquenié-atelier was gevestigd in de Goswin-de-Stassartstraat te Mechelen, in het Hôtel de Stassart, geboortehuis van de gelijknamige beroemde Mechelaar.

Belangrijke kunstenaars waren werkzaam in deze tapijtweverij zoals Frans Van Balberghe, Theophiel De Wit (vader van Gaspard De Wit), Wynants, Laurent en Willem Geets.

Emiel had thuis zijn eigen weefgetouw. Daarop werkte hij in opdracht kleinere stukken af die bij de tapijtweverij Braquenié besteld werden door welstellende opdrachtgevers.

De kartons (tekeningen met de motieven die geweven moesten worden) werden hem ter beschikking gesteld. Ze werden door beroemde schilders uitgetekend (enkele reeds vernoemd). Ook Emiel tekende zelf kartons voor eigen kunstwerken.

Van zijn kunsttapisserie is het meeste verwerkt als meubelbekleding gemaakt voor de begoede burgerij. De huidige eigenaars koesteren deze familiestukken als precieuze kunstwerken die heden zeer hoog in waarde geschat worden. Gelukkig bleven enkele kleine tapisserieën in familiebezit en ervaren we heden nog iets van deze hoogbegeerde huiskunst.

MODEST T'SJOEN

Geboren te Hombeek in 1891 en er overleden in juli 1980, ongehuwd.

Hij genoot een kunstopleiding, eerst aan de Academie voor Schone Kunsten te Mechelen van 1907 tot 1914, daarna aan het Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Den Haag (Nederland).

Hij was een briljant leerling en behaalde jaar op jaar de eremadaille 1e prijs met uitmuntendheid.

Modest, een geboren kunstenaar, muntte vooral uit door zij sculpturen in hout, zowel zuiver beeldhouwwerk als decoratieve houtbewerking. Maar hij was ook een bekwaam steenhouwer en beeldhouwde enkele kunstwerkjes in ivoor. Bovendien was hij een talentvol tekenaar en heeft hij ook meerder olie verf en pastelschilderijen gemaakt. Hij koos vaak dieren als onderwerp voor zijn schilderijen en zijn beeldhouwwerken.

Vooraf in deze diersculpturen weet Modest zo een scheppende kracht te leggen dat hij niet alleen een bewonderenswaardige gelijkenis creëert tot in het kleinste detail, maar bovendien gaat er van deze scheppingen een expressieve kracht uit die de gemoedstoestand van het dier perfect weergeeft.

Exposities : Mechelen 1930, Gent 1931, Brussel 1932 e.a.

Op de foto : Louis Buelens, medewerker van 't Ridderke op bezoek bij de werken van Modest T'sjoen en Miel Jacobs.

JAN BERTENS

Geboren te Hombeek op 14 maart 1901, overleden te Mechelen op 16 augustus 1973.

Van zijn prille jeugd had hij een bijzondere belangstelling voor taal. Dit bleek reeds toen hij in de plaatselijke lagere school met volle aandacht de taallessen volgde, doch bij de rekenlessen meer oog had voor de vogeltjes in de vrije natuur.

Aangetrokken door het kunstzinnige zocht hij een beroep in deze richting. Hij ging te Mechelen beeldhouwen studeren. Een tijd lang heeft hij het beroep van houtsculpteerder uitgeoefend maar is overgestapt naar het tekenen van kantmotieven. Hij werkte voor Amerikaanse joden, die bij het begin van de Tweede Wereldoorlog moesten verdwijnen. Zo verdween de werkgelegenheid eveneens.

Jan Bertens was een stille, vriendelijke man, weinig spraakzaam, die leefde in zijn eigen wereld. Hij zweefde boven het aardse gedoe en had voor de praktische kant van het leven geen oog. Hij bracht zijn vrije tijd door met lezen, dichten en tekenen.

Tijdens het weekend ging hij naar Mechelen en bezocht er de boekhandels. Hij kon haast nooit aan

de verleiding weerstaan één of ander dichtbundel te kopen. Zijn verzameling Nederlandstalige dichtwerken groeide aanzienlijk.

De ideeën en onderwerpen voor zijn gedichten ontsproten bij hem op de meest onverwachte momenten. Kwam een of andere poëtische gedachte bij hem op, dan noteerde hij dat op gelijk wat hij in handbereik had, zelfs 's nachts. Hij leefde gelukkig in deze wereld en verveelde zich nooit. Hij beweerde zelfs over te weinig tijd te beschikken om de vloed van denkbeelden en gedachten die bij hem opkwamen ooit nog in gedichten om te zetten.

AMANDA VERBERGT, geen onbekende te Hombeek vooral ook op declamatorisch gebied, droeg enkele van zijn gedichten voor.

BOB BROERS

Geboren te Mechelen op 11 april 1925, gehuwd te Hombeek en er wonend sedert zijn huwelijk in 1960 met Marie-Louise Teughels.

Graficus - Kunstschilder (autodidact)

Studeerde aan de Normaalschool te Mechelen alwaar hij tekenlessen kreeg van Jan Heuninckx, zijn grote voorbeeld. Diens werken maakten zo'n grote indruk op hem dat hij er altijd naar gestreefd heeft ook iemand te worden op het gebied van de schilderkunst. Gedurende een dertigjarige carrière als schilder en tekenaar, heeft hij heel wat werken op zijn actief staan. Verschillende werken zijn in staatsbezit. Zijn voorkeur gaat uit naar het landschapsschilderen, waarbij hij zich aan louter figuratieve voorstellingen houdt met ruime aandacht voor het detail.

Tentoonstellingen : Hij heeft op talrijke tentoonstellingen geëxposeerd en behaalde meerdere prijzen.
België : te Antwerpen, Brussel, Borgerhout, Dendermonde, Duffel, Hombeek, Olloy-sur-Viroin, Turnhout.
In het buitenland : Rijsel, Luxemburg.

Onderscheidingen op de Salons
te Brussel ingericht door de Vrienden-
bond der Cultuur- en Sportkringen van
het personeel van Financiën,
te Luxemburg ingericht door het Comité
Culturel et Sportif des Finances
. Medaille van de Stad Brussel
. 1ste prijs grafiek (Brussel)
. 5de prijs schilderen (Brussel)
. 1ste prijs grafiek (Luxemburg)
. 3de prijs schilderen (Luxemburg)

Atelier :
Diepestraat 3, 2811 Mechelen-Hombeek

HILDA VAN DER ELST

Geboren te Hombeek in 1920, echtgenote van Theo Weyts.

Kunstminnend en zeer begaan met al het moois in de open natuur, met de bomen, planten en bloemen, ging Hilda zich een achttal jaren geleden actief bezig houden met creatief tekenen en schilderen en koos dan ook de natuur als geliefkoosd thema. Ze genoot eerst drie jaar privé-opleiding waar ze de basisbegrippen van deze grafische kunst leerde. Sindsdien volgt ze reeds vijf jaar als vrije leerling de kunstacademie te Mechelen.

Aanvankelijk maakte ze, buiten de vele schetsen, ook pasteltekeningen maar het zijn nu vooral de aquarellen waarop ze zich meer en meer is gaan toeleggen. Ze getuigt in deze werken van echt talent en van een groot scheppingsvermogen. De onderwerpen haalt ze uit de haar omringende natuur. Een perkje narcissen of viooltjes kan haar zo bekoren dat ze er vlug een sumiere schets van maakt en deze in het atelier uitwerkt tot een sereen stilleven.

Het koloriet is harmonieus, zacht en lieflijk. De weergave is zeer persoonlijk maar blijft toch echt en getrouw ; eerlijk en heerlijk.

Bij een selectie tentoongestelde werken van de Mechelse academie te Gent werd zij door de jury uitgekozen om er met een werk vertegenwoordigd te zijn. Ze exposeerde enkel op verzoek van enkele privé-instellingen en doet dit gelukkig nu ook voor onze heemkundekring, Hoembeka, waarvan ze medestichtend lid is.

WIM DE ROOSTER

Geboren en getogen Hombekenaar (15 april 1928) en er nog steeds wonend en gehuwd met Anny Heremans uit O.L.Vrouw Waver.

Reeds in de lagere school te Hombeek had Wim een voorkeur voor tekenen en kleuren. Met veel bewondering keek hij op naar zijn nonkel Miel (Emiel Van Den Ende), jongste broer van zijn moeder, die een begaafd kunstenaar was maar helaas reeds op 28 jaar overleed. Hij volgde les aan de academie te Mechelen als leerling van Ernest Wynants. Op de ouderlijke hoeve had hij een eigen atelier waar hij tekende, schilderde en beelden maakte in klei en plaaster. Als kind was het voor Wim een ongekennde vreugde te mogen schilderen in het atelier van nonkel Miel.

Kort bij zijn thuis in de Bankstraat woonde Net Reydams. Haar zoon Louis Reydams volgde ook de academie te Mechelen. Hij tekende en schilderde landschappen achter in de tuin. Zijn doeken maakte hij uit versleten lakenstof. Het boeide Wim hem te zien schilderen en hij vertoefde soms vele uren bij hem en volgde de vorderingen van het tableau.

Toneel en muziek waren jeugdhobby's van Wim. De eigen belangstelling om op doek te schilderen kwam toen zijn beide dochters in de lagere meisjesschool te Hombeek teken- en kleurwerkjes opgelegd kregen. Toen de jongste dochter Ingrid zich in 1975 inschreef in de Mechelse academie voor beeldende kunsten en er tijdens de week-ends tekenlessen volgde, werd ze er met de auto naartoe gebracht en afgehaald. De verloren tijd om op dochterlief te wachten kon nuttiger gebruikt worden en zo liet Wim zich ook inschrijven op de weekendcursus voor kunstschilderen. Van dan af was de passie geboren. De wil om er iets van te maken was groot. Bekwaamheid ontwikkelt maar met ups en downs maar het doorzettingsvermogen was groot en de liefde voor de kunst groeide en zo behaalde hij in 1986 het diploma Hoger Secundair Kunstsonderwijs, specialisatie schilderen.

De academie blijft toch een wekelijkse ontmoetingsplaats van vrienden en afgestudeerde kunstschilders. Vooral aan directeur Tuerlinckx, zijn leraar in de laatste vier jaar heeft hij veel te danken. Zijn werken zijn grotendeels olieverfschilderijen, maar ook het pastelschilderen beoefent hij, en in mindere mate het aquarelschilderen. De uitwerking in figuratief doch gedragen door een eigen impressionisme. De onderwerpen zijn zeer divers; van het portret, het naakt, het stilleven is het meer en meer gaan evolueren naar landschappen en natuurelementen.

Vooraf deze laatste werken zijn geladen expressies van een sterk persoonlijk beleven en aanvoelen van het onderwerp. Het koloriet is soms vurig en contrastrijk en toch blijft het geheel een zekere mystiek uitstralen wat getuigt van een echte scheppingskracht.

ANNY HEREMANS

Geboren te O.L.Vrouw Waver op 14 december 1936. Gehuwd in 1957 met Wim De Rooster uit Hombeek, en daar wonend in de Bankstraat.

Ze volgde van 1987 academie te Mechelen, richting tekenen, en schakelde na deze drie jaar voorbereiding over op de hogere secundaire cyclus beeldhouwkunst-kunstgeschiedenis, nu ook reeds drie jaar. De cyclus beeldhouwen loopt over 7 jaar.

Samen met haar man gaat ze iedere zaterdag en zondag naar Mechelen en werkt er met ijver aan de soms zware doch steeds passionerende opdrachten.

Aan het beeldhouwen kan Anny zich echt uitleven en ontspannen en beleeft er een waar genoegen aan er soms hard op los te gaan, ook met de hamer, om uit de vormeloze materie een waar beeld te creëren. Ze werkt er samen met haar collega's, meestal jongeren, in een hartelijke en vriendschappelijke sfeer.

Het met klei moduleren is ver van een nette en propere bezigheid en het mouleren of in gips uitvoeren van de grotere

werken eisen soms wel wat fysieke inzet, maar deze handkracht en grote mobiliteit bij deze driedimensionale scheppende bezigheid vindt Anny juist iets wat haar uitermate ligt en vergenoegt.

Haar werken zijn door de academie opgelegde sculpturen naar klassieke voorbeelden of naar levend model. Ze weet ze echter natuurgetrouw en met een verrassende nauwkeurigheid uit te werken met een oplettend oog voor dimensies en juiste verhoudingen. Anny is niet vlug tevreden en voelt de drang om het steeds nog perfecter te willen, een natuurlijke gedrevenheid van een begaafd kunstenaar.

STEVEN en GEERT HELLEMANS

Reeds in de voormiddag traden deze twee broers, zonen van ons stichtend medelid Wilfried Helleman, op tijdens het aperitiefconcert. De werken van Beethoven, Bach en Brahms, voor enkel- en dubbelhand werden door de aanwezigen zeer gewaardeerd. Ook in de namiddag waren de vier piano-intermezzo's een kunstvolle en sfeervolle afwisseling. De jonge virtuozen, die de muziek als hobby bedrijven, hebben heel wat in hun mars.

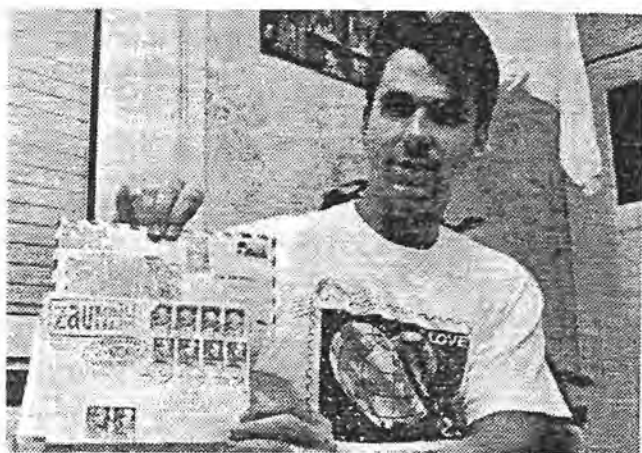
HET JONGERENORKEST SINT CECILIA

Toen de jongeren van Sint Cecilia, Hombeel-Plein, hun opwachting maakten om op te treden, ontstond licht paniek. Er bleek slechts een beperkte formatie verwacht maar als dan het complete orkest met bijna dertig uitvoerders een plaatsje ging zoeken op en rond het podium, bleken er stoelen te kort te zijn. De kwaliteit van dit orkest, onder leiding van Michel Leveugle, moet in Hombeek niet meer beklemtoond worden. Dat deze jonge mensen (zeer jonge) ook het podium van het kultuurkaffee betraden, heeft hun imago maar uitgedragen bij een ruimer publiek.

DONALD VERLINDEN

Als conférencier had Donald geen gemakkelijke taak om een zo divers artiestenpalet aan een toch wat ongewoon en soms onrustiger publiek voor te stellen. Gelukkig heeft hij ervaring met dat soort van dingen zodat alles vlot verliep. Tussendoor werden ook de exposerende kunstenaars even belicht.

LUC FIERENS

Geboren in Hombeek in 1961. Reeds zeer jong aangetrokken door kunst in woord en beeld, begint hij als twintigjarige aan experimentele dichtkunst en publiceert van 1982 tot 1984 in een eigen avant-garde tijdschrift, "Paralel", met een internationale weerklank. Sommige gedichten werden vertaald in het Engels, Frans en in het Italiaans.

In 1984 bij een Italiëreis heeft hij eerste contacten met postkunst (Mail-art). Hij start het jaar daarop een Mail-artproject over Venice/Ballet.

Zijn passie voor deze kunstvorm komt in een stroomversnelling na een reis naar Berlijn in 1986 waar hij een eerste Fluxuscontact heeft. In 1987 wordt Mail-art een constante en worden niet minder dan 120 projecten afgewerkt. Postflux-booklets worden geboren en hij neemt deel aan de Biënnale van Sao Paulo. Luc Fierens reist in 1989 en in 1990 naar Amerika, Florida, New-York en Dallas (Texas), waar hij "Princess" Debbie ontmoet. Zijn collectie "Hommage to Fluxus-Mail-art" wordt in 1991 aanvaard door het Sonia-Henie-museum te Oslo (Noorwegen) en daar tentoongesteld. Ook datzelfde jaar schenkt hij zijn collectie "Vennice/Ballet" aan een Mail-artcorrespondent in Rusland. In 1992 wordt ze opgenomen en geëxposeerd in het plaatselijk museum te Eysk (Rusland).

Op een internationale Fluxus-vlaggen expositie in september-oktober 1992 te Budapest (Hongarije) was zijn inzending onze nationale vertegenwoordiging tussen inzendingen van Eric Anderson, Ken Freedman e.a. In november was hij te gast op het networkers congres in het Kultureel Centrum te Anderlecht en droeg er engelstalige gedichten voor, begeleid door "Playground massacre". In Hombeek zal dit zijn eerste "performance" zijn, buiten een "Youth & Mail-art" introductie gehouden voor de plaatselijke jeugdclub Hoje.

Luc stelde zijn mail-art tentoon maar hij droeg ook voor uit eigen werk. Nederlandstalige poëzie en meer sociaal geladen engelstalige poëzie. Speciale muziekbewerking op key-board door Gunther Symons, door hemzelf uitgevoerd ondersteunde de gedichten. Bij de slotsessie bracht een jong Hombeeks ensemble het decibelgehalte wat omhoog.

Een echt geslaagd optreden dat de jongeren van Hombeek echt verbaasde :

PLAYGROUND MASSACRE, modern jongerenensemble met **MARC DEPRETER, JORIS VERTENTEN**, onder leiding van **GUNTHER SYMONS**, besloot dit eerste kultuurkaffee van Hoembeka.

26. Het gebeurde in 1942 : vijftig jaar geleden

Einde 1942 telde Hombeek 3.043 inwoners (1525 mannen en 1518 vrouwen). In dat tweede oorlogsjaar werden 56 kinderen geboren (29 jongens en 27 meisjes). Toch ging het aantal inwoners er dat jaar op achteruit omdat er vrij veel overlijdens waren (42) en ook omdat het getal emigranten uit onze gemeente (85) zeer hoog was. Er kwamen wel wat inwijkelingen (54), doch het verschil bleef negatief.

Wie huwde in 1942 ?

(door Angèle Selleslagh)

Er waren slechts 17 huwelijken te Hombeek die we hier citeren :

<u>In Januari</u>	Jan MERTENS (*Antwerpen 1920) en Josephine Pelagie SOMERS (*1916)
<u>In februari</u>	Theophiel VAN CAMP (*1912) en Jeanne NUYTIENS (*1913-1980) Leo Vital JEHANSART (*Mech. 1912) en Paula DE WIN (*1914) Frans Jan DE KETELAER (*Mech.1921) en Celina FIERENS (*Weerde 1920)
<u>In mei</u>	Frans VLEMINKX (*Ko/dB.1922) en Maria Catherina VAN DER ELST (*1922) Ferdinand BETRAMS (*Mech. 1916) en Maria Irma CHRISTIAENS (*1920)
<u>In juli</u>	Louis WAUTERS (*1896) en Leontine TEUGHELs (*1913) Louis MUYLDERMANS (*Zemst 1909) en Amelia VAN WINGHE (*1910) Karel ENGELen (*Herent 1903-1979) en Maria VAN ASSCHE (*1917)
<u>In augustus</u>	Albert AUWAERTS (*Opdorp 1917-1989) en Josephien TEUGELs (*1914) Kamiel THIELEMANS (*Ko/dB. 1869) en Adèle VAN KEER (*Opdorp 1883)
<u>In september</u>	Frans SCHEERS (*Putte 1920) en Josephien TEUGHELs (*1916)
<u>In oktober</u>	Leonard BEULLENS (*Leest 1914) en Melanie VAN GEEL (*1911) Albert ROBEYNS (*Leest 1918) en Virginie DE WIT (*Target,Fr. 1918)
<u>In november</u>	Edward VAN CASTER (*1915) EN Maria Francisca ROBBRECHTS (*Leest 1917) Maurits COCKAERT (*Niewenr. 1914) en Rosalie REYDAMS (*1915)
<u>In december</u>	Jan Frans SPRUYT (*1908) en Maria VAN UTTERBEECK (*Rijmenam 1905)

datum niet bekend

L VAN DEN HOUTE, bediende Grimbergen en Louisa ANDRIES, Hombeek
Bernardus THEYS, kraangeleider Ruisbroek, Elisabeth Maria MAGNUS, Hombeek
Frans Leonard BUELLENS, landbouwer Leest, Maria Melania VAN SAET, Hombeek

Er werden ook nog huwelijken ingezegend buiten de Sint Martinusparochie van Hombeek, vooral van Hombeekse jongens die met een meisje buiten Hombeek huwden. We kennen er enkele :

Hendrik STROOBANTS en Julia STROOBANTS
Hendrik Frans VAN BEVEREN, meubelmaker Hombeek, en Rosalie Rossemiers, Antwerpen
Frans NEUTIENS, marmerbewerker van Hombeek en Maria VAN DEN HEUVEL van Leest
Damiaan Frans PEETERS, electricien Hombeek, en Elisabeth Coleta VAN PRAET, Leest
Leopold VERHASSELT, metser Hombeek, en Paulina Wilhelmina SCHAEERLAEKEN, Tisselt
Albert HUYBRECHTS, rangeerder Hombeek, en Celina Maria BOGAERTS, Beigem
Arthur MEYSMANS (*1919) en Marcella SIJMONS (*Ko/dB. 1920)
Pieter Jan DE WIN en Julia VERSTRAETEN

Deze twee laatsten vierden dit jaar hun gouden huwelijksjubileum.

De viering der 50-jarigen !

Het is nu een vaste traditie geworden in Hombeek dat de borelingen van 50 jaar terug hun jubileum vieren op een passende wijze. Ook dit jaar hebben de vijf gangmakers, Jan DE GREEF, Marcel VERBRUGGEN, Clara DE ROOSTER, Bea DE VALCK, Magda MEERT en Palmyre VAN DER ELST aan dit lovenswaardig initiatief handen en voeten gegeven.

Op zaterdagavond 28 november verzamelden de jubilarissen, na de mis in de parochiekerk, in "Het Swaentje" in de Boomkesstraat. De stemming kwam er in bij enkele glaasjes parelwijn, hun aangeboden door de heemkundekring. Enkele anecdotes uit het geboortjaar werden uit de kranten van die tijd gelicht en in een inleidende toespraak van de voorzitter verwerkt. De feestvierders zullen het zich niet herinneren wat precies in hun geboortjaar gebeurde, maar de vele belevenissen van een paar jaar later blijven levend in het geheugen geprent en dat zal ook zo zijn voor deze merkwaardige avond waarop deze herinneringen werden bovengehaald in geur en kleur, bij lekker eten en drinken, feesten en dansen tot in de vroege (zelfs late) uurtjes van de volgende dag.

Aan de feestdis zaten samen met hun echtgenoot of echtgenote :

Jeanine PEPERMANS
Mia KEULEERS
Wim LIERS
Annie APSILLIS
Jacqueline DE NEYS
Beatrijs DE VALCK
Jan VERBERGT
Julia MEULDERMANS
Mimi MALFAIT
Louis POTUMS
Elza TROCH

Marcel VERBRUGGEN
Jozef VAN DOREN
Jacqueline JACOBS
Wilfried ROSIERS
Irmgard ROSIERS
Paul MEEUS
Jan DE GREEF
Sylvia DE SMEDT
Nelly GEIVAERTS
Palmyre VAN DER ELST
Magda MEERT

Hilde SAERENS
Agnes TEUGHELS
Greta BAETENS
Monique MOORTGAT
Clara DE ROOSTER
Andre VAN CAUTER
Ida VAN DEN EEDE
Albert DAELEMANS
Joris DE SMEDT
Gustaaf DE PRINS

Wat gebeurde in 1942 ?

(door Ward De Kempeneer)

OORLOGSGEBEURTENISSEN

Om ons een beter beeld te vormen hoe de doorsnee burger zich moet gevoeld hebben in 1942 hebben we de "Gazet van Mechelen" van dat jaar doorgenomen. We vinden er zeker een getinte berichtgeving in terug, geplaagd door een strenge censuur. De feiten en gebeurtenissen weerspiegelen toch zeer goed een tijdsgeest. Vooral het plaatselijk nieuws en wat Hombeek betrof heeft onze aandacht weerhouden, maar ook enkele opvallende oorlogsberichten die destijds zeker onderwerp waren van geanimeerde gesprekken.

In 1942 gaan we het derde oorlogsjaar in. Voor de doorsnee Hombekenaar was er een zekere gewenning gekomen. Gewenning ... ja, aan veel ongemakken en ongenoegens die de bezetting en de schaarste met zich meebrachten. Men spreekt dan ook geregeld over de goede tijd van "vóór den oorlog" ! Men probeert het oorlogsgedoe van zich af te zetten. Voor de meeste bewoners is de oorlog en de internationale politiek achtergrondgebeuren. Ze zijn er niet rechtstreeks bij betrokken, buiten enkelen die zich meer engageren en zich actiever gaan profileren in het één of het andere kamp. Meer en meer komen toch ook dorpsbewoners ongewenst in moeilijkheden door de opeisingen voor tewerkstelling in de Duitse industrie. Er zijn enkele razzia's in de gemeente van de Gestapo om werkweigeraars of vermeende leden van de verzetsbeweging op te sporen. Uit Mechelen komen geregeld berichten over sabotage en wordt brand gesticht o.m. aan een Duitse legeropslagplaats (Lager der Heerunterkunftsverwaltung) en brandbommen gelegd in de filmzalen "Cinema Cinex" (18 februari) en "Cinema Luxor" (14 maart).

De eigenlijke krijgsverrichtingen zijn veraf : de woestijngevechten in Noord-Afrika, maar vooral de slag om Rusland. Vele Hombekenaars volgen ze wel en als strategen prikken ze de spelden met gekleurde koppen en een gelijkkleurige wollen draad op een wandkaart om de linies te markeren. De wisselende oorlogskansen vernemen ze uit de kranten en de radio. De kranten staan onder strenge censuur en ook de radio geeft bijna om het uur nieuwsberichten van de "Grootduitschen Omroep". Wie een andere klok wil horen, draait de post wel eens op de korte golf om de berichten te horen van Jan Moedwil op de B.B.C. Hij eindigt steeds met de leuze : " En zonder er op te boffen, we krijgen ze wel, de Moffen !"

Herhaaldelijk verschijnen heldhaftige berichten over de Ruslandstrijders en de Vlaamse legioensoldaten die als helden uitgewuifd worden te Brussel. Op 1 februari wordt gemeld dat Raymond De Tolenaere aan het Oostfront overleden is.

VROUWENBETOOGING TE BERLIJN

Langs de Duitse radio werd het bericht van de Engelse en Russische berichtendienst voorgelezen waarin gezegd werd dat te Berlijn bij het vertrek van de soldaten naar het Oostfront, een vrouwenbetoging had plaats gehad, waarbij ze zich voor de treinen wierpen om het vertrek te verhinderen.

Hiermee wilde de pers erop duiden hoe onbetrouwbaar de vijandelijke berichtgeving wel was, maar tegelijk slopen op die wijze geallieerde berichten in de krant.

KEULEN WORDT DOOR DE RAF ZWAAR GEBOMBARDEERD

In de nacht van 31 mei hebben Engelse vliegtuigen een aanval uitgevoerd op de stad Keulen, waarbij honderden onschuldige mensen het leven lieten .../ ...

Op dinsdag 3 maart wordt geschreven over het "schandelijk" bombardement op Parijs (Boulogne), waarbij meer dan 700 doden gevallen zouden zijn. Het doelwit was wel het

We wennen eraan regelmatig overvlogen te worden door grote formaties Engelse of Amerikaanse vliegtuigen. Dit gebeurt meestal 's nachts. Langzaam zwelt het zware monotone gedreun aan en sterft dan weer uit. Dikwijls worden we opgeschrikt door het "Abwehrgeschütz" aan het goederenspoor in Hombeek. Lichtstralen schieten door de lucht. Eigenlijk verheugen de mensen er zich over en staan niet stil bij het onherstelbaar leed door verwoestingen, kwetsuren of dood. We begrijpen het pas beter als we het jaar daarop ook gebombardeerd worden. Er wordt nauwlettend toegezien op de verduistering van lichtkoepels, ramen en deuren. Ook de karren en de fietsers rijden met kappen op de lichten. Slechts een kleine gleuf mag wat licht doorlaten. Regelmatig worden overtredingen gestraft.

Wat het doorsnee gezin vooral zwaar treft in dat jaar is de kou (moeilijkheden om voldoende brandstof te hebben) en de schaarste aan voeding en kleding. De rantsoenering gaat drukken en de zwarte markt en het smokkelen zijn gewoon goed. Erger is dat de schaarste misbruiken in de hand werkt, gaande van zegelsvervalsing, diefstal tot afpersing en geweld.

DE BITTERKOUDE WINTERS

zaterdag 3 januari

WOL EN PELSEN VOOR DE SOLDATEN AAN HET OOSTFRONT

De DeVLAGE verzoekt mee te delen : "Gehoorgevend aan Rijksminister Goebbels heeft de Duitse Arbeidsgemeenschap besloten deel te nemen aan een wol- en pelzeninzameling ten voordele van de soldaten aan het Oostfront. De harde winter eist de soldaten vele offers. De schenkers ontvangen een bewijs dat later eventueel tegen oorkonden kan ingeruild worden die de bezitter het recht verlenen om nieuwe textielwaren aan te schaffen.

Komen in aanmerking : alle warme wollen artikelen zoals kousen, vesten, ondervesten, pullovers, mutsen, bivakmutsen, sjaals, handschoenen, wollen ondergoed, onderlijfjes, onderbroeken, borstbeschermers en dekens alleraard."

De uitzonderlijke winterkou houdt aan tot begin maart. De kolenkaarten zijn opgebruikt. In grote getale trekken mensen te voet of met de fiets naar " 't steut " in Humbeek om kolen te ziften.

Er is geen sport meer op zondag omdat de voetbalpleinen onbespeelbaar zijn. De zesdaagse in het sportpaleis te Antwerpen wordt afgelast wegens gebrek aan brandstof.

Op zaterdag 28 februari meldt de krant :

KOLEN BIJ EEN GEBOORTE

Het gezinshoofd dat een geboorte aangeeft kan, zo hij in het bezit is van een kolenkaart, een extra rantsoen kolen bekomen.

In Hombeek wordt op 2 februari de school voor 14 dagen gesloten wegens gebrek aan kolen. " De huidige voorraad reikt maar voor verwarming gedurende drie dagen per week. Daarom beter een korte tijd sluiten. " Op 10 februari verschijnt een algemene " verordening " betreffende het verwijderen van sneeuw en ijs en glibberigheid op de straten.

" Het Oberfeldkommandantur besloot met de regeringspresident en de burgemeesters dat alle gemeenten onmiddellijk de werklozen moeten inzetten om sneeuw te ruimen. "

En toch op vrijdag 27 februari :

WIELRIJDEN

De Dijlespurters zijn erom bezorgd hun renners zo vlug mogelijk in conditie te brengen en richten dus weer de oefenritten in die verleden jaar zo nuttig bleken. De koude had zondag een groepje moedige jongens niet kunnen verhinderen om gezamenlijk 40 km. af te trappen. Sneeuw en ijs waren hinderend, maar de renners geraakten er gauw aan gewoon en onderhielden een flink gangetje. Zonder dat het een stormloop werd won de Hombekenaar Albert Christiaens voor zijn clubmakker René Janssens.

De bekendste beroepsrenners in die tijd waren wel Fausto Coppi en Rik Van Steenbergen.

ENKELE OPVALLENDE BERICHTEN

- vrijdag 16.1 : *De 250.000ste Belgische arbeider vertrekt naar Duitsland. Als men weet dat in België er 1,8 miljoen arbeiders zijn, dan is dit 14 % dat in Duitse bedrijven werkzaam is.*
- 1 februari : *Raymond De Tollenaere aan het oostfront overleden.*
- 4 februari : *Belgische joden verboden het grondgebied te verlaten. Belgapress meldt : De militaire overheid deelt mee dat bij verordening van 27 januari het de joden verboden wordt op straffe van boete het Belgisch grondgebied te verlaten.*
- Zondag 26.4 : *Hitler spreekt in de Reichstag : de joden zijn de schuld van alles.*
- 30 april : *De joden verplicht gele ster te dragen in Holland.*
- 7 juni : *De Belgische joden zijn eveneens verplicht de davidster te dragen. Ze mogen geen medische beroepen meer uitoefenen.*
- 30 april : *Vreselijke ontplofingsramp in Produits Chimiques te Tessenderloo waarbij 250 doden te betreuren vielen.*

VOEDSELBEPERKING EN ALGEMENE SCHAARSTE

Maandelijks werden de rantsoeneringszegels op het gemeentehuis uitgereikt. De hoeveelheid hing af naargelang het aantal personen in het gezin en hun leeftijd. Wie ondergedoken leefde werd vanzelfsprekend van de lijst geschrapt. De voedselvoorziening moest maar op de zwarte markt gekocht worden. Voor kleding en wasprodukten waren er afzonderlijke kaarten en ook voor kolen waren er kolenbons.

Zaterdag 23 mei :

UITDELING VAN RANTSOENERINGSZEGELS

De rantsoeneringszegels van de 26ste periode zullen ten gemeentehuize uitgedeeld worden op dinsdag 26 en woensdag 27 mei. De melkzegels en de zegels voor brandstoffen zullen 's anderendaags bedield worden.

De rantsoenzegels :

1 brood	6 suiker	12 niets
2 gebrande gerst	7 peulvruchten	13 kunsthonig, kandijsuiker
3 margarine	8 mais, rijst, aardappelmeel	14 confituur, gelei, siroop
4 boter	9 havermeel, havergort	20 aardappelen
5 cichorei	10 vlees	

Soms verschenen er "gouden raadgevingen" zoals "Waarom afgeroomde melk zo vlug aanbrandt en hoe eraan te verhelpen ?" Zuinig omgaan met voedsel en niets laten verloren gaan was een kunst. Zo kon thee gemaakt worden van appelschillen en pudding van droge erwten. Oordeel zelf maar :

Zaterdag 10 januari :

ZUINIG MET VOEDSEL : APPELSCHILLENTHEE

Koolgewassen kunnen volledig als voedsel gebruikt worden indien men de nerven ervan ook geraspt erbij zou voegen. Fruit zoals appels en peren kan men best eten met de schil. Indien men toch de vruchten schilt dan kunnen de schillen van appels in water gelegd worden. Flink laten doortrekken. Deze thé is zeer smakelijk.

zaterdag 21 maart :

PUDDING VAN DROGE RANTSOENERWTEN

"Week daags tevoren de erwten in regenwater. Kook ze den volgende dag gaar en kook ook enige aardappels. Als alles gaar is, steek het door zodat het goed vloeiend is en voeg er een lepel verse margarine bij. Smeer een bakvorm in met boter en doe de massa in de vorm en laat 1 1/2 uur in een warmwaterbad koken".

Op donderdag 12 maart verscheen zelfs een "verordening" betreffende voedselafval om het niet verloren te laten gaan maar het te verzamelen als voeder voor de dieren.

woensdag 17 juni :

KINDERHEIL

In de gemeenteschool van Hombeek heeft verleden maandag de maandelijkse suiker-, griesmeel- en bananacaobedeling plaats gehad. (Wat BANANACAO is weten we niet)

Er werden bedeed 500 gram suiker aan de kinderen onder 1 jaar à 3,75 fr, 250 gram griesmeel aan de kinderen onder 3 jaar à 1,50 fr en 15 zegels nr.8, Bananacao aan de zwangere vrouwen (500 gram) à 2 fr. het pak. (kosteloos voor wie van Winterhulp geniet).

Op tweede Paasdag, maandag 6 april, deelde Winterhulp pillen en vitaminen uit aan de Hombeekse jeugd om volledige ondervoeding te voorkomen. Het waren bruine, glazig uitziende pillen, een dikke erwt groot, die, naar men zei gemaakt waren van levertraan. De jongeren namen ze met grote tegenzin omdat ze naar hun gevoel vreselijk slecht smaakten.

Niet alleen was er voedselschaarste ook de kledingstoffen waren haast niet meer betaalbaar. De huismoeders werden vlijtige naaisters en afgedragen kleding werd uit mekaar gehaald, de stof werd gekeerd en hermaakt tot een nieuw kleed, vest of broek. Dikwijls was de kleur verschenen of lelijk geworden, dan werd de stof in een kokende kleurstofbrij een donkerder kleur gegeven en alles was als nieuw. Winterjassen werden vaak gemaakt uit oude dekenstof.

Zondag 18 januari :

KLEDERKAARTEN VOOR ZWANGERE VROUWEN EN ZESMAANDEN OUDE ZUIGELINGEN

Zwangere vrouwen kunnen buiten de normale textielwaren nog hetvolgende bekomen voor een eerste boreling :

a) voor de wieg : een matras (65x40), 1 hoofdkussen + 3 overtrekken, 3 lakens, 1 deken en 1 meter stof, en

b) voor de kindervagen: 1 matras

Voor de zuigeling die de ouderdom (sic) van 6 maanden bereiken kunnen ze bekomen :

1 matras (100x150) en 2 beddelakens.

De plechtige communicanten van de huisgezinnen die van het nationaal werk "Winterhulp" genieten, werden van het plaatselijke comité gekleed. Zo ontvingen op dinsdag 12 mei 7 jongens een volledig "costume" en 4 meisjes een kleed. Aan elk werd ook nog een paar schoenen overhandigd. Om de nodige fondsen wat op te werken organiseerde het plaatselijk Winterhulpcomité soms een weldadigheidsfeest. Zo lezen we :

donderdag 16 juli :

WINTERHULP

Het plaatselijk Winterhulpcomité deelt mede dat op zondag 19 juli een groot Muziek- en Zangfeest zal gegeven worden in de hoven van het kasteel van Expoel, toebehorende aan de heer de Meester de Ravestein. Dit feest wordt gegeven door de fanfare "Sint Cecilia" van Hombeekplein en 300 schoolkinderen, jongens en meisjes, onder de kundige leiding van Jan Van Hoorenbeek.

Verlenen hun medewerking de heren E. Mus, bariton, leraar aan de muziekschool te Merksem, en Jan Van Erp, benevens een groep meisjes uit Hombeek.

Op maandag 15 juni mochten de inwoners van Hombeek de zeepkaarten afhalen op het gemeentehuis. Ze moesten wel de rantsoeneringskaarten voorleggen. "Daar van de maand er geen contingent schoenen voorzien is, worden de inwoners verzocht geen aanvragen in te sturen. Het feit dat er geen bons voor schoenen gegeven worden is te wijten aan een te talrijke uitdeling de vorige maanden."

Daar zal het winterweer wel een rol gespeeld hebben. In deze en volgende winter was het dragen van "blokken" (houten klompen) een gewoon verschijnsel geworden. De kinderen braken wel eens een klomp bij het spel, dan ging "de kap" eraf. Met een ijzerdraad en enkele kleine nageltjes of krammetjes met "de kap" er terug op vastgemaakt zodat geen nieuwe klompen gekocht moesten worden. "Blokken" waren in meerdere winkels te koop. De beste en grootste keus had men bij Bertine "van Schof" in de Statiestraat. Daar hingen meerdere soorten in alle maten aan ijzerendraad geregen.

GEMEENTELIJK TOEZICHT

Burgemeester Louis Keuleers, als eerste schepen verkozen in 1838, zou wellicht nog vóór de oorlog burgemeester Edward Lauwers (+ 1939) opgevolgd hebben als hij niet was opgeroepen bij de algemene mobilisatie. Zo had Hombeek bij het uitbreken van de oorlog eigenlijk geen burgemeester. In september 1941 werd Keuleers dan voorzitter van de raad en in oktober 1941 werd hij door de secretaris-generaal van Binnelandse Zaken dan toch aangeduid als burgemeester. Met de twee schepenen verliep het enigszins anders omdat zij door de overheid werden aangeduid en de democratisch verkozenen gingen vervangen.

Een echte werking van het gemeentebestuur was tijdens de bezetting bijzonder moeilijk en het bestuur ging gedrukt onder een massa "verordeningen" waarbij een loodzware administratie met de spreekwoordelijke "Grundlichkeit" werd opgelegd. Buiten het klassieke werk met ondermeer de burgerlijke stand kwamen de opgelegde verplichtingen van personenregistratie en aangiften van jongeren geschikt voor tewerkstelling in Duitsland. In Hombeek is men er behoorlijk goed in gelukt om zonder aan de nieuwe wetten ongehoorzaam te zijn zich toch op een vrij menselijke wijze tegenover de burgers te gedragen. Ook op gebied van bevoorrading had men oog voor de ongelukkigsten. In de mate van het mogelijke werd op een solidariteit tussen de dorpsgenoten aangestuurd. De boeren waren qua voedselvoorziening bevoorrecht maar stonden onder grote druk door een lawine wettelijke verplichtingen: aangiften van bebouwde gronden, geteelde gewassen, opbrengsten, malen van granen, verplichte inleveringen.

Over onderlinge hulp lezen we op zaterdag 9 mei :

AARDAPPELCONTRACTEN

Burgemeester L. Keuleers doet beroep op de menslievendheid van de landbouwers van Hombeek om zoveel als mogelijk is contracten af te sluiten met dorpsbewoners, vooral met de minder begoede gezinnen. Het is nog tijd tot 15 mei om aardappelcontracten af te sluiten. Verschillende landbouwers hebben aan de oproep van de burgemeester reeds gehoor gegeven en hebben een deel van de opbrengst vrijwillig ter beschikking gesteld van de medemens. Diegenen die nog niet gecontracteerd hebben en te Hombeek wonen mogen zich ten gemeentehuize aanbieden vanaf maandag a.s. waar hun een landbouwer zal aangewezen worden. Er weze opgemerkt dat de landbouwers vrijwillig de aardappelen ter beschikking stellen en er op hen niet de minste druk kan uitgeoefend worden. We loven dit heerlijk initiatief van onze heer burgemeester en de welwillendheid van de landbouwers.

Op dinsdag 4 augustus werden de boeren opgeroepen zelf op het gemeentehuis te komen opgeven hoeveel oppervlakte ze bebouwden en welke teelten. Op zaterdag 15 augustus werden ze verplicht om een deel van het graan nu uit te dorsen en het in te leveren. Hoe het moest gebeuren zou hun meegedeeld worden op het gemeentehuis. Vanaf maandag 31 augustus werden op het gemeentehuis de maalvergunningen uitgedeeld (vanaf 9 uur voor hen die 50 are bewerkten, woensdag voor hen die minstens 1/2 ha. bezaten). Op 25 oktober werden de boeren aangemaand hun graanleveringen te doen.

Hetvolgend schema voor uiterste datum van graanleveringen werd vooropgezet :

30 november : voor landbouwers met minder dan 500 kg.

31 oktober : voor leveringen tussen 500 en 5.000 kg. (1/2 mag tot 31 december)

30 september : voor die meer dan 5.000 kg. leveren. Ze leveren met minimum 1.000 kg. ineens en maximum in drie beurten waarvan 1/3 eind september, 1/3 tegen 15 november, 1/3 tegen 31 december.

Als officiële opkoper voor granen in de gemeente is M. Van Goidsenhoven, Leestsesteenweg 100, alleen aangeduid.

Toch schoot er hier en daar nog wel een graantje bij de boer over. Hij kreeg het wel klaar dat het gemalen werd, zifte het meel uit, bakte het zelf of bracht het naar de bakker om er nog echt vooroorlogs witbrood uit te laten bakken. (Zevengranenbrood was toen niet in trek).

Een (oorlogs-)brood van 900 gram kostte toen 2,80 frank.

Het is goed te begrijpen dat de boeren zich niet te gewillig opstelden tegen inmenging van die aard en tegen diegenen die dergelijke wetten moesten doen uitvoeren. Bovendien werden ze zwaar, correctioneel beboet indien ze medewerking weigerden of betrappt werden op valse verklaringen.

Op 3 februari werd O.V.K.C., landbouwer te Hombeek, correctioneel gestraft met een boete van 3.500 fr. of drie maand gevang omdat hij weigerde zijn oogst volledig aan de gemeenschap af te staan.

Op donderdag 20 februari werd landbouwer Jozef Van S. van Hombeek veroordeeld tot 350 fr boete en nogmaals 525 fr of telkens een gevangenisstraf van 15 dagen omdat hij een valse verklaring gedaan heeft van zijn graanbeplanting en deze dan ook niet voldoende geleverd aan de overheid.

De Boerenbond trachtte terug krediet te winnen en ging zich als een echt boerensyndikaat opstellen.

Zaterdag 23 mei

BERICHT VAN DE BOERENBOND AAN DE LANDBOUWERS

Ten einde de landbouwers te helpen bij de aangifte van hun bedrijfswinsten voor het teeltjaar, biedt de Boerenbond van Hombeek u een model van berekening aan die u als leidraad kan nuttig zijn. Toekomstige zondag 24 mei te 5.30 uur is er een algemene vergadering bij Jozef Stroobants waarop nadere uitleg zal gegeven worden nopens bedrijfsbelasting. Tevens zal er ook een voordracht plaats hebben door de heer Frans Van Assche.

Op zondag 25 oktober was er een voordracht van ir. Boon in de zaal "De Leeuw van Vlaanderen" bij Jozef Stroobants.

De keuze voor de meest noodzakelijke teelten voor een evenwichtige voeding was ook een zorg. Zo moest het gebrek aan vetstoffen (te weinig zuivelprodukten, boter, melk en kaas) door natuurlijke vetten opgevangen worden (ersatzprodukten en de intrede van de margarine).

In september verscheen volgend bericht :

TEELT VAN KOOLZAAD

We kunnen er niet genoeg de nadruk op leggen dat alle landbouwers er belang bij hebben voor 10 september kontrakten af te sluiten voor de teelt van koolzaad om te genieten van de gunstige voorwaarden. Voor nuttige inlichtingen raadplege men " Volk & Boden". Landbouwers het is in ons aller belang. Helpt het land van de nodige vetstoffen voorzien.

Ook de patat (aardappel) was een divers produkt. Het was niet alleen een goede en goedkope maagvuller, maar de "patatbloem" als bindmiddel en voor papbereidingen werd nu terug huishoudelijk gemaakt. Het was een hele seremonie van schrapen, pletten, drogen en hermalen vooralleer van patatten bloem gemaakt kon worden. Er ging toen geen vierkante meter grond verloren. Overal stonden aardappelplanten. De mooie gazons of voortuinen waren onbestaande. Toen de plaag van de Coloradokever in dat jaar katastrofale gevolgen dreigde aan te nemen werd hiertegen zwaar gereageerd.

Donderdag 28 mei :

VERDELGEN VAN DE COLORADOKEVER OP DE AARDAPPELPLANTEN

Het is van het grootste belang voor de bevoorrading van de bevolking dat deze kever vernietigd wordt zodra de eerste tekenen van besmetting verschijnen.

Ook de Duitse overheid heeft zeer strenge verordeningen verstrekt en zal hieraan strikt de hand houden. Om de 8 dagen zal men de rijen doorlopen. De insecten, larven en eieren worden zorgvuldig met de hand verzameld en verbrand.

Op de gemeenteschool kregen de kinderen onderricht hoe de kever, zijn larven en zijn eieren er uitzagen, wat kwaad de kevers deden en hoe ze moesten vernietigd worden. In de namiddag werd er dan met ganse klassen coloradokevervangst georganiseerd. Ieder kind moest een gesloten doosje meebrengen en dan gingen ze op pad, eerst doorheen het patatteveld van de meester zelf natuurlijk.

Hombeek kende in 1942 een bloeiende markt. In juli van dat jaar werd op de markt in het dorp een verzamelplaats opgericht als gevolg van een nieuwe verordening betreffende de nieuwe marktregeling voor groenten en fruit in vroege teelt. Tot deze verzamelplaats "Hombeek" behoorden Heffen, Humbeek, Kapelle o/d Bos, Leest en Ramsdonk. Deze markt heeft jaren stand gehouden en kende de eerste jaren na de oorlog een grote hoogbloei vooral als bloemkoolmarkt.

Het toezicht op de zuivelprodukten werd eveneens zwaar gereguleerd. De verkoop aan huis van melk en zuivel werd heringedeeld in rationeler melktoeren. Dit werd het einde voor veel melkventers. Bovendien kwam er een verscherpte controle op de produkten zelf. Het vetgehalte werd gemeten. Het was geen alleenstaand feit dat bij onvoldoende vetgehalte, of dat er water bij de melk gedaan was, de stoep ter plaatse werd leeggegoten. Bovendien volgde er nog een flinke boete. Stiekem werd hier en daar nog thuis geboterd. Boter was zeer begeerd. Wie gesnapt werd zag de goederen aangeslagen worden en betaalde bovenop een boete.

In september werd bij landbouwer C in den Boskant bij een huiszoeking door de plaatselijke controleurs 9 1/2 liter room gevonden, die in beslag werd genomen. Een PV werd opgemaakt. De winkelverkoop van zuivelprodukten mocht nog enkel in zuivelwinkels. Ze moesten ingericht zijn in volledig afwasbare wanden en voorzien van een koelinstallatie. Toen werd de vroegere café (laatst uitgebaat door Ferre Meysmans) in de Statiestraat door Emiel De Kempeneer-De Neys tot zuivelwinkel verbouwd met twee etalages en een deur in het midden.

VAN SMOKKEL TOT GROTE MISBRUIKEN

Door schaarste gaan de prijzen de hoogte in. Indien het opgelegde rantsoen de behoeften niet bevredigt en als bovendien de prijzen opgelegd worden, gaat men proberen dit tekort op een niet veroorloofde markt te vinden : de zwarte markt. Daar bestonden geen prijslimieten en enkel wie er goed inzatz kon er zich voldoende op bevoorraden. Dit opgelegd economisch stelsel werkte niet alleen de zwarte markt en de smokkel in de hand, maar leidde ook tot zware fraude.

Op maandag 16 maart verschijnt een verordening die zware straffen voorziet op namaak van rantsoeneringszegels : *" Wie op mechanische wijze levensmiddelenzegels namaakt of vervalst wordt met de doodstraf gestraft. "*

In zekere mate was iedereen in de illegaliteit. Men kweekte planten die men niet mocht (tabak), men hield een varkentje in 't zwart, men kocht wat zegels voor voedingswaren, maar dat alles was om het leven wat aangenamer te maken en de honger te vermijden. Wie niet oppaste kon hiervoor beboet worden. Sommigen echter wisten door smokkelen een winstgevende bezigheid op te bouwen. De kranten stonden bol van aanhoudingen en veroordelingen.

Zondag 17 mei :

SMOKKELAARS IN DE VAL

Gendarmen die op dienstronde waren bemerkten 's nachts op den Dries te Hombeek twee fietsers wier rijwielen zwaar beladen waren. Toen ze de rijkswachters zagen wierpen ze hun fietsen neer en sloegen op de vlucht. Bij het openen van de pakken stelde men vast dat ze devolgende goederen bevatten : 5 hespen, twee pas geslachtte varkenskoppen, lever, poten, enz. De achtergelaten rijwielen waren splinternieuw en droegen geen taksplaat.

zaterdag 15 augustus :

SMOKKERLAARS GESNAPT

Er werd gemeld dat smokkelaars hun waar vervoerden op de weg van Leest naar Hombeek, doch ze hadden lont geroken en waren niet te zien. 's Anderendaags in de morgen gingen twee controleurs met de veldwachter zich verdekt opstellen. Ditmaal moesten ze niet lang wachten of twee personen verschenen per fiets, ieder met ongeveer 75 kg aardappelen. Toen ze de controleurs zagen, lieten ze hun smokkelwaar in de steek en vluchtten weg. Een achtervolging werd ingezet en spoedig waren ze ingehaald. Bij een huiszoeking leverde nog de vrucht op van 1000 kg aardappelen die werden aangeslagen samen met de fietsen.

Het kon nog andere vormen aannemen waarbij men zich uitgaf voor gendarm-controleur om de niets vermoedende smokkelaars aan te houden, hun smokkelwaar afnam, wellicht om ze op de zwarte markt verder te verkopen. Soms werden toch ook kleine burgers die om den brode smokkelden het slachtoffer van de razzia's der controleurs. Tegen de Nieuwjaarsperiode wisten ze dat de mensen hun best deden om wat beters in huis te halen om Kersmis en Nieuwjaar te vieren. Ze gingen met de trein hun waar soms diep in Vlaanderen opkopen.

De controleurs deden de trein (de smokkeltrein) in Hombeek stoppen en stapten op, vergrendelden de deuren en doorzochten op het traject tot Mechelen de grote pakken van de reizigers. Het gebeurde wel vaker dat dan een hesp of pakken met graan of brood door het raam vlogen langs het Eglegembroek. Met een zekere zelfvoldaanheid werd in de krant van begin januari gemeld wat een mooie vangst de controleurs gedaan hadden :

BESLAG OP WOEKERGOEDEREN

De Mechelse controlediensten zijn er in de periode van 28 december tot 3 januari duchtig op los gegaan om de woeker te bestrijden. Ze verscherpten hunne controles op treinen, trams en op de hoeves. Volgende goederen werden in beslag genomen :

10.000 kg gele wortelen	35 kg witte bonen	43 kg varkensvlees
2.200 kg rode wortelen	10 kg droge erwten	6 kg hesp
380 kg aardappelen	10 kg suikerwaren	17 kg rundsvlees
1700 kg prei	2 kg haverhout	66 eieren
1200 kg rogge	15 kg gesmolten rundsvet	143 broden
90 kg tarwe	6 kg margarine	

DIEFSTAL EN BOERENWACHT

Erger dan kleine smokkel was de plaag van het stelen. Deze werd alsom groter. Het bleef niet meer bij wat veldvruchten of granen en vooral aardappelen, maar het ontaarde tot slachten van dieren op de weide of het leeghalen van de varkensloten op de boerderij. Misschien zal er ook al wel een een vargen "zozeged" gestolen geweest zijn. Om deze plaag tegen te gaan werd de boerenwacht opgericht. Jonge boerenzonen deden nachtronden op de velden. Toch hielp het niet altijd. De dieven kenden de toer van de wacht en hielden zich schuil tot ze voorbij waren.

Woensdag 2 mei :

DIEVEN OP ROUTE

Tijdens de nacht van zaterdag op zondag 17 mei hebben oneerlijke kerels een bezoek gebracht bij L. DE WIT, landbouwer, Kapellebaan. Na de schuurdeur opengebroken te hebben wisten ze binnen te geraken en beslag te leggen op 50 kg aardappelen. Hiermede niet tevreden gingen ze een huis verder bij C. JANSSENS, werkmán, en namen nog 25 kg aardappelen mee. Er werd een klacht neergelegd bij de politie.

Dinsdag 19 mei :

UIT DE WEI GESTOLEN

Toen de genaamde J. ONGENA landbouwer op de Kapellebaan, naar zijn vee ging kijken dat in de weide te grazen stond, stelde hij vast dat een jonge stier van ongeveer drie maand onvreemd was. De schurken hadden van de onvoorzichtigheid van de landbouwer door 's nachts zijn dieren buiten te laten misbruik gemaakt om een wandeling langsdaar te maken en de stier mee te nemen. Er werd klacht neergelegd bij de politie.

vrijdag 12 juni :

BOERENWACHT

Het gemeentebestuur heeft als vorig jaar de boerenwacht ingedeeld. Tarijke boerenzonen en andere jongelingen hebben zich bij de oproep spontaan ter beschikking gesteld van de overheid en willen zich opofferen om de velden met hun kostbare teelten bijzonder tijdens de nacht te bewaken. Er werd 5 fr. per aardappelencontract voor de boerenwacht uitgetrokken. Met dit geld kon goede uitrusting gekocht worden. Daar de uitrusting er nu is en de nachtpassen klaar zijn, zal de eerste ploeg eerlang haar taak aanvangen.

Dit gebeurde de week daarop, op donderdag 23 juni was de eerste patrouille in dienst getreden. Er werd aan de bevolking gemeld dat het verboden was de veldwegen waar plaatjes aangebracht waren nog te betreden na zonsondergang of voor dageraad. Alle goede wil ten spijt de dieven lieten zich niet afschrikken.

Op zondag 14 juni werd bij de landbouwer H. DE NEYS, Kapellebaan 137, tijdens de nacht ingebroken langs de schuurpoort en eigenden de dieven zich het gemalen graanrantsoen toe. De week daarop, op vrijdag 19 juni, werden aardappelen gestolen op het veld van Frits Teughels en op woensdag 24 juni een partij vroege aardappelen bij Karel Slachmuylders, terwijl bij L. De Mesmaker dezelfde dag de melk, die bestemd was voor de melkerij, door onbekenden werd meegenomen.

zaterdag 27 juni :

" Nu de velden door de plaatselijke boeren toch streng bewaakt worden, durven sommige schurken nog steeds de vroege aardappelen stelen. Deze maal is het bij Edward Verbergt, landbouwer in de Bosstraat D 120, waar een plaats van 30 meter vroege aardappelen uitgestoken werden. "

Maar de reeks ging verder.

" De inwoners van Hombeek vragen zich af waar de boerenwacht blijft. Bijna iedere dag worden op het gemeentehuis klachten neergelegd van diefstallen die tijdens de nacht gebeurden. Op woensdag 8 juli verduisteren schurken een partij aardappelen bij Isidoor Lauwers, en in de nacht van zaterdag 15 augustus werd bij August Stevens in statiestraat 50 kg aardappelen gestolen.

Toch liep er hier en daar een tegen de lamp.

vrijdag 29 mei :

DIEVEN BIJNA GEKLIST

Tijdens de nacht is bij A. VAN THIENEN, landbouwer in de Boterstraat 5, voor de zesde maal ingebroken. Een dievenbende had de stoutmoedigheid gehad de luiken af te haken, langs de vensters binnen te dringen en gans de boerderij te doorsnuffelen. Zo werden meegenomen :

4 hespen, 50 kg tarwe, een radio, 6 kg suiker, brood, boter en een kleie som geld. Ongezien wisten ze het huis te ontkomen en dachten zich reeds in veiligheid toen ze op den Hombeeksen steenweg op een patrouille gendarmen botsten. De dieven lieten hun buit vallen en vluchtten weg. De eigenaar werd zijn waar terugbezorgd.

maandag 6 augustus :

DIEFSTAL

Tijdens de nacht werd ten nadele van Constant Lauwers, landbouwer in de bankstraat A 203, een 1/2 are aardappelen gestolen. Klacht werd neergelegd bij de politie. Een man G.V. werd betrapt met een vals nachtpas en op zijn triporteur 400 kg aardappelen. Hierover geen uitleg kunnende geven, vluchtte hij weg, doch werd daarna terug aangehouden. De aardappelen werden in beslag genomen.

Een huzarenstukje wist men uit te halen bij Leon De Greef. Zo lezen we op 25 oktober :

DIEFSTAL

Verleden nacht lukte het onbekenden om binnen te dringen in het varkenshok bij Leon De Greef, wonende Boterstraat C 6, en wisten er zonder dat de eigenaar iets hoorde of zag het varken dat ongeveer 130 kg woog, te slachten en weg te voeren. Toen de landbouwer des morgens het dier meende te voederen, zag hij enkel de ingewanden liggen die de dieven hadden ter plaatse gelaten.

HET LEVEN TE HOMBEEK

Het gewone leven in het dorp ging verder, zij het niet meer het onbekommerd leventje van voor de oorlog. Er was veel meer wat niet mocht, veel meer toezicht : leven in een politiestaat. Een zekere angst gesnapt te worden, zelfs al was er geen reden voor, maakte de mensen angstig.

Toch is er cultuurwerking, vooral het Davidsfonds heeft in Hombeek meer en meer aangesloten leden. Er wordt meer gelezen.

dinsdag 4 augustus :

PRIJSKAMP VOOR VOORDRACHT INGERICHT DOOR HET DAVIDSFONDS

Verleden zondag, 2 augustus had de voordrachtwedstrijd van het Davidsfonds te Hombeek plaats.

Er boden zich 8 kandidaten aan die hun beste krachten inspanden om eerste geklasseerd te worden. Het was de heer Jef Saerens die de eerste prijs werd toegekend met zijn declamatiestuk "Gebed voor anderen". Hij ontving een boek: "De Harp van Sint Franciscus" van Felix Timmermans. Daarna werd overgegaan tot de uitrijking van de prijzen aan de schoolkinderen die meegedaan hadden, aan de opstelwedstrijd van het Davidsfonds. Geen 1e prijzen, wel 2e en 3e prijs.

Op donderdag 2 april wordt de dorpskern opgeschrikt door een geweldige ontploffing. In de smederij van Jules Put ontplofte de ketel met lasgas. De smid verloor er het leven bij.

NOODLOTTIGE ONTPLOFFING TE HOMBEEK

Rond 10 uur donderdag voormiddag had een geweldige ontploffing plaats in de smidse van Jules Put in de statiestraat te Hombeek. Samen met zijn gast Louis Lauwers was de smid bezig te lassen met gazogeen toen plots de gasogeenfles met een geweldige knal stuk sprong. Door de luchtverplaatsing was in de omgeving alles overhoop geworpen en vernield. Put en zijn gast bleken levensgevaarlijk gewond. Door de toegesnelde bureu werden beide gewonden in de woning gedragen en de dokter ontboden. Voor Jules Put bleek de redding onmogelijk, deze was de borstkas ingedrukt en overleed een half uur nadien. Lauwers bleek vreselijk gewond, vooral aan het hoofd. Hij werd hoogdringend naar het ziekenhuis overgebracht.

Zondag 24 mei :

BEDEVAART VAN HOMBEEK NAAR SCHERPENHEUVEL

Mei is de maand van O.L.Vrouw en van de bedevaarten. Onder leiding van E.H. onderpastoor Nobels wordt een bedevaart naar Scherpenheuvel ingericht. Zo vertrekken hier heden zondag 24 mei een 50 tal mariavereerders. Om halfzes wordt een communiemis opgedragen om de zegen af te smeken voor het wellukken van deze bedevaart. Om 6.30 uur bijeenkomst in de kerk voor een kleine toespraak door een geestelijke en zegen met het Allerheiligste. Te 7 uur vertrekken de dapperen dan, het hart vol moed en vertrouwen.

Bijeenkomsten en feesten in zalen zijn 's avonds verboden. De meeste verenigingen, zoals ook de muziekmaatschappijen liggen stil. Met de sport is dat anders. De club voor wielrenners en de voetbalclub draaien op volle toeren. Ze weten het zelfs gedraaid te krijgen om een bal te houden, weliswaar niet 's avonds maar in de namiddag :

BAL VAN DE VOETBALCLUB

Ter gelegenheid van Hombeekkermis heeft er toch een bal plaats aanstaande zondag 26 juni 1942 in de zaal Forum. Het wordt ingericht door de voetbalclub en is enkel voor de leden. Aanvang om 4.30 uur.

Ook op zondag namiddag 5 juli houden "De Vrolijke Vrienden" in de zaal "Alhambra" bij Hendrik Geets (Heike A 170) een bal te Hombeek. De opbrengst gaat naar Winterhulp.

Vermelden we nog dat op zondag 9 augustus er in het patronaat te Hombeek "Opsignoorke" op bezoek was met zijn poppenkast en er een optreden verzorde voor niet minder dan 250 kinderen.

Hombeek geraakte dit oorlogsjaar ook weer door.

De volgende winter 1942-1943 was het weer zeer koud met veel sneeuw en een bitterlange vorstperiode. Begin dat jaar zaten de Duitsers vastgevroren in Rusland en in februari zou hen in Stalingrad een eerste maar onherstelbare klap toegebracht worden. Er kwam terug hoop ooit nog eens bevrijd te worden. De speculaties over landingen namen toe.

Vooralleer het zo ver was zouden we nog heel wat emoties en angsten beleven in 1943, het jaar dat onze klokken geroofd werden en in april en mei de oorlog zich in onze achtertuinen afspeelde toen de bommen ons om de oren floten. Dat is het volgend verhaal. De oorlog was nog niet voorbij !

[WE DOEN EEN BEROEP OP HEN DIE DEZE OORLOGSGEBEURTENISSEN IN 1943 BELEEFDEN IN ONS DORP EN ONS HIEROVER ENKELE BEDENKINGEN WILLEN SCHRIJVEN ALS GELEGENHEIDSCORRESPONDENTEN !]

INDEX 't RIDDERKE van 1989 tot 1992 :

GESCHIEDENIS

Het einde van Leliëndaal	(deel 1)	1992-blz. 3
	(deel 2)	1992-blz. 29
Gildewezen in 't Mechelse		1989-blz.101
Had Hombeek een Gilde ?		1989-blz.104
De Schuttersgilde van Hombeek		1990-blz. 30
Mechelse poorters uit Hombeek		1991-blz. 43
De Franse tijd		1989-blz. 36
Wie is wie in 1794 ?		1989-blz. 39
De Telling van 1794.		1989-blz. 42
Hombeekse Conscrits.		1989-blz. 57
Iets over de Boerenkrijg.		1989-blz. 60
Weer of geen weer !		1989-blz. 26
De vroede Vaderen	(deel 7)	1989-blz. 5
	(deel 8)	1989-blz. 19
	(deel 9)	1989-blz. 62
	(deel 10)	1989-blz. 76
	(deel 11)	1990-blz. 3
	(deel 12)	1990-blz. 25

MERKWAARDIGE GEBEURTENISSEN, FOLKLORE

Een publieke verkoop anno 1825		1990-blz.116
Hombeekse beroepen ; De melkboer	(deel 1)	1992-blz. 11
	(deel 2)	1992-blz. 42
De Greef	(deel 3)	1992-blz. 77
Melkboer, een stiel apart (L.Buelens)		1992-blz. 12
Sprokkels		1991-blz. 4
De moord aan Horckmansbos		1990-blz. 11
Hongaarse kinderen in Hombeek		1990-blz. 61
Hombeekenaars, verenig u !	deel 1	1991-blz. 14
	deel 2	1991-blz. 38
	deel 3	1991-blz. 68
	deel 4	1991-blz. 87
	deel 5	1991-blz.110
Perkhinkelen		1990-blz. 96
Sint Martinus		1991-blz. 98
Sinte-Mettevuur		1991-blz.102
Mijn Sinte-Mettevocht in 1918		1991-blz.103
Folklore van bij ons : Sint Antonius		1991-blz.133
Carnaval		1992-blz. 22
Pasen op, Pasen neer		1992-blz. 48
In juni naar de kermis		1992-blz. 69
Begankenissen en beewegen	(deel 1)	1992-blz. 53
	(deel 2)	1992-blz. 92
Iets "natuurlijk" gelezen		1992-blz. 24
Uit den tijd van de Petroleumverlichting		1992-blz. 97

WERELDOORLOG I EN II

De Vlucht in 1914.		1989-blz. 64
Burgerslachtoffers 1914		1989-blz.112
Oorlogsdagboek Fr. De Maeyer	(deel 1)	1989-blz. 93
	(deel 2)	1989-blz.108
	(deel 3)	1990-blz. 7
	(deel 4)	1990-blz. 27
	(deel 5)	1990-blz. 56
Een Zondag in 1918		1990-blz. 77
Augustus '39; Lichte Mobilisatie	(deel 1)	1990-blz. 35
	(deel 2)	1990-blz. 46
Oorlogsherinneringen 40-45	(deel 1)	1990-blz. 51
	(deel 2)	1990-blz. 73
	(deel 3)	1990-blz. 93
	(deel 4)	1990-blz.113
Vijftig jaar geleden	1941	1991-blz.135
	1942	1992-blz.125

MENSEN EN FAMILIES

Zuster Leonilla		1989-blz. 7
Meester Mariën		1989-blz. 79
Louis Van den Heuvel		1991-blz.119
Drie honderdjarigen		1991-blz. 22
De familie Van Der Elst in het dorp.		1990-blz. 13
vondelingen		1991-blz. 74
De Stam Teughels	1. inleiding	1990-blz. 67
	2. Tak Ariannes	1990-blz. 83
	3. Tak Marolles	1990-blz.104
	4. Tak Floriekes	1991-blz. 5
	5. Tak van Gillames	1991-blz. 27
	6. Tak Meulemakers	1991-blz. 51
	7. Tak van Maates	1991-blz. 76
	8. niet gefilieerde	1991-blz.105
Van Steenwinckel		1992-blz. 59
De Greef		1992-blz. 80

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Jaak DE MAEYER	externe relaties en onderzoek
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie-assistent

Redactie 't Ridderke

Ward DE KEMPENEER / Gert LOOSEN / Stan en Angèle BEHETS / Patricia BOON / Bob BROERS (tekeningen) / Louis BUELENS / Lisette FIERENS / Henri Keuleers / Fl. Louis LAUWERS / Raymond LAUWERS / Libert LOOSEN / Gerarda MARIEN / Marie-Louise MIES / Ward VERBERGT (foto's) / Firmain Verlinden

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 5 maart / 2 april / 3 september
4 juni / 1 oktober / 3 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdagen : 23.1 / 27.2 / 27.3 / 24.4 / 29.5 /
Woensdagen : 13.1 / 10.2 / 10.3 / 14.4 / 12.5 /

ARCHIEFWERKING

vrijdagen : 8.1 22.1 12.2 26.2 12.3 26.3 9.4
23.4 14.5 28.5 11.6 25.6 10.9 24.9

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 20.1 17.2 17.3 21.4 19.5 16.6